

MOZAİKLERİ İLE YENİDEN DOĞAN KENT GERMANİCİA

İmtiyaz Sahibi

Fatih Mehmet ERKOÇ
Büyükşehir Belediye Başkanı

Genel Yayın Koordinatörü

Cevdet KABAKCI
Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanı

Genel Yayın Yönetmeni

Mustafa SEMERCİ
Kültür ve Turizm Şube Müdürü

Editörler

Yrd. Doç. Dr. Fevziye EKER
Ömer Yalçın OVA

Kapak Tasarım

Gökhan GÖNEN

Baskı

Fikir AJANS

İSBN: 9786054996667

Baskı Tarihi: 2018

İletişim Adresi

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
Tel: 0344 225 24 15 - 0344 225 24 16

Bu Eser Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin Bir Kültür Hizmetidir.

MOZAİKLERİ İLE YENİDEN DOĞAN KENT GERMANİCİA

Ayşe ERSOY

Kahramanmaraş 2018





TAKDİM

Yapıldığı dönemde zenginlik ve gücün göstergesi olarak villaları süsleyen mozaikler günümüzde Germanicia Antik Kentinin adının konmasında, onun tekrar yaşatılmasında, bilim dünyasına kazandırılmasında yazılı bir belge görevini üstlenmiştir. Germanicia Antik Kenti antik haritalarda, bilimsel yayınlarda Kahramanmaraş İlimize lokalize edilse de Kente ait ayakta bir kalıntının bulunmaması nedeniyle Bilim Adamlarınca tam yeri bugüne kadar tespit edilememiştir. Ancak son yıllarda halkımızın “Karamaraş” dediği

Dulkadiroğlu İlçemizde 146 hektarlık bir alanda tespiti, tescili ve Müzemizin yaptığı bilimsel kurtarma kazılarıyla Şehrimize kazandırılan mozaiklerle lokalizesinin Kahramanmaraş olduğu artık kesinlik kazanmıştır. Son yıllarda Müzemizin yaptığı kurtarma kazılarıyla Ülkemize kazandırılan mozaikler bugün yapılmış gibi eşsiz görsel güzelliğinin yanında Germanicia Kentinin mimarisini, sosyal yaşantısını, kültürünü, faunasını, florasını yansıtmaları açısından da büyük önem arz etmektedir. Şehrimizin mozaiklerini ayrıcalıklı ve önemli kılan önemli bir nokta da Anadolu’da ve Dünyada bulunan mozaikler üzerinde dönem mimarisini yansıtan mozaiklerin nadir olması Germanicia mozaiklerinin arkeoloji dünyası açısından ayrı bir yere sahip olmasını sağlamıştır.

Bu kitap kapsamında Germanicia Antik Kenti’nde bugüne kadar bulunmuş mozaiklerin ve kalıntıların tek tek belgelenmesi yapılmış, mozaik sanatı teknikleri, mozaığın tarihsel gelişimi incelenerek Germanicia mozaiklerinin teknik ve ikonografik açıdan değerlendirilmesi yapılmıştır. Ayrıca geçmişten günümüze Şehrin bu bölgeye yerleşmesine etken olan jeolojik, jeomorfolojik yapısı, iklimi, tarihi ortaya konulmuştur.

Şehrimiz turizminin gelişimine büyük katkılar sağlayacak olan Germanicia Antik Kentimizin mozaikleri ile ilgili yapılan bu yayının bundan sonra yapılacak yayınlara ve çalışmaları ışık tutması ve kaynak olması temennisiyle...

SUNUŞ

İnsanlar doğar, büyür ve ölür. İnsanoğlundan geriye yalnızca yaşamında yarattığı bir eser, yazdığı bir kitap, yetiştirdiği, eğittiği bir çocuk, yaptığı bir okul, hizmet ettiği bir iş kalır. Tarihte de Medeniyetler ve onları oluşturan Şehirler kurulur, büyür gelişir istilalar, savaşlar ve doğal afetler sonucu tarih sahnesinden silinip gider. Medeniyetlerden ve onların kurduğu Şehirlerden bize kalan onların yarattığı kültür varlıklarıdır. Arkeolojik açıdan zengin olan Kahramanmaraş İlinde de MS I. yüzyılda kurulan Germanicia Antik Kenti depremler, istilalar sonucu yakılıp yıkılarak tarih sahnesinden silinip gitmiştir. Antik haritalarda sadece adı yer alan antik kentin, son yıllarda ortaya çıkarılan mozaikleri, ayakta hiçbir kalıntısı olmayan bir antik şehri günümüze taşıyarak onu tekrar yaşatmıştır. Kahramanmaraş Müzesi'nde Müze Müdürü olarak görev yaptığım süre içerisinde ortaya çıkan ve Başkanlığında yapılan 2 yıllık bir kazı sonucunda bulunan mozaikler, Germanicia Antik Kenti'nin ortaya çıkarılmasında, adının konmasında, tam yerinin tespitinde bir kilometre taşı olduğu gibi bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmayan kent için bir kaynak ve benim için de tez konusu olmuştur. Çukurova Üniversitesi Arkeoloji bölümünde tez çalışması olarak başarılı bulunan bu çalışmanın kitap olarak yayınlanması öngörülmüştür. Bugüne kadar hiçbir bilimsel çalışma yapılmayan Germanica Antik Kenti ile ilgili ilk defa bilimsel bir çalışmanın kitap olarak yayınlanması büyük önem arz etmektedir. Görevim nedeniyle Ailemden uzakta geçirdiğim gecelerde bana iyi bir dost ve arkadaş

olan ve her cümlesini yazmaktan, araştırmaktan büyük mutluluk duyduğum çalışmamın tamamlanması bana büyük bir mutluluk vermiştir. 48 yaşında azimle her şeyin başarılabilceğini bana kanıtlayan bu çalışma boyunca, çalışmalarında bana önderlik eden, fikirleri ile bana yol gösteren örnek aldığım insan, tez danışmanım Doç. Dr. Rukiye AKDOĞAN'a ve z çalışmamda bana önerileriyle destek veren ikinci tez danışmanım Yrd. Doç Dr. Rıfat ERGEÇ'e ve Arkeoloji bölümünde yüksek lisans yapmam için beni teşvik eden Arkeoloji Bölüm Başkanı Yrd. Doç Dr. K. Serdar GİRGİNER'e teşekkür ederim. İdareci olmamda da büyük etken olan ve her zaman beni yüreklendiren hep yanımda yer alan, bu hayattaki en büyük şansım olan Eşim Yılmaz ERSOY'a burada teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Çalışmalarımı bilgisayarda yazarken çıkan her sorunda bana yardım eden hayattaki en değerli varlıklarım, yaşam kaynaklarım olan Çocuklarım Çağatay ve Barış'a, çalışmalarım boyunca ayrıca görev yaptığım Kahramanmaraş Müzesi'nde her zaman beni yüreklendiren, çalışma fotoğraflarımı büyük bir ustalıkla çekerek bana gönülden yardım eden, her zaman yanımda yer alan, bana güç veren ve çalışan bir Personelden daha çok çocuklarım, dostlarım, arkadaşlarım olan pırıl pırıl kalplere sahip Arkeolog Safınaz AKBAŞ'a, Gülşen BAŞPINAR'a ve Uzman Merve GÜLGÖNÜL PAKSOY'a, mozaiklerin resimsel analizlerini yapan çok değerli resim hocam Ümit PARSIL'a, mozaiklerde yer alan kuşların adının konmasında büyük yardımları olan Orman Mühendisi Adem AKBABA'ya teşekkür ederim.

Bugüne kadar hiçbir çalışma yapılmayan Germanica Antik Kenti ve Mozaikleri hakkında bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması ve kaynak olması temennisiyle...

Ayşe ERSOY

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	5
KISALTMALAR LİSTESİ	13
BİRİNCİ BÖLÜM	14
GİRİŞ	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	21
KAHRAMANMARAŞ-GERMANİCİA ŞEHİRİ	21
Kahramanmaraş Şehrinin Genel Yerleşme Özellikleri	21
Kahramanmaraş'ta Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler	23
Kahramanmaraş Şehri'nin Yol Güzergahları	35
Kahramanmaraş- Germanicia Antik Kenti.....	36
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	42
KAHRAMANMARAŞ'IN YERLEŞİM TARİHÇESİ	42
Paleolitik Çağdan Demir Çağına Kadar Maraş	42
Neolitik Çağdan Demir Çağına Kadar Maraş	46
Hellenistik ve Roma Döneminde Maraş	53
Bizans ve İslami Dönemde Maraş.....	58
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	71
MOZAİK SANATI VE GERMANİCİA	71
Mozaik Sanatı ve Teknikleri	71
Mozaik Sanatının Tarihsel Gelişimi	78
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	108
GERMANİCİA ANTİK KENTİ ve MOZAİKLERİ.....	108

Bilimsel Yayınlar Işığında Germanica Antik Kenti.....	108
Antik Yollar Üzerindeki Germanica Antik Kenti	109
Germanica Antik Kenti Sikkeleri Işığında Kentin Analizi	118
Germanica Antik Kenti Mozaiklerinin Bulunuş Süreci	121
Germanica Antik Kentinde Bulunan Diğer Kalıntılar	140
Germanica Antik Kenti Mozaiklerinde Bugüne Kadar Yapılan Kazılar.....	147
Germanica Antik Kenti Mozaikleri.....	159
Germanica Mozaiklerinin Teknik Özellikleri	236
Germanica Mozaiklerinde Bordür Kompozisyonları ve Motifler.....	241
Germanica Mozaiklerinin İkonografik Özellikleri.....	263
Mozaikler Işığında Germanica'da Mimari ve Yaşam.....	269
Germanica Mozaiklerinin Yakın Bölge Mozaikleri ile Genel Analizi	289
ALTINCI BÖLÜM.....	309
GERMANİCİA MOZAİKLERİ VE KALINTILARI KATALOĞU	309
Germanica Mozaikleri ve Kalıntıları Katalogu	312
YEDİNCİ BÖLÜM.....	369
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	369
KAYNAKÇA.....	375

KISALTMALAR LİSTESİ

- AJA** : American Journal of Archaeology
AKVKBK : Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu
AS : Anatolian Studies
AST : Araştırma Sonuçları Toplantısı
 ev. : Çeviren
Ed. : Editör
JRA : Journal of Roman Archaeology
Pişmiş toprak : Pişmiş toprak
TTK : Türk Tarih Kurumu
T  K : Türkiye İstatistik Kurumu

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Kahramanmaraş Şehri, gerek coğrafi konumu gerekse jeomorfolojik açıdan bir geçiş kuşağının içerisinde yer almasından dolayı tarih boyunca sürekli farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Kentin tarihi, İl merkezine 65 km. mesafede Tekir Kasabası'na bağlı Yukarı Döngel Köyü'nde bulunan Direkli Mağarası'nda son yıllarda yapılan bilimsel arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda Paleolitik döneme kadar inmektedir. Paleolitik Dönemden sonra bölgenin zengin ovalarında yer alan 250 höyük ve antik yerleşim alanında Neolitik, Kalkolitik, Tunç ve Demir Çağlarını geçirmiş olan şehir, bugünkü yerinde Asurlular tarafından Markasi adıyla bir koloni kent olarak kurulmuştur. Anadolu'da Kızılırmak kavsi içerisinde hüküm süren büyük Hitit İmparatorluğu'nun Ege göçleri nedeniyle yıkılıp dağılmasından sonra Hitit Halkının bir bölümü güney ve güneydoğu Torosların dağlık bölgelerine çekilerek, Maraş ve çevresinde Gurgum Krallığı'nı kurmuşlardır. Bugün Kahramanmaraş Müzesi'nde ve bütün Anadolu'daki müzelerin koleksiyonlarının en nadide eserleri arasında sayılan ve dünyaca tanınan "Maraş Mezar Stelleri" Gurgum Krallığı'nın bölgede kurulduğunun en önemli kanıtlarıdır. Bölgeye daha sonra Asurlular egemen olmuş, Asurlulardan sonra önce Bölge İran ve çevresinde kurulmuş olan Medlerin daha sonra da Perslerin egemenliği altına girmiştir. Makedonya Kralı Büyük İskender'in MÖ 334 yılında Anadolu'yu ele geçirmesiyle Maraş ve çevresi Makedon egemenliğini tanımıştır. Büyük İskender'in ölümünden sonra önce

Komutanlarının kurduğu Seleukos, daha sonra da Kommegene Krallığı'nın egemenliği altına girmiştir. Kentin adının bölgede kurulan Margasi, Marasion, Maraj, Mer'aş kent isimlerinden geldiği ifade edilse de günümüzde ayakta bu kentlere ait Maraş Kalesi dışında hiçbir kalıntı bulunmamaktadır. Roma döneminde Romalıların Anadolu'yu egemenliği altına almasından sonra Roma, Kommegene Krallığı'nı da hakimiyeti altına almış ve Kommegene Krallığı'nı oluşturan dört büyük kentten biri olan Germanicia'da Roma egemenliği altına girmiştir. O tarihlerde iktidarda bulunan ve resmi adı "Gaius Julius Caesar Augustus Germanicus" olan Caligula, Kommegene Krallığı tahtına IV. Antiokhos'un geçmesini sağlayınca, Antiokhos'da bir şükran ifadesi olarak kentin adını, İmparatora izafeten "Germanicia" koymuştur. Son yıllarda Maraş'ta bulunan mozaiklerin tespit-tescil aşamasında ve bu tez çalışması sırasında bilimsel kaynaklarda yapılan araştırmalarda Germanicia Antik Kenti ile ilgili çok az bilgi ve belgeye rastlanmıştır. Kaynaklarda Germanicia Antik Kenti'nden Kommegene Krallığı'na bağlı 4 önemli şehirden biri olarak bahsedilir. Roma Döneminde MS 2 yüzyılda Anadolu'da büyük kentlere tanınan sikke basma hakkı, o dönemde bölgede önemli bir kent olan Germanica Antik Kenti'ne de tanınmıştı. O dönem sikkelerinde kentin iki adı bulunmaktadır. "Kaisareia ve Germanicia. Sikkelerde Kaisareia lejantıyla anılması şehrin Roma kökenini işaret etmektedir (Tekin, 2010, s.173). MS 2. yüzyılda yaşamış ünlü coğrafyacı Ptolemaios tarafından da şehrin ismi anılmakta olup MS 3. yüzyıl başlarında Roma İmparatoru Caracalla'nın son yıllarındaki seyahatlerini gösteren Antonin

İtinerarium ile MS 4 yüzyılın sonlarında Roma yol güzergahlarını gösteren ve orijinal haritanın 12-13. yüzyıllardaki kopyası olan Peutinger Levhasında Germanicia Antik Kentini çevresinde yer alan şehirlerle bağlayan yol güzergahları ayrıntılı olarak verilmiştir. Roma İmparatorluğu'nun doğu ve batı olarak ikiye ayrılmasından sonra Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu sınırları içerisinde kalan şehir bu dönemde de Sasaniler ve Bizanslılar arasında mücadelelere sahne olmuş sürekli akınlara maruz kaldığı için de yakılıp yıkılmıştır. MS 1337 yılında Müslümanların bölgeyi fethetmesine kadar bu mücadelelerde bölge genelde Bizans hakimiyetinde kalmıştır (Aladağ, 2009, s. 3-4). Bazı tarih yazarlarına göre Germanicia, Anadolu ile Suriye'yi birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan bir kenttir (Foss, 1991, s. 845) Antik haritalarda Germanicia Kenti Maraş ile aynı konumda yer alsa da günümüzde ayakta herhangi bir kalıntının olmayışı nedeniyle hep başka yerlerde aranmasına sebep olmuştur (Ersoy, 2010, s. 185). Son yıllarda Kahramanmaraş İl merkezinin doğusunda kalan ve halkın Karamaraş adını verdiği Dulkadiroğlu, Şeyh Adil, Bağlarbaşı ve Namık Kemal Mahallelerini içine alan yaklaşık 1300 dönümlük bir alanda Kahramanmaraş Müzesi Başkanlığı'nda yapılan kazılar, sondajlar ve ihbarlarla 19 alanda bulunan mozaikler ve kalıntılar ışığında bölgenin Germanicia Antik Kenti olduğu kesinlik kazanmıştır. 2007 yılında Dulkadiroğlu Mahallesinde bir evin altında yapılan kaçak kazı sonucunda ortaya çıkarılan bir parça mozaik, Germanica Antik Kenti'nin adının konmasında ve yerinin tam tespit edilmesinde bir ışık olmuştur. Yaklaşık 30 yıl önce yerleşime açılan bölgede, gerek belediye

alışmaları gerekse evler yapılırken tesadüfen karşılaşılan mozaikler ve kalıntılar, alanın tescil edilmemesi nedeniyle bugüne kadar çoğu yerde yok edilmiştir. Müze Müdürlüğü Başkanlığı'nda 2009-2010 yılları arasında yapılan bilimsel kazılarla ortaya çıkarılan “Yaşam Mozaiği” dışında bulunan tüm mozaikli alanlar iki ya da tek katlı evlerin, parkların, yolların, okulların yaklaşık 60 cm. altında kurtarılmayı beklemektedir. Mozaikler, günümüze kadar Maraş'ın sırtını dayadığı Ahır Dağları'ndan akan sel sularının bıraktığı alüvyonların mozaikleri zamanla kapatmasıyla günümüze kadar kalabilmiştir. Bölgenin yamaç olması nedeniyle sel sularının sürüklediği alüvyonların mozaikleri kapatması yanında, Germanicia Antik Kenti'nde yer alan villaların duvarlarının Zeugma villalarında olduğu gibi kerpiç ve moloz taştan örölmesi, villaların yangın ve istilalar sonucunda mozaiklerin üzerine yıkılmasıyla bir nevi koruma duvarı oluşturarak mozaiklerin günümüze kadar ulaşmasını sağlamıştır. Kurtarma kazısıyla ortaya çıkarılan ve Roma Dönemine ait bir villanın salonuna ait olan 46 m²'lik mozaik, yok olmuş bir antik kente ait ilk belge olması açısından önemlidir. Yapıldığı günlerde bir villanın salon tabanını süsleyen gösteriş ve zenginlik göstergesi olan mozaik, bir anlamda günümüze Germanicia Antik Kenti'ni taşımıştır. Mozaik üzerinde Germanicia ile ilgili günlük yaşamdan kesitler yer almaktadır. Mozaiği önemli kılan ve Anadolu'da bulunmuş diğer mozaiklerden ayıran en önemli ayrıntı mozaik üzerinde Germanicia'nın mimarisine ait villaların tasvirlerin bulunmuş olmasıdır. Coğrafi ve jeopolitik konumundan dolayı sürekli akınlara ve istilalara maruz kalmış bir Antik kentin yok olmuş

mimarisine ait villa mimarisini bize yansıtması kentin tarihi açısından önemlidir. Dünyada ve Anadolu’da bulunan mozaikler üzerinde dönem mimarisini yansıtan mozaiklerin az ve nadir olması, antik kentte çıkan mozaiklerin arkeoloji dünyası açısından da ayrı bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Üzerinde yer alan Germanicia’nın günlük ve sosyal yaşamını anlatan tasvirlerden dolayı “Yaşam Mozaïği” adı verilen mozaikte; Germanicia’nın faunasını, florasını, halkın giyim tarzını da yakalamak mümkündür. Yerleşime açıldığı 30 yıl önce evler yapılırken, çoğu yerde bilinçsizce yok edilen ve çoğu yerde bugün evlerin kömürlüklerini süsleyen mozaikler, Müze Müdürlüğü’nün yaptığı kurtarma kazılarının basında yer alması ve yine Müze Müdürlüğü’nün Bölgede yaptığı projelerle kalıntılar ve mozaikler hakkında halkı eğitmesiyle ve bilinçlendirmesiyle ortaya çıkarılan 14 alandaki mozaiklerden yola çıkarak Germanicia mozaiklerini iki grupta toplamak mümkündür: Figürlü mozaikler ve geometrik desenli mozaikler. Figürlü mozaikler, dönemin sosyal, kültürel ve toplum yapısını anlatması açısından önemlidir. Tez içerisinde ayrıntılarıyla incelenen ve halen Bağlarbaşı Mahallesi’nde bir evin altında kurtarılmayı bekleyen “Avcı Mozaïği” bize o dönemde Germanicia’da avcılığın yaygın olduğunu vurgular. Bu mozaïğin yer aldığı parselin devamında bir evin kömürlüğünde yapılan kanalizasyon çalışması sırasında tesadüfen bulunan ve Kahramanmaraş Müzesi tarafından küçük çaplı bir sondaj kazısı sonucu ortaya çıkarılan “Seramik Ustası” mozaïği adından da anlaşılacağı üzere büyük bir pithos yapan ustayı betimlemektedir. Bu mozaik, Anadolu’da yer alan hiçbir mozaikte bir meslek grubunun

mozaikler üzerinde yer almaması nedeniyle çok değerli bir kompozisyona sahiptir. Yine Şeyh Adil Mahallesi'nde kaçak bir kazı sonucu bulunan ve çok az bir bölümü ortaya çıkarılan “Eros Mozaïği”, Roma döneminde Hıristiyanlığın kabul edilmesiyle tek tanrılı dine geçişte mozaikteki geçişin, yani son mitolojik konuların tasvir edildiği mozaikler olması açısından önemlidir. Yine Bağlarbaşı Mahallesi'nden duyarlı bir vatandaşın yıllar önce ev yaparken bulduğu ve kömürlüğüne sağlam ve güzel olduğu için zemin olarak bıraktığı “Kuşlar Mozaïği” Germanicia'nın doğa yaşamını anlatır. Kurtarma kazısı yapılan alanda Müze Müdürlüğü tarafından 2001 yılında yapılan kurtarma kazısıyla ortaya çıkarılan ve halen Kahramanmaraş Müzesi'nde sergilenen “Koridor Mozaïği” bir villanın koridoruna ait figürlü bir mozaik olması ve döneminde yaşamış hayvanları anlatması açısından önem taşımaktadır. Geometrik mozaikler içerisinde yer alan “Kilim Desenli Mozaik” halen Bağlarbaşı Mahallesi'nde bir evin kömürlüğünü süslemekte olup günümüze kadar gelmiş yaşayan bir “kilim deseninin” o yıllarda bir mozaik üzerinde yansımalarını bize sunmaktadır. Yine geometrik desenli mozaiklerden “Gamalı Haç” ve “Madalyon Desenli Mozaik” bize o dönemde Germanicia'da Anadolu'da bulunan mozaikler üzerinde yer alan motiflerin, Germanicia Antik Kenti'nde de yaygın olarak kullanıldığını göstermektedir. Germanicia Antik Kenti ve mozaikleri çalışması bu tez kapsamında ayrıntılarıyla anlatılıp mozaiklerin ikonografileri, teknik özellikleri ortaya konulmuş, yakın bölge mozaikleri ile karşılaştırılması yapılmış, Anadolu ve dünya mozaiklerindeki yeri ve önemi araştırılmış ve en önemlisi

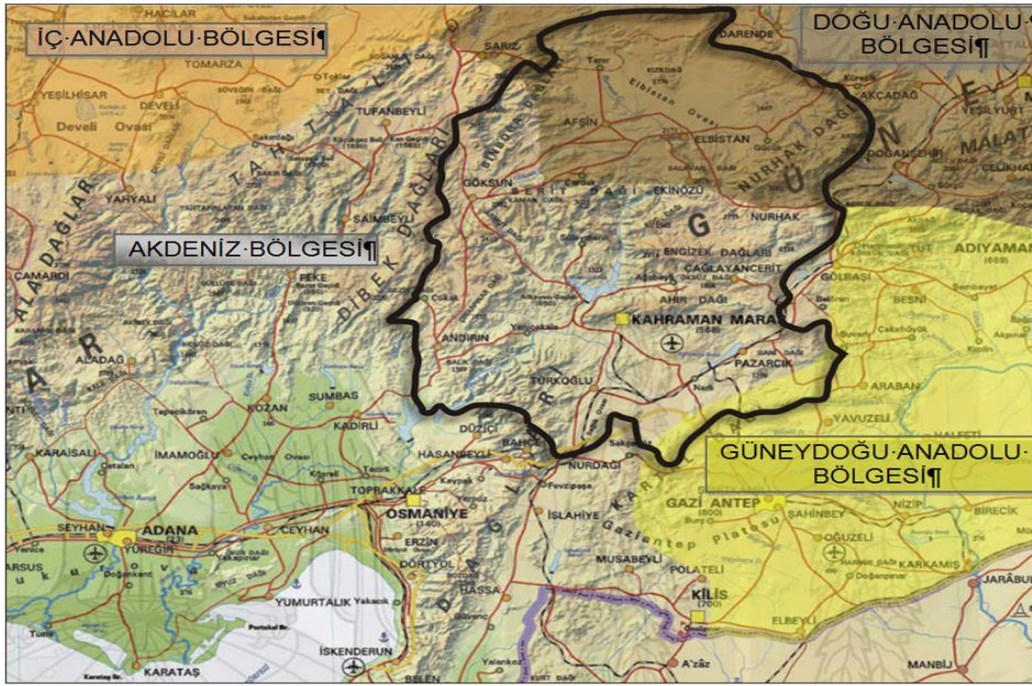
Germanicia mozaiklerinin bir tez çalışmasıyla belgelenmesi yapılmıştır. Tez içerisinde bir katalog halinde verilen mozaikler ve kalıntılara K-1, K-2 gibi katalog numarası yanında mozaiklerin konularına gore isimler verilmiş ve katalog sistemine gore tez içerisinde mozaik ve kalıntılar anlatılmıştır. Germanicia Antik Kenti mozaik ve kalıntılarının, gunumuzde evlerin, parkların, yolların altında yatmaktadır. Halen kurtarma kazısı yapılan alanda in-situ olarak bırakılan mozaikler ve onumuzdeki yıllarda bilimsel kazılarla Germanicia Antik Kenti'nde ortaya çıkartılacak olan mozaikli alanlar ve kalıntıların yerinde sergilenmesi yapılarak, Bölgenin bir Açık Hava Müzesine donuşturlmesi ve Roma Donemi Germanicia Antik Kentinin tekrar yerinde yaşıatılması amaçlanmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAHRAMANMARAŞ-GERMANİCİA ŞEHİRİ

Kahramanmaraş Şehrini Genel Yerleşme Özellikleri

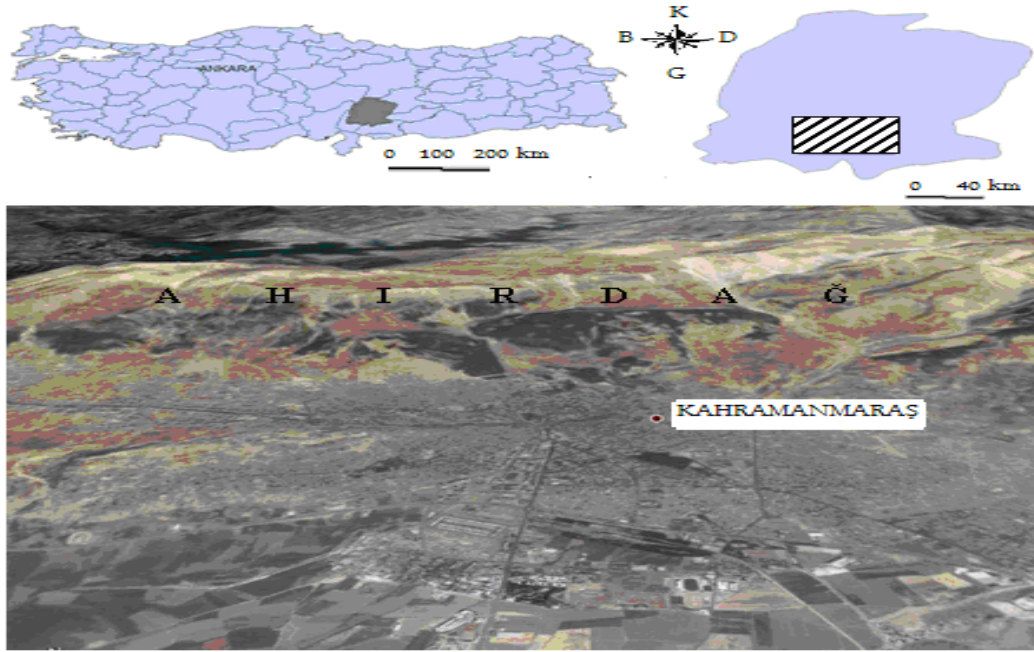
Kahramanmaraş Şehri, gerek coğrafi konumu gerekse jeomorfolojik açıdan bir geçiş kuşağının içerisinde yer almasından dolayı tarih boyunca sürekli farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Kent, Akdeniz Bölgesi ile Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinin birleştiği yerde bulunmaktadır.



Harita 1: Kahramanmaraş Coğrafi Haritası

(www.coğrafya.gen.tr/tr.kahramanmaraş 2013)

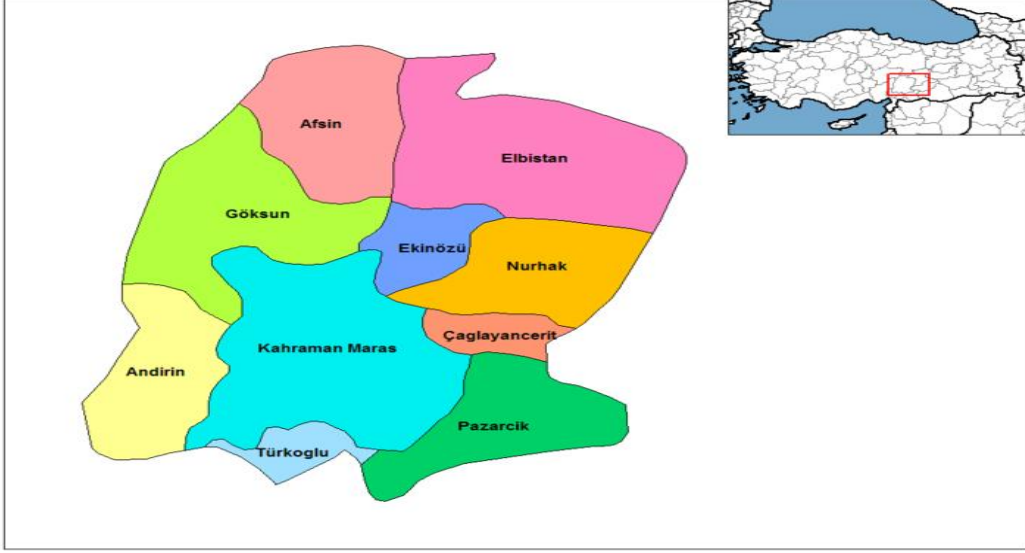
Anadolu Platosu'nun çarpışması sonucunda oluşan ekolojik bir niş alanı üzerinde yer almaktadır (Erek, 2010, s. 97). Bu ekolojik nişin yarattığı zengin bitki örtüsü, geniş tarımsal alanlar, verimli ovalar, nehirler, yeraltı su kaynakları ile insanların ilk çağlardan itibaren Bölgede köyler, kasabalar, şehirler kurmasına ve geçmişten günümüze kadar farklı medeniyetlerin yaşamasına imkan sağlamıştır. Kahramanmaraş günümüzde 14.346 km.2'lik yüzölçümü ile Türkiye'nin 11. büyük Kenti'dir. Kent, 37-38 kuzey paralelleri ile 36-37 doğu meridyenleri arasında yer almaktadır



Harita 2: Kahramanmaraş Uydu Haritası
(www.maps.google.com.2013)

Batıda Adana, doğuda Adıyaman, kuzeyde Sivas, kuzeydoğuda Malatya, kuzeybatıda Kayseri, güneydoğuda Gaziantep ve

güneybatıda Osmaniye İlleri ile komşudur. Merkez İlçe ile birlikte Elbistan, Ekinözü, Nurhak, Çağlayancerit, Afşin, Göksun, Andırın, Pazarcık ve Türkoğlu olmak üzere 10 İlçesi vardır.



Harita 3: Kahramanmaraş İlçeler Haritası (www.turkiyerehberi.gen.tr.2013)

Kentin merkez ilçe yerleşimi bugün Güneydoğu Torosların uzantılarından biri olan Ahır Dağı'nın güneybatı eteklerinde verimli Maraş Ovasına egemen bir konumda kurulmuştur. Kentin sırtını dayadığı Ahır Dağ'ın kuzeyde set oluşturması, güneyde verimli Maraş ovasının tarım arazileri olarak kullanıyor olması nedeniyle kent bugün doğu-batı yönünde genişlemiştir (Sandal, 2007, s. 475).

Kahramanmaraş'ta Yerleşmeyi Etkileyen Faktörler

Doğal Faktörler

Yerleşmelerin kuruluşunda, gelişmesinde, yerleşim tipinde, yerleşim tarzında ve yerleşmelerin dağılışında en önemli etkenler

doğal çevre faktörleridir. Tarih boyunca insanların topluluklar halinde bir arada yaşaması köyler, ilçeler, şehirler kurması doğal çevre şartlarının etkisi altında gelişmektedir. Jeoloji, jeomorfoloji, topografya, hidrografya, toprak şartları ve iklim, yerleşmeler üzerinde etkili olan faktörlerdir. Kahramanmaraş Şehrinin bu coğrafi şartlarının elverişli olması Şehrin tarih boyunca ve günümüzde sürekli yerleşim görmesinde etkin rol oynamıştır.

Jeolojik Yapısı

Kahramanmaraş Şehri'nin genel jeolojik özellikleri yerleşmenin kuruluş yerini doğrudan etkilemektedir. Kahramanmaraş ve çevresi, Güneydoğu Anadolu'nun jeolojik evriminin ortaya konulması açısından farklı tektonik birlikler ve bunların ilişkilerinin görüldüğü kilit bir bölgedir. Kentin güneyindeki üçlü kavşak, Amanoslar, Engizek ve Arabistan kalkanında 'Pre Alpin, Alpin ve Post Alpin Formasyonlarını' oluşturmaktadır (Korkmaz, 2001, s. 47). Kahramanmaraş'ı yüzeyleyen birimler yaşlıdan gence doğru, "Paleozoyik yaşlı Keban – Malatya Metamorfikleri, Triyas – Kretase yaşlı Binboğa Metamorfikleri, Üst Jura – Alt Kretase yaşlı Koçalı Karmaşığı ve Göksun Ofiyoliti, Senoniyen – Senomaniyen yaşlı Karadut Karmaşığı, Alt – Orta Eosen yaşlı Midyat Grubu, Orta Eosen yaşlı Maden Karmaşığı ve Üst Miyosen yaşlı Kuzgun Formasyonu, Yavuzeli Bazaltlar ve Ahmetçik Formasyonları"ndan oluşmaktadır. Kahramanmaraş Şehri'nin kuzey kesiminde yer alan Elbistan, Göksun ve Afşin İlçeleri çevresinde yüzeyleyen "Malatya Metamorfikleri" birim şist ve mermerlerden, Afşin ve Göksun ilçeleri çevresinde görülen "Binboğa Metaformitleri" yer yer şist ara katkılı

mermer ve kristalize kireç taşlarından, Şehrin doğusunda Bindirme Kuşağının önünde doğu–batı doğrultusunda uzanan “Koçali Karmaşığı” ofiyolitik kayaçlar olan dunit, harzburjit, serpantin, gabro, diyabaz, çamur taşı ve pelajik kireçtaşlarından, Göksun ve Elbistan İlçeleri arasında olan “Göksun Ofiyoliti” tabakalı ve izotrop gabro, levha dayk karmaşığı ile volkano sedimanterlerden, Kentin doğusunda Koçali Karmaşığı ile birlikte tektonik birlikler halinde Bindirme Kuşağının önünde yer alan “Karadut Karmaşığı” sedimanter kaya birimlerinden, Pazarcık İlçesi ve Türkoğlu çevresinde görülen “Midyat Grubu”nu oluşturan Gerçüş Formasyonu konglomeradan, “Hoya-Kavalköy Farmosyonu” dolomitik ve çörtlü kireç taşından, “Gaziantep Formasyon” tebeşirli ve killi kireçtaşından, Elmalı Kasabası ile Elbistan İlçesi’nin güneyinde bulunan “Maden Karmaşığı” volkano- sedimanter kayaçlardan, Türkoğlu çevresinde bulunan “Kuzgun Formasyonu” çakıl taşı, kum taşı, kil taşından, Pazarcık İlçesinde bulunan “Yavuzeli Bazaltları” olivinli bazalttan, Afşin, Elbistan ve Göksun İlçelerinde bulunan “Ahmetcik Formasyonu” çakıl taşı, kumtaşı ve kil taşlarından oluşmaktadır (Kahramanmaraş İl Çevre Durum Raporu, 2006 s. 9-10).

Tektonik Yapısı

Kahramanmaraş, morfotektonik açıdan Anadolu Levhası ile Arabistan Levhası’nın çarpışma etkilerini yansıtır. Bu çarpışmanın sonucunda Türkiye tektoneğinde önemli bir yere sahip olan ve Havza içerisinde de geçen Doğu Anadolu Fayı ile Ölü Deniz Fayı gibi iki önemli fay zonu oluşmuştur (Korkmaz, 2001, s. 3). Kahramanmaraş,

Amanoslar ile Toroslar'ın kilit noktasını oluşturan, Doğu Anadolu Fayı ile Ölü Deniz Fayı'nın düğümlendiği bir alanda bulunmaktadır (Korkmaz, 2001, s. 77). Türkiye'nin en etkin iki ana fay kuşağından birini oluşturan Doğu Anadolu Fayı, Karlıova'nın doğusunda Kargapazarı yöresinde, Kuzey Anadolu Fayı ile kesişme yerinden başlayıp kuzeydoğu-güneybatı yönünde güneybatıya doğru uzanır. Gölbaşı, Azaplı ve İneklı gibi tektonik gölleri oluşturduktan sonra Kahramanmaraş Havzasına kuzeydoğudan giriş yapar. Havza içinde kuzeydoğu-güneybatı doğrultuda uzanarak Amanos Dağları'nın doğu sınırını oluşturan Ölü Deniz Fayı ile Türkoğlu yakınlarında karşılaşır (Biricik, 1994, s. 59). Fay, Narlıova-Bingöl-Elazığ-Malatya-Adıyaman-Gölbaşı-Pazarcık-Türkoğlu-Antakya'dan güneye doğru uzanan doğrultu atımlı sol yönlü bir faydır. 1900-1995 yılları arasında Doğu Anadolu fayı üzerinde yıkıcı ve yüzey kırığı oluşturmuş ve bu süre zarfında toplam 10 deprem meydana gelmiştir. Doğu Anadolu Fayı Miosen'de başlamış, Kuaterner'de devam etmiştir (Perinçek ve Eren 1990, s. 190). Havzadaki tektonik olayların gelişimi dikkate alındığında Ölü Deniz ve Doğu Anadolu doğrultulu atımlı fayların Üst Miosen'de oluştuğu söylenebilir (Korkmaz, 2001, s. 93). Ölü Deniz Fay Zonu ise, Afrika'da Zambezi çukurluğundan başlayıp, Kızıldeniz tabanından geçen "Rift Hattı"nın Lübnan'ı geçtikten sonra Ülkemiz sınırları içerisine Amik Ovası'ndan giren ve Antakya- Kahramanmaraş grabenini oluşturan bir faydır. Fay zonunun batısı, Amanos Dağları'nın doğu sınırı oluştururken doğusu ise Kahramanmaraş- Gaziantep eşiğini Sağlık ve Narlı ova tabanlarından ayırır.

Afet İşleri Genel Müdürlüğü Deprem Araştırma Dairesi'nin hazırlamış olduğu deprem bölgeleri haritası incelendiğinde; Kahramanmaraş ve çevresinin 1, 2, 3 ve 4. derece deprem kuşağında yer aldığı görülmektedir. Şehrin 1513 ve 1893 tarihlerinde gerçekleşen çok önemli ve şiddetli iki depremle yerle bir olduğu göz önüne alındığında depremsellik açısından tehlikeli bir Bölge olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir (Temiz, Köse ve diğerleri 2005, s. 583).

Jeomorfolojik Yapısı

Kahramanmaraş jeolojik özelliklerinin yanı sıra jeomorfolojik olarak da bir geçiş kuşağı görünümündedir. Anadolu Levhası ile Arabistan Levhası'nın çarpışma sınırının hemen güneyinde bir kenar ön ülke havzası özelliği taşıdığından hem jeolojik hem de jeomorfolojik açıdan önem arz eder (Önalın, 1989/90, s. 31). Zagros-Bitlis kenet kuşağının güneyinde oluşan "Kahramanmaraş Kenar Önölke Havzası" kuzeydeki orojenik kuşağa ait birimlerin, güneydeki Arap Levhası üzerine Kampanien (Üst Krease) sonrasında bindirmesiyle oluşmuştur. Bu durum jeolojik ve jeomorfolojik gelişiminde giriftleşmeye yol açmasına rağmen havzanın batısında Amanoslar ile Anti-toroslar'ın karşılaşmasıyla havzayı bir geçiş alanı konumuna getirmiştir. Havza kuzeyde Ahır Dağı, güneyde Emirmusa Tepesi ve Kartal Dağları, batıda ise Kuzey Amanos Dağları ile Başkonuş- Kubalı Dağları tarafından kuşatılmıştır (Korkmaz, 2001, s. 1). Doğu Akdeniz Bölgesinin son İli olan Kahramanmaraş Kentinin yüzey şekillerini Toroslar'ın bir parçası olan dağlar, platolar ve tektonik kökenli ovalar oluşturmaktadır .

kuzeydoğusunda yer alan Engizek Dağı, Göksu Vadisi'yle kuzeyindeki Nurhak Dağlarından, çukur bir alanla da güneyindeki Ahır Dağı'ndan ayrılır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan bu dağ Güneydoğu Toroslar'ın bir uzantısıdır. Maraş'ı çevreleyen dağ kuşakları, Alp silsilesi içinde bulunmakta olup Ülkemizin “Önemli Doğa Alanları” içerisinde yer almaktadır (Oksay, 2010, s. 53-54). Berit Dağı çevresinde yer alan ve yüksekliği yer yer 1.000 m'ye kadar inen platolar, kuzeydeki platolara göre, iklim koşulları ve bitki örtüsü açısından hayvancılığa daha elverişlidir. Kahramanmaraş'ın kuzey sınırını oluşturan Ahır Dağı, Ceyhan Nehri'nin kollarından olan Aksu Çayı ile Ağabeyli Çayı havzasını birbirinden ayırır. Maraş Ovası'nın kuzeyinde yumuşak bir eğimle yükselen Ahır Dağı, 35-40 km. uzunluğunda ve 8-10 km. genişliğinde, batıda Ceyhan Vadisi'nden başlayıp doğuda Çatal Dağı'na kadar doğu-batı yönde uzanmaktadır (Korkmaz, 2001, s. 102).

Kahramanmaraş Şehri'nde ovalar il alanının % 24'ünü kaplamaktadır. Ovalar, Arabistan Yarımadası'ndan itibaren kuzeye doğru devam eden ve Ahır Dağı'nda sona eren bir graben sisteminin içinde bulunmaktadır. Kentin kuzey kesiminde yer alan ve çevresi dağlarla çevrili olan Elbistan Ovası, Doğu Anadolu'nun güneyinde tektonik kökenli Malatya-Uluova-Palu-Muş çöküntü ovaları dizisinin ilk ovasıdır. Yükseltisi 1100-1150 m. arasında değişen Ova'nın uzunluğu 50 km.'dir. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan Ova'nın eni 20 km.'dir. Türkiye'nin 4. büyük ovası olan Elbistan Ovası, karasal alüvyonları ile kaplı olup çevresi türlü yapıdaki eosen fişleri, kretase tabakaları ve serpantin kütlelerinden oluşan dağlarla, doğusu

ve batısı permo-karbonifer katmanları olan kalkerden ve mermerden oluşmuş dağlarla, güneyi ise serpantin kütlelerinin geniş yer tuttuğu yükseltiler ile çevrilidir. Kuzeyde bulunan Hurman Çayı ve Söğütlü Çayları ile beslenmektedir. Dibek, Binboğa, Delhöyük, Berit ve Armutyücesi Dağları ile çevrili olan Ova, tarih öncesi çağlardan günümüze kadar her dönem farklı medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır.

Şehir merkezinin güneyinde yer alan Kahramanmaraş Ovası'nın yükseltisi 450-500 m., uzunluğu 40 km., kuzey-güney doğrultusunda genişliği 20 km.'dir. Ova, Maraş-Hatay çöküntü oluşunun kuzey kesimini oluşturur. Afrika Göller Bölgesi'nden başlayarak Kızıldeniz, Lut Gölü ve Amik Ovası boyunca uzanan Ürdün graben sisteminin devamı olan Ova, tektonik kökenli alüvyon bir ovadır. Ovanın çevresinde yer alan Ahır ve Çimen Dağı dördüncü zamanda oluşmuştur. Ceyhan Nehri'nin kolları olan Aksu ve Erkenek Çayları tarafından beslenmektedir. Ova tarımsal potansiyel açısından üstün değerde olması nedeni ile geçmişten günümüze kadar kent için büyük önem taşımıştır.

Maraş'ın kuzeybatısında yer alan Göksun Ovası'nın yükseltisi 1000-1100 m.'dir. Uzunluğu 30 km. olan Ova'nın kuzey-güney doğrultuda genişliği 20 km.'dir. Dibek, Binboğa, Delihöyük, Berit ve Armutyücesi Dağları ile çevrilidir. Ova, Ceyhan Irmağı'nın kollarından Göksu Çayı ile sulanmaktadır.

Kahramanmaraş tümüyle akarsu yönünden Ceyhan Havzası içinde kalmaktadır. Havza batıdan Seyhan, kuzey ve kuzeydoğudan Fırat, güneyden Asi havzalarıyla komşudur. Kentin en önemli ve en

büyük nehri Elbistan İlçesi'nden doğan Ceyhan Nehri'dir. Nehir, Elbistan İlçe merkezinin 2 km. kadar güneyindeki Şardag'ın Pınarbaşı yöresinden Söğütlü Deresi adıyla doğar. Elbistan İlçe Merkezinden sonra doğu-batı doğrultusunda akarak kuzeyden Tahtalı Dağlarından inen Hurman Çayını, doğudan Nurhak Dağlarından doğan Söğütlü Çayını ve batıdan Binboğa Dağları eteklerinden doğan Göksun Çayı'nı alarak geniş ve güçlü bir akarsu halinde, dar ve derin bir boğaz açarak güneyden Elbistan Ovası'nı terk eder. Ceyhan Nehri'nin uzunluğu 509 km.'dir. Elbistan Ovası ile Çukurova arasında Güneydoğu Toroslar'ın Nurhak Dağı, Berit Dağı ve Engizek Dağı gibi kesimlerin arasında dar ve derin boğazlar açarak, bazen de genişleyen küçük ovalar içinde akarak güneye yönelir. Ceyhan Irmağı'na bu dağlık alandan çıkmadan önce Gölbaşı göllerinin sularını toplayan Aksu karışır. 150 km. uzunluğundaki Aksu, Ceyhan'ın en büyük koludur. Ceyhan Irmağı, dağlık alandan sonra tekrar dar ve derin boğazlar yaparak Çukurova'ya girer. Çukurova'da Ceyhan İlçe'sinden sonra Çukurova'nın doğu kenarını izleyip Adana'nın Karataş İlçesi'nden Akdeniz'e dökülür. Debisinin yüksekliği bakımından Türkiye'nin sayılı akarsuları arasında yer alan Irmağın debisi 238 m³'dür. Ceyhan Nehri'nin en güçlü kollarından olan Aksu Çayı ise, Şehrin kuzeydoğusundaki Engizek Dağı eteklerinde ve Küçükcerit Köyü'nün doğusundaki Engizek Dağı'nın güneydoğu eteklerindeki karstik kaynaklardan doğar. Doğu Anadolu Fayı'nın oluşturduğu Gölbaşı, Azaplı ve İnekli Gölleri ile Cerit yakınlarından geçen Bitlis-Zagros hattından kurtulan sularla beslenir. Gölbaşı İlçesi'ni geçip Kısık Deresi'ni aldıktan sonra Maraş

Havzasına kuzeydoğudan giriş yapar. Havza'ya girişinden itibaren tektonik çarpılmayla yön değiştirerek güneye yönelir. Pazarcık İlçesi'nde yer alan Kartalkaya Baraj göl sahasına suyunu bırakır. Suyunun bir kısmı Kartalkaya Barajı'ndan içme suyu olarak Gaziantep Şehri'ne gider, bir kısmı da Pazarcık ve Narlı Ovalarını baştan başa sular. Çay, bir dirsekle kuzeybatıya yönelerek Köprüağzı-Demirciler Boğazından Sağlık Ovası'na girer. Sağlık Ovası'nı güneydoğu-kuzeybatı yönünde geçerek Maraş Ovası'na girer. Maraş Ovası'nı doğu-batı yönünde kat eden Erkenez Çayı ile Ovanın güneyinde yer alan Deli Çay'ı da alarak Kürtleravşarı Köyü yakınlarında Ceyhan Nehri'ne kavuşur. Toplam 150 km. uzunluğa sahip olan Aksu Çay'ı, havza içinde 100 km.'lik bir akış gösterir (Korkmaz, 2001, s. 37-38). Kahramanmaraş İli'nde yukarıda belirtilen nehirler dışında Ceyhan'ın kolları olan ve onu besleyen Merkez İlçe'de Tekir, Erkenez, Karaçay, Deliçay, Üngüt, Körsulu, Andırın İlçesinde Üzücek, Geben, Andırın, Çokak, Elbistan İlçesinde Söğütlü, Hurman, Nargile, Göksun İlçesinde Terbüzek, Göksun, Çukurhisar, Güredin, Pazarcık İlçesinde Mizmilli, Göksu, Ardıl, Bağlam ve Türkoğlu İlçe'sinde Gökpınar gibi dereler bulunmaktadır.

Bitki Örtüsü

Kahramanmaraş, Akdeniz ile İran-Turan Fito Coğrafya Bölgelerinin geçiş kuşağında, Anadolu Diyagonalı'nın güneyde iki kola ayırdığı bölgede yer almaktadır. Bitki örtüsünün hakim türlerini "Akdeniz Fitocoğrafya Bölgesi"ne ait bitkiler oluşturur. Kent topraklarının % 42'si orman ve fundalıklarla, % 27'si ekili-dikili alanlarla, % 24'ü çayır ve meralarla kaplıdır. Şehirde yükseltiye bağlı

olarak bitki örtüsü de değişmektedir. “Çalı Formasyonu, Orman Formasyonu ve Alpin Formasyonu” olarak üç çeşit bitki formasyonu görülmektedir. Bunlardan çalı formasyonu, 500-1200 metreler arasında yer almaktadır. Karışık çalılardan meydana gelen bu bitki örtüsüne “Maki Formasyonu”da denilmekte olup bu formasyon içinde; kermes meşesi, mazı meşesi, laden, sandal, zeytin, diş budak, sumak, erguvan gibi bitki türlerine rastlanır. Kentin kuzeyindeki Ahır Dağı’nın 1200 m.’ye kadar olan yamaçlarında gerek kızılçam ormanlarının tahribi ve gerekse tarım alanı açma çalışmaları sonucunda çalı formasyonu gelişmiştir.

Kahramanmaraş’ta en yaygın vejetasyon tipini, 900 ile 2000 metrelere kadar olan kısımlarda kuru ve yarı nemli olarak ayırabileceğimiz “Orman Formasyonu” oluşturmaktadır. Orman formasyonunu oluşturan iğne yapraklı türlerden kızılçam Bölgede yaygın bir şekilde bulunmaktadır. Karaçam, köknar, sedir, ardıç ve meşe türleri kızılçamların arasında karışık halde yer almaktadır.

Kentte, 2100 metrenin üzerinde ise yer yer orman bozulmaları nedeni ile 1800-1900 metrelere kadar sarkan “Alpin Ot Formasyonu” görülmektedir. Geven, burçak, menekşe, gelincik, yumak, çoban yastığı gibi türlerin hakim olduğu bu formasyon, Ahır ve Çimen Dağı’nın yüksek kısımlarında yaygındır (Korkmaz, 2001, s. 34-36).

İklimi

Kahramanmaraş, topraklarının bazı bölümlerinin Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu’da, büyük bir bölümünün ise Akdeniz bölgesi sınırları içerisinde kalmasından dolayı iki farklı iklim tipi özelliği gösterir. Kahramanmaraş’ın güneyinde Akdeniz

iklimi görülmesine rağmen kuzeye doğru gidildikçe yükseltiye bağlı olarak karasal iklim özellikleri göstermektedir. İlçelerinden Merkez, Türkoğlu, Pazarcık ve Andırın'da yazları sıcak, kışları ılıman Akdeniz iklimi görülmekte iken Göksun, Afşin, Elbistan, Çağlayancerit, Ekinözü İlçelerinde soğuk ve yağışlı İç Anadolu iklimi olan karasal iklim hüküm sürmektedir (Kahramanmaraş Turizm Envanteri, 1990, s.2). İklimdeki bu çeşitlilik bölgenin zengin bir flora ve fauna örtüsüne sahip olmasını sağlamıştır (Dutkuner ve Akten, 2000, s. 28-29). Kahramanmaraş Merkez İlçe'de yıllık ortalama sıcaklık değeri 16.5 °C, Pazarcık İlçesi'nde 14.8 °C, Andırın İlçesi'nde 13 °C iken Elbistan İlçesi'nde bu değer 10.3 °C'ye düşer. Akdeniz'den gelen bol yağışlı iklim ile İç Anadolu'dan gelen soğuk ve kurak iklim arasında bir geçiş alanında bulunan Şehir sıcaklığı üzerinde çeşitli faktörler rol oynar. Yıllık ortalama sıcaklıklarda güneyden-kuzeye, batıdan doğuya doğru yükseltiye bağlı olarak karasallığında etkisiyle bariz bir şekilde azalma görülmektedir. Aylık ortalama sıcaklıklar Ocak ayından Ağustos ayına kadar artmakta, daha sonraki dönemde de Ocak ayına kadar düşmektedir. Kahramanmaraş'ta yılın dört ayında sıcaklık ortalamaları 23 °C'nin üstündedir. En sıcak ay Temmuz, en soğuk ay Ocak ayıdır. Maraş'ta batıdan doğuya doğru yağış miktarında da bir azalma görülmektedir. Akdeniz'in nemli hava kütleleri, Andırın ve çevresinde yüksek dağlarla karşılaştığından dağları aşarken bu hava kütlelerinin yükselerek soğumasından, ayrıca Şehrin batısındaki Türkoğlu İlçesi, güneyden Antakya-Maraş grabeni boyunca gelen denizsel hava kütleleri nedeniyle Andırın ve Türkoğlu İlçelerinde

diğer İlçelere nazaran daha fazla yağışlar oluşmasına sebep olmaktadır. Maraş'ın kuzeyinde yer alan Elbistan İlçe'sinde karasal iklim nedeniyle yıllık ortalama yağış miktarında azalma görülmektedir. Şehir'de yağışın aylara ve mevsimlere göre dağılışına bakıldığında, yaz ve kış ayları arasında çok bariz farklılığın olduğu görülür. En fazla yağış kış mevsiminde yaşanır. Yıllık yağış miktarının Merkezde % 52.42'si, Pazarcık'ta % 48.16'sı, Türkoğlu'nda %54.59'u ve Andırın'da % 39.70'i kış mevsiminde düşer. Bu yağış miktarı Akdeniz yağış rejimini yansıtmaktadır. Elbistan'da ise en fazla yağış % 38.73'lük oranla ilkbahara rastlar. Bunu kış, sonbahar ve yaz mevsimi takip eder. Bu ise karasal yağış rejimi özelliğini göstermektedir (Korkmaz, 2001, s.18). Yağış özelliklerine göre Maraş Havzasında “Akdeniz Yağış Rejimi” görülürken havzanın kuzeyinde “Doğu Anadolu Karasal Yağış Rejimi” özellikleri belirir.

Kahramanmaraş Şehri'nin Yol Güzergahları

Kahramanmaraş coğrafi konumu itibarıyla, komşu olduğu Doğu Anadolu, İç Anadolu, Akdeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri ile karayolu üzerinden ulaşım bağlantılarına sahiptir. Kent bölgeler arası ulaşım ağını Osmaniye, Gaziantep ve Kayseri çevre yolu olmak üzere üç temel güzergah üzerinden sağlamaktadır. GAP Bölgesini Çukurova'ya bağlayan Tarsus-Adana-Gaziantep otoyolu, Kentin güneyinden geçmektedir.

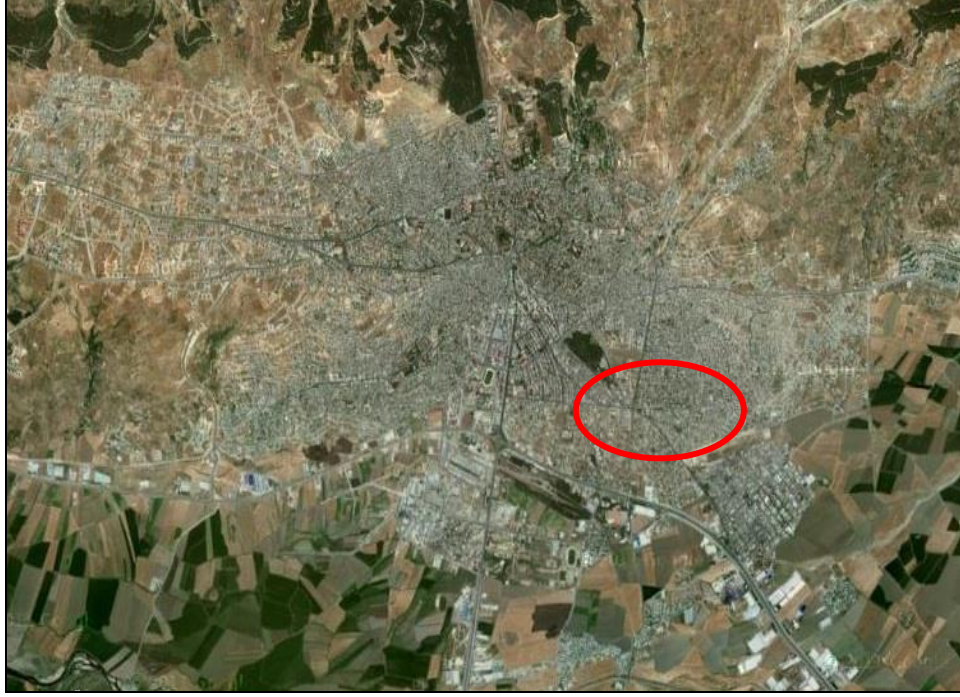
Kahramanmaraş, İl sınırları içerisinde 397 km. devlet yolu, 28 km. otoyol, 616 km. İl yolu, 156 km. stabilize yol olmak üzere

toplam 1.197 km. yol güzergahına sahiptir. Ayrıca İl sınırları içerisinde 262 km. uzunluğunda bir demiryolu ağı vardır. İlden Adana-Gaziantep-Malatya demiryolu geçmektedir. İlde, Gaziantep yolu üzerinde İl merkezine 8 km. uzaklıktaki Havalimanı ile hava ulaşımı sağlanmaktadır.

Kahramanmaraş- Germanicia Antik Kenti

Bugünkü Kahramanmaraş, Kale ve Ulu Camii çevresindeki engebeli arazide kurulmuş olup hızlı kentleşme, göç alma ve kitle iletişim araçlarının gelişmesiyle küçülen aile kavramının yansımaları sonucu artan konut ihtiyacı ile belirli yönlerde doğru gelişme göstermiştir (Temiz, Binici, Köse ve diğerleri, 2005, s. 584). Kahramanmaraş İli'nin 1953 yılında Kent merkezinin yayılım sahası incelendiğinde, yayılım alanının Kahramanmaraş Kalesi ve çevresinde yoğunlaştığı görülür. 1980'li yıllara kadar bu alanda yayılım gösteren kent daha sonra genişlemesini batı yönünde sürdürmüştür. Günümüzde de batıda Ceyhan Nehrine, güneyde sanayi alanlarının yer aldığı Osmaniye yolunda Belediye mücavir alanlarına, Gaziantep yolunda Karacasu Beldesi sınırlarına yayılan Kent, gelişimini temel olarak batı istikametinde Kayseri yolu üzerinde sürdürmektedir (Sandal, 2009, s. 141).

Günümüzde Germanicia Antik Kenti, İl merkezinin doğusunda kalan ve halkın Karamaraş adını verdiği Dulkadiroğlu, Şeyh Adil, Bağlarbaşı ve Namık Kemal Mahallelerini içine alan yaklaşık 1460 dönümlük bir alanı kapsamaktadır.



Harita 5: Germanicia Antik Kenti Uydu Haritası, Şehir İçindeki Konumu
(www.maps.google.com 2013)

Germanicia Antik Kenti ile ilgili son yıllarda yapılan kurtarma kazılarıyla, kaçak kazılarla ve ihbarlarla bu dört mahalle içerisinde 19 değişik alanda çoğu tek-iki katlı evlerin altında tespit edilen mozaikler ve kalıntılar dışında, günümüzde Kente ait ayakta herhangi bir kalıntı bulunmamaktadır. Halkın Karamaraş adını verdiği bu bölge yaklaşık 30 yıl önce yerleşime açılmış olup yerleşime açılmadan önce zeytinlik alan ve tarla olarak kullanılmıştır. Halk tarafından anlatıldığına göre; Bölgenin 30 yıl önce zeytinlik alan olarak kullanıldığı günlerde bütün zeytinliklerde çok yoğun seramik, mozaik ve künk parçaları bulunmuş, çoğu zaman buluntular bilinçsizce yok edilmiştir. Çoğu zaman da yetkililere haber verilse bile alanlar tescil edilmediği için Bölge yerleşime açılmıştır. Yerleşime açıldığı zamanlarda halkın ev yapımı sırasında tesadüfen

bulduğu kalıntılar ve mozaiklere Vatandaşlar bir anlam yükleyemediği için çoğu zaman onlar tarafından tahrip edilmiş, mozaikli alanların bazıları da evlerin kömürlüklerine, ahırlarına sağlam ve güzel olduğu için zemin döşemesi olarak bırakılmıştır. Ev sahiplerinin yetkililere haber verdiği zamanlarda da yetkililer gelip bölgeyi inceleseler bile, alanlar tescil edilip koruma altına alınmadığı için bugüne kadar tahrip edilmiştir. İlin tarihini anlatan makalelerde ve bilgilerde hep Karamaraş denilen Bölge için daha önce Maraş'ın burada kurulduğu ve büyük bir deprem veya büyük bir sel sonucunda yıkılıp yok olduğu anlatılmasına rağmen bu Bölgede 2007 yılına kadar kapsamlı bir araştırma, tespit ve inceleme de yapılmamıştır. Tam 30 yıl sonra Dulkadiroğlu Mahallesiinde bir evin altında kaçak kazı yapılarak ortaya çıkarılan bir parça mozaik, Germanicia Antik Kentinin ortaya çıkarılmasında bir kilometre taşı olmuştur.

Geçmiş yıllarda adı Namık Kemal Mahallesi olan ancak yerleşim sahalarının genişlemesiyle Şeyh Adil, Namık Kemal, Bağlarbaşı ve Dulkadiroğlu Mahallelerine ayrılan Germanicia Antik Kenti'nin yerleşim sahası, kuzeyde bulunan ve Antik Kentin nekropolünü oluşturan Öksürük Mahallelerini içine alacak şekilde toplam 146 hektar alanı kapsamaktadır.



Harita 6: Germanicia Antik Kenti Yerleşim Alanı ve Sit Alanı Uydu Haritası
(www.maps.google.com 2013)

Bu bölgede Kahramanmaraş Belediyesi'nden edinilen resmi kayıtlara göre 3.662 adet parsel bulunmaktadır. Bu parsellerden % 80'inde ev, okul, park vs. yer alırken, % 20'si ise halen boş arsa konumundadır. Kahramanmaraş Belediyesi'nce, dolu olan parsellerin ise sadece 900 adetinin ruhsatlı olduğu diğerlerinin ise ruhsatsız olarak yaklaşık 30 yıl içerisinde kaçak olarak yapıldığı tespit edilmiştir. Bu bölgedeki nüfusun TÜİK 2009 verilerine göre, Germanicia'nın yerleşim sahası içerisinde kalan 4 mahalleye göre nüfus dağılımı ise; Namık Kemal Mahallesi'nde 9.225 kişi, Bağlarbaşı Mahallesi'nde 8.852, Dulkadiroğlu Mahallesi'nde 6.385 ve Şeyh Adil Mahallesi'nde 6.813 kişi olmak üzere toplam 31.275 kişiden oluşmaktadır.

Dört mahallenin, Kent yayılımının mekânsal analizi ve Kent kayıtları incelendiğinde; 1980'lerden sonraki dönemde yoğun olarak bu bölgeye yerleşildiği açıkça görülmektedir. Bölge ağırlıklı olarak son 30 yılda kaçak yapılaşmanın en yoğun olduğu bir bölgedir.

Bölgede yer alan nüfusa bakıldığında çevre İlçelerden ve İl dışından kırsal alanlardan göçlerle gelen halk bu Bölgeye yerleşmiştir. Maddi açıdan alt gelir grubunu oluşturan insanların yaşadığı Bölgede çarpık bir yapılaşma hakimdir. Ruhsatsız olarak hiçbir kurala ve kaideye bağlı kalmadan yapılan evlerin öncelikle temelsiz olarak tek katlı olarak yapıldığı, ailenin gelir durumu ve nüfusu arttıkça konutlara eklemeler ve katlar yapıldığı tespit edilmiştir. % 80'i ruhsatsız olarak yapılan bu çarpık yapılaşmadan oluşan mahallelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere zamanla konut aralarına okul, camii, yurt, sağlık ocağı gibi Resmi kurumlar yapılarak insanların eğitim-sağlık gibi sosyal ihtiyaçları da karşılanmıştır. Aslında burada yaşayan halkın sosyo-ekonomik açıdan alt gelir grubunu oluşturması yüzünden temelsiz yapılan konutlar zeminin yer yer 60. cm altında bulunan Germanicia'nın mozaiklerini ve kalıntılarını bir anlamda korumuştur. 30 yıl önce koruma altına alınıp sit alanı olarak tescil edilerek yerleşimin yasaklandığı bir bölge olması gerekirken dört mahallenin imarsız ve ruhsatsız yapılardan oluşması ne yazık ki bugün mozaikler için sevindirici bir durum haline dönüşmüştür. Kaçak olarak yapılan konutların çoğu, zamanla kişilerin mülkiyetine geçmiş ve tapulu konutlar ve arsalar haline dönüşmüştür. Antik Kentin bu Bölgede konutların, okulların, parkların altında yer alıyor olması günümüzde Antik Kentin kalıntılarının nasıl açığa çıkarılacağı, nasıl kamulaştırılacağı ve nasıl korunacağı problemini de beraberinde getirmiştir.

Germanicia Kentinin bu bölgede kurulmuş ve gelişmiş olmasının temel sebebi, Kentin kurulduğu Bölgenin topografik

açından ovaya hakim bir yamaç olması, Kentin savunması ve kontrolü açısından Antik Kente açılan yolların kent yerleşim sahasından izlenebilir bir mevkide olmasıdır. Ayrıca kentin yakınından geçen Aksu Çayının ve Kent merkezine 20 km. uzaklıktaki Hasancıklı Köyü yakınlarından geçen Ceyhan Nehrinin yakınlığı, kent merkezinde yer alan ve Aksu Çayının kollarını oluşturan Kanlıdere, Şeker Dere ve Uzunoluk Derelerinin villalarda kullanılan mozaik taşları için önemli bir kaynak oluşturması ve Kahramanmaraş ovasının tarım amaçlı kullanılması diğer önemli etkenlerdir. İklimsel açıdan yazları sıcak olan Antik Kentin yamaçta kurulması, yaz sıcağında poyraz rüzgarlarından Germanicia halkının yararlanmasını sağlamak kentin bu bölgede kurulmasında destekleyici bir unsur olmuştur. Ayrıca Maraş'ın ovalarının tarım arazilerinden ve bataklıklardan oluşması nedeniyle Ahır Dağı yamaçlarına kurulan Kent merkezinin doğusunda kalan Germanicia Antik Kenti'nin mozaiklerinin bugün zeminden 60. cm. derinlikte sağlam olarak bulunuyor olmasının nedenlerinden bir tanesi de, Ahır Dağı yamaçlarında kurulan Antik Kentin zamanla yağışların etkisiyle Ahır Dağ'ı yamaçlarından akan sele maruz kalmış olması ve Kentin yamaçlarının zamanla bu selden kalan alüvyon toprakla örtülmüş olmasıdır.

Bugün % 80'i Bölgede bulunan evlerin, parkların, yolların altında yatan Germanicia Antik Kenti'ni koruyabilmek, yeni yapılan inşaatları kontrol altında tutabilmek için Bölgede Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü Uzmanları, Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Uzmanları ve Belediye KUDEP Uzmanlarının yaptığı

ortak çalışmayla mozaikler ve kalıntılar ışığında 4 mahalle III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.



Harita 7: Kahramanmaraş, Merkez, Germanicia Antik Kenti, III. Derece Arkeolojik Sit Alanı (Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü, 2010)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAHRAMANMARAS'IN YERLEŞİM TARİHÇESİ

Paleolitik Çağdan Demir Çağına Kadar Maraş

Kahramanmaraş'ın olumlu coğrafyası, iklimi, dağları, ovaları, ırmakları insanlık tarihinin en eski kültürlerinin bölgede yaşamasına olanak sağlamıştır. Bölgede yer alan çok sayıda ova, nehir ve yeraltı su kaynaklarının zenginliği ve bu zenginliğin yaşamsal standartları yükseltmesi toplayıcı ve avcı topluluklar olan Paleolitik Çağ insanların Maraş ve çevresinde yerleşmesine imkân sağlamıştır

(Erek, 2010, s. 97). Jeomorfolojik, klimatolojik ve faunal-floral olarak Güneydoğu, Doğu Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri özelliklerini içinde barındıran Maraş coğrafyasında yontulmaya elverişli pek çok kayaç türü bulunmaktadır. Serpantin, çakmaktaşı ve kalsedon gibi kayaçların yanı sıra yakın çevresindeki volkanik arazilerden getirilen obsidyen gibi hammaddelere kolay ulaşılabilir bir coğrafya olması da, Paleolitik Çağ'da insanların Maraş'ta yaşamalarına olanak sağlamıştır (Erek, 2010 s. 99). Son yıllarda Gazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Öğretim Görevlisi Yrd. Doç. Dr. Merih Erek'in 2006 yılından itibaren bölgede yaptığı yüzey araştırması ve İl Merkezine bağlı Tekir Kasabası Yukarı Döngel Köyü'nde yer alan Direkli Mağarası'nda yürüttüğü kazı çalışmaları Maraş Şehri'nin tarihi açısından büyük önem arz etmektedir. Direkli Mağarası 1959 yılında Prof. Dr. Kılıç Kökten tarafından keşfedilerek bilim dünyasına tanıtılmıştır. Direkli Mağarası'nda 2007 yılından günümüze kadar yapılan kazı çalışmalarında üç kültürel aşama saptanmıştır. En üst tabakada "Erken Orta Çağ", bu Çağın hemen altında "Çanak-Çömleksiz Neolitik Çağ" ve en altta Anadolu'nun son avcı ve toplayıcı gruplarının yarattığı "Epi-Paleolitik Dönem" olarak adlandırılan kültürel döneme ait tabaka bulunmuştur. Epi-Paleolitik Dönem aşağı yukarı MÖ. 14.000-9000 yılları arasında Anadolu ve Yakındoğu coğrafyalarında gelişim gösteren ve genel olarak "Geometrik Mikrolit" denilen ve boyları ortalama 1cm. olan yontmataş endüstrileri ile tanımlanan "Son Avcı Toplayıcıları" kapsamaktadır. İnsanlığın ilk ateşi bulduğu, ilk aletleri yapmaya başladığı çağ olan Paleolitik Çağ, ana hatlarıyla Alt, Orta ve Üst ve

Epi-Paleolitik olarak dönemlere ayrılmaktadır. Maraş'ta Paleolitik Çağ'ın tekno-tipolojik gelişimlerini gözlemlemek mümkündür. Direkli Mağarası Epi-paleolitik tabakaları içinde söz konusu geometrik mikrolitlerin “Yarımay”lar denilen gruba ait çok sayıda örneği barındırmaktadır. Yarımaylar üzerinde yapılan karbon 14 analizleri sonucunda Direkli Mağarasının söz konusu geometrik mikrolitlerin ait oldukları tabakaların MÖ 10730 yıllarına ait olduğunu göstermiştir. Direkli Mağarası'nın en önemli buluntusu, boyu 2,6 cm olan “Ana Tanrıça” heykelciğidir. Kadının Epi-Paleolitik Dönem içerisindeki önemini vurgulaması açısından önemli bir buluntu olan “Direkli Ana Tanrıçası” dönemin bereket sembolüdür. Bu heykelcik aynı zamanda insanlık tarihinin bilinen en eski pişmiş toprak heykelciğidir. Kazıda bulunan diğer buluntular arasında hayvan kemiklerinden yapılmış delikli ve başlı iğneler de bulunmaktadır. Bu kemikten yapılmış aletler tekstil işleyişinin Direkli Mağara'sında varlığını göstermektedir (Resim 1).



Resim 1: Kahramanmaraş Merkez Tekir Kasabası Yukarı Döngel Köyü Direkli Mağarası Kazı Çalışmaları

Maraş'ta 2006-2009 yılları arasında yine Yrd. Doç. Dr. Merih Erek tarafından gerçekleştirilen bilimsel yüzey araştırmalarında çok sayıda Paleolitik Çağ'a ait istasyonlar saptanmıştır. Özellikle Kahramanmaraş İl Merkezinin güneydoğusunda kalan ve jeomorfolojik olarak Güneydoğu Anadolu özellikleri gösteren Türkoğlu ve Pazarcık İlçelerinde bu iki kültürün önemli buluntu alanları tespit edilmiştir. Pazarcık İlçesi'nde yapılan yüzey araştırmalarında; Akdemir Deresi Vadi yatağında, Salmanlı Köyü'nde yer alan İğdelibahçe Vadisi'nde, Çakmaklık Mevkiinde ve Salmanıpak Köyü çevresinde, Kartalkaya Baraj Gölü'nün doğu sahilinde bulunan Yusufun Kayası Mağarası'nda, Aşağı ve Yukarı Mülk Köyleri sınırları içerisinde kalan Çetindere Vadisi'nde tespit edilen mağaralar önemli Paleolitik Çağ buluntularını barındıran merkezlerdir. Özellikle Akdemir Vadisi'nde yer alan alanlarda tespit edilen buluntular Kahramanmaraş İli'nin insanlık tarihini günümüzden yaklaşık olarak 300.000 yıl önceye götürmektedir. Merkez İlçeye bağlı Tekir Kasabası'nda bulunan Tekir Vadisi'nde yapılan yüzey araştırmalarında, vadinin paleolitik iskanlarına ilişkin önemli veriler kaydedilmiştir. Vadinin çeşitli bölgelerinde arkeolojik iskan alanlarının izlerine rastlanılmıştır. Geç Üst Paleolitik ve Epi-paleolitik iskanların delillerini veren Yağlak, Direkli, Orta Mağara ve Yassı Mağaralar, Zagros-Toros sistemi ile Amanos silsilesinin çakışma alanında kalması nedeniyle önem taşımaktadır. Özellikle de korunmuş dolgu bakımından oldukça iyi durumda bulunan Direkli Mağarası'nın arkeolojik dolgularından elde edilecek veriler hem Zagros-Toros sistemi içerisinde yer alan prehistorik iskanların

kronolojileri ve endüstrileri hakkında hem de Amanos silsilesi ile Yakındoğu bağlantılarının ortaya konması açısından büyük önem taşımaktadır (Erek, 2010, s. 99-102).

Neolitik Çağdan Demir Çağına Kadar Maraş

Maraş'ın akarsularının suladığı Maraş Ovası, Elbistan Ovası, Göksun Ovası Paleolitik Çağ'da, Maraş'ın mağaralarında yaşayan insanların ovalara indiği ve ilk köysel yerleşim alanlarını oluşturduğu çağ olan Neolitik Çağ'da insanlara ev sahipliği yapmıştır. Maraş'a ilk yerleşenlere ev sahipliği yapan bu alanlar binlerce yıllık kültürel mirası barındırarak günümüz modern yerleşmelerine de uygun alanlar oluşturmuştur. Maraş ve çevresi bu anlamda oldukça zengindir. Bölgede bugüne kadar yapılan bilimsel yüzey araştırmalarında 250 höyük ve arkeolojik yerleşim alanı tespit edilmiştir. Maraş, tam ortasında büyük bir set gibi uzanan Güneydoğu Toros dağ silsilesi ile coğrafi açıdan iki bölgeye ayrılır. Bu coğrafi ayırım, ovalarda yer alan höyüklerdeki kültür farklılıklarında da önemli bir ölçüde kendini gösterir. Toroslar'ın güneyinde Maraş Merkez, Pazarcık ve Türkoğlu Ovaları, Toroslar'ın kuzeyinde ise Elbistan, Göksun ve Afşin Ovaları yer almaktadır. MÖ 7. bin yılda Maraş ve çevresi Mezopotamya kaynaklı Tell Halaf kültürünün etkisi altındadır. 1993 yılında Elizabeth Carter tarafından yapılan yüzey araştırmasında tespit edilen, 1995 yılında sistematik yüzey toplaması ve sondaj çalışması yapılan ve 1996 yılında Müze Müdürlüğü Başkanlığı'nda Kaliforniya Üniversitesi ve Manchester Üniversitesi ile ortak kazılara başlanan Pazarcık İlçesi Kelibişler-

Emirler köyü arasında yer alan Domuztepe Höyüğü MÖ 7000’li yıllara ışık tutan en önemli höyüklerdendir (Resim 2). Maraş İl merkezinin 32 km. güneydoğusunda Aksu Nehri’nin doğu kıyısında Maraş Ovası’nda bulunan Domuztepe Höyük, çevresinde bulunan verimli toprakları ile yerleşmeye çok uygun bir alandadır. Bulunduğu ovadan 12 m. yükseklikte, yaklaşık 20 hektarı kaplayan oval biçimli bir tepeden oluşmaktadır. MÖ 7. binyılda 7000-8000 yıl kadar önce yerleşimin büyüklüğü 20 hektara ulaşmıştır. Höyük muhtemelen MÖ 6500’den itibaren büyük bir köy haline gelmiştir. MÖ 5500’den itibaren de yaklaşık 2000’den fazla insanın yaşayabileceği büyük bir alana yayılarak ilk kentsel yerleşim alanlarından biri olmuştur (Campbell, 2010, s. 113). Dolayısıyla bu dönemde Domuztepe yerleşmesi Anadolu ve Orta Doğu’nun en büyük yerleşmelerinden biri olmuştur. Bölgede kazısı yapılan tek höyük olan Domuztepe’de yapılan kazılar sayesinde, Anadolu’da ilk şehirleşmenin Domuztepe Höyüğü’nde başladığı sonucuna ulaşılmıştır. Höyüğün yüzeyinden toplanan çanak çömlekler MÖ5500’lerde höyüğün neredeyse tamamına yerleşilmiş olduğunu kanıtlamaktadır. Höyük üzerinde yapılan çalışmalarda, Roma’dan İslami Döneme kadar tarihlenen geç dönem yerleşmelerine ait buluntular toplanmışsa da bunlar höyüğün üçte biri kadar bir alanda yoğunlaşmıştır. Höyükte ana yerleşme dönemi Halaf kültür dönemidir. Höyükte yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda Erken Halaf ve Samarra çanak çömleği de ele geçmiştir. Yapılan kazılarda; evlerin çoğunun dikdörtgen, bazen iki ya da üç odalı taş temelli kerpiç yapılardan, taş temelli örülmüş hasır ve ahşap direkli iki katlı yapılardan oluştuğu tespit edilmiştir. Höyükte bugüne

kadar yapılan araştırmalarda, yaşayan halkın ekin ekip biçtiklerini, hayvan yetiştirdiklerini, avlandıklarını, balığa çıktıklarını ele geçen alet ve buluntulardan anlıyoruz.



Resim 2: Kahramanmaraş Pazarçık İlçesi Domuztepe Höyüğü

İstanbul Üniversitesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Erkan KONYAR'ın Kahramanmaraş ve çevresinde yaptığı yüzey araştırmalarında; İlk Tunç Çağı'nda Toroslar'ın güneyinde kalan ovalarda yerleşme yoğunluğunun belirli bir biçimde arttığını tespit etmiştir. Ovalardaki İlk Tunç Çağı yerleşmelerinin, genellikle ova düzeyinde, birkaçının da alçak tepeler üzerine kuruldukları ve çaplarının 100-200 m. arasında değiştiği ve küçük köy yerleşimleri olduğu tespit edilmiştir (Konyar, 2010, s. 128). Toroslar'ın kuzey ovaları olan Göksun, Elbistan ve Afşın Ova'larında bulunan höyükler Mezopotamya ile Orta Anadolu Bölgesi arasındaki yolların önemli bir durak noktalarıdır (Konyar, 2010, s. 132). Elbistan Ovası'nda yer alan höyüklerin çok olması yerleşme yoğunluğunu göstermesi

açısından önem arz eder. Elbistan Ovası MÖ 2. binyıl Asur Koloni Çağ'ında da önemli bir geçiş noktasıdır. Asur Koloni Çağ'ında Mezopotamya ile Anadolu arasında artan ticarete kullanılan ana güzergah yolu olarak Bölge, Mezopotamya'dan Orta Anadolu'ya uzanan yol güzergahlarından ve önemli istasyonlarındandır. Anadolu tarihinde "Asur Ticaret Kolonileri Çağı" olarak bilinen dönemde en önemli belgeler tüccarların ticarete kullandığı çivi yazılı tabletlerdir. Bu dönemin en önemli belgelerinden olan Kültepe tabletlerine göre o dönem büyük bir krallık olan Mama Krallığı, Kahramanmaraş ve çevresine lokalize edilmektedir (Gökçek, 2004, s. 310-313). Elbistan Ovası'nda bulunan Karahöyük, Yassihöyük ve İğde-İskartun Höyük bu dönemde Hitit yerleşme tipini en iyi yansıtan höyüklerdir (Konyar, 2010, s. 138). MÖ 2. binyılın sonlarında Hitit İmparatorluğu'nun ortadan kalkmasıyla birlikte Hitit Bölgesi'nin güneyinde, Güneydoğu Anadolu, Kuzey Suriye ve Doğu Akdeniz dünyasında yeni krallıklar ve kent devletleri kurulur. Bu krallıklardan Gurgum Krallığı Maraş ve çevresinde kurulur. Bugün Kahramanmaraş Müzesi'nde sergilenen mezar stelleri ve heykeller bu krallığın bölgede kurulduğunun en güzel kanıtlarıdır. Gurgum, Assur yazıtlarında kimi zaman bir kent kimi zaman bir bölge adı olarak geçmektedir (Konyar, 2010, s.145). Gurgum Krallığı'ndan bahseden ilk belgeler MÖ 9. yüzyılın ortalarına Asur Kralı II. Asurnipal Dönemine aittir. Asur Kralı Kalhu'daki sarayının açılışına davet ettiği insanlar arasında Gurgum Krallığı'ndan gelenler de vardır (Grayson, 1991, s.291). Asur Kralı II. Asurnipal'in oğlu III. Salmaneser zamanında da Gurgum'a seferler düzenlendiği ve bu

Kralın Gurgum Kralı Mutalli'den haraç aldığı yine “Kurk Anıtı”nda Gurgum Kralı Qalparunda'dan kalay ve bronzun haraç olarak alındığı yazılmaktadır. (Grayson, 2002, s. 23). Yine Maraş Müzesi'nde sergilenen Pazarcık-Kızkapanlı Köyü Gözlübol Obası'nda bulunan bir sınır stelinde, Asur Kralı Adad-nirari ve annesi Semiramis'in Kummuh Kralı Uşpilulume'nin çağrısı üzerine MÖ 805 yılında bölgeye geldikleri ve Kummuh ile Gurgum arasındaki sınır antlaşmazlığını çözdükleri ve bu sınır taşını diktikleri yazılıdır (Grayson, 2002, s. 205). Aynı stelin arka tarafında ise bu Asur Kralının oğlu IV. Şalmaneser'in Şam'a yaptığı seferden dönüşte babasının sınırı onayladığını yazmaktadır (Grayson, 2002, s. 209). O dönemde Asurlu kaynaklarda Gurgum ile Kummuh arasındaki sınır eyaletinin Pazarcık İlçesi olduğunu da bu stel doğrular (Gökçek, 2004, s. 310-313). II. Sargon Dönemi'nde Asur kayıtlarında ilk defa Markasi adı geçer. O dönemde Gurgum Kralı Mutallu babası Tarhulara'yı öldürerek tahtta geçer. Asur Kralı Gurgum'a gelerek Kral Mutallu'yu tahttan indirir. Gurgum'u Asur Devleti'nin bir Eyaleti konumuna getirir.



Harita 8: Asur Dönemi'nde (MÖ 9-8. yy) Gurgum Krallığı ve Çevresindeki Komşu Devletler (TAVO, 1992)

Maraş kent merkezinde yer alan “Kahramanmaraş Kalesi’nde ve Mağralı Mahallesi’nde bulunan steller, kabartma ve heykeller Gurgum’un konumu ve kralları hakkında önemli bilgiler barındırmaktadır (Konyar, 2010, s. 145) (Resim 3) III. Halparuntaş Dönemine ait Maraş Kalesi’nde (Resim 4) bulunmuş olan ve halen Kahramanmaraş Müzesi’nde sergilenen “Maraş Aslanı” Gurgum Krallarının soy ağacını vermesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Maraş Bölgesinin MÖ I. binyıl kültürleri, bu döneme ait Bölgede geniş kapsamlı bir kazı çalışması yapılmadığından daha çok bulunan steller ve yüzey araştırmaları üzerinden açıklanmaktadır.



Resim 3: Kahramanmaraş Müzesi’ndeki Gurgum Krallığı’na Ait Geç Hitit Mezar Stelleri

Maraş’ta Toroslar’ın kuzeyinde kalan ovalar diğer dönemlerde olduğu gibi Elazığ-Malatya ve Orta Anadolu kültürlerinin izlerini taşımaktadır (Konyar, 2010, s. 152). Türkoğlu’nda bulunan İstasyon Höyük, Mine Höyük, Sivrimine Höyük, Özbek Höyük ve Pazarcık’ta yer alan Evri Höyük gibi merkezler Geç Kalkolitik-İlk Tunç Çağı’na ait önemli merkezlerdir (Konyar, 2008, s. 136).

Mezopotamya’da hüküm süren Asur İmparatorluğu’nun MÖ 8. yüzyıl sonlarından itibaren Geç Hitit Krallıklarını birer birer yıkmasından sonra Gurgum Krallığı da Asur tarafından ortadan kaldırılmıştır. Maraş ve çevresi MÖ 711-612 yılları arasında Asurluların hâkimiyeti altına girmiştir (Gökhan, 2011, s. 23). MÖ 612’de Asurluların Babil ve Pers hakimiyetine girmesiyle Maraş ve

çevresi de MÖ 546 yılında Pers hakimiyetine girmiştir (Harita 8). Büyük İskender'in Pers İmparatorluğu'na son vermesine kadar yani MÖ 331 yılına kadar MÖ 6-4. yüzyıllar arasında bölge Pers hakimiyetinde kalmıştır (Tekin, 2010, s. 157). Persler hâkimiyeti altında olan topraklarda satraplıklar kurmuşlardır. Bölge muhtemelen o yıllarda Perslerin dokuzuncu satraplığına yani Kapadokya Satraplığı'na bağlanmıştır (Gökhan, 2011, s. 23).



Harita 9: Pers Dönemi'nde (MÖ. 547-479) Maraş ve Çevresi (TAVO 1992)

Hellenistik ve Roma Döneminde Maraş

MÖ 8. yüzyılın ikinci yarısında Makedon Krallığı hızla yükselerek çevresindeki krallıkları egemenliği altına almıştır. Kral II.

Philippos'un öldürölmesinden sonra tahtta geçen oğlu Büyük İskender, Perslere karşı bir sefer düzenlemiştir. İskender, Issos Muhaberesi'nde Pers kuvvetlerini yenmiş, bu zaferden sonra bütün Yakınoğu ile birlikte Maraş ve civarı da Makedon Krallığı'nın hâkimiyetine girmiştir. Makedon Kralı Büyük İskender, Perslerin satraplık sisteminde bir değışiklik yapmamıştır. Perslere bağı Kapadokya Satraplığı'na bağı olan Maraş ve çevresi de Makedon Krallığı'na bağılanmıştır (Abu'l Farac, 1999, s. 108). Büyük İskender Bölgeye yeni satrap atayarak vergilerin kendi Krallığına ödenmesini sağlamıştır. Böylece Helen dil ve kültürü de tüm Yakınoğu'da egemen olduğu gibi Maraş ve çevresinde de egemen olmuştur. Büyük İskender'in MÖ 323 yılında ölmesinden sonra İmparatorluğun yönetimi ve toprakları generallerinden Antigonos ve I. Selevkos Nikator arasında paylaşılmıştır. Komutanlarından Selecus Nikator Ege Bölgesi'nden Fırat Havzasına kadar olan bölgede Selevkos Krallığını kurmuştur (Bickerman, 1983, s. 4). Selecus Nikator zamanında, Krallığın başkenti Seleucia Pierra Şehri olmuş ancak bu şehrin olumsuz konumundan dolayı yeni bir başkent arayışına girilerek bugünkü Antakya Şehri'nin olduğu yerde Antiochia Şehri kurulmuştur. Antiochia Şehri'nin yanında Urfa ve Maraş Şehirleri de O'nun zamanında kurulmuştur (Abu'l- Farac, 1999, s. 110). O'nun ölümünden sonra tahtta geçen I. Antiochus Soter zamanında başkent Seleucia Pierra'dan Antiochia (Antakya)'ya taşınmıştır (Bahadır, 2010, s. 351). Maraş'ın aynı bölge içerisinde yer almasından dolayı Maraş da doğal olarak 150 yılı aşkın bir süre Seleukos Krallığı'nın egemenliği altında kalmıştır (Tekin, 2010, s. 158). Selevkos Kralı III.

çekilmişlerdir. Doğal olarak bu süre zarfında Maraş ve civarı da Armenialıların egemenliğini tanımıştır (Tekin, 2010, s. 165). Romalı Komutan Pompeius, MÖ 64’de Suriye topraklarını Roma’ya katarak bu bölgede Suriye Eyaletini oluşturmuştur. Bu tarihlerde Eyaletin bir parçası olarak Kommegene Krallığı da Roma’nın egemenliği altına girmiştir. Bu egemenliği tanıma sırasında Kommegene Krallığı’nın tahtında I. Anhtiochos bulunmaktaydı. Kommegene’nin en önemli kralı olan I. Antiochos Romalılar ile Partlar ve Ermeniler arasında yapılan savaşlarda diplomatik bir yol izleyerek Roma’nın dostluğunu kazanmıştır. Kommegene Krallığı I. Antiochos zamanında, MÖ 69-34 yılları arasında en parlak dönemini yaşamıştır (Ergeç, 1995, s.41). Romalı Komutan Pompeius, Kralın tahtta kalmasına izin vermiştir. Ancak daha sonra Partlarla yakınlaşması nedeniyle Romalılar tarafından Kral tahtından indirilerek yerine II. Antiochos getirilmiştir. Kommegene Krallığı, III. Antiochos’un ölümüne kadar Romaya bağlı bir krallık olarak hüküm sürdü. III. Antiochos’un ölümü üzerine o zaman tahtta olan Roma İmparatoru Tiberius MS 17 yılında Kommegene topraklarını ele geçirdi. Tiberius’un ölümü üzerine tahtta geçen Caligula zamanında Roma’da sürgünde olan IV. Antiochos Roma İmparatoru Caligula ile yakın dostluk kurmuştu. Caligula da tahtta geçtiği zaman Kommegene tahtını tekrar IV. Antiochos’a verdi (Ergeç, 1995, s. 43). IV. Antiochos’ da Maraş’ın adını Caligula’nın gerçek adı olan Gaius Caesar Augustus Germanicus adına izafeten Germanicia koydu (Zoroğlu, 2004, s. 303). Bazı tarihçiler ise Kente IV. Antiochos’un dedesi I. Antiochos zamanında kendi adını verdiği ve Maraş’ın Antiochia olarak

anıldığını, Anadolu’da bulunan diğer Antiochia kentlerinden ayırmak için Antiochia Tauros (Toroslardaki Antakya) olarak adlandırıldığını ifade etmektedirler (Zoroğlu, 2004, s.304). Roma İmparatorluk Dönemi Kommeneg’e’inde dört kent; Samosata (Adıyaman-Samsat), Perre (Adıyaman-Pirun) Dolikhe (Gaziantep-Dülük) ve Germanicia ön plana çıkmıştır (Ergeç, 1995, s.31).



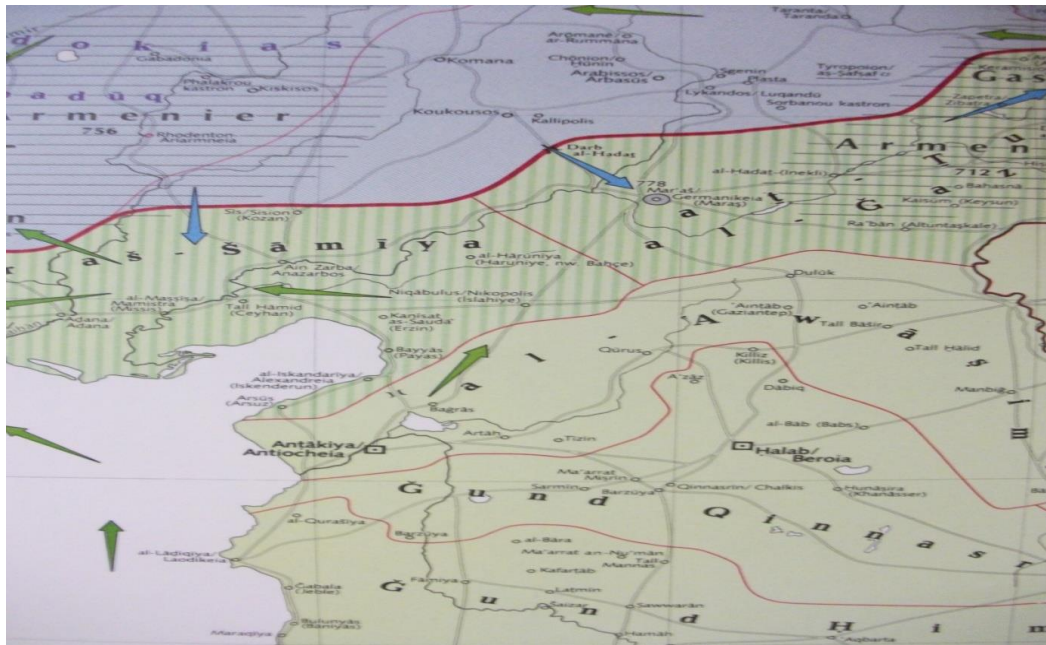
Harita 11: MS 2. Yüzyılda Roma Dönemi'nde Germanicia ve Çevresi (TAVO 1992)

Roma İmparatorluk döneminde büyük şehirlere sikke basma hakkı o dönemde önemli ve Kommegene'nin dört büyük kentinden biri olan Germanicia Antik Kenti'ne de tanınmıştır. Antik şehirde basılan sikkelerde kentin iki adı vardır. Caesarea Germanicia veya sadece Germanicia. Kentin, “Germanicia Caesarea” lejantıyla adlandırılması şehrin Roma kökenini işaret etmektedir (Ersoy, 2010, s. 185). IV. Antiokhos, otuz yılı aşkın süre Kommegene'yi yönetti. Ancak daha sonraları Kralın Parthlarla işbirliği yapması ve Roma'nın

yayımlı bir politika izlemesi üzerine Roma İmparatoru Vespasian zamanında Kommegene Krallığı Roma himayesinde olan Syria Eyaleti'ne bağlandı. Kommegene'nin Roma topraklarına katılmasıyla birlikte Bölgede Roma tarafından Roma lejyonları konuşlandırıldı. Roma'nın Syria Eyaleti kurması sonucunda İmparator Vespasian zamanında yeni düzenlemeyle Germanicia da ayrı bir bölge olarak bu Eyalete dahil edilmiştir (Tekin, 2010, s. 167).

Bizans ve İslami Dönemde Maraş

Roma İmparatorluğu 395 yılında doğu ve batı olmak üzere ikiye ayrıldıktan sonra Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu sınırları içerisinde kalan Maraş Şehri bu dönemde de önemini koruyarak Germanikeia adını aldı (Harita 12).



Harita 12: MS 7-9 Yüzyılda Bizans Dönemi’nde Germanicia ve Çevresi
(TAVO 1992)

Kent bir Piskoposluk olarak 5. yüzyılda monofizitlerin merkezi oldu (Kaya, 2005, s. 305). İsa'nın Tanrı değil, tanrısal nitelikler taşıyan bir insan olduğuna inanan Nesturi Mezhebinin kurucusu Nestorios, 478 yılında Maraş'ta doğmuştur (Foss, 1991, s. 845). Bu nedenle Maraş sonraki yıllarda dinsel açıdan ayrı bir önem arz etmektedir. Bizans İmparatoru I. İustinianus döneminde yani VI. yüzyılda Maraş toprakları Bizans-Sasani çatışmalarına sahne olmuştur. 605–611 yılları arasında Sasanilerin elinde kalan kent tekrar Bizans'ın eline geçmiştir. Bizans İmparatoru Heraklios (610-641) Bizans tahtına geçtiğinde, Sasaniler Anadolu'ya nüfuz etmeye başlamışlardır. İmparator Heraklios, Sasanilerle mücadeleye başlamış ve 622 yılında İran'da Sasanileri bozguna uğratmıştır. Sasani kentleri yakılıp yıkılmıştır. Böylece 625 yılında tekrar Germanicia Bizans hakimiyetine girmiştir (Tekin, 2010, s. 182). Heraklios'un son zamanlarında bu kez Araplar, Suriye ve Filistin'i ele geçirdikten sonra Germanicia'yı da istila ettiler. 634 yılından itibaren Müslüman Araplar Suriye'yi Bizans'ın elinden almaya başladıkları dönemde Maraş'a kadar sık sık akınlarda bulundular. Halife Hz. Ömer zamanında Halid bin Velid adlı Komutan . 636-637'de Suriye'de Bizans ordusunu yenmiştir. Bu zaferden sonra Halid bin Velid, Maraş'a gönderilerek Maraş'ı fethetmiştir (Kaya, 2005, s. 305). Fetihten sonra yapılan bir antlaşmayla Germanicia 637 yılında bu Komutana teslim edilmiştir. Yapılan antlaşma gereği de Hristiyanlar şehri terk etmiş, yerine Müslüman ahali yerleştirilmiştir. Müslümanlar Şehir'de askeri bir garnizon kurarak Anadolu içlerine yapılacak seferler için bu garnizonu üs haline getirmişlerdir.

Maraş'ın fethedilmesiyle birlikte doğal olarak şehrin çevresinde yer alan Dülük, Raban (Araban) Hades gibi yerler de fethedilmiştir. Bir Müslüman kenti olarak askeri bir kale görünümüne kavuşan Maraş aynı zamanda pazar yerleri ve ticaretle ön plana çıkan bir kent olmuştur. Maraş'ın Amanos Dağlarının doğusunda olması nedeniyle askeri bir üs olması, kentteki üsde bulunan askerlerin büyük bir çoğunluğunun merkezden değişmesi şehirde kozmopolit bir popülasyonun oluşmasına sebep olmuştur (Eger, 2000, s.110-119). Ancak daha sonraki yıllarda Bizanslılarda bu bölgeyi İslam ordularına kaptırmamak için tekrar yoğun seferler düzenleyip bir süreliğine Maraş'ı ele geçirseler de, 651 yılında Hz. Osman zamanında şehir yeniden fethedilmiştir. Hz. Osman, çatışmalarda tahrip olan şehri yeniden imar ettirerek buraya asker yerleştirmiştir. İslâm tarihinde, 661 yılından itibaren yeni bir dönem başlamıştır. Hilâfeti ele geçiren Emeviler Suriye'nin kuzey kısımlarına yeniden seferlere başlamışlardır (Aladağ, 2009, s.14-19). Emevi hükümdarı Muaviye (661-680) Maraş şehrini onarttırarak yeniden bayındır hale getirmiş, burada bulunan garnizondaki asker sayısını arttırmıştır. Halife Yezid 683 yılında ölünce bu bölgeyi hedef alan pek çok Bizans saldırısı olmuştur. Yaşanan Bizans akınları üzerine şehirde yaşayan Müslümanlar burayı terk etmiştir. Bölge, böylece Bizans'ın eline yeniden geçmiştir. VII. yüzyıl başlarında Maraş'ın Bizans şehirleri arasında ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır. İmparator III. Leon'un Maraş doğumlu olması nedeniyle şehre Krallar Şehri adı da verilmiştir. V. Konstantin'in babası olan III. Leon'un (714-741) Maraş'ta doğup büyümesi nedeniyle Maraş, sürekli Bizans akınlarına

maruz kalmıştır (Kaya, 2005, s. 336). Halife Abdülmelik zamanında (685-705) Maraş yeniden fethedilmiştir. 692 yılından sonra İslâm ordusu ile Bizans ordusu Maraş ovasında karşılaşmışlardır. İslâm ordusunun zaferiyle sonuçlanan bu savaştan sonra Müslümanlar bölgeye yeniden hâkim olmuşlardır. Abdülmelik Maraş'a kadar gelerek burayı bayındır hale getirip tekrar asker yerleştirmiş ve buraya büyük bir cami inşa ettirmiştir. II. Mervan'ın halifeliği döneminde (744-750) Abbasi ayaklanması sırasında Bizanslılar yaşanan iç karışıklıktan istifade ederek tekrar kenti ele geçirmişlerdir. Kentteki Müslümanların kenti terk etmesi koşuluyla da bir antlaşma imzalamışlardır (Eger, 2000, s. 110-119). Bu dönemde şehirdeki Rum halkın sayısında önemli ölçüde artış olmuştur. Bununla birlikte VII. yüzyıl sonlarında Maraş halkına bakıldığında, bilim adamlarınca halkın çoğunluğunun monofizit olduğu ifade edilmektedir. Şehirdeki monofizitler 769 yılında kendi dinsel inançlarını kabul etmeyen bazı Bizanslıları, Bizans İmparatorluğu aleyhine casusluk yapmakla suçlayarak Filistin'e sürülmelerini sağlamışlardır. 747 yılında yine II. Mervan'ın halifeliğinin son zamanlarında Maraş yeniden Müslümanların eline geçmiştir. Şehrin Valiliğine Ziver bin El-Haris El-Kilâbi atanmıştır. Yeniden onarılan şehre Müslümanlar tekrar yerleştirilmiştir. Halifeliği 750 tarihinde ele geçiren Abbasiler zamanında Maraş üzerinde İslâm - Bizans çatışmaları devam etmiştir. 754 yılında Bizans'ın kontrolüne geçen Maraş, yeniden yakılıp-yıkılmıştır. Bu tarihten itibaren 769 yılına kadar kent Bizanslıların elinde kalmıştır. 769 yılında Kent tekrar Müslümanların eline geçmiş ve Abbasi Halifesi Ebu Cafer Mansur, Maraş'ı tekrar imar ettirerek

kenti askerî bir üs haline getirmiştir. Halife Mehdî zamanında Maraş'taki müslüman askerlerin sayısı arttırılmıştır. Maraş üzerinden Anadolu içlerine doğru müslüman askerler 776-777 yılında seferlere başlamış, 778 yılında Bizanslılar çok büyük bir kuvvetle kentte saldırmış, fakat geri püskürtülerek Adana civarlarına çekilmişlerdir. Abbasiler döneminde İslâm orduları Maraş bölgesinde iki önemli üs edindiler. Bunlardan biri Maraş merkezi diğeri de Ortaçağ boyunca çok önemli bir yerleşim merkezi olan ve Araplar tarafından birkaç kez yeniden yapılan El-Hades şehriydi. Bugün Göynük olarak adlandırılan ve İnekli Köyü yakınlarındaki bu şehir Malatya üzerine yapılacak seferler için bir üs olarak kullanılmıştır. Abbasi Halifesi Harun Reşid zamanında şehir yeniden yapılmış kent popülasyonu büyümüş, kentte çift duvarlı, hendekli bir tahkimat sistemi inşa edilmiştir. Onun zamanında, Maraş'ın batısında Haruniye (Düziçi) Kalesi inşa edilip doğusundaki Hades Şehrine de asker yerleştirilmiştir. Böylece Bizans'tan gelen saldırılar engellenmeye çalışılmıştır. Yine O'nun zamanında Bizans'ın sınırlarını korumak ve Anadolu içlerine yapılacak seferleri düzenlemek amacıyla Avasım (uç) eyaleti kurulmuştur. 778 yılında V. Konstantinos döneminde Maraş'a tekrar askeri sefer düzenlenir. Kent Bizanslılar tarafından alınamaz, ama yağmalanır. Bizans kuvvetleri Suriye sınırına kadar olan bölgede büyük bir yıkım gerçekleştirir. 799 yılında Harun Reşit, Maraş yakınlarında Haruniye Kasabası'nı imar ettirmiştir. 841 yılında Emir Abu Said Muhammed Yusuf Anadolu'ya akınlar düzenlemiş, ancak geri püskürtülmüştür. Theophilos geçici olarak kenti fetheder. 879'de Makedonya Hanedanı İmparator I. Basileos'un

Doğu seferinin amacı Germanicia Kenti'dir. Ancak kenti alamaz fakat çevre yerleşmeleri yakıp yıkar (Gündüz, 2001, s. 192). Germanicia Kenti, 8-10. yüzyıllar arasında sürekli Araplar ile Bizanslılar arasında mücadelelere sahne olmuştur (Acar, 2010, s. 213). Bu süreçte Maraş, 868-905 yılında Mısır'da bir Türk Devleti kuran Tolunoğlu Devleti hâkimiyetine girmiştir. Makedonya hanedanlığını kuran İmparator Basil, Göksun ve Toros Dağlarını aşarak Maraş Kenti'ne ulaşmış ancak kenti ele geçirmeyi başaramamıştır. 881 ve 882 yılında Maraş ve Hades üzerine Bizanslılar bir saldırı daha düzenlemişlerdir (Honigmann, 1970, s. 60-62). 904 yılında Bizans'lı Andronicus, Maraş bölgesine akınlar düzenleyerek şehri tekrar ele geçirmiştir. Bu süreçte Bizans yönetiminin Doğu Anadolu taraflarındaki Ermenileri İç Anadolu'ya göçe zorlamalarıyla şehrin sosyal yapısında değişiklikler olmuştur. Ermenilerin Kilikya Bölgesine yerleşerek güçlenmeleri sonucunda, Bizans yönetimi tarafından Ermeniler Kilikya şehirlerine Vali olarak atanmışlardır. Bu nedenle göçlerle Kilikya bölgesindeki Ermeni nüfusunda artış olmuş, bu artış Maraş ve çevresinde de yaşanmıştır (Kaya, 2005, s. 306). Bu tarihlerde 916 yılında Ermeni Kralı Mleh, Şehre bir saldırı düzenleyerek şehri yakıp yıkmıştır. Söz konusu saldırı neticesinde Maraş ve Tarsus kentlerinden 50.000 tutsak alınmıştır. 944 yılında Haleb'in kuzeyine doğru Bizans'ın elinde bulunan kentleri ele geçirmeye başlayan Hamdaniler Devleti'nin en güçlü İmparatoru Seyfû'd-devle, Hades ve Maraş'ı Bizanslıların elinden almıştır (Gökhan, 2006, s. 193). 949 yılında tekrar Bizanslılar eline geçen Kent, 953 yılında tekrar Hamdaniler'in eline geçmiştir.

Sürekli akınlarla yakılıp-yıkılan kenti tekrar İmparator Seyfü'd-devle imar ettirmiştir. 962 yılında Dülük ve Rab'an Kentlerini almayı başaran Nikephoros Focas komutasındaki Bizans kuvvetleri tarafından kent tekrar ele geçirilmiştir (Ostrogorsky, 1999, s. 265; Foss, 1991, s. 845). X. yüzyıl boyunca Bizans idaresi altında bulunan Maraş, Raban ve Samosata ile birlikte başkent görünümündeki bir yerleşim alanı haline gelmiştir. Sonraki yüzyılda Maraş Bölgesinde dört yeni Piskoposluk kurulmuştur.



Harita 13: MS 10-11 Yüzyılda Bizans Dönemi'nde Germanicia ve Çevresi
(TAVO 1992)

Malazgirt Savaşı sonrası Türklerin Anadolu'yu fethetmesiyle birlikte Bizans İmparatorluğu Türklere karşı güç kazanmak amacıyla Maraş ve çevresine Ermeni ahalisi yerleştirmişlerdir. Bir süre sonra Ermeni nüfus, Maraş ve çevresinde güçlenerek küçük Prenslikler kurmaya başlamışlardır. Bizans tarafından Türklere karşı Malatya-Antakya arasında kalan bölgenin savunması için görevlendirilen Ermeni asıllı Philaretos Brakhamios, 1079 yılında Maraş'ı da içine alan büyük bir prenslik kurar (Gündüz, 2001, s. 193). Bu konuda Honigmann ise, bu kişinin 1083 tarihinde "Bizans Vassalı" olarak Maraş, Urfa ve Malatya'yı kapsayan bir Devlet kurduğunu söylemektedir (Honigmann, 1970, s. 142). Maraş ve çevresinde bu dönemde Ermeni nüfusu da artmıştır. Maraş'ı Ermeni Prenslğine bir nevi başkent olarak tayin eden Philaretos, şehirde bir Patriklik kurmuştur. Böylece Maraş tüm bölgede bulunan Ermenilerin Patriklik merkezi olmuştur. Bu dönemde Maraş'tan Urfa'ya kadar uzanan bölgede kurulan Ermeni Prenslği'de Ermenilerin bölgedeki ilk siyasi teşekkülüdür. Ancak 1075 yılında İznik'i ele geçirerek Anadolu'da büyük Selçuklulara bağlı bir devlet kuran Süleyman Şah, 1086 yılında Emir Buldacı komutasında bir orduyu Maraş, Elbistan Bölgesine göndermiştir. Emir Buldacı bu kentleri fethederek Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlamıştır. Maraş'ta, bu fetihten sonra Türkler ile şehirde bulunan Rumlar ve Ermeniler arasında ticari ilişkiler başlamıştır (Kaya, 2005, s. 338). Ermeni Prensi Philaratos, Urfa'da bulunan Büyük Selçuklu Sultanı Melik Şah'ın yanına sığınır ve orada

Müslüman olur. 1087 yılında da Maraş'ın idaresi tekrar kendisine verilir. 1090 yılında yerine geçen Barsama, Maraş'ı bir süre yönetse de halkın kendisine karşı ayaklanması sonucunda Maraş, Selçuklu Emiri Bozan tarafından fethedilir (Gündüz, 2001, s.193). 1097 yılına kadar Türklerin elinde kalan Maraş Şehri, 1097 yılında Haçlı istilasına uğramıştır. 1097 yılında Maraş'ı ele geçiren Haçlılar, burada Katolik Kilisesi ve Latin Piskoposluğu kurarak Antakya'ya doğru ilerlemişlerdir. 1100 yılında Antakya Prensi Bohemond Malatya'yı işgal etmek için kuzeye doğru ilerlerken Maraş Ova'sında Danişmend Gazi tarafından mağlup edilmiştir. 1103 yılında Anadolu Selçuklu Sultanı I. Kılıçarslan Danişmend Gazi'yi mağlup ederek Maraş'ı Anadolu Selçukluları'na bağlamıştır. Ancak kısa bir süre sonra Maraş yeniden Haçlıların eline geçmiştir. I. Kılıçarslan 1105 yılında şehri yeniden alarak Vezir Ziyaeddin Muhammed'e bağış olarak vermiştir. 1107 yılında Kılıçarslan'ın ölümünden sonra Maraş yeniden Haçlıların eline geçmiştir. O tarihlerde, bu Bölgede bir Latin Senyörlüğü kurulmuştur. Şehir bazı zamanlarda da Haçlı Kontluğuna bağlanmıştır. 1114 yılında Maraş'ta çok büyük bir deprem olmuştur. Edessa'lı yazar Matthew'e göre bu depremde 40.000 insan ölmüş ve şehir yıkılıp yok olmuştur. Türklerle Haçlılar arasında sık sık el değiştiren Maraş şehrine MS 1141 yılında Danişmendliler hakim oldular (Kaya, 2005 s.339). Bizans İmparatoru'nun Haçlılara yardım etmesi ile Maraş yeniden Hristiyanların eline geçmiştir. Danişmendliler'in Anadolu'daki nüfuzuna son veren I. Mesud, 1144 yılında Elbistan'ı ve Maraş'ı alarak Anadolu Selçuklu Devleti'ne bağlamıştır. I. Mesud, Maraş Bölgesini'de gelecekte Selçuklu Sultanı

olacak olan oğlu II. Kılıçarslan'a vermiştir. Bu tarihten sonra Maraş üzerinde Musul Atabeği Nureddin Mahmud Zengi ve II. Kılıçarslan arasında çekişme başlamıştır. Nurettin Mahmud Zengi, Maraş'ı ele geçirdiyse de tekrar Selçuklulara geri vermiştir. Bu arada Maraş, Haçlıların yardımıyla Kilikya'da bir Prenslik kuran Ermenilerin sık sık akınlarına maruz kalmıştır. 1165 yılında Ermenistan Kralı Thoros, Bölgeye Maraş Kenti'nin yağmalanması ile sonuçlanan bir sefer daha düzenlemiştir. Zengiler Devleti'nin 1174 yılında yıkılmasından sonra onların topraklarına sahip olan Mısır Sultanı Selahaddin Eyyubi, Maraş Bölgesine de sahip olmak için Selçuklularla mücadeleye başlamıştır. Anadolu Selçuklu Hükümdarı II. Kılıç Arslan kenti Haçlıların elinden alarak Ermenilerle yoğun bir mücadeleye girişmiştir. Maraş ve Elbistan'ın, ticaret yollarının kesiştiği noktada olmaları nedeniyle Selçuklu Devleti için de ayrı bir önemi vardı. Bu nedenle Maraş ve çevresinde II. Kılıç Arslan zamanında Hüsameddin Hasan Bey idaresinde 1180 yıllarının sonlarında bir uç beyliği kuruldu. O öldükten sonra oğlu İbrahim yerine geçti. İbrahim'in ölmesi üzerine de oğlu Nusretüddin Hasan Bey, Beyliği yönetmeye başladı. Hasan Bey, Sultan I. Gıyaseddin Keyhüsrev zamanında Kilikya Ermeni Kralı I. Leo'ya düzenlenen askeri seferde önemli rol oynadı. Sultan I. Alaaddin Keykubad'ın saltanatına kadar Maraş ve çevresinde idarecilik yaptı. O'nun zamanında Hasan Bey öldürüldü. Haçlılar zamanında çok harap olmuş ve nüfuzu azalmış olan Maraş, uç beylikleri zamanında imar edilerek nüfusu artmıştır. 1240 yılından sonra Anadolu'nun ekonomik ve siyasi tarihinde önemli rol oynayan Baba İshak isyanı Maraş çevresinde de etkili olmuş Türkmen

boylarından olan Maraş ahalisi bu isyanı desteklemiştir. Maraş ve çevresinde etkili olan Ağaçeri Türkmenleri Selçuklu Devletine karşı ayaklanmıştır. 1243 yılında Anadolu Selçuklu Devleti, Moğollara Köseadağ Savaşı'nda yenilmişlerdir. Ermeniler de bu yıllarda Moğollarla işbirliği yaparak Maraş ve çevresine akınlarda bulunmuşlardır. Bu dönemde gerek Ermenilerin akınları, gerekse Moğolların saldırıları ve en önemlisi Ağaçerilerin isyanı ile Maraş'taki Selçuklu idaresi çökmüştür. 1259 yılında Maraş Valisi İmadeddin, Şehri terk edince Kilikya Ermenileri Maraş'ı ele geçirdiler. Böylece Maraş'ta kurulan ve 1259 yılına kadar süren bir uç beyliği de sona ermiş oldu. Kilikya Ermeni Prensi Hetum, İlhanlı Hükümdarı Hülagü Han ile anlaşarak Bölgenin idaresinin kendisine verilmesini sağlamış ve böylece Maraş ve çevresi Ermenilerin eline geçmiştir. 1277 yılında Mısır Türk Memlukları Sultanı Baybars, Elbistan'da Moğol ordusunu ağır bir yenilgiye uğrattı. Bölgeyi Moğolların elinden almasına rağmen Selçukluların desteğini elde edemeyen Baybars çekilmek zorunda kaldı. 1296 yılına kadar Kilikya Ermeni Prenslüğü'nin elinde kalan Maraş, 1296 yılında Mısır Türk Memlukları tarafından fethedildi. 1337 yılında Maraş ve Elbistan'da kurulan Dulkadiroğlu Beyliği kuruluncaya kadar Memlukluların Halep Valiliği'ne bağlı kaldı. XII. yüzyıl sonlarında Halep ile Antep arasındaki bölgeye yerleşen Bozok Türkmenleri, Memluk Türk Devleti'nin kuzeye doğru başlattığı akınlarda bazen Memlük Kumandanlarının emrinde bazen de kendileri Moğol hakimiyeti altındaki Anadolu içlerine doğru akınlar yapıyorlardı. Türkmenler fetihler arkasından Antep'den Elbistan'a kadar uzanan

bölgeleri de ele geçirdiler. Mısır ve Suriye'ye sahip olan Memluk Sultanı En-Nasır Muhammed bin Kalavun, ülkesinin Suriye sınırları güvenliğini sağlamak amacıyla Dulkadirliilerden Zeyneddin Karaca Bey'i Elbistan naipliğine 1337 yılında atadı. Böylece Dulkadir Beyliği kurulmuş oldu. Maraş Şehri 1563 yılına kadar Dulkadir Eyaleti içinde kalmıştır (Gürbüz, 2009, s. 166). 1522 yılında Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı topraklarına katılmasıyla, Maraş Merkez olmak üzere Dulkadir Eyaleti oluşturulmuştur (Gürbüz, 2009, s.166). Eyalet-i Zulkadiriyye ya da Eyalet-i Maraş adı altında, Maraş merkez olmak üzere Malatya, Ayıntab, Kars-ı Zulkadiriye (Kadirli) ve Samsat sancakları bu yeni eyalete bağlanmıştır (Gürbüz, 2001, s. 34-35). Bu beylik zamanında Maraş'ta yani XV-XVII yüzyıllar arasında, arasta, bedesten, çarşı, dükkan, han, hamam, boyahane, macunhane gibi tarım dışı ekonomik faaliyetleri yoğun yaşayan bir şehirdi. Bu beylik döneminde, Evliya Çelebi ve sonrasında şehri ziyaret eden seyyahların anlatmasına göre, Şehir bedestenleri, çarşıları ve Pazar yerleri ile Orta Anadolu'da önemli bir pazar yeri konumunda olmuştur. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde, Maraş'ta 42 mahalle ve 1000 hane ev bulunduğunu, Şehrin güneyden-kuzeye bir dağ üzerinde yaklaşık 7000 adım uzunluğunda bir sahada kurulduğunu anlatmaktadır (Çelebi, 2005, s. 175). Maraş o yıllarda sanayi ve ticaret şehri özelliği ile çevresinde yer alan illerin pazarı durumunda iç ve dış ticaretin yapıldığı bir merkez konumundaydı (Gürbüz, 2009, s. 169). Kahramanmaraş ve çevresi 16. yüzyıl başlarında Osmanlı topraklarına katıldı. Ve 1522 yılında Zulkadiriye Eyaletine bağlandı. Eyaletin adı 1831'de Maraş olarak

değiştirildi. 1898’de Halep Vilayetine bağılı bir sancak olan Maraş, Mondros Mütarekesi’nin imzalanmasıyla 22 Şubat 1919 İngiliz işgali ve sonra Fransız işgali altında kaldı. Kurtuluş savaşı sırasında gösterdiği kahramanlıktan dolayı 7 Şubat 1973’de kahraman unvanı verildi.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MOZAİK SANATI VE GERMANİCİA

Mozaik Sanatı ve Teknikleri

Mozaik, çeşitli renklerde doğal ya da işlenmiş küçük boyutlu, taş cam ve keramik parçalarının yan yana getirilmesi ile duvar, tonoz, kubbe ve zeminleri resim ya da dekoratif öğeler ile bezeme sanatıdır (Ödekan, 1997, s. 1300). Eski Yunancada abakiskoi, Latince abaculi, tesserae ya da tessellae, Farsça rizesenk adıyla bilinen mozaik için Osmanlılar fuseyfisa sözcüğünü kullanmışlardır.

İlkçağlardan günümüze kadar zemin, iç ve dış cephe süslemeleri olarak yapılan mozaiklerde malzeme olarak taş ve mermer dışında cam, seramik, mine ve ahşap parçaları da kullanılmıştır. Mozaik sözcüğünün kökeni kesin olarak bilinmemektedir. Ancak bazı araştırmacıların Yunan mitolojisindeki ilham perileri olan Mousa'ların adından türediği yönünde görüşleri bulunmaktadır.

Mozaikten yapılmış mozaik döşemelere “Pavimenta Tessellata” denilmektedir. Latince Musivium Opus olarak adlandırılan mozaik eserlerdeki musivium kelimesi sırlı, prizmatik biçimli mozaik taşlardan yapılmış duvar resmi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda musivium kelimesinin sözlük anlamı genel anlamda mozaik de tarif etmektedir. Yani mozaik herhangi bir mimari alan süsleme sanatı olarak, çeşitli renkte küçük taş parçalarla ya da cam parçalarıyla, bir harç yatağına tamamen yan yana sıralayarak ve aynı

seviyede düzleştirilerek dizilmesiyle yapılmaktadır (Üstüner, 2002, s.7).

Mozaik yapımında tarih boyunca birçok teknik kullanılmıştır. Mozaik sanatçıları bu tekniklerin bazılarını zaman içinde geliştirerek kullanmaya devam etmiş ya da bir süre sonra kullanımda yaşanan sorunlardan dolayı bazı teknikleri terk etmişlerdir. Mozaik sanatında uygulanan yapım tekniklerinin birçoğu ilk kez Doğu coğrafyasında kullanılmıştır. Daha sonra bu teknikler ustaların seyahatleri ve fetih hareketleri ile Batı dünyasına yayılmış ve gelişmiştir (Ovadia, 1980, s.74).

Mozaik yapım tekniğine ait Antik kaynaklardaki ilk bilgiler, Roma Cumhuriyet Dönemi sonlarında yaşamış olan Mimar Vitruvius'dan (MÖ 90-20) öğrenilmektedir. Vitruvius'un MÖ. 25 yılında yazdığı "De Architectura" adlı eserinde, konutlardaki taban döşemelerinden sectile ve tesserae olarak bahsetmektedir (Vitruvius, 1990, s.143-144).

Antik mozaik eserler kullandıkları malzemeye göre iki ana sınıfa ayrılmıştır. Doğal malzeme kullanılan çakıl taşı mozaikler ve işlenmiş malzeme kullanılan opus tessellatum tarzı mozaiklerdir (Dunbabin, 1979, s. 267). Birinci sınıfa giren mozaikler genellikle dere veya deniz kıyılarından toplanan küçük boyutlu, doğal renkli, yuvarlak çakıl taşları ile yapılıyordu. Erken tarihli olan bu mozaiklerde figürler ayrıntılı değildi. Daha çok siyah-beyaz ve gri tonlarının hakim olduğu mozaikler renk ve gölge vurguları açısından da oldukça sade döşeniyordu. Çakıl taşı mozaikler işçilik gerektirmeyen ve doğadan kolaylıkla temin edilen malzemesi

sayesinde opus tessellatum tekniği yaygınlaşana kadar yaygın biçimde kullanılmıştır. Opus tessellatum tekniğinde ise taşlar kubik, dörtgen ve üçgen prizmalar halinde önceden kesilip hazırlandıktan sonra döşemeye yerleştirilmektedir. Hepsi aynı ebatta olan ve tessara adı verilen taşların oluşturduğu mozaikler önce Yunan dünyasında sonra Roma dünyasında döşemelerin vazgeçilmez tekniği olmuştur.

MÖ I. yy.'da yaşamış olan Romalı Mimar Vitruvius “De Architectura” adlı eserinde mozaik sıva tabakasının üç aşamada yapıldığını belirtmektedir (Vitruvius, 1990, s. 143-144). Antik çağda mozaik yapımında öncelikle döşeme yapılacak zemin “Statumen” denilen kuru bir çakıl tabakasıyla döşenmektedir. Döşemeden sızan suların akabilmesini sağlamak için kuru çakıl dik olarak yerleştirilip sonra ikinci aşamada kuru çakılın üzerine 15 cm. kalınlığında “Rudus” olarak adlandırılan harç tabakası ile kaplanmaktadır. Bu tabaka harcının; 3/4'ü çakıl parçaları, 1/4'ü de kireç ve kalker gibi kimyasal maddelerden oluşmaktadır. Nucleus olarak adlandırılan son kat ise 3/4'ü kiremit 1/4'ü kireç karışımından oluşan sağlam bir harç tabakasıydı.

Mozaik taşları yani tessara, sıva yaşken uygulandığından üçüncü katın bir günde dizilebilecek mozaik alanı kadar sürülmesi gerekmektedir (Üstüner, 2002, s. 63). Her biri birer ayrı renk olan tessaralar, uygulama gücüne karşın geniş tasarım özgürlüğü, renk çeşitliliği ve hatta döşemelerde ışık-gölge oyunu sağlamaktadır. Mozaik döşemeler, geniş yüzeylerdeki dekoratif niteliği, sağlamlığı ve dayanıklılığı ile mekanlar için her zaman özellikle tercih edilmiştir.



Resim 5: Mozağin Katmanları

Mozaikler teknik sınıflamaya göre de döşeme ve duvar mozaikleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Döşeme mozaiklerine “Opus Tessellatum”, duvar mozaiklerine ise “Musivum Opus” denilmektedir. Mozağin zamanla gelişen tekniğinde farklı bölgelerde Opus Vermiculatum, Opus Signinum, Opus Sectile gibi değişik isimler altında birçok teknik ortaya çıkmıştır.

Opus Tessellatum: Bu tekniğin kaynağı, erken dönemlerde kullanılan çakıl mozaikleridir. Zamanla zemin mozaiklerinin çoğunda opus tessellatum tekniği uygulanmış ve tessellatum döşemelerde çakıl taşının yerini düzgün kesilmiş mermer, taş, seramik ve cam hamurundan kesilmiş küp şeklindeki tesseralar almıştır. Opus tessellatumda, tesseraların büyüklük ve biçimleri

aynıdır. Bu tekniğin erken dönemlerinde mozaik döşemelerde sadece bu yöntem geometrik düzenlemelerde kullanılmıştır (Üstüner, 2002, s. 70). Bu mozaik tekniği su geçirmez özelliği nedeniyle özellikle Roma hamamlarında kullanılmıştır. Kompozisyonlarda en çok kullanılan imgeler ise balık, deniz canavarı ve Nereidlerdir (Genç, 1994, s. 88).

Opus Vermiculatum: Mozaik uygulanacak olan yüzeyin ana konturları ve yüzeylerinin belirlenip içlerinin doldurulması tekniğidir (Fischer, 1969, s.46). Bu teknik ilk başlarda sadece mozaiklerde orta kompozisyonlarda yani emblemalarda uygulanırken, MS 2. yüzyıldan itibaren bütün döşeme yüzeylerde kullanılmaya başlanılmıştır. Hamam, havuz ve çeşme gibi yapılarda özellikle tercih edilen bu teknikte tessaralar, diğer mozaik tekniklerindeki uygulamalara oranla daha küçüktür. 4 mm²'yi geçmeyen büyüklüktedir. Ayrıntılı olarak işlenecek motif ya da figürler için uygun olan bu özenli ve pahalı teknik daha çok küçük yüzeylerde, panolarda ya da döşemenin ortasında yer alan emblemalarda uygulanmaktadır. Döşemelerin yapımı sırasında, bir yanda fon döşenirken bir yandan da emblema atölyede döşenip tamamlandıktan sonra mozaığe yerleştirilmektedir (Adam, 1984, s.72). Gelişmiş ve karmaşık bir teknik olarak nitelendirilen bu teknikte renk zenginliği elde edebilmek için mermerden başka lapis lazuli, cornelian, alabaster gibi malzemelerde kullanılmaktadır.

Opus tessalatum ve opus vermiculatum yapılma amaçları ve metotları bakımından iki farklı üslup olmasına rağmen bazı mozaik döşemelerde farklı bir görüntü yaratmak amacıyla bir arada da

kullanılmıştır. Genelde, opus vermiculatum tekniğiyle yapılan emblemlerin etrafına opus sectila veya opus tessalatum tekniği kullanılarak mozaikli alan zenginleştirilmiştir.

Opus Sectile: Bu teknik, renkli taş parçalarının tesseradan daha büyük olarak geometrik şekillere kesilip bir yer ya da duvara kaplanması tekniğidir (Er, 2004, s. 254). Bu teknikte döşenecek olan yerde kullanılacak malzeme kare, üçgen, sekizgen biçimlerde kesilmekte ve alan bal peteği, yıldız veya damla oluşturacak şekilde döşenmektedir. MS. 1. yüzyıldan itibaren bu teknikle yapılan döşemelerde floral motifler ve insan figürleri de görülebilmektedir (Üstüner, 2002, s. 66-67).

Opus Signinum: Tuğla ya da kırık keramiğin ezilip harç ile karıştırılması ile yapılan bir tür Roma sıvasıdır (Er, 2004, s. 254). Kireçle karıştırılan bu harç alana belirli bir motif ya da kompozisyon oluşturmaksızın sürülmektedir. Teknik, adını önemli bir kiremit merkezi olan İtalya'daki Latium Bölgesinde yer alan "Signium" Şehri'nden almıştır. MÖ 2 yy. ile MS 2. yy. aralığında kullanılmıştır. İtalyan Mimar Vitruvius bu harcı bir çeşit su geçirmez plaster olarak tanımlamaktadır. Opus Signinum, su geçirmez özelliğinden dolayı genellikle hamamlarda ve su kemerlerinde kullanılırdı. Su geçirmezliği yanında bu harç ayrıca kolayca temizlenebilme özelliğine sahiptir. Kolayca temizlendiği için de opus signinum tekniği ile kaplanan alanlarda toz, rutubet ve böcek barınmamaktadır. Ancak bu teknik diğer tekniklere göre daha az dayanıklıdır. Dayanıklılığını artırmak ve donuk yüzeylerin daha canlı görünmesini sağlamak için bazen bu harcın içine dere kenarlarından toplanan parlak renkli

küçük çakıl taşları konulmaktadır. Bu teknikle yapılan mozaikler, genelde yapıların avlularında, odaların eşiklerinde, tricliniumda (yemek odası) ve cubiculumlarda (misafir odaları) kullanılmıştır (Üstüner, 2002, s.66-67). Ucuz olduğu için erken dönemlerde sık kullanılmış bir döşeme türü olmuştur (Adam, 1984, s. 253).

Opus Alexandrinum: Beyaz bir zeminde siyah ve kırmızı tessaralarla yapılan geometrik figürlerin oluşturduğu mozaik kaplamaya verilen isimdir (Er, 2004, s. 51). Bu teknik genellikle kiliselerde, kaldırımlarda tekrarlayan geometrik desenlere ışık ve renk vermek için kullanılmaktaydı. Bu teknik 9. yüzyılda Bizans'da yaygın olarak kullanılmıştır. Roma'da Santa Maria Ara Coeli Kilisesinin orta nefinde, San Lorenzo Fuori le Muro Kilisesinde bu teknik kullanılmıştır.

Opus Musivum: Renkli cam ya da mineli sırlı parçalardan oluşan mozaik tekniğidir (Er, 2004, s. 253). Duvarlarda uygulanan bu tekniği Antik yazarlardan Seneca, bu zengin ve lüks dekorasyonu “camla saklı duvarlar” olarak nitelendirmektedir. Opus Musivum ile yapılan mozaikler diğer tekniklerle yapılan mozaiklerden daha etkileyici ve süslüdür. Bu teknik I. Konstantin Dönemi'nden sonra özellikle kilisenin desteğiyle gelişmiş ve Bizans'ta yaygın olarak kullanılmıştır (Genç, 1994, s. 89).

Mozaik Sanatının Tarihsel Gelişimi

İlkçağlarda Mozaik Sanatı

İnsanoğlu yerleşik düzene geçerek ilk köy yerleşimlerini oluşturduğu Neolitik Çağdan günümüze kadar barındığı evini, tapınağını, hamamını süsleyerek zenginliğini ve kültürünü yansıtmıştır. Evlerin, tapınakların tabanlarını süsleyen mozaik sanatının en eski örneklerine Anadolu’da Diyarbakır’ın Ergani İlçesi’nde yer alan Çayönü Neolitik yerleşmesinde (MÖ 7000-9000) rastlanmıştır (Resim 6). Dini amaçlı olarak kullanıldığı düşünülen yapının tabanlarında “terrazzo” adı verilen bir tür mozaik döşeme bulunmuştur (Braidwood-Çambel, 1983, s.4). Terrazzo yapısı adı verilen bu yapı dörtgen planının yanında içinde payeleri olması gibi özellikleri ile yalnızca kendi çağında için de değil, günümüz için bile şaşırtıcı özelliklere sahiptir. Çok büyük emek verilerek yapılan yapının tabanı söndürülmüş kireç ile birleştirilmiş kırmızı renkli kırık taş ve kumdan oluşmuş bir tür mozaikle kaplanmıştır. Bu tabandaki bir başka ilginç olay, aynı teknikle beyaz renkli taştan yapılan kuzey güney doğrultusunda payelerin hizasındaki çizgilerdir. Terrezzo adı verilen bu döşeme kullanım boyunca en az üç kez yeniden yapılmıştır.

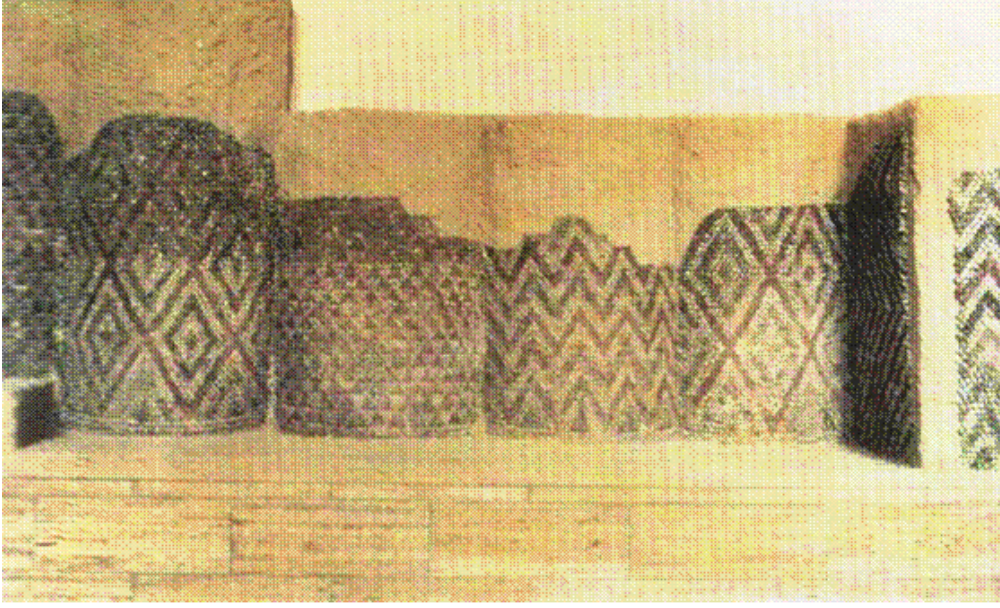


Resim 6: Diyarbakır Çayönü’nde Bulunan Terazzo Döşemeli Kült Yapısı

Yine Anadolu’da Şanlıurfa yakınlarında Ödencik Köy’ünde yer alan Göbeklitepe Neolitik Dönem yerleşmesinde, Arslanlı yapının tabanında ve aynı ilin Hilvan İlçesi’nde Güluşağı Köyü’nde yer alan Nevali-Çori yerleşmesinde ortaya çıkarılan kült yapısının tabanında terazzo döşemelere rastlanmıştır (Özdoğan, 2002, s.70).

Bu tarihlerden yaklaşık altı bin yıl sonra mozaik süsleme, Mezopotamya’da Sümer Uygarlığında görülmektedir. MÖ 3. bin yılın başlarında Uruk Şehrinin 4. yapı katında Cemdet Nasr kültürüne ait Varka Sarayı’nın duvarlarında, konik biçimli küçük pişmiş toprak çivilerden oluşturulmuş geometrik şekilli mozaik süslemeler yapılmıştır (Genç, 1994, s.87) (Resim 7). Yine Uruk tapınaklarının avlusuna bitişik duvarlarda yer alan nişlerin dışı beyaz badana sürülerek kille kaplanmış, arka duvarları ise kilden yapılmış terrakotadan koniler halinde mozaiklerle süslenmiştir (Ling, 1998, s.21). Uruk dışında yeni Irak’ta bulunan ve günümüzde Al Ubaid olarak bilinen Ur Şehrindeki Nikhursag Tapınağının sütunları da geometrik şekilli mozaiklerle bezenmiştir (Üstüner, 2002, s.10)

Ur Şehrinde mozaik süslemelere, yapılar dışında küçük sanat objelerinde de rastlanmaktadır. Halen Irak-Bağdat Müzesi'nde sergilenen ve Ur Şehrinin Kraliyet Mezarlığında bulunan bir arpin üzeri altın şeritler, deniz kabukları, yeşim ve kırmızı kalkerden oluşan bir mozaikle bezenmiştir (Moscatti, 1985, s.56). Ayrıca yine Ur Kentinde bulunmuş bazı küçük figürlü panolarda da mozaik tekniğinin kullanıldığı görülmektedir (Yazıcıoğlu, 2000, s. 40-41). Antik Mısır'da mozaik sanatı duvar ve eşyaları bezemede kullanılmıştır. İlk defa Mısırlılar, basit cam mozaik fragmanları iç mekânlarda kullanmışlardır. Heliopolis'deki II. Ramses Tapınağı'nda cam mozaik fragmanları bulunmaktadır (Genç, 1994, s. 87). Yine Mısır'da Sakkara'da bulunan Zoser piramidinin mezar odasında bu tip örnekler bulunmaktadır (Üstüner, 2002, s. 11). Bir dönem Mısır'a başkentlik yapmış olan Tell-el-Amarna Kentinin sur duvarlarındaki frizlerde obsidyen, kuarz, alabaster, yeşil serpantin, kırmızı porfir ve siyah granit taşlardan mozaik tekniğinde yapılmış süslemeler bulunmuştur. Ptolemaios Devrinin başlangıcı ve ortalarına doğru mozaikler, stel ve mezarlar içinde de kullanılmıştır. Havara Kenti yakınlarındaki Vassali'de bulunan lahitlerin üzeri değişik renkte taştan ve camdan mozaiklerle süslenmiştir (Üstüner, 2002, s.12).



Resim 7: Uruk Kalıntıları Staatliche Museum-Berlin

Şimdiye kadar anlatılan bu örnekler de mozaik, mimariye bağlı süslemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Mozaiklerin döşeme süslemesi olarak ilk kullanımlarının MÖ 7-8. yüzyılda yapıldığı bilinmektedir. MÖ 7-8. yüzyıllara tarihlenen ilk döşeme mozaik örneklerine Friglerin Başkenti Gordion'daki bazı megaronların tabanlarında ulaşılmıştır. Megaronların mozaik döşemelerinde, beyaz, mavi, kırmızı renklerdeki çakıl taşlarından simetrik olmayan geometrik motifler oluşturulmuştur (Young, 1957, s. 322).



Resim 8: Gordion, Polikrom Evinin Mozaik Döşemesi

Yine MÖ 7 yüzyıla tarihlenen diğer bir döşeme mozaïği, Urartuların Başkenti Tuşpa'da II. Rusa Sarayı'nda bulunmuştur. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen Sinope mozaikleri ise, 1951 yılında Seramis Tapınağı olarak isimlendirilen yapıda açığa çıkarılmıştır (Akurgal ve Budde, 1956, s. 32). Günümüze ancak parçalar halinde ulaşan çakıl taşı mozaikte siyah-beyaz dal örgü motifi kullanılmıştır. Panonun içinde bir hayvan betimlemesi bulunmakta olup hayvanın grifon olması muhtemeldir. Kazı buluntularıyla beraber Sinope mozaïği MÖ 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir.

Klasik ve Hellenistik Dönemde Mozaik Sanatı

MÖ 9. yüzyılda özgün çizgileri beliren Yunan uygarlığı MÖ 5. yüzyılın son yarısında klasik görünümüyle doruğa ulaşmış, Büyük İskender'in fetihleri sonucu Ön Asya kültürleriyle de iç içe geçerek M.Ö 3-1. yüzyıllarda Hellenistik Dönemi yaratmıştır. Klasik ve Hellenistik dönemden oluşan “Yunan Uygarlığı” kendinden önce var olan Girit, Anadolu ve Mezopotamya, Mısır gibi Doğu uygarlıklarının birikimleriyle yoğrulup biçimlenerek evrenselleşmiştir. Yunanlılar sahip çıktıkları bu büyük kültür mirasına yön ve biçim vererek üstün nitelikteki sanat ürünlerinin yaratıcıları olmuşlardır.

Yunan dünyasında M.Ö VIII. yüzyıldan MÖ III. yüzyılın başına kadar uygulanan çakıl mozaigi, yontulmamış beyaz, siyah bazen de kırmızı küçük çakılların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Roma mozaikleri ile aynı tarzda olan ve mozaik sanatının öncüleri olarak kabul edilebilecek ilk döşeme mozaik örneklerine Klasik Çağda (MÖ. 5-4. yüzyılın başı) Yunanistan'da Olynthos'da rastlanmaktadır (Özügül, 1996, s. 13) (Resim 9). Olynthos mozaiklerinin büyük bir kısmı, siyah beyaz ve doğal çakıl taşlarından yapılmıştır.



Resim 9: Olynthus Çakıl Taşı Mozaïği

Bu çakıl taşları sarı veya kırmızımtırak-sarı renkteki 7 cm. kalınlığındaki çimento tabakasına yerleştirilmiştir. Çimento tabakasının açık gri olmasından dolayı kiremitler kırılıp, toz haline getirilerek, çimento tabakasına karıştırılıp kırmızımtırak-sarı renk elde edilmiştir. Yeşil ve koyu kırmızı çakıl taşları detaylarda kullanılmıştır. Olynthos'daki mozaikler, genellikle evlerin andronuna yani erkek misafirlerin ağırlandığı konuk odalarına yapılmıştır. Andronlara döşenen mozaiklerde, figürlerin merkezden kenarlara doğru yayıldığı görülür. Koyu zemin üzerinde yer alan açık renk figürler, döneminin seramik süslemelerinde kullanılan resim sanatı ile benzerlikler göstermektedir (Dunbabin, 1999, s. 18). Olynthos'da bulunan mozaiklerde konular genellikle mitolojiden oluşmaktadır (Üstüner, 2002, s. 14). Genel olarak Nereidler, Poseidon ve Amphitrite'nin evlenmesi, Kentavromani, Bellerophon ve grifonlar

gibi mitolojik konular işlenmekle birlikte bazen geometrik ve hayvan figürlü mozaiklerin de yapıldığı görülmüştür. Bulunan bu mozaikler arasında “Avi III Evi” olarak anılan evin andronunda bulunmuş olan “Bellerophon Mozaığı” mitolojik bir konunun ilk defa işlendiği mozaik olması açısından oldukça önemlidir. 3 m²’lik bir alana döşenen mozaik; beyaz, mavi, siyah, sarı ve yeşil gibi renklerden oluşan çakıl taşlarından döşenmiştir. Etrafı geometrik ve bitkisel motiflerle bezemelerle süslenen mozaığın ortasındaki madalyonda, Pegasus üstünde yer alan Bellerophon’un canavar Chimera’yı öldürme sahnesi işlenmiştir (Üstüner, 2002, s.16-19). Klasik Döneme ait mozaik örnekler Olynthos dışında Korinth, Skion, Atina yakınlarındaki Diphyllon, Sparta, Sicilya-Motya, Pire ve Tarsus’da da bulunmuştur. MÖ 4. yüzyıla tarihlenen Olympia’daki Zeus Tapınağının pronaosundaki mozaikte, mozaik sanatı açısından önemli bir gelişme tespit edilmiştir. Bu mozaikte taşlar ilk defa desene göre kesilerek yapılmıştır. Mozaikte, bir triton üzerine oturan erkek çocuk ile balık ve deniz kuşları tasvir edilmiştir. Erkek çocuğun gözü, çenesi ve burnu bir tek taş parçasıyla şekillendirilmiştir. Mozaik sanatında teknik geliştikçe küçük boyutlarda kesilmiş taş parçalarının kullanımı yaygınlaşmış ve bu kullanım mozaik sanatının geleceğini belirlemiştir. Ancak kullanımı ucuz olduğundan daha sonraki yıllarda da çakıl taşı kullanımı devam etmiş ve konutlar dışında sokaklarda da kullanılmaya başlanılmıştır (Ödekan, 1997, s. 1301). Klasik dönemde mozaik yapım tekniğindeki gelişmeler, Hellenistik dönemde de devam etmiş, ancak bu dönemle birlikte bazı yeniliklerin ortaya çıktığı bir süreç başlamıştır. MÖ 3.

yüzyılda eski çakıl taşı geleneği devam etmekle birlikte, artık yeni bir yapım tekniği olan tessera mozaik tekniği kullanılmaya başlanmıştır. Eşit büyüklükte çakıl taşlarının zor bulunması ve mozaiklerde resimsel etkinin artması tessera kullanımının en önemli sebepleri arasındadır. Antik dönem mozaik araştırmacılarından Marion E. Blake’e göre tessera tekniğine ilk kez MÖ 3. yüzyıl başlarında Akdeniz dünyasında rastlanmaktadır. Bir başka araştırmacı olan Doro Levi ise bu tekniğin ilk kez Sicilya-Syrakusa kralı olan Hieron II. döneminde (MÖ 275-215) Morgantina kentinde ortaya çıktığını ileri sürmektedir (Üstüner, 2002, s. 22).

Hellenistik Dönemin başında İskender’in ele geçirdiği ölkelerde kurulan yeni Yunan Kentlerinde, Yunanlılarla yerli halk bir arada yaşadığından bu farklı topluluklar arasında kültür alışverişi yaşanmıştır. Yunan kültürü bu ölkelere yayılarak yerli halkı etkilerken aynı biçimde doğu uygarlığı da Yunan kültürünü etkilemiştir. Hellenistik dönemde MÖ 2. yy’da, yassı taş mozaiğin yerini tessera mozaiği alır. Bu teknikte taş, mermer veya pişmiş topraktan yapılmış ve adına tessera denilen birbirine uyan küçük küpler kullanılır. Hellenistik dönem boyunca mozaik sanatçıları da tıpkı ressamılar gibi mekânı üç boyutta ele alarak ardından ışıık oyunlarına başvurarak son olarak da gerçekçiliğe yönelerek tasvire olabildiğince yaklaşmaya çalışmışlardır. Hellenizm mozaiklerinin diğer bir özelliği de zemine döşen en ana sahnenin “emblema” adı verilen bir panelin ayrı olarak yapılmasıdır. Büyük atölyelerde ustalar tarafından kiremit ya da taş bloklar üzerine yapıştırılarak hazır hale

getirilmiş emblemler, geometrik veya düz bir döşemenin ortasına sonradan yerleştirilmektedir.

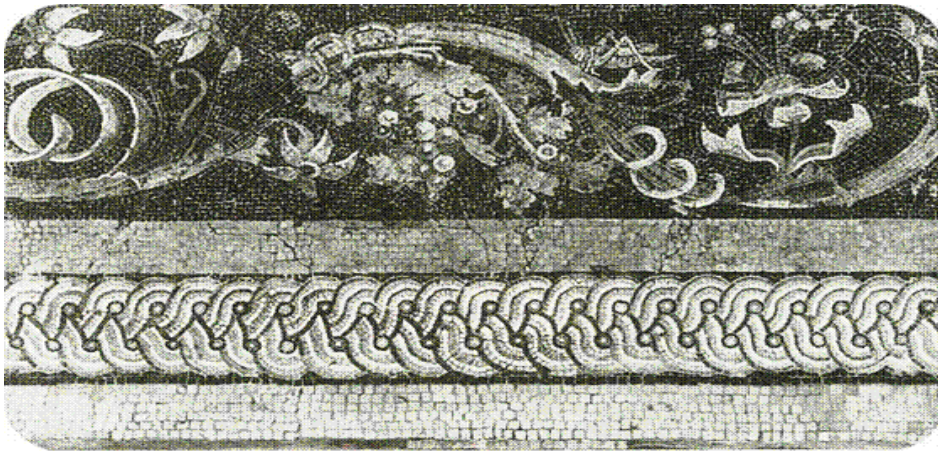
Hellenistik döneme ait en önemli mozaikler, Ege adalarından Delos'ta bulunmuştur. Delos'ta çoğu evin tabanının süsleyen mozaikler M.Ö 2-1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Mozaikleri Yunan örneklerinden ayıran en önemli özellik, çok renkli küçük parçalar halinde kesilmiş ve boyanmış mermerlerden yapılmış olmasıdır. Çoğu döşemede Delos Adasının taş ocaklarından çıkartılan maviye çalan beyaz renkteki mermer kullanılmıştır. Boyutları 1-4 cm. arasında değişen mermer parçaları kırmızımtırak renkteki çimento harcı içinde görüntünün daha net algılanmasını sağlamıştır. Delos mozaiklerinde birleştirici maddeler ve birleşme noktaları mümkün olduğunca gizlenmiştir. Mozaiklerde genelde opus tessellatum tekniği uygulanmıştır. Delos'ta bulunan Trident Evinin peristylindeki gibi bazen beyaz fon üstüne bazen de siyah-beyaz renkler alternatif şekilde dizilerek dama motifi uygulanmıştır. Döşemelerde düz koyu renk zeminde kullanılan tessellalar figürlerde kullanılan tessellardan daha büyüktür. Bu fark Hellenistik dönem mozaiklerinde sık sık görülür. Delos mozaikleri süsleme açısından da oldukça zengindir. Dama motifleri, çift dalga sıraları, mazgal motifleri, örgü ve meander motifleri genelde siyah ve kırmızı taşlardan yapılmıştır (Özügül, 1996, s.14) (Resim 10).



Resim 10: Delos Yer Döşeme Mozaïği

Anadolu’da Helenistik Dönem mozaiklerini en iyi yansıtan örnekler Helenistik kültürün 150 yıl boyunca en önemli merkezlerinden biri olan Mysia Bölgesinin önemli Kentlerinden olan Pergamon (Bergama) Antik Kenti içerisinde bulunmuştur (Resm 11). Bergama akropolünde 1885 yılında yapılan kazılarda 5 ayrı saray kalıntısına ulaşılmıştır. Akropole girilen sur kapısının hemen karşısında görülen peristylli saray yani saray V Kral II. Eumenes’e aittir. Sarayın kuzeyinde büyük bir salon, avlusunda bir sunağı ile güney-batısında da bir çeşmesi vardır. Ayrıca doğusunda büyük salona bitişik bir de kült odası bulunmaktadır. Bu sarayın güney-batısında sarnıç, batıdaki büyük odada da “Hephaistion” isimli bir sanatçının imzası olan mozaik döşeme ortaya çıkarılmıştır. Mozaik 103 cm. uzunluğunda kare formdadır. Mozaïği dışta burç motiflerinden oluşan bir bordür çevreler. Mozaïğin orta panosu yine

kare formunda yapılmıştır. Kare panoyu dışta örgü motifi, bitkisel motiflerden oluşan ikinci bir bordür, dalga motifinden oluşan üçüncü bir bordür, dişlilerden oluşan dördüncü bir bordür çevreler. Panonun ortasında ise, perspektif olarak işlenmiş meander motifleri yer alır. Ortada yer alan kare alan, mavimsi bir satıh ile işlenmiş olup üzerinde “Hephaistion” yazısı bulunmaktadır. Yine Saray V’te yapılan kazılarda ele geçirilen mozaığın ancak 1/3’ü ele geçmiştir. Ele geçen bu mozaikte, ortada yer alan resim şeridini altta ve üstte girland frizleri çevrelemektedir. Mozaikte yer alan papağan tasviri günümüze kadar sağlam kalmıştır. II. Eumenes’in sarayının hemen bitişiğinde ise I. Attalos’un sarayı yapılmıştır. Bu sarayları II. Attalos ile Philetaros’un olduğu sanılan iki saray daha izlemektedir. Sarayların ortak özelliği sütunlarla çevrili avlular arasında yer alan odalardan oluşmasıdır. Yine 1885 yılı kazı sezonunda Saray 4’e ait yapıda A odasında kaba olarak işlenmiş beyaz zemin üzerinde siyah volütlerin yer aldığı mozaik parçalar bulunmuştur (Salzmann, 1993, s. 389-400).



Resim 11: Bergama Saray IV D Odası Mozaik Kalıntısı

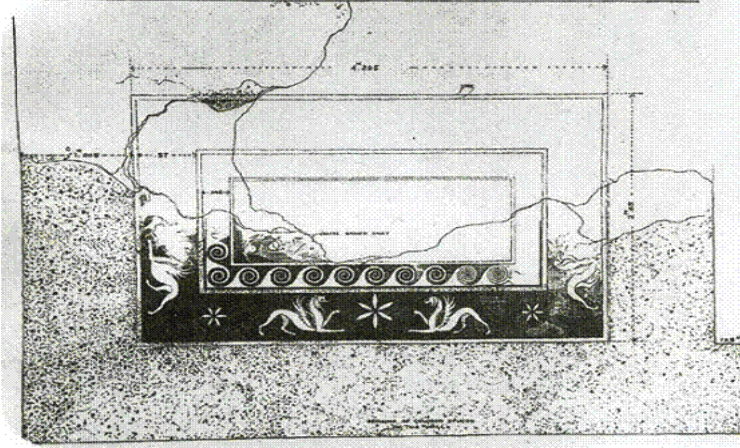
Bu odada bulunan bir mozaik parçasında bir balık tasviri ele geçmiştir. Burada ele geçen mozaikler bugün Berlin Müzesi'ndedir. Pergoman mozaikleri genel olarak mimarlık kurallarına uyan yani arkitektonik kuralların arka planda kaldığı Helenizm süsleyicilerin ön plana geçmesi açısından önemlidir. Mozaikler odaların büyüklüğüne göre yapılmıştır. Mozaikler tamamen zemini süsleme aracı olarak döşenmesi ve sağlamlığı açısından Helenistik mozaikler içinde önemli bir yer tutar (Üstüner, 2002, s. 53-60).

Yine Anadolu'da Çanakkale İline bağlı Assos Antik Kentinde 19. yüzyılın sonlarına doğru yapılan kazılarda Assos Akropolünde, Athena Tapınağı'nda ve agorada Hellenistik Döneme ait mozaikler bulunmuştur. Athena Tapınağı'nın cellasında bulunan mozağin çok büyük bir bölümünün bozulmuş olmasına rağmen geçen bölümlerde bordür, siyah- beyaz renklerde dalga motifi, iç ve dış kısımda baklava (losanj-rombus) motifi ile bezenmiştir (Resim 12).



Resim 12: Assos Athena Tapınağındaki Mozaik Döşemesinin Bordürü

Assos'taki ikinci mozaik 1881-1883 yıllarında yapılan kazılarda agora olması muhtemel resmi bir yapının içerisinde bulunmuştur. Burada da mozaik döşemenin yalnızca bordür kısmı bulunmuştur. Bordürde karşılıklı hareket halinde iki grifon betimlenmiştir (Salzman, 1993 , s.389-400). Grifonlardan soldaki kuş başlı, sağdaki ise aslan başlıdır. Grifonlar, açık gri ve yeşil çakıl taşından yapılmışlardır. Grifonların ortasında büyük, her ikisinin arkasında ise daha küçük altı yapraklı rozet motifi bulunmaktadır (Resim 13). Bu mozağin üzeri Ortaçağda kaba bir sıvayla kapatılmıştır. Yine 1885 yılı kazı sezonunda Saray IV'e ait yapının A odasında, kaba olarak işlenmiş beyaz zemin üzerinde siyah volütlerin yer aldığı mozaik parçalar bulunmuştur. Bu odada bulunan bir mozaik parçasında bir balık tasviri ele geçmiştir. Bulunan bu mozaikleri önemli kılan nokta, MÖ 3. yüzyıldan kalma Morgantina ve Pella mozaikleri gibi döşemenin en önemli yerlerine kıymetli taşların konulmuş olmasıdır. Assos'ta bulunan üçüncü mozaik, Geç Yunan Çağının en nadide eserlerinden biri olmasına rağmen bugün kaybolmuştur. Halen Çanakkale Müzesi'nde korunan diğer bir mozaik ise Assos bouleuterionda açığa çıkarılmış olan 'Nike Mozaği'dir. Bu mozaik, agoranın büyük destek duvarlarının hemen güneyinde tiyatronun üstünde bulunmuştur. Mozağin zemini koyu yeşil mermer taşlardan yapılmıştır. Figürler ve süslemeler ise daha açık renktedir. Mozaikte, ortada saçları topuzlu, sol ayağı ile bir sandığa basan, elinde terazi tutan Aphrodit'e Eroslar eşlik etmektedirler.



Resim 13: Assos Griffon Mozaïği

Yine Anadolu'da Mersin-Tarsus İlçe Merkezinde yer alan Gözlükule Höyüğü'nde yapılan kazılarda, Hellenistik döneme tarihlenen bir Villanın odasında çakıl taşı mozaik döşeme bulunmuştur (Goldman, 1950, s.10). Mozaik üç renkli beyaz, kırmızı ve mavimsi siyah taşlarla kompoze edilen oldukça pembe bir harca döşenmiştir. Ortada yer alan asıl pano, üç bordürle çevrelenmiştir. Dış bordür dalga, ikinci bordür örgü, üçüncü bordür ise yumurta dizisinden oluşmaktadır. Asıl pano, mavi zemin üstüne tezat bir şekilde döşenmiş beyaz rozetlerden oluşan kırmızı bir dairenin etrafına simetrik olarak yerleştirilen 4 delphinden oluşmaktadır. Mozağin bulunduğu tabaka keramik ve sikkeler ışığında M.Ö 3. yüzyıl sonu ile 2. yüzyıl başına tarihlenmektedir. Mozaikte, orta panonun dikkatlice merkeze yerleştirilmemiş olması mozağin dikkatsizce yapıldığını göstermektedir.

Roma Dönemi Mozaik Sanatı

MÖ 3. yy'dan başlayarak geniş bir coğrafyaya yayılan Yunan kültüründen din, edebiyat ve sanat alanlarında etkilenmiş olan Roma Uygarlığı, sanatta ve özellikle mozaik sanatında Hellenistik sanatın bir devamı niteliğindedir. Klasik ve Hellenistik Dönemde gerek yapım tekniği açısından gerekse sanatsal açıdan gelişimini sürdürmüş olan mozaik sanatı, Roma İmparatorluk Çağ'ında altın çağını yaşamıştır. MÖ 3. yy.'da bugünkü İtalya'nın Latium Bölgesinde, küçük bir kasaba olarak kurulan Roma Devleti Britanya'dan Ortadoğu'ya ve Kuzey Afrika kıyılarına kadar sınırlarını üç kıta üzerinde yayarak bir İmparatorluğa dönüşmüştür. Roma, yayılma hareketlerini MÖ II. yy'da Doğu Akdeniz'e yöneltmesiyle Makedonya ve Yunanistan'a egemen olmuş ve Hellenistik Devletlerin topraklarında Roma Eyaletleri kurulmuştur. Roma sanatının tüm dallarında Eyaletlerin etkisi açıkça görülmektedir. Bu Eyaletlerin en önemlilerinden birisi de Anadolu'dur. Anadolu bu çağda tarih öncesi çağlardan itibaren gördüğü yerleşim nedeniyle barındırdığı kültür birikiminin de etkisiyle Roma Çağı'na ayak uydurmuş ve politik bağımsızlığı olmamasına rağmen sanatını devam ettirmiştir. Çok geniş sınırlar içinde ele geçirilen ülkelerden sağlanan çok sayıda köle, günlük yaşamda her türlü üretim ve çalışma alanında başta gelen iş gücünü oluşturan sınıf durumuna gelmiştir. Bu ülkelerde bulunan birçok mozaik ustası da Hellenistik sanatı Roma kültürüne taşımıştır. Bu nedenle Roma mozaik sanatı I. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Hellenistik sanatın etkisinde kalmıştır. Roma

yönetiminin mozaik sanatçılara yüksek ücretler ödemesi de ele geçirilen topraklarda bulunan birçok mozaik ustasının da Roma Eyaletlerine ve Roma'ya göç etmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda, mozaik eserlerin üretimi artmış ve mozaik sanatı da böylece gelişerek altın çağını yaşamıştır. Özellikle İskenderiye'den ve Yunan adalarından Yunan ekolünün yetiştirdiği ustalar, Roma Şehrine gelerek buraya yerleşmişlerdir. İmparatorluk sınırlarının gelişmesine bağlı olarak Roma'da refah düzeyinin artmasıyla mimaride mozaik sanatı yaygınlaşmıştır. Mozaik, kamu yapılarında ve özellikle villalarda dekoratif amaçlı çok sevilen önemli bir süsleme ögesi olmuştur. Ayrıca, mozaiklerde Yunan mitolojisinden figürlerin yer alması, Romalıların Yunanistan'dan sanatçılar ve sanat eserleri getirdiklerinin ve onlardan etkilendiklerinin en önemli kanıtlarıdır (Wheeler, 2004, s. 46).

Roma Dönemi mozaiklerini üç dönemde incelemek uygun olacaktır. Birinci dönem, İmparator Augustus'a kadar olan dönemi kapsamaktadır (Arseven, 1950 s. 1465). Bu dönemde Roma, Hellenistik dönem resim ve heykel sanatının anlatım tekniğini kullanmıştır. Pompei'de ele geçen Makedonya Kralı Büyük İskender ile Pers Kralı Darius'un savaşını konu edinen mozaik Hellenistik dönemde geçen bir konuyu anlatmaktadır (Resim 14).



Resim 14: İskender Mozaïği- Pompei, Favuna Evi

Bu dönemde daha çok Pergamon, Delos ve Aleksandria gibi Hellenistik mozaik sanatının başarı ile uygulandığı kentlerden gelen ustalar Roma mozaik sanatına hellenizmin öğelerini taşımışlardır. Bu dönemde mozaiklerde geometrik veya siluet halinde basit figürlü motifler göze çarpar. İtalya’da suya dayanıklı yapıştırıcı bir harcın bulunmasıyla mozaik yapımında sağlamlık ön plana çıkmıştır. Güney İtalya’da bir tür volkanik kum olan pozzalanoya, kireç kaymağı mermer ve seramik kırıkları karıştırılarak elde edilen bu harç sayesinde mozaiklerin bozulmadan uzun süre sağlam kalması sağlanmıştır. Özellikle kamu yapılarında yapılan mozaiklerde bu harç kullanılmıştır (Genç, 1994, s.87). Döşeme mozaïğindeki gelişmelerin ardından MÖ I. yüzyıldan itibaren mozaik, duvarlarda, örtü malzemesi ve süsleme malzemesi olarak da kullanılmıştır. Roma’da MÖ I. yüzyıla tarihlenen Agrippina Hamamındaki tonoz mozaikleri bilinen en eski duvar mozaik örneğidir (Üstüner, 2002, 85). Yine Pompei’de “Tivoli Villasında” bulunduğu gibi mozaik, MS I. yy’da daha geniş yüzeylerde bahçe çeşmelerinde sütunlarda bile kullanılmaya başlanmıştır.

Roma mozaiklerinin ikinci dönemi MS II ve III. yy. arasında Antoninler ve Severus dönemlerini kapsamaktadır. Bu dönemde mozaik sanatı iyice yaygınlaşmış bir zenginlik ve güç ögesi olarak aristokratların, tüccarların, komutanların villalarını süslemiştir. Şehirlerde yapılan hamamlar, kamu yapıları mozaiklerle donatılmıştır. Roma villalarının zeminlerini mozaikle kaplamak, halk arasında zenginliğin, gücün, ihtişamın bir göstergesi olmuştur. Bu dönemde konular genellikle mitoloji ve edebiyattan alınmıştır. Mitolojik konularda en çok Dionysos ve alayı betimlenmiştir (Dunbabin, 1989, s. 298). Antoninler Döneminden (MS 94-192) itibaren mozaikte en önemli gelişme emblemlerin yavaş yavaş ortadan kalkmasıdır (Üstüner, 2002, s. 88). Mozaikte emblamanın ortadan kalkmasıyla hazır olarak başka bir yerde yapılarak getirilen ve mozaığe yerleştirilen emblamanın yapay görüntüsü gitmiştir. Böylece mozaikte bir bütünlük yakalanmıştır. Mozaiklerde, Antoninlerden itibaren kompozisyonlarda insan betimlerine ilgi yeniden artmış mozaiklerde av sahneleri, deniz ve deniz yaratıkları yaygın olarak işlenmiştir. Mozaik sanatında, MS II. yüzyılda en önemli gelişmelerden birisi de camın mozaik sanatına taşınmış olmasıdır. Doğada bulunamayan taşların cam hamurundan yapılan mozaik küplerinin istenilen renkte boyanıp kolayca pişirilmesiyle oluşturulan renk yelpazesi mozaik sanatında ustalara kolaylık sağladığı gibi kompozisyonlara da bir zenginlik katmıştır. Antoninler Döneminden itibaren mozaikte insan figürü yeniden kullanılmaya başlanmış, av sahneleri ve nereidler yaygın olarak mozaiklerin

temasını oluşturmuştur. III. yy. boyunca da kesin olarak Roma yaşamı mitolojik konuların yerine geçmiştir (Üştöner, 2002, s. 95)

Roma mozaik sanatının IV ve V. yüzyılı kapsayan son dönemi oldukça farklıdır. Bu dönemde mozaiklerin mekânlarda olduğu bölümlerde ve malzemede köklü değişiklikler yaşanmıştır. Bu köklü değişikliğin en önemli nedeni kuşkusuz Hıristiyanlığın gelişmesi ve Bizans İmparatoru Konstantin'in dine serbestlik tanınmasıdır. Artık paganist sanatın yerini Hıristiyan sanatı almıştır (Dunbabin, 1989, s. 314).

Roma Döneminde mozaikte uygulama tekniği genellikle “Opus Tessalatum” dur. Bu dönem tessalatum mozaiklerde tüm bölgelerde göze çarpan en önemli özellik, tessara boyutlarının büyümesiyle santimetrekaireye düşen taş sayısının azalması olmuştur. Helenistik Dönem mozaiklerine özgü bir özellik olan, figürlerin daha küçük arka fonun ise daha büyük tessaralar ile döşenmesi bu dönemde ortadan kalkmıştır. Mozaiklerde ortadaki emblemanın, bu dönemde ortadan kalkmasıyla onu çevreleyen geniş bantlar kenarlara doğru çekilerek çok figürlü sahnelerin yerleştirilmesine uygun alanlar haline dönmüştür.

Romalıların mozaikte uyguladığı değişik bir mozaik döşeme de, beyaz zemin üzerine siyah desenle oluşturulan mozaiklerdir (Ödekan, 1997, s. 1301). Siyah renk için mozaiklerde bazalt, beyaz renk için mermer ya da kireçtaşı kullanılarak oluşturulan bu mozaiklerde renk yelpazesinin bilinçli yoksulluğuyla, geometrik motiflerin ağırlık taşıdığı bezemenin zenginliği bir karşıtlık oluşturur.

Şekilli siyah nesneler artık çerçeve içine alınmayıp beyaz zeminin bezemesi içine yerleştirilir.

Roma Dönemi mozaiklerinde, doğadaki iki boyutlu ya da üç boyutlu nesnelerin bizden uzaklaştıkça küçülmesine, renklerinin solmuş gibi görünmesinde gerçek bir birleşme noktası bulunamamıştır. Roma mozaiklerinde bazı şekil ve desenlerin neredeyse birbirini tekrar eder bir şekilde sürekli olarak işlenmiş olması, bazı desen ve figürlerin ve tüm eski mozaik başyapıtlarının çizimlerinin yer aldığı bir tür katalogdan faydalanıldığını göstermektedir (Colledge, 1997, s. 56).

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Roma, sınırlarını İspanya'dan İran'a Anadolu'nun Karadeniz kıyılarından Mısır'a ve Britanya'ya kadar genişletmiştir. Roma, ele geçirdiği bu bölgelerde eyaletler kurmuş, eyaletlere Valiler atayarak alınan yerlerin kontrolünü sağlamıştır. MÖ 2. yy'da Bergama Kralı III. Attalos'un vasiyeti ile Krallığını Roma'ya bırakmasıyla Anadolu'daki tüm bölgeler Roma egemenliğini tanımak zorunda kalmıştır. Anadolu'nun Roma hakimiyetine geçmesi ile Anadolu yavaş yavaş Roma etkisi altına girmiştir. Bundan sonraki yüzyıllarda Anadolu'da var olan Anadolu-Yunan yerleşmeleri sistemli bir şekilde yürütülen bir siyaset ile Romalılaştırılmıştır. MS 2 ve 4. yy.'lar arasında mozaik sanatının çok geliştiği yerler İtalya'dan ziyade eyaletlerdir (Colledge, 1997, s. 56). Anadolu'da Romanın hakim olduğu bir çok Bölgede özellikle villaların ve kamu yapılarının tabanlarında mozaikler bulunmasına karşın bu Bölgelerin çoğunda bugüne kadar bilimsel kazıların yapılamayışı Anadolu'daki mozaik sanatı hakkındaki bilgilerimizi

kısıtlamaktadır. Genel olarak Anadolu’da bugüne kadar bulunan mozaikler, Ege ve Akdeniz kıyılarında, Kilikya Bölgesinde Antiochia’da ve son yıllarda Güney Doğu Anadolu’da Gaziantep-Zeugma Urfa-Edessa ve Kahramanmaraş-Germanicia antik kentlerinde bulunmuştur.



Resim 15: Antakya, Herakles ve Dionysos’un İçki Yarışı/Varcester Müzesi-Amerika



Resim 16: Poseidon Okeonos Tethys Mozaïği/ Gaziantep Arkeoloji Müzesi

Bizans Döneminde Mozaik Sanatı

Roma İmparatorluğu MS 395'te İmparator Theodosius tarafından doğu ve batı olarak ikiye ayrılmıştır. Batı Roma İmparatorluğu, İtalya'nın Batı Gotlar tarafından yağma edilmesi, barbar kavimlerin akınları, Hun ordularının saldırıları ile MS 5. yüzyılda İmparator Romulus Augustus'un tahttan indirilmesiyle yıkılmıştır. Doğu Roma İmparatorluğu ise İmparator I. Constantinus zamanında MS 324-330 yılları arasında başkent Roma'yı doğuda bulunan Byzantium'a taşımıştır. İmparator bu yeni kente, kendi adını vererek kentin adını Constantinopolis yapmıştır. Modern tarih bilimcilerin Bizans İmparatorluğu diye tanımladıkları Doğu Roma İmparatorluğu, 11 yüzyıllık bir dönemi kapsamaktadır (Vikan, 1998, s.11). Bu dönemde yapılan sanat eserleri de Bizans sanatını oluşturmaktadır. Roma İmparatorluğu'nun ve onun antik kültürünün doğu topraklarındaki devamı olarak varlığını sürdüren Bizans, Roma'ya dayanan köklerinden hiçbir zaman bütünüyle kopmamıştır. Mozaik sanatında, tek tek figürlerin yapılışı ya da bütün olarak kompozisyonların bazıları doğrudan doğruya klasik modellerden alıntı olarak yapılmış, bazı dönemlerde de klasik biçimler bilinçli olarak yeniden canlandırılmıştır (Erkan, 2006, s. 21). Ayrıca mozaik sanatında antik çağ mozaiklerinin yumuşaklığının, inceliğinin ve derinliğinin karşısına Bizans yapımı mozaiklerde geleneklere aşırı bağlılık, dinsel biçimcilik ön plana çıkmıştır. Bizans mozaik sanatı, antik çağda var olan bazı yöntemleri yeniden kullanarak, inceliği sahip olduğu sertlikle birleştirmiş ve böylece kendi üslubunu

oluşturmuştur (Orcasberro, 1998, 149). Hristiyanlık, Bizans'ta mozaik sanatına farklı bir işlev yüklemiştir. Bizans sanatında mozaikte ve freskoların uygulanmasında din-sanat etkileşimleri görülmektedir. Dinsel kurallar, her zaman sanatı yönlendiren etkenlerin başında gelmiştir. Bu açıdan bakıldığında Bizanslı sanatçı dini kurallar çerçevesinde hareket etmekte, yaptığı eserlere kendi bakış açısını ve beğenisini yansıtamamaktadır. Hristiyanlık, aynı zamanda mozaik sanatına farklı bir işlev de yüklemiştir. Dini anlamda kutsal sayılan resimler antik dönemde olduğu gibi tabana ayaklar altına yapılmaması gereken tasvirler olarak MS. 5. yüzyıldan itibaren duvar ve tavanlara yapılmaya başlanmıştır. Duvar ve tavanlarda mozaik yüzey, alçıya yakın bir harç üzerine taş, cam, pişmiş topraktan tesseraların yapıştırılarak dizilmesiyle oluşturulmuştur. Önceden hazırlanan bir desen üzerine elle dizilen Bizans mozaığının girintili çıkıntılı bir yüzeyi bulunmaktadır. Bu çok renkli ve hareketli yüzey, mozaığı ışık altında canlı gibi göstermektedir. Mozaikte işlenen konular, gözle görülmeyen ve her şeye gücü yeten bir Tanrı düşüncesine dayanarak açık ve yalın bir şekilde anlatılmaktadır (Orcasberro, 1998, s.152). Hristiyanlığın ön plana çıktığı mozaik sanatının uygulandığı alanların başında doğal olarak kiliseler gelmektedir. Bizans kiliselerinde, dinsel öğeler içeren mozaikler daha baştan içeriye giren ziyaretçileri etkiler ve ziyaretçiyi tapınma ritüeli için hazırlar. Erken Hristiyanlık Dönemine ait Roma'da St. Pietro Kilisesi'nin altındaki bir mezarda keşfedilen mozaik, 3. yüzyıla ait en erken Hristiyan mozaıdır. Mozaikte İsa, iki atın çektiği asma yapraklarıyla çevrili bir arabaya binmiş, haleli

bir Güneş Tanrısı olarak betimlenmiştir. Mozaik sanatçısı burada iki pagan tanrısı olan Dionysos ve Helios'un iyi bilinen taslaklarını kullanmıştır (Orcasberro, 1998, s.153). Bu kilisenin dış cephe süslemelerinde mozaiklerin kullanılmış olması diğer önemli bir özelliktir (Ödekan, 1997, s. 1301). Roma'da 4. yüzyılın ilk yarısında yapılmış olan Santa Constanza Mozalesi'nin iç duvarlarını süsleyen mozaikler, erken dönem Bizans mozaiklerinin en güzel örneklerinden biridir. Bu mozaik, gerek Hristiyan dinin özünü, gerekse politik iktidarla kilise arasındaki son derece hiyerarşik ilişkileri yansıtması açısından önemlidir. Mozaikte, asma yaprakları ve üzüm salkımlarından oluşan bitkilerin ve hayvanların yer aldığı madalyonlarda, İmparator Constantinus'un kızı Constanza'nın resimleri bulunmaktadır. Mozaiklerde hayvanların yanı sıra Hristiyanlığın simgesi olan küçük aşk tanrıları da yer almıştır. Roma'da St. Pudenzia Kilisesi'nin apsisinde yer alan İsa mozaïği, ilk apsis mozaïği olması açısından önem taşımaktadır. Mozaikte İsa, oniki havarisinin arasında tahtta oturmaktadır. İsa belli bir persperktif derinlik ve mimari dekor içinde tasvir edilmiştir (Ödekan, 1997, s. 1301). Batı Roma'nın o zamanki başkenti olan Ravenna Kentinde de 5-6. yüzyıllarda yapılan önemli yapılarda mozaikler yapıların vazgeçilmez süsleme sanatını oluşturmuştur. Mozaiklerde, İtalya ve Bizans etkileri birlikte kullanılmıştır. Ravenna'da döşenmiş mozaiklerde İtalya'da gelenekselleşmiş olan bazı resim kuralları geçerliliğini korumuştur. Ravenna Kenti'nde bulunan St. Vitale Kilisesi'ndeki mozaikler hem gerçekçi hem de dinsel simgeler içermesi nedeniyle Bizans mozaik sanatı açısından oldukça

önemlidir. Mozaikte zengin kıyafetler içindeki İmparator İustinianus ve İmparatoriçe Teodara, kiliseye bağışlarını getirirken tasvir edilmiştir. Mozaikteki betimlemelerde yüzlerdeki canlılık, bedenlerdeki sahnenin dinsel havasını güçlendiren ayinsellikle zıtlık oluşturmaktadır.



Resim 17: İtalya-Ravenna St. Vitale Kilisesi Mozaïği

MS 6. ve 8. yüzyıllar arasında Doğu Roma İmparatorluğu, Bizans dünyasında hızla yayılıp güçlenmiştir. Bu dönemde yapılan mozaiklerde figürler duvar ya da kubbelerden katı ve akıcı olmayan üslup özellikleriyle sanki öne doğru çıkıyormuş gibi gözükmeler. Bu tür örneklere, özellikle Yunanistan'ın Selanik Kentinde St. Demetrios Kilisesi ve Aya Sofya'da rastlanmıştır. Demetrius Kilisesinde bulunan mozaikler MS 6-7. yüzyıl Bizans resim üslubunu yansıtmaktadır.

Bizans'ta İkonaklast Dönem, (MS 726-843) Bizans sanatı açısından tam bir yıkım dönemidir. Bu Dönemin İmparatorları, dinsel konulu mozaikleri tahrip etmişlerdir. Bu mozaiklerin yerine, konusunu dekoratif öğelerden alan belli bir mozaik resim geleneğini desteklemişlerdir. Kiliselerde tahrip edilen figürlerin yerine eski süsleme geleneklerini sürdüren motifler ve yalın haç biçimleri yapılmıştır. İkonaklast Dönemin, bu figür düşmanlığı Doğu'da dekoratif mozaiklerin kısa sürede yaygınlaşmasına sebep olmuştur (Genç, 1994, s. 91). İstanbul'daki Aya İrini Kilisesi'nin apsis yarım küresinde bulunan büyük mozaik haç, bu dönemden kalma önemli bir örnektir. Yine Ayasofya Kilisesi'nde bu Dönemde yapılmış birçok mozaik haç bulunmuştur. Gerek Ayasofya gerekse Aya İrini Kilise'lerinde bulunan bu mozaikler, döneminin süsleme motiflerini yansıtmaları açısından da önemlidir.

Bizans sanatı çok sayıda mozağin tahrip edildiği İkonaklastma Döneminden sonra Orta Bizans Döneminde yani MS X. yüzyıldan itibaren tekrar hareketlenerek kendine yeni bir ifade biçimi aramaya başlamıştır. Kilise mimarisinde kullanılan plan tipleriyle bağlantılı olarak dinsel ikonografi de değişmiştir. Mozaiklerde işlenen konular artık daha sistemli özenli bir şekilde ifade edilmeye başlanmıştır. Zeminler tek renklidir. Kullanılan malzemeden gelen ışık bu dinselliğin ifade edilmesine katkıda bulunur. Mozaiklerde özellikle giysi ve yüzlerin resmedilmesinde belli bir sertliğe karşın antik çağ sanatını çağrıştıran bir sağlamlık ve güzellik yakalanmıştır. Mozaiklerde konu artık öykülenmeye dayanmayıp kutsal bir nitelik ve sert bir ikonografik düzen taşımaya başlamıştır. Mozaik

sanatçıları, tematik bağın tutarlılığına daha iyi hizmet etmek için esas tasvirin yanında onunla çağdaş olmayan tasvirleri de kullanmıştır. Bizans döneminin en iyi mozaik örneklerine İstanbul'da Ayasofya'da ve Zeyrek Camii'nde (Pantokrator Kilisesi) rastlanmaktadır. Yunanistan'da bu dönemi yansıtan önemli mozaikler ise Atan Kentindeki Daphni Kilisesi'nde ve Sakız Adası'ndaki Nea Moni Kilisesinde bulunmaktadır.



Resim 18: Ayasofya Güney Galerideki İmparatoriçe Zoe Mozaïği

Daphni Kilisesi'nin mozaiklerinde özellikle kubbede yer alan Pantokrator İsa figüründe ve vaftiz sahnelerinde Hellenistik sanatın etkileri görülmektedir. Nea Moni Kilisesi'ndeki mozaik, kullanılan çok renklilik açısından önemlidir. Mozaik sanatçıları, inananların eğitiminin tasvire dayandığını unutmamakla birlikte doğanın

taklidinden kurtularak dinsel Bizans sanatını XI. ve XII. yüzyıllarda doruk noktasına yükseltmişlerdir.

Bizans'ın son altın çağı olarak adlandırılan Geç Bizans döneminde (Palaiologoslar Devri) Bizans sanatının son önemli örnekleri verilmiştir. Ve bu devir sanata kattığı yeniliklerden dolayı “Palaiologoslar Rönesansı” olarak adlandırılmıştır (Tansuğ, 1999, s. 71). Bu dönemde mozaik sanatı antik çağın estetik anlayışını ve yöntemlerini birleştiren bir üslup ortaya koymuştur (Orcasberro 1998, s. 153). Bu yeni üslubun doğmasındaki en önemli etken, Bizans resim sanatının katı ikonografik resim programından kurtulmuş olmasıdır. Bu dönemde, sanatçılar üzerindeki dini baskı azaldığından sanatçılar daha özgün tasarımlar ortaya koyabilmişlerdir. Sanatçılar, mekân anlayışını geliştirmek amacıyla mozaiklerde arka planları dikkatlice kullanmış, mozaiklerde derinlik etkisini yakalayabilmek için kompozisyonlarına mimari elemanlar ve Hellenistik etkili manzara motifleri eklemişlerdir. Mozaiklerde ve resimde resmedilen konular tekrar öyküsel anlatımlara dayanmaya başlamıştır (Orcasberro, 1998, s. 154). Bu dönemin en önemli örnekleri İstanbul'daki Kariye Camii'nde (Khora Kilisesi), Fethiye Camii'nde (Pammakoristos Kilisesi), Vefa Camii'nde (Theodoros Kilisesi) bulunmaktadır. Bu dönem Bizans mozaik sanatının son parlak dönemidir. Bizans ekonomisinin çökmeye başladığı bu dönemin sonlarına doğru pahalı ve uygulaması zor bir teknik olması nedeniyle yerini fresko süsleme sanatına bırakmıştır. Bizans'ın Başkenti olan İstanbul'un 1453 yılında Osmanlılar tarafından

alınmasıyla da mozaik sanatı Avrupa'ya kaçan mozaik sanatçıları sayesinde bir süre daha yaşatılmaya çalışılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

GERMANİCİA ANTİK KENTİ ve MOZAIKLERİ

Bilimsel Yayınlar Işığında Germanica Antik Kenti

Germanicia Antik Kenti, bilimsel yayınlarda ve antik haritalarda Kahramanmaraş İline lokalize edilse de günümüzde kente ait ayakta hiçbir kalıntının olmaması nedeniyle Bilim çevrelerince tam yeri bugüne kadar tespit edilememiştir. Son yıllarda Kahramanmaraş'ta bulunan mozaik ve kalıntılarla birlikte Germanicia Kenti'nin Kahramanmaraş İli olduğu artık kesinlik kazanmıştır. Germanicia ile ilgili bilimsel yayınlarda yapılan araştırmalarda; C. Muller "Geographia" adlı eserinde Germanicia'dan, Suriye topraklarında Ön Asya ve Küçük Asya sınırında özellikle Kommegene topraklarına ait olan bir Polis olarak bahseder (Muller, 1916, s. 965-966) Kent düz bir şekilde batı istikametinde Samosata (Samsat)'dan yaklaşık 150 km. uzaklıkta yer almaktadır. Yol bu istikametten saparak kuzeyde Tarsa (Truş) ve Suga'ya (Suburgut) ve son olarak da kuzeybatı istikametine doğru ilerleyerek Germanicia'ya ulaşmaktadır (Ramsay, 2010, s. 276-280). Clive Foss "The Oxford Dictionary of Byzantium" isimli sözlükte, Germanicia'yı Anadolu ile Suriye'yi birbirine bağlayan yol üzerinde bulunan bir kent olarak anlatmıştır (Foss, 1991, s. 845). Charles Texier, "Küçük Asya Coğrafyası Tarihi ve Arkeolojisi" adlı kitabında (Texier, 2002, s. 141-142) Germanicia Şehri'nin Maraş olduğunu Roma, Ermeni ve Süryani kaynaklarının da desteklediğini

belirtmektedir. E. Honigman'ın "Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı" adlı kitabında, Germanicia şehri için, Antakya'dan gelen doğu yolu, Elbistan ve Yarbuz'dan gelen güney yolu, Göksun'dan gelen güneydoğu yolu ve Hadat, Bahasna ve Sumaysat'tan gelen batı yolu üzerindeki bir dörtyol ağzında konumlandığını söylemektedir (Honigmann, 1997, s. 312; Gökhan ve Kaya, 2008 s.12). Bazı yazarlar, kentin ulaşım ağı üzerinde kurulduğunu, ancak herhangi önemli bir yol üzerinde bulunmadığı görüşündedir. Bu yazarlara göre, Bahçe geçidi vasıtasıyla Amanos Dağlarını aşan doğrudan bir güzergahın Kahramanmaraş Ovası'nı aşarak Pazarcık ve Antep'e kadar devam ettiğini ifade etmektedir. Bazı yazarlar, Honigmann'ın Germanicia'nın dağ güzergahlarının buluştuğu sabit bir nokta olduğu doğrultusundaki görüşünü desteklemektedirler. Kentte, hali hazırda görünebilir bir geçit olmadığı için, kentin bir geçidi koruyan bir yerleşim yeri olmadığını vurgulamaktadırlar. Bununla birlikte Germanicia, en az sekiz yol güzergahının buluştuğu bir nokta üzerinde konumlandırılmıştır. Toros dağları üzerinden uzanan güzergahların tamamı, sarp vadilerin içinden geçmektedir. Bu vadilerin bir yakasından diğerine geçmek o kadar kolay değildir. Bu güç yolların doğası nedeniyle söz konusu güzergahları birbirinden ayırt edilmesinde bugüne kadar karışıklıklar yaşanmış ve çoğu kez rotalar yanlış konumlandırılmıştır (Eger, 2012, s.110-119).

Antik Yollar Üzerindeki Germanicia Antik Kenti

Kahramanmaraş Şehri, tarih boyunca Asya-Avrupa-Afrika arasında sosyal, kültürel ve ekonomik bir köprü olan Anadolu

yarımadasının Ortadoğu'ya açıldığı güney kapılarından birisi olmuştur. Maraş coğrafi olarak ticaret yollarının kesiştiği kavşak noktasında olmasından dolayı M.Ö 2. binyılda Mezopotamya, Kuzey Suriye ve Anadolu arasında önemli bir konuma sahipti. Coğrafi olarak ticaret yollarının kesiştiği noktada yer alması şehri, diğer güçler arasında siyasi ve askeri açıdan da önemli kılmaktaydı. Bugüne kadar bölge höyüklerinde yapılan kazı ve yüzey araştırmalarından elde edilen bulgular, Amik Ovası ve İslâhiye Ovası üzerinden Kuzey Suriye ile kültürel bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Maraş merkez ve güneyindeki Türkoğlu, Pazarcık-Narlı, Toroslar'ın kuzeyinde Afşin, Elbistan ovalarında tespit edilen höyükler önemli Hitit yerleşmeleridir. Bu yerleşmeler, Hitit İmparatorluk Çağında Hititlerin Kuzey Suriye ile ilişkilerinde güneye inerken Maraş Ovası'nı kullandıklarını göstermektedir (Konyar, 2010c, s. 126). Toroslar'ın kuzey ovaları olan Göksun, Afşin ve Elbistan Ovaları, Orta Anadolu-Malatya-Fırat Havzası ile Mezopotamya arasındaki yolların önemli bir durak noktasıdır. Elbistan Ovası, M.Ö 2. binyıl Asur Koloni Çağı'nda önemli bir geçiş ovasıdır. Bu bölge, Mezopotamya'dan Orta Anadolu'ya uzanan yol güzergahlarının kesişme noktalarından ve önemli istasyonlarından biridir. Asurlu ticaret kervanları, Orta Anadolu'ya ilerlerken iki ana güzergah kullanmışlardır. Güney yolu olarak adlandırılan birinci güzergah; Maraş, Göksun, Sarız ve Zamantı Çayı'nı izleyerek Kayseri-Kültepe'ye ulaşmaktadır. Orta Tunç Çağı'nda özellikle kalay ve kumaşı Mezopotamya'daki Asur'dan alan ticaret kervanları, Dicle, Habur-Balih Vadileri üstünden birinci güzergah olan Urfa-

Birecik-Maraş-Göksun-Sarız-Pınarbaşı yoluyla Kayseri Kültepe/Kaniş'e ulaştırmaktaydı. İkinci güzergah olan kuzey yolu ise Elazığ üzerinden Tohma Çayı aracılığıyla Gürün, Darende hattını izleyerek Kayseri- Kültepe'ye ulaşmaktaydı. Bölgede akan ve Ceyhan Nehri ile birleşen Söğütlü, Hurman ve Göksun Nehirleri'nin oluşturduğu doğal vadiler tarih boyunca kuzey ve güneye uzanan yolların da güzergahlarını belirlemiştir (Konyar, 2010, s. 133). Asur Koloni Çağı'nda Mezopotamya ile Anadolu arasında yapılan ticarete kullanılan yük kervanlarının kullandığı güzergah da hep bu doğal vadilerin oluşturduğu yol güzergahlarıdır.

MS 3. yy. başlarında Roma İmparatoru Caracalla'nın son yıllarındaki seyahatlerini gösteren Antonin İtinerarium ile MS 4. yy'ın sonlarında Roma yol güzergahlarını gösteren ve orijinal haritanın 12-13. yüzyıllardaki kopyası olan Peutinger Levhasında, Germanicia Kentini çevrede yer alan antik kentlere bağlayan yol güzergahları verilmiştir. (Harita 13). Bu iki haritaya göre Kommegene bölgesindeki yol güzergahlarına göre bu bölgedeki önemli antik kentler; Samosata, Zeugma, Perre, Doliche (Dülük), Nikopolis (Islahiye) ve Germanicia (Maraş)'dır. Roma yol güzergahlarını gösteren İtinerarium Antoninin ve Peutinger Levhasına göre Germanicia Kenti'nin üzerinden iki antik yolun geçtiği görülmektedir. Birinci yol, Germanicia-Kahramanmaraş'ı, Dolica-Zeugma (Gaziantep) üzerinden Edessa'ya (Şanlıurfa) bağlayan yoldur. Kahramanmaraş'ta son yıllarda açığa çıkarılan kalıntılar ve mozaikler Germanicia'nın Kahramanmaraş olduğuna artık kesinlik kazandırmıştır. Sicos Basilisses antik kentinin

Germanicia'ya bağlayan yol güzergahı üzerindeki Altın höyük olduğu konusunda fikirler öne sürülmektedir. Dolica Antik Kenti ise bugünkü Gaziantep sınırları içerisinde kalan Dülük Köyü'nde bulunan Dülük Antik Kentidir (Ergeç, 1995, s.25).. Antonin İtinerarium'da, Germanicia'yı Dolica- Zeugma üzerinden Edessa'ya bağlayan yollar:

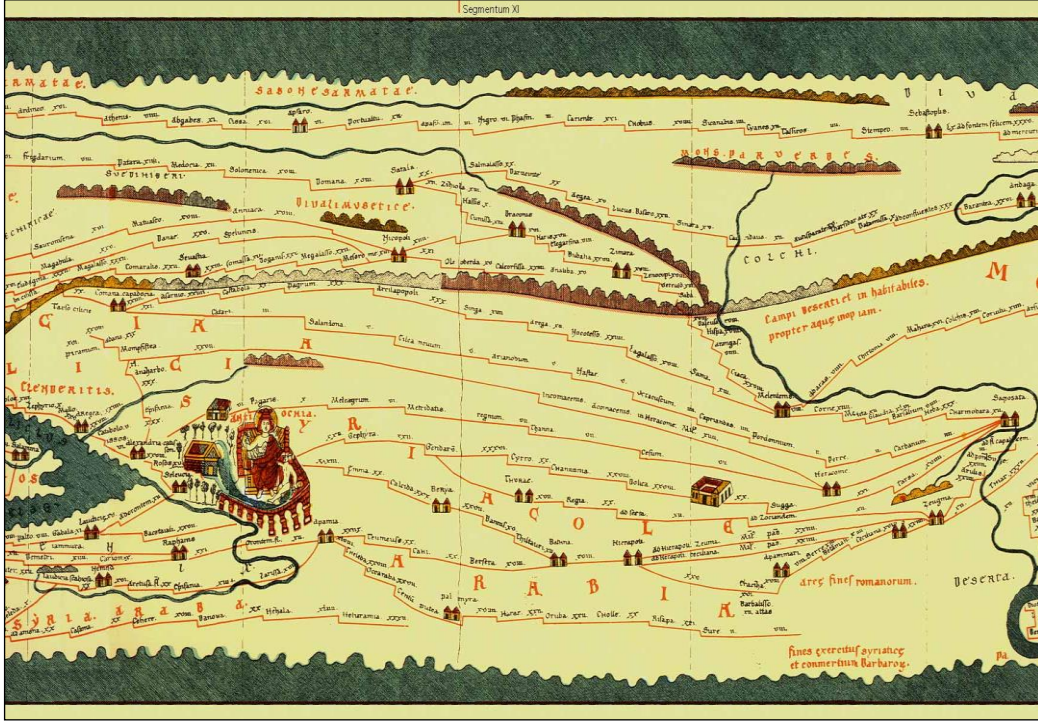
- Germanicia per Dolicum et Zeugma- Aeadissam Usque LXXXVII- Sicos Basillisses XX- Dolica X

- Zeugma XII- Bemmaris XX - Edissa XXV

Yine İtinerarium Antonine göre Germanicia'yı Samosata üzerinden Edessa'ya bağlayan yol güzergahları:

- İtem a Germanicia per Samosata- Edesssa XC- İn Catabana XV- Nisus XVI- Tharse XIII- Samasota XIII

İtinerairium Antonine'de belirtilen Catabana veya İn Catabana olarak anılan merkezin bugünkü Pazarcık İlçesi civarında olduğu kabul edilmektedir. Bu antik kentten 16 mil sonra ise ulaşılan Nisus'un ise Çakırhöyük olduğu tespit edilmiştir. Aynı şekilde bir sonraki merkez olan Thansa'da bugünkü Turuş olup buradan sonra da Samosata'ya ulaşılmaktadır (Ergeç, 1995, s.26).



Harita 11: MS 4. yy. Peutinger Levhası Antik Dönem Yol Haritası, (Miller 1916)

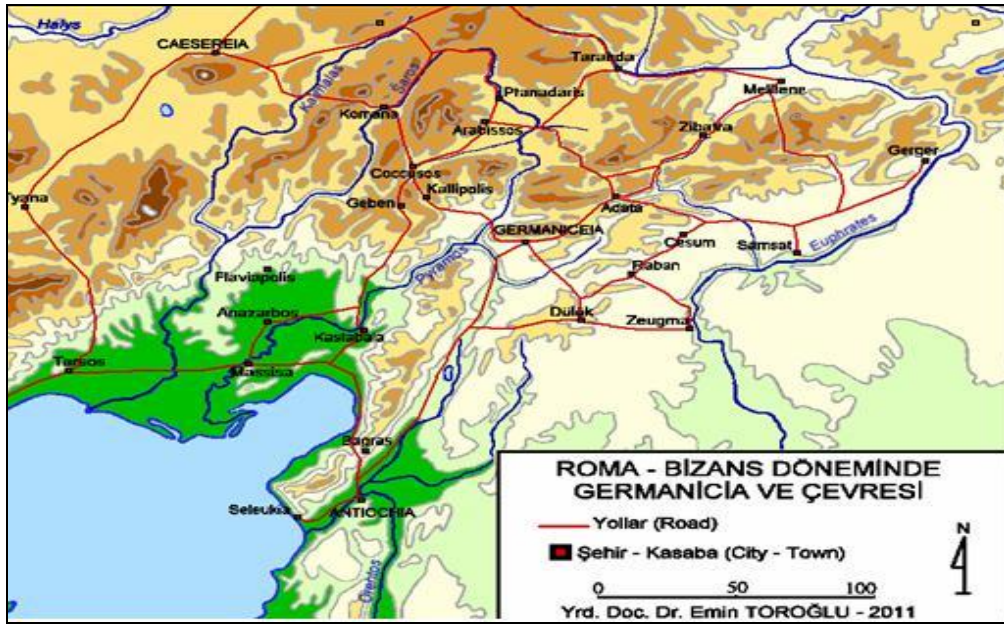
David French'in "The Road-System of Eastern Asia Minor" adlı eserinde Germanicia'yı çevredeki yerleşim yerlerine bağlayan yollar araştırılmıştır. Germanicia kentine komşu olan Kayseri'den Germanica Şehrine ulaşmak için iki yol güzergahı bulunmaktadır. Birinci yol, Herpa, Ariarathia (Pınarbaşı), Tzamandos(Aziziye) boyunca ve Gurun'dan (Gürün) Melitene(Malatya) ve doğuya uzanan "Büyük Doğu Yolu" olarak adlandırılabilir birinci yoldur. İkinci yol ise; Anti-toroslar üzerinden Kuru Çay yakınından geçen ve oradan da Kokusos (Göksun) ve Arabissos (Yarbuş) yakınından Melitene'ye (Malatya) uzanan Roma yoludur. Bu iki yoldan birinci olan büyük doğu yolu olup bu yol tüm zamanlarda doğuya giden

büyük bir yol olmuştur (French, 1980, s. 698-729). Antik dönemde, Kayseri'den Germanicia Şehrine ilerleyen bir ordu Zezerek (Akmescit) tarafından Aladağları geçerek Kuruçay tarafından Sirica (Kemer) giden yolu takip ederdi. Germanicia'ya giden yol Sirica'da ikiye ayrılırdı. Ve muhtemelen buradan iki yol vardı. Maraga (Maragos) ve Tanadaris(Tanır) tarafından Arabissos'a (Afşin) giden ve oradan bir geçiş ile Germanicia'ya ve Adata'ya geçen yoldu. Bu güzergah her zaman Bizans orduları tarafından tercih edilen bir yoldu. İkinci alternatif güzergah ise; Kokusos'a kadar Roma yolunu takip etmektedir. Bu noktadan Germanicia Şehrine 3 yol bulunmaktadır. Bunlardan iki tanesinin Antik zamanlarda kullanıldığı bilinmektedir. Birinci yolda; Göksu Nehrini Ayar bel geçidinden geçerek Germanicia'ya ulaşılır. Bu yol, Germanicia Kentine yapılan Bizans saldırıları sırasında MS 877 yılında İmparator Basil tarafından ve MS 1068'de IV. Romanus tarafından kullanılmıştır. Diğer güzergah ise bu yola nazaran daha zorlu bir yoldur. Bu yol, Geben dolaylarından Kursulu boyunca uzanan Dolaman Dağı'nın etrafından Jihun'a (Ceyhan) giden geçiştir. Bu yol ise yine Germanicia'ya yapılan seferler sırasında Haçlılar tarafından kullanılmıştır. Germanicia tüm yolların kavşak noktasında yer almasından dolayı antik çağlarda stratejik bir öneme sahiptir. Germanicia Antik Kenti'nden Antiochia (Antakya) Şehri'ne, Birecik, Antep ve Suriye'ye ulaşmak için Aksu Nehrinin üzerinden Adata'ya geçen ve doğuya doğru ilerleyen bir yol bulunmaktadır. Güneye doğru burada iki yol daha vardır. Birisi Amanos Dağları üzerinden Antiochia'ya (Antakya) gider ve bu yol da, MS 1097 yılında Haçlılar tarafından

kullanılmıştır. Bir diğeri ise Dülük'ten Antep'e ve oradan Fırat, Birecik ve Halep Şehri'nin güneyine gider. Bu ikinci yol ise sıklıkla Suriye'ye yürüyen Bizans orduları tarafından kullanılmıştır. Yine Germanicia Şehri'nin çevresinde yer alan Sebastia (Sivas) Şehrinden Germanicia'ya giden iki yol bulunmaktadır. Birinci yol, Sivas-Zamantı-Pınarbaşı ve oradan da Kuruçay üzerinden Germanicia'ya ulaşılan yoldur. Bu yol günümüzde Karamalis-Zamantı-Pınarbaşı ve oradan da Coduzabala ve Göksün istikametinde halen kullanılmaktadır (Ramsay, 2010 s. 279). Sivas'tan diğeri yol güzergahı ise, Sivas-Gürün-Afşin ve Germanicia'ya uzanan yoldur. Bu yol Bizans döneminde kullanılan ve ünlü Afşin geçidinden geçerek Germanicia'dan Sivas'a doğrudan giden önemli bir Roma yoluydu (Ramsay, 1961, s. 32). MS 626 yılında İmparator Heraclius Samosata- Germanicia; Germanicia-Afşin-Sebastia (Sivas) ve Amida yollarını kullanarak Samosata'ya ulaştıktan sonra yolunun üstündeki Adata'yı geçerek doğrudan Germanicia Kentine giden yolu kullandı. Germanicia, on beşinci yüzyılın sonlarına kadar Ortadoğu Uygarlığı'nın beşiğinde yer almıştır. Bu yüzyıla kadar dünya ticaret merkezi Akdeniz kıyılarında yer alan liman kentleriydi. Orta Asya, İran, Anadolu ve Mezopotamya üzerinden gelen kara yolları bu limanlar yoluyla deniz aşırı ülkelere ulaşmaktaydı (Koç, 2009, s. 321). Antik dönemlerden günümüze kadar bu limanlara ulaşmak için halen kullanılan başlıca yollar; Amanos Dağları'nın doğu kenarı boyunca uzanan ve doğu kenarı boyunca uzanan Maraş Ovası'nı takip ederek Antakya'ya ulaşan yol, Maraş Ovası'nın kuzeydoğusunda El-Hades- (İnekli Köyü) Viranşehir üzerinden

Malatya'ya giden yol, Besni üzerinden Fırat kıyısına Samsat'a giden yol, Kayseri ve Sivas-Elbistan-Akçaderbent-Pazarcık-Antep üzerinden Halep ve Şam'a giden yol, Batıda Andırın-Kadirli-Anavarza-Kozan yönünde Adana Ovası'na inen yol, Halep-Antep-Maraş-Göksun üzerinden Orta Anadolu'ya giden yol (Koç, 2009 s. 321), kuzeyde Kısık Vadisi'ni izleyerek Elbistan ve Afşin'e giden dağ yolu (Sümer, 1985, s. 4) Çukurova'yı Maraş'a bağlayan Bahçe veya Hodu-Maraş Yolu ve buradan doğuya doğru Cerid ve Gölbaşı'na kadar giden yol (Kaya, 2003, s.21). Bu yol halk arasında Katırcı yolu olarak da bilinir. Ve bu yol antik çağda ve günümüzde Çukurova ile Doğu Anadolu arasındaki tek yoldur. Bu yol Maraş'tan çıktıktan sonra, Atizi Köyü üzerinden eski Aksu Köprüsü'nü takiben Deliçay Vadisi'nden geçerek Bahçe üzerinden Çukurova'ya inmekteydi (Koç, 2009, s. 321). Delaporta, "Les Hittites" adlı kitabında Maraş'tan geçen Güneydoğu yolunun Hititler zamanında kullanılan yollardan bir tanesi olduğu belirtmişti (Tankut, 1944, s.122). Antik dönemde Suriye Bölgesi'ni ele geçirmek isteyen güçler mutlaka Maraş'ın sırtını dayadığı Toros Dağlarını ellerinde tutmak zorunda kalmışlardır. Toros Dağları aynı zamanda ele geçirilmesi güç bir bölge olduğundan askeri kuvvetler için de güvenli ve korunaklı birer üs konumundaydılar. Coğrafyanın sunduğu bu önemli stratejik konum Germanicia Şehrini Roma ve Bizans Çağı'nda önemli kılmıştır. Bu stratejik konum Maraş'ı Selçuklular ve Osmanlılar zamanında da önemli kılmıştır. Maraş bu dönemlerde, Afrika-Asya-Avrupa arasında kültürel, sosyal ve ekonomik açıdan Anadolu'nun Ortadoğu'ya açılan güney kapılarından birisi olmuştur.

Şehir kapı olma özelliğini IX. yüzyıla kadar devam ettirmiştir (Koç, 2009, s.322). W. M. Ramsay, “Anadolu’nun Tarihi Coğrafyası” adlı eserinde Maraş ve çevresinde düğümlenen eski yolların yedi tane olduğunu anlatmaktadır. Birinci yol; Amanos dağlarının doğu kıyısı boyunca uzanan ovayı takip ederek Antakya’ya giden yoldu. İkinci yol; aynı ovanın kuzey doğusunu izleyerek Hades (Göynük) üzerinden Malatya’ya giden yoldu. Üçüncü yol; doğuda Adıyaman’a bağlı Besni İlçesi üzerinden Sümeysat’a (Samsat) giden yoldu. Dördüncü yol; Antep üzerinden Halep’e giden yoldu. Beşinci yol; batıdaki dağlar arasından geçip Adana Ovası’na inen Kadirli, Anavarza, Misis yoluydu. Altıncı yol; kuzeybatıda Göksun üzerinden Kayseri’ye uzanan yoldu. Yedinci yol ise; kuzeyde Abulustayn (Elbistan) ve Efsus’a (Afşin) giden yoldur (Ramsay, 1961, s. 50), (Harita 12).



Harita 12: Roma-Bizans Dönemi Yol Haritası (Toroğlu, 2011)

Germanicia Antik Kenti Sikkeleri Işığında Kentin Analizi

Kapadokya sınırına yakın olan Germanicia, Kommegene Kralı IV. Antiokhos tarafından MS 38 yılında yeniden kurulmuş olup adı, MS 2. yüzyılda yaşamış coğrafyacı Ptolemaios tarafından da anılmaktadır. Bu adların orijinali Latince formunda olup Romalılarla ilişkilidir. Kahramanmaraş Müzesi koleksiyonunda bulunan ve ayrıca sikke kataloglarında yer alan MS 2. yüzyılda basılmış sikkelerinde, kentin iki adı bulunmaktadır. Caesarea ve Germanicia. Kentin adı sikkelerde bazen sadece Germanicia bazen de Caesarea Germanicia olarak geçmektedir. Bu dönemde basılan sikkelerin ön yüzlerinde adı geçen İmparatorların ad ve unvanları yer alırken, arka yüzlerinde sadece iki tasvir karşımıza çıkmaktadır. Çelenk içerisinde Kentin adı ve kaya üzerinde oturan Kent Tanrıçası Tykhe ve ayakları dibinde yüzen Nehir Tanrısının bulunduğu tasvirdir. Kent Tanrıçası'nın ayakları dibinde yüzen Nehir Tanrısı bugün kentin 20 km. uzağında akan Ceyhan (Pyramos) Nehrini temsil etmektedir. Roma İmparatoru Commodus (MS.177-192) döneminde basılan ve halen Kahramanmaraş Müzesinde sergilenen Germanicia'da basılmış bronz sikkenin, ön yüzünde İmparatorun portresi, adı ve unvanları arka yüzde ise çelenk içerisinde KAIC EPMA KOM B yazısı yer almaktadır. Burada görüldüğü üzere Kentin adı EPMA olarak kısaltılmıştır (Resim 19).



Resim 19: İmparator Comodus'a Ait Germanicia Antik Kenti'nde Basılmış Bronz Sikke.

Sikke kataloglarının araştırılmasında, Germanicia sikkelerinin sadece Marcus Aurelius, Lucius Verus ve Commodus dönemlerinde basıldığı tespit edilmiştir (Tekin, 2010, s. 173), (Resim 20).



Resim 20: İmparator Comodus'a Ait Germanicia Antik Kenti'nde Basılmış Bronz Sikke

Bu dönem yaklaşık 20 yıllık kısa bir dönemi kapsamaktadır. Bu kadar kısa bir sürede Germanicia'da sikke basılmasını açıklamak biraz zordur. Ancak Roma egemenliğinde bulunan bazı Anadolu Kentlerinin başka darphanelerde basılan sikkeleri de şehirlerinde tedavülde kullanması bu soruya açıklık getirebilir. Anadolu'da çok

sayıda Roma sikkelerinin bulunuyor olması, Anadolu'daki Kentlerin Roma'dan sikke ithal edilmiş olabileceği sonucunu da doğurmaktadır. Yapılan araştırmalar bazı bronz ve gümüş Eyalet sikkelerinin, Roma'da basılıp Suriye ve Doğu Eyaletlerine gönderildiği göstermiştir (Tekin, 2010, s. 173). Germanicia Antik Kenti'nin yakınlarında bulunan Suriye Eyaleti'ne bağlı Antiokheia, Roma'nın Doğu'daki bir kaç darphanesinden biridir. Burada basılan sikkelerden özellikle antoninianusların yoğun basımı bu kentin etrafında yer alan şehirlerin de sikke ihtiyacını buradan karşılandığının göstergesidir. Antiocheia aynı zamanda ön yüzde Roma İmparatoru'nun ve aile üyelerinden birisinin portresinin yer aldığı arka yüzde "Senato Kararı" ile basıldığına dair harflerin çelenk içerisinde yer aldığı SC sikkelerinin de darp yeri idi. Kahramanmaraş Müzesi sikke koleksiyonunda bulunan ve sikke koleksiyonuna satın alma yoluyla kazandırılan çok sayıdaki İmparator Augustus (MÖ 27-MS.14) Döneminden başlayıp I. Philippus (MS. 244-249) Dönemini kapsayan SC sikkelerinin, Germanicia Kentinde de tedavülde olmasıyla açıklanabilir. Her ne kadar İmparator Valerianus (MS 253-260) ve İmparator Gallienus (MS 253-268) Döneminden itibaren Eyalet sikkeleri basılmamaya başlanmışsa da Anadolu'da çok sayıda bu dönemi kapsayan sikke bulunması bu Dönemde de bütün Anadolu kentlerinde Roma İmparatorluk sikkelerinin tedavülde olduğunu göstermektedir. MS 4-5. yüzyılda ise bölgenin sikke ihtiyacı, yine Anadolu'nun önemli bir darphanesi olan Antakya Kenti'nde basılan bronz sikkelerden sağlanmaktaydı. MS 6. yüzyılda Antakya, bir Bizans darphanesi olarak varlığını sürdürdü. Bu darphanede basılan

Bizans sikkeleri de doğal olarak Germanicia Antik Kenti'nde de kullanılmaktaydı. 2009-2010 yılları arasında Kahramanmaraş Müzesince yapılan kurtarma kazıları sonucunda bulunan Roma İmparatoru II. Valentinian ve Bizans İmparatoru Anastasius'a ait Antakya'da basılan sikkelerin Germanicia Antik Kenti'nde de tedavülde olduğunu göstermektedir.

Germanicia Antik Kenti Mozaiklerinin Bulunuş Süreci

Kahramanmaraş İl merkezi'nin doğusunda Halkın “Karamaraş” dediği bölgede yer alan Dulkadiroğlu Mahallesi'nden 2007 yılının 13 Ağustos'unda bir Vatandaşın Kahramanmaraş Müzesine yaptığı bir ihbarla, Germanicia Antik Kentini ortaya çıkaracak ilk mozaikli alan bulunmuştur. İl Merkezinde yer alan Dulkadiroğlu Mahallesi 37. Sokakta 16 kapı numarasında 461 Ada 4 nolu Parselde yer alan 2 katlı bir evin altında ev sahibi-kiracı ortaklığıyla mozaiği satmak amacıyla yapılan kaçak kazıda evin odasında 60 cm. derinlikte bir mozaik ortaya çıkarılmıştır.

Mozağin doğuda bulunan komşu evin altına ve kuzeyde yer alan asfalt yola doğru devam etmesi nedeniyle mozaik hemen kesilerek satılamamıştır. Bu alanlardaki mozaiği çıkartmanın yolları aranırken komşuların olayı duymasıyla bir vatandaş tarafından yapılan ihbarla mozaik satılmaktan kurtarılmıştır. Müze Müdürlüğü Uzmanlarının yaptığı incelemede; evin kuzey yönünde bulunan odanın zemin betonunun önce kırıldığı ve 60 cm. derinlikte 3.77x2.70 m. ebatında bir mozaikli tabanın ortaya çıkarıldığı tespit edilmiştir. Üzerindeki betimlemelerden dolayı “Yaşam Mozaiği” adı verilen mozaikte, bir

avcı sırtında selesi ve elindeki sopasıyla önünde yer alan ağaçtaki kuşları avlamaktadır. Ağacın hemen dibinde yatar vaziyette bir geyik ve uzun bacaklı bir kuş ve bu tasvirlerin hemen altında bir Villa resmi yer almaktadır. Mozaikli taban parçasını geometrik bezemelerden oluşan bir ince bordür ve asma sarmaşıklarından oluşan madalyonlar içerisinde evcil ve yabani hayvanların tasvir edildiği kalın bir bordür çevrelemektedir (Resim 21).



Resim 21: Yaşam Mozaığının Kaçak Kazı Sonucu Bulunan Parçası

Geç Roma Dönemine ait bir villanın taban mozaïği olduğu tespit edilen mozaïğin asfalt yola ve komşu 5 parsele doğru devam etmesi nedeniyle 2 parsel ve yol "I. Derece Arkeolojik Sit Alanı" olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Alanda bir kurtarma kazısı yapabilmek için, evlerin 2009 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığınca

kamulaştırılması sağlanmıştır. Bu alanda 2009-2010 yıllarında bir kurtarma kazısı yapılarak mozaikli taban ortaya çıkarılmıştır.

Yerel basında, Şehirde mozaikler bulunduğuyula ilgili haberlerin yayımlanması üzerine ilk mozağin bulunmasından 10 gün sonra, 27 Ağustos'da aynı bölgede yer alan Bağlarbaşı Mahallesi'nde ikinci bir mozaikli alan daha bulunmuştur. Bağlarbaşı Mahallesi'nde tek katlı bir evin sahibi Müzeye gelerek kendi evinin altında da mozaik olduğunu, mozaği 30 yıl önce ev yaparken tesadüfen bulunduğunu ve öylece kömürlüğüne zemin olarak bıraktığını ifade etmiştir. Bağlarbaşı Mahallesi 21 Sokak 3 kapı nolu adreste, 2401 Ada 14 Parsel üzerinde yer alan evde yapılan incelemede evin bodrum katında yer alan ve kömürlük olarak kullanılan alanda yer yer tahrip olmuş bir mozaikli alanın kömürlüğe zemin olarak bırakıldığı görülmüştür. Bulunan mozaik bir zamanlar ağıl olarak kullanılan kömürlüğe yıllarca zemin olarak bırakıldığı için çoğu yerde tahrip olmuştur. Mozaikli zemin üzerinde kare bir panonun ortasında iç-içe geçmiş daireler ve köşelerde kuş tasvirleri bulunmaktadır. Üzerinde yer alan betimlemelerden dolayı “Kuşlar Mozaği “ adı verilen mozaik K-3 nolu katalogda ayrıntılarıyla anlatılmıştır (Resim 22). Mozağin evin diğer zeminlerine ve bahçeye doğru devam etmesi nedeniyle alan tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Ev, Kahramanmaraş Valiliği tarafından kamulaştırılmıştır. İn-situ olarak evin kömürlüğünde bulunan mozaikli alanın henüz kazısı yapılamamıştır.



Resim 22: Kuşlar Mozaïği

Bulunuş sırasına göre üçüncü sırada yer alan ve K-4 Avcı Mozaïği adı verilen mozaik ise, yine Bağlarbaşı Mahallesi'nde yaklaşık bir yıl sonra bulunmuştur. Kahramanmaraş Müzesi'nin ve güvenlik güçlerinin çalışmaları sayesinde bulunan mozaik “bulunuş öyküsü” açısından mozaikler içinde en ilginç öyküyü barındırmaktadır. Müze Müdürlüğü'ne bağlı bir koleksiyonerin müzeye gelerek şehirde bir kahvede kameraya çekilerek görüntüleri gösterilen bir mozaïğin satılmaya çalışıldığını haber vermesinden sonra Kahramanmaraş Müzesi'nce güvenlik güçlerine haber verilmiştir. Güvenlik güçlerinin bir sivil görevliyi satışın yapıldığı kahveye göndermesiyle haberin doğru olduğu anlaşılmıştır. Güvenlik güçleriyle Müze Uzmanlarının kamerada görüntüleri olan evde 2008 Yılı Eylül Ayı'nın 15'inde yaptıkları incelemede; Bağlarbaşı Mahallesi 8008. Sokak 15 kapı nolu adreste, 2424 Ada 3 parselde yer alan 2 katlı bir evin bodrum

katında güvercin kümesi olarak kullanılan alanda yapılan kaçak kazıda bir taban mozaïği bulunduğu tespit edilmiştir. Ev sahibi tarafından yapılan kazıda 2.50X3 m. ebatında olan alanın zemin betonu kırılmış ve zeminden yaklaşık 60 cm. derinlikte Geç Roma Dönemine ait bir villanın taban mozaïği ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan mozaikte ana panoda, bir avcı geyikleri avlarken betimlenmiştir. Ana panoyu akanthus yapraklarından oluşan madalyonların içinde Eros’la bir kaplanın mücadelesinin anlatıldığı bordür çevrelemektedir. Bu bordürden sonra ikinci bir bordür daha yer almakta olup bu bordürde asma yapraklarından oluşan sarmalların içerisinde av hayvanları betimlenmiştir. İkinci bordürden sonra bordo ve siyah rengin hakim olduğu bitkisel-geometrik bir ara geçiş bordürü yer almaktadır (Resim 23). Mozaik üzerinde yer alan betimlemeden dolayı “Avcı Mozaïği” adı verilen mozaïğin de evin batısında 2 parselde yer alan komşu evin altına doğru ve kuzeyde yer alan asfalt yola devam etmesi nedeniyle 2424 Ada 2-3 parsel ve asfalt yol tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Halen evin altında in-situ olarak tescil edilen mozaikli parsellerin kamulaştırılması yapılmış olup henüz kurtarma kazısı yapılmamıştır.



Resim 23: Avcı Mozaïği ve Bulunduğu K  m  rl  k

Bağlarbaşı Mahallesi'nin g  neyinde yer alan komşu Namık Kemal Mahallesi'nde 2009 yılının Mayıs ayında, boş bir arsada kaçak kazı yapıldığının ve mozaïğin satışının yapıldığının Kahramanmaraş M  zesi'ne haber verilmesiyle d  rd  nc   mozaikli alan olan “ Madalyon Motifli Mozaik” bulunmuştur. M  ze Uzmanlarınca Namık Kemal Mahallesi 31 Sokak 22 nolu adreste yapılan incelemede; toprağın hemen 5-10 cm. altında i  ice ge  miş dairelerden oluşan bir taban mozaïđi tespit edilmiştir (Resim 24).

445 Ada 20 nolu parselde yer alan mozaikli alanın batıda bulunan komşu 20 parselle doğru devam etmesi sebebiyle parseller sit alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Parsel ve   vresinde yapılan y  zey araştırmasında b  y  k bir yapıya ait s  t  n kaidesi

parçasına, çok yoğun pişmiş toprak çatı kiremit ve seramik parçalarına ve kaçak kazı çukurlarına rastlanılmıştır.



Resim 24: Madalyon Motifli Mozaik

Bağlarbaşı Mahallesinin doğusunda yer alan Şeyh Adil Mahallesinde ev yapılırken ortaya çıkarılan, ancak Yetkililere haber verilmeyen kaba inşaatı bitmiş iki katlı bir yapının kuzeyinde mozaik ve kalıntılar bulunduğu Müzeye haber verilmesiyle bir mozaikli alan daha olan K-10 nolu mozaik bulunmuştur. Şeyh Adil Mahallesi 4316 Ada 5 nolu parsel üzerinde bulunan inşaatı yapılan incelemede; inşaatın kuzeyinde yer alan temel çukurunda mozaikli bir kesitin olduğu, mozaikli kesitin kuzeye boş bir arsaya doğru devam ettiği tespit edilmiştir (Resim 25).



Resim 25: K-10'daki Mozaikli Kesit

Mozaikli alan geçmiş yıllarda bu inşaatın temeli yapılırken büyük ölçüde yok edilmiştir. İnşaatın doğu ve batısında yer alan kesitlerde de arkeolojik katmanlara ve in-situ halde künklerle rastlanmıştır. Mozaığın parselin kuzeyine doğru boş bir arsaya doğru devam etmesi üzerine alan tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Aynı gün çevrede yapılan incelemede bu parselin yaklaşık 100 m. batısında 4316 Ada 11 parselde yer alan bir yurt binasının bitişiğine yapılan inşaatın temel kazısı yapıldığı görülmüş, temel kazısının kesitlerinde yapılan incelemede Müze uzmanlarınca başka bir mozaik tabakası daha tespit edilmiştir. Yine bu temel kazısı yapılırken de mozaiklerin büyük ölçüde tahrip edildiği görülmüştür. Temel kazısının güneyinde kalan kesitte de Roma dönemine ait bir Villaya ait in-situ halde su künklerine, çevrede pişmiş toprak çatı ve seramik parçalarına rastlanılmıştır.

Kahramanmaraş Müzesince Dulkadiroğlu Mahallesiinde bulunan ve kamulaştırılması 2009 yılında tamamlanan “Yaşam

Mozaiği”nde 2009 yılı Aralık Ayında Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü’nün Başkanlığında bilimsel bir kurtarma kazısı yapılmış ve kazı sonucunda taban mozaigi sağlam olarak ortaya çıkarılmıştır. Şehirde Halkın Karamaraş dediği Bölgede yukarıda anlatılan mozaikli alanların tespit edilmesinden sonra Müze Müdürlüğü Uzmanlarınca Şeyh adil, Namık Kemal, Bağlarbaşı ve Dulkadiroğlu Mahallelerinde boş arsalarda, parklarda, ev bahçelerinde yaptığı bilimsel yüzey araştırmalarında çok sayıda Antik Kentte ait mimari parçalar bulunması, geçmiş yıllarda bu Bölgede yapılan tescilli alanlar ve bu dört mahalleye yayılan mozaikler ve kalıntılar ışığında Bölgenin Germanicia Antik Kentinin yerleşim sahası olduğu, Bilimsel yayınlarda yapılan araştırmalarda bu kalıntıların Germanicia Antik Kentine ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Resim 26).



Resim 26: Germanicia Antik Kenti'nin yerleşim Sahasını Oluşturan Şeyh Adil, Bağlarbaşı, Namık Kemal ve Dulkadiroğlu Mahalleleri

1500-1600 yıl önce yıkılıp-yok olmuş Germanicia Antik Kenti, Kahramanmaraş Müze'sinin titiz ve özverili çalışmaları sayesinde eski kimliğine kavuşturulmuştur. Bilimsel yayınlarda tam yeri tespit edilemeyen Germanicia Antik Kenti'nin de Maraş merkezde bu bölgede kurulduğu kanıtlanmıştır. Bugün % 80'i Bölgede bulunan evlerin, parkların, yolların altında yatan Germanicia Antik Kenti'ni koruyabilmek, yeni yapılan inşaatları kontrol altında tutabilmek için Bölgede Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü Uzmanları, Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Uzmanları ve Belediye KUDEB uzmanlarının yaptığı ortak çalışmayla mozaikler ve kalıntılar ışığında 4 mahalle III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Yapılan kazının ve mozaiklerin yerel ve

ulusal medyada yer almasından sonra Kahramanmaraş Müzesince o bölgede yaşayan Halkın evlerinin altında yatan mozaikleri tahrip etmelerini önlemek, halkı bilinçlendirmek amacıyla Avrupa Birliği projeleri kapsamında Kahramanmaraş Valiliği'nin Kurum ve Kuruluşlarını projelerle hizmet üretmesini sağlamak için açtığı Proje yarışmasına “Germanicia Gün Yüzüne Çıkıyor” Projesi hazırlanmıştır. Projenin kabul görmesiyle de Proje kapsamında Bölgede bulunan Halka verilen eğitim çalışmasıyla yeni mozaikli alanlar ve kalıntılar tespit edilmiştir.

2010 Yılı'nın Ocak Ayında, yine Bağlarbaşı Mahallesinde oturan bir Vatandaş'ın kanalizasyon borusu döşemek için evinin bodrumunda çalışma yaptığı sırada tesadüfen bulduğu mozaikler olduğunu Cumhuriyet Savcılığı'na bildirmesiyle bir mozaikli alan daha bulunmuştur. “Seramik Ustası” adı verilen mozağin bulunduğu Bağlarbaşı Mahallesi 9. Sokak 8 nolu adreste 2424 ada 1 parselde yer alan evin (Resim 27) bodrum katında kömürlük-depo olarak kullanılan alanda Kahramanmaraş Müzesi'nce küçük çaplı bir kazı yapılmış ve zeminden yaklaşık 1.5 metre derinlikte söz konusu mozaik bulunmuştur. 1x2 m. ebatında açılan alanda bir seramik ustası seramik yaparken tasvir edilmiştir. Mozaikli alanın üzeri tekrar koruma önlemi amacıyla kapatılmıştır. Ortaya çıkarılan mozaikli alanın daha önce 2008 yılında aynı adada 3 parsel olarak tescil edilen “Avcı Mozaïği”nin bulunduğu parselin devamında yer alması ve kenar bordürünün, tessera boyutlarının ve figürlerinin aynı özellikler taşıması sebebiyle aynı Villanın taban mozaikleri olduğu tespit

edilmiştir. Mozaiklerin bulunduğu parsel I. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.



Resim 27: Seramik Ustası Mozaığının Bulunduğu Ev

Kahramanmaraş Müzesi’nce yürütülen halkı bilinçlendirme ve eğitim çalışmaları sonucunda yukarıda bulunan mozaikli alandan yaklaşık 15 gün sonra bu kez Namık Kemal Mahallesi’nden bir mozaikli alan haberi daha Kahramanmaraş Müzesine ulaşmıştır. Namık Kemal Mahallesi 2884 ada 5 parselde yer alan iki katlı bir evin zemin katında yer alan bodrumda yapılan tadilat sırasında mozaik bulunmuş ve hemen sahibince Müzeye haber verilmiştir. “Gamalı Haç Mozaığı” adı verilen mozaığın bulunduğu evin bodrum katında yapılan incelemede, zemin betonundan yaklaşık 15 cm derinlikte 90X170 cm. ebatında açılan alanda üzerinde geometrik

desenlerin bulunduğu bir mozaik bulunmuştur (Resim 28) Mozağin evin kuzeyine doğru devam etmesi nedeniyle parsel tescil edilerek koruma altına alınmıştır.



Resim 28: Evin Bodrum Katında Bulunan Gamalı Haç Mozağı

Bu olaydan yaklaşık bir ay sonra yine Müze Müdürlüğü'ne yapılan bir telefon ihbarında, Bağlarbaşı Mahallesi'nde ev yapmak için açılan inşaat hafriyatında mozaikler ve çok sayıda künkler olduğunun bildirilmesiyle tezin içerisinde K-11'de ayrıntılarıyla belirtilen bir mozaikli kesit daha bulunmuştur. Müze Uzmanlarınca söz konusu mahalde yapılan incelemede; (Resim 29) 8015 Sokak'ta 385 ada 13-14 parsellerde açılan temel kazısında yapılan hafriyat çalışmasında açılan kesitte 15x15 mm. çapında tesseralardan oluşmuş

mozaikli bir kesitin asfalt yola doğru devam ettiği tespit edilmiştir. Alan ve çevresinde yapılan incelemede, batı kesitte in-situ pişmiş toprak künklere, etrafa yayılmış çok sayıda çatı kiremit ve künk parçalarına rastlanılmıştır. Alan ve çevresi I. derece arkeolojik sit alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.



Resim 29: K-11'deki Mozaikli Kesit

Aynı Mahalleden 2010 Yılı'nın Mayıs Ayı'nda bir vatandaşın yıllar önce ev yaparken bulduğu ve odunluğuna zemin olarak bıraktığı ve mozaik satacağı ihbarının Emniyet Güçlerine haber verilmesiyle “Kilim Desenli Mozaik” bulunmuştur. Bağlarbaşı Mahallesi 8009 Sokak 52 nolu adreste 2272 Ada, 2 Parsel'de yer alan 2 katlı bir evin odunluk olarak kullanılan bodrum katında yıllar önce ev yaparken odunluğa zemin olarak bırakılmış ve yer yer tahrip

olmuş bir mozaikli alan tespit edilmiştir (Resim 30). Bulunan mozaikte, ana pano eşkenar dörtgenlerden oluşmaktadır. Mozaiklerin bitişikteki 3 parselle doğru devam etmesi nedeniyle 2-3 parseller 2863 sayılı Yasa kapsamında tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Bu alanın yaklaşık 400-500 metre batısında yine aynı sokakta yer alan 2 mozaikli alan daha 2008-2010 yıllarında tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Bu nedenle bu mahallede bulunan yoğun mozaikler göz önüne alındığında bu bölgenin Germanicia Antik Kentinin ana yerleşim sahası olduğu söylenebilir.



Resim 30: Kilim Desenli Mozaik

Yine 2010 yılının Nisan Ayı'nda Emniyet Güçlerine yapılan başka bir ihbarla da Namık Kemal Mahallesi'nde ki K-12 mozaikli alan bulunmuştur. Emniyet güçleri ve Müze uzmanlarının 4. Sokak 15 nolu adreste 57 Pafta 614 Ada 6 Parselde yer alan tek katlı bir

evin bodrum katında ihbarın doğru olup-olmadığını kontrol etmek amacıyla bir sondaj kazısı yapılmıştır. Evin batı tarafında yer alan ve mozaik olduğu ifade edilen yerde açılan 240x120 cm. ebatlarında açılan açmada 45 cm. derinlikte 15x20 mm. ebatında beyaz renkten oluşan bezemesiz bir taban mozaiği bulunmuştur. Mozağin dört bir yöne doğru devam etmesi sebebiyle 6 parsel I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.

Adana Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun “ III. Derece Arkeolojik Sit Alanı” olarak tescil ettiği Şeyh Adil Mahallesinde yer alan ve zeytinlik olarak kullanılan 435 Ada 90 parselde 2010 yılının Ağustos ayında, mal sahibi okul inşaatı yapmak için Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü'ne başvurmuştur (Resim 44).Kahramanmaraş Müzesince de parselin III. derece arkeolojik sit alanında kalması nedeniyle alanda bir sondaj kazısı yapılmıştır. Halen üzeri ve çevresi zeytin ağaçları ile kaplı alanda Müze Müdürlüğü Uzmanlarının yürüttüğü sondaj kazısı sonucunda, 3,50x2,50. m. ebatında toplam 27 adet sondaj açması açılmıştır. Açılan açmalardan 3, 18, 19, 21 ve 26 nolu açmada in-situ halde pişmiş toprak künlere, 6 nolu açmada bir insan iskeletine, 25 nolu açmada ise beyaz renkte bezemesiz bir taban mozağine rastlanmıştır (Resim 31).



Resim 31: K-12'deki Mozaikli Alan

K-13 adı verilen mozaikli alan, parsel üzerine yayılan yüzeyde bulunan bol miktardaki pişmiş toprak çatı kiremit, künk ve seramik parçaları ışığında I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır (Resim 32).



Resim 32: K-13'deki Mozaikli Alan

Şubat 2012'de Emniyet güçlerine yapılan başka bir ihbarla, Bağlarbaşı Mahallesi 2262 ada 9 parselde yer alan iki katlı evin bodrum katında yapılan incelemede K-14 adı verilen bir mozaikli kesit tespit edilmiştir. Bodrum katının kuzeydoğu köşesine açılan yerde, zeminden yaklaşık 50 cm. derinlikte 2x2 cm. ebatında beyaz renkli bir mozaikli taban bulunmuştur. K-14 nolu mozaikli tabanın evin dış duvarının altında kaldığı ve kuzeyde bulunan yola doğru devam ettiği tespit edilmiştir. Söz konusu parsel I. derece Arkeolojik sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır

(Resim33).



Resim 33: K-14'deki Mozaikli Kesit

Yine 2012 Yılı'nın Ağustos Ayında, Şeyh Adil Mahallesi'nde bir alanda kaçak kazı yapıldığı ve mozaik bulunduğu ihbarının Emniyet Güçlerine yapılmasından sonra, ihbarı yapılan alanda “Eroslu Mozaik” bulunmuştur. Yavuz Selim Caddesi üzerinde 4316 Ada 3 Parselde yer alan ve inşaat malzemeleri satan tek katlı bir işyerinin bahçesinde Mahkemeden alınan izinle yapılan sondaj kazısında zeminden 140 cm. derinlikte bir mozaik ortaya çıkarılmıştır. Mozağin işyeri sahipleri tarafından günler önce açıldığı ve daha sonra alanın tekrar kapatıldığı yumuşak toprak dolgusundan anlaşılmıştır. 222x75 cm. ebatında açılan sondaj açmasında ortaya çıkarılan mozaikte Eros ve kuşlar tasvir edilmiştir (Resim 34). Parsel I. derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.



Resim 34: Parselde Yapılan Sondaj Sonucu Bulunan Eroslu Mozaik

Germanicia Antik Kentinde Bulunan Diğer Kalıntılar

Germanicia Antik Kenti'nde 14 adet mozaikli alan dışında yine III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilen ve Namık Kemal, Şeyh Adil, Bağlarbaşı, Dulkadiroğlu Mahallelerinden oluşan bölgede 5 adet arkeolojik alan tespit edilmiştir. Maraş'ın doğusunda yer alan antik yerleşim sahası olan 4 mahallenin yerleşime yeni açıldığı yıllarda Aslanbey Mahallesi'nde "K-15'deki Roma Nekropol Sahası" bulunmuştur. 1992 yılının Mayıs Ayı'nda Aslanbey Mahallesi ile Dereli Köyü sınırları içerisinde Halkın "Öksürük Mağaraları" adını verdiği alanda kaçak evler yapılırken mezarlar bulunduğunun Müzesine ihbar edilmesiyle ortaya çıkarılmıştır (Resim 35). Müze Uzmanlarınca o alanda yapılan incelemede kaya mezarları olduğu tespit edilen mezarların çoğunun, kaçak yapılar yapılırken tahrip

edildiği, bazılarının ise evlerde ağıl ve bodrum olarak kullanıldığı görölmüşür. Yarım, yuvarlak ve dikdörtgen tonoz tipinde, ağızları değirmen taşı şeklinde taşlarla kapatılan kaya oygu mezarlardan maalesef günümüze sadece bir tanesi ayakta kalabilmiştir (Resim 36). O yıllarda hazırlanan Müze Uzman Raporunda Öksürük Mağaraları adıyla anılan nekropol sahasının Merkez Namık Kemal Mahallesi'nin tamamı, Aslanbey ve Sakarya Mahallelerinin de bir kısmını içine alan antik yerleşme sahasının nekropolü olduğu belirtilmiştir. Ancak bu bölgenin 2007 yılına kadar sit alanı olarak tescil edilmemesi nedeniyle Germanicia Antik Kenti'nin kalıntıları ve mozaikleri yıllarca tahrip edilerek yok edilmiştir. O yıllarda nekropol sahasının bulunduğu alan, II. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.



Resim 35: K-15'deki Roma Nekropol Sahası



Resim 36: K-15'deki Roma Nekropol Sahasındaki Kaya Mezarı

2005 yılının Nisan Ayı'nda Şeyh Adil Mahallesi 2879 Ada 2 ve 7 Parselde, parsel sahibince inşaat yapmak için açılan alanda K-16 adı verilen arkeolojik kalıntılar bulunmuştur. Kahramanmaraş Müzesi'nin Uzmanlarının o yıllarda alanda yaptığı incelemelerde, 2 nolu parselin inşaat yapmak için yaklaşık 20x20 m. ebatında yaklaşık 2,40 metre derinlikte açıldığı ve açılan alanda etrafa yayılmış durumda mimari yapı elemanlarının dağıldığı tespit edilmiştir. 7 nolu parselin ise 12,20x18,50 metre ebatında ve yaklaşık 2,40 metre derinlikte açıldığı ve açılan alanda kuzeydeki kesitte kültür toprağı tabakalaşması, güneydoğusunda yoğun moloz dolgu, güneyinde ise duvar izi ve batısında sütun gövdesi parçası, taban ve duvar izi, doğusunda in-situ durumda künk ve yassı tuğlalardan örülmüş kemerli tonozlu bir mimariye rastlanmıştır (Resim 37). Çevrede

yapılan yüzey araştırmasında, arkeolojik izlerin alanın etrafında yer alan parsellerde de devam ettiğinin tespit edilmesi üzerine 2879 Ada'da yer alan 1-9 parsellerin tamamı tescil edilerek koruma altına alınmıştır.



Resim 37: K-16'daki Mimari Kalıntıların Bulunduğu İnşaat Hafriyatı

Tespiti yapılan bu parselin kuzeyinde bulunan ve çevresindeki alanlara göre tepe şeklinde görülen 2879 Ada, 124-127 parsellerde; yüzeyde bol miktarda pişmiş toprak çatı kiremidi ve seramik parçalarına rastlanması nedeniyle I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir. “K-17'deki Arkeolojik Alan” olarak tez içerisinde ayrıntılarıyla anlatılan alan ile ilgili önümüzdeki yıllarda yapılacak bilimsel kazılar sonucunda daha geniş bilgiye ulaşılabacaktır (Resim 38).



Resim 38: K-17'deki Arkeolojik Alan

Geçmiş yıllarda yapılan inşaatlar sırasında kalıntılar ve arkeolojik alanlar tespit edilmişse de bu alanların Germanicia Antik Kenti'ne ait olabileceği Yetkililer tarafından düşünülmemiştir ve bu nedenle de sadece iki alan parsel bazında tescil edilmiştir.

2008 yılının Haziran ayında aynı Bölgede yer alan Namık Kemal Mahallesi, Hacı Murat Caddesi üzerinde yapılan inşaat sırasında “K-18'deki Antik Su Kuyusu” bulunmuştur. Namık Kemal Mahallesi 6. Sokak 22 numaralı adreste, 669 Ada 95 parsel üzerinde antik su kuyusunun yanında etrafa dağılmış vaziyette in-situ olmayan mimari yapı elemanlarına rastlanmıştır. Parselin kuzey kısmında inşaat alanı olarak açılan yerde bulunan kuyunun ağız kısmı pişmiş toprak yassı tuğlalarla örülmüştür. 45 cm. ağız çapında olan ağız

kısından geriye kalan bölümünün toprakla dolduğu tespit edilmiştir (Resim 39).



Resim 39: K-18'deki Antik Su Kuyusu

Yerel ve Ulusal basında Germanicia Antik Kenti ile ilgili haberlerin yapılmasından ve o Bölgede yaşayan insanların artık o bölgenin “Antik Kentin Yerleşim Sahası” olduğu bilincinden sonra 2011 Yılı'nın Mart Ayı'nda Dulkadiroğlu Mahallesi'nden bir Vatandaş Müzeye gelerek evlerinin altında Germanicia'ya ait bir havuz olduğunu bildirmiştir. Müze uzmanlarının 325 Ada 3 Parsel üzerinde yer alan 2 katlı bir evin ev+depo olarak kullandığı birinci katında yaptığı incelemede; zemin katta iç ve dış cephe duvarları kaba yonu taşlardan horasan harcıyla örölmüş yaklaşık 2 m. duvar tespit edilmiştir. Bu duvarların ev yapılırken birinci kata duvar, ikinci

kata da taşıyıcı duvar olarak bırakıldığı görülmüştür. Ev sahibinin ifadesine göre halen toprakla dolmuş vaziyette bulunan ana zemin mermerden yapılmıştır. Zemin ve duvar kalıntılarından yola çıkarak bu yerin Germanicia Antik Kentine ait bir su sarnıcı kalıntısı olduğunu söylemek mümkündür. Tez içerisinde katalogda “K-19’daki Su Sarnıcı Kalıntısı” olarak ayrıntılarıyla anlatılan su sarnıcının bulunduğu ev, I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır (Resim 40).



Resim 40: Evin Bodrum Katındaki Geç Roma Dönemine Ait Su Sarnıcı Kalıntısı

Germanicia Antik Kenti Mozaiklerinde Bugüne Kadar Yapılan Kazılar

2001 Yılı Müze Kurtarma Kazısı

2000 Yılı'nın Aralık Ayı'nda Emniyet Güçlerine, Dulkadiroğlu Mahallesi'nde bir evde kaçak kazı yapılarak mozaikler bulunduğunun ihbar edilmesi ile aslında 2000 yılında Germanicia Antik Kenti'ne ait ilk mozaikler bulunmuştur. Müze Müdürlüğü Uzmanlarının ihbara konu olan Dulkadiroğlu Mahallesi 461 Ada 4 Parselde yaptığı incelemede Fatih Sultan Mehmet Sokak'ta 16 numaralı adreste yer alan evin bahçesinde bulunan kömürlükte kaçak kazı yapılarak bir mozağin ortaya çıkarıldığı tespit edilmiştir. Tam satılacakken yakalanan 9 m²'lik mozaikte, asma ve üzüm salkımlarından oluşan sarmaşıklar içerisinde hayvan motiflerinin yer aldığı görülmüştür (Resim 41).



Resim 41: Kömürlükte Kaçak Kazı Sonucu Ortaya Çıkarılan Mozaik

Mozağin doğuya, batıya ve kuzeyde yer alan duvarın altına doğru devam ettiği güneyde ise tahrip olduğu tespit edilmiş olup o tarihlerde mozaik ev sahibine zimmetlenmiştir. Mozaikleri Müzeye taşımak için, 2001 Yılı'nın Ekim Ayı'nda Müze Müdürlüğü Başkanlığı'nda bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kazıda öncelikle mozağin üzerine koruma amacıyla kapatılan 35 cm. kalınlığındaki toprak temizlenmiş ve daha önce kaçak kazı ile ortaya çıkarılan mozaik kömürlüğün kapısından geçecek şekilde 8 pano halinde kesilmiştir. Daha sonra mozaikler beze yapıştırılarak sunta üzerinde Müzeye taşınmıştır. Müzede yapılan çalışma sonucunda 8 adet panonun etrafı ahşap kalıpla çevrilerek içine çelik kafes teller konularak beton dökülmüştür. 2009 yılına kadar Müzede panolar şeklinde sergilenen mozaik yapılan restorasyon sonucunda birleştirilerek, mozaik ilk

bulunduğu in-situ durumuna tekrar getirilmiştir (Resim 42). Halen Kahramanmaraş Müzesi’nde mozaikli salonda sergilenen mozaik, Geç Roma Dönemine ait bir villanın koridoruna aittir. “K-2 Koridor Mozaig ” adı verilmiştir. Aynı evin yatak odasında aynı ev sahibi tarafından 2007 yılında kaçak kazı yapılarak aynı villaya ait bir mozaik daha ortaya çıkarılmıştır. 2009-2010 yıllarında kurtarma kazısı yapılarak ortaya çıkarılan mozaikli alanda villanın salonuna aittir. Mozaigin bulunduğu alanın o yıllarda tescil edilerek koruma altına alınmaması nedeniyle aynı evin sahibi 2007 yılına kadar evinin altında, bahçenin kalan bölümlerinde sürekli kaçak kazılar yapmış evin oturma odasında bulduğu mozaig  keserek satmıştır.



Resim 42: Restorasyonu Yapılan Koridor Mozaig 

2009 Yılı Müze Kurtarma Kazısı

Dulkadiroğlu Mahallesi'nde bir kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan mozağin devamına ulaşabilmek, mozağı kurtarabilmek ve mozağın çalınmasını önlemek için Kahramanmaraş Müzesi'nce alanda bir kurtarma kazısı yapılması planlanmıştır. 2007 yılında kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan mozağın yer aldığı evin ve mozağın devam ettiği yan evin Kültür ve Turizm Bakanlığınca kamulaştırılması yapılmıştır. Kamulaştırma sürecinden sonra 2009 yılında evlerin mozağe zarar vermeden Belediye yıkım ekiplerince Arkeologlar denetiminde yıkılması sağlanmıştır. Kahramanmaraş Ticaret ve Sanayi Odasından ve Kültür ve Turizm Bakanlığından sağlanan mali destekle 2009 yılının Aralık ayında “K-1 Yaşam Mozağı”nde bir aylık bir kazı çalışması yapılmıştır (Resim 43).



Resim 43: Yaşam Mozaiğinde Kahramanmaraş Müzesi Başkanlığı'nda Yapılan 2009 Yılı Kurtarma Kazısı Çalışmaları

Kahramanmaraş Turizm Alt Yapı Birliği tarafından sağlanan mali destekle alanın bir çatı örtüsü ile örtülmesi sağlanarak mozaiklerin hava şartlarından etkilenmemesi sağlanmıştır. Kazı çalışmalarında 461 ada 4 parselde kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan alanın güneyinde yer alan odada 4x4 m. ebatlarında bir açmada yapılan çalışmalar sırasında toprağın sonradan doldurulmuş dolgu toprağı ile kapatıldığı görülmüştür. Bu açmada, 60 cm. derinlikte mozaikli taban döşeme yerine, döşemenin altında kum ve kireçten oluşan mozaik yatak harcı bulunmuştur (Resim 44).



Resim 44: Kurtarma Kazısı Çalışmalarında 1 Nolu Açmada Bulunan Çalınan Mozağin Yatak Harcı

Bu alanda yalnızca odanın kuzeybatı kenarında beyaz renk tessaralardan oluşan 5x5 cm. ebatlarında in-situ bir parça mozaik bulunmuştur (Resim 45). Açmada sadece Antik Romada mozağin altında kullanılan mozaik yatak harcına rastlanması ve bu harç üzerinde lama izlerinin bulunmuş olması, mozağin kaçak kazı yapılarak kesilmek suretiyle çalındığı sonucuna ulaşılmasını sağlamıştır. Odanın duvarları kaldırıldığında kuzeydeki duvarın altından in-situ durumda geometrik desenlerden oluşan bir mozaik parçası daha ortaya çıkarılmıştır (Resim 46).



Resim 45: Evin Duvarının Kenarında Kalan Mozaik Parçası



Resim 46: Evin Duvarının Altında Bulunan Villanın Odasına Ait Geometrik Desenli Mozaikli Alan

Alanda, toplam 7 açma açılmış, açmalardan sadece 2-6-7 nolu açmalarda kaçak kazı sonucu bulunan mozağin devamına ulaşılmıştır. 2 nolu açma, 5 nolu parselde yer alan evin odasında açılmış ve yaklaşık yine 60 cm. derinlikte asma yaprakları içerisinde

av hayvanlarının (ayı, kuş) betimlendiği bir kenar bordürü ortaya çıkarılmıştır. Bulunan mozaığın kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan av sahnesinin yer aldığı mozaığın kenar bordürü olduğu anlaşılmıştır. 6 nolu açma, kaçak kazı sonucu bulunan mozaığın etrafındaki açılmamış alanların bulunmasına yönelik olarak yapılmıştır (Resim 47).



Resim 47: 2009 Yılı Kazı Çalışmaları

Açmanın güneyinde yapılan çalışmalarda, 1 nolu açma, açmanın kuzeyinde bulunan günümüz duvarının kaldırılmasına yönelik yapılmıştır. Duvarın kaldırılmasında kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan mozaikten bağımsız aynı Roma Villasının bir odasına ait 2mx70 cm. ebatlarında üzerinde birbirine saç örgüsü ile bağlanmış daire motiflerinin olduğu bir mozaik parçası bulunmuştur. 7 nolu açma, 5 parselin kuzeyinde açılmış ve kazı çalışmaları sonucunda 2

nolu açma ile 7 nolu açma birleştirilmiştir. Kazı çalışmalarında günümüz evine ait duvarların altından bile mozaik sağlam olarak bulunmuştur. 2,7 ve 6 nolu açmalarda, yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkartılmış olan Villanın salonuna ait 7x3.80 m. ebatlarındaki siyah, yeşil, kahverengi, kırmızı ve beyaz tesseralardan oluşan mozaikte, Roma Dönemindeki Germanicia'nın günlük yaşamından kesitler tasvir edilmiştir (Ersoy, 2012, s.97-117). 2009 yılında bir aylık kazı sezonunun dolması ve mozağin kuzeyde yer alan asfalt yola doğru devam ediyor olması nedeniyle çalışmalara 2010 yılında devam edilmesi planlanmıştır.

6.64 x3.80 m. ebatında ortaya çıkarılan mozağin tamamı düşünüldüğünde 2009 yılında mozağin yaklaşık 3/2'sinin ortaya çıkarıldığı tespit edilmiştir (Resim 48). Ortaya çıkarılan mozaikte sarı hat çizgisinin kuzeyde asfaltın altına doğru devam etmesi nedeniyle, ana panonun üç bölümden oluştuğu görülmüştür. Beyaz arka fonlu mozaik tam olarak düşünüldüğünde mozağin sarı tesseralarla bir hat şeklinde üç eşit parçaya ayrıldığı ve her parçada yaşamdan ayrı bir kesit sunulduğu görülebilmektedir. Bulunan mozaikte en üstte yer alan panoda av yaşamı, ikinci panoda açık havada çoban yaşamı tasvir edilmiştir. Mozaik, geometrik desenden oluşan bir ince ve asma dalları arasında hayvan betimlemelerinin yer aldığı kalın ikinci bir bordürle çevrilidir. Ayrıca yapılan kazı sonucunda mozaik döşemenin üç katmandan oluştuğu tespit edilmiştir. Mozağin en altına mozaikli tabanın çökmesini ve sağlam kalmasını sağlamak için 0,30-0,50 m. kalınlığında bir kırma taş katmanı (statumen) döşenmiş,

bu katmanın üzerine 9. cm.'lik bir harç dökülmüştür. İkinci katman için balçık, toprak ve odun kömüründen oluşan yalıtım tabakası ve onun üzerine kırılmış kiremitten oluşan daha sert bir katman (rudus) döşenmiştir. Bunların üzerinde ise asıl mozağin yerleştirileceği oturma harcı (nucleus) yer almaktadır. Bu katmanların üzerinde yer alan mozaikte ise kireç taşı ve mermer kullanılmış ve doğal renkte bulunmayan taşlar yerine ise yer yer cam kullanılmıştır.



Resim 48: 2009 Yılı Kazı Çalışmaları Sonucunda Bulunan Villanın Salonuna Ait Mozaik

2010 Yılı Müze Kurtarma Kazısı

2009 Yılı kurtarma kazısı çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan salon mozaığının parselin kuzeyinde yer alan asfalt yola doğru devam eden bölümünü açığa çıkarmak ve parsel üzerinde açılmamış

alanlarda çalışma yapmak amacıyla 2010 yılı Aralık ayında bir ay süreyle bir kurtarma kazısı daha yapılmıştır. Kazı çalışmaları, Müze Müdürlüğü Başkanlığında, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan sağlanan mali destekle yürütülmüştür. Kazı çalışmalarında öncelikle asfalt yolun 2 metrelik bölümüne 16 m. uzunluğunda bir briket duvar örülerek alanın güvenliği ve korunması sağlanmıştır. Çalışmalara 2009 yılı kazısında depo ve ihtiyaçların karşılanması için bırakılan günümüz yerleşmesine ait 2 odanın Kahramanmaraş Belediyesi uzman ekiplerince yıkılmasıyla devam edilmiştir. Kazı çalışmalarında alanda toplam 6 açma açılmıştır. Ayrıca yine 2009 yılı içerisinde açılan bazı açmaların genişletilmesine ve açmalar arasında bulunan araba yollarının da kaldırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. 4 ve 5 parsel üzerinde açılan açmalar günümüz yerleşmesine ait oda zeminlerinde ve bahçede ev temellerine bağlı kalınarak açılmıştır. Açılan açmalardan sadece 6 ve 12 nolu açmalarda mozaik tabana ulaşılmıştır. Diğer açmalarda in-situ hiçbir kalıntı bulunamamıştır. Açmalardan 11 nolu açma, 2, 6 ve 7 nolu açmalarda ortaya çıkarılan mozaiklerin kuzeyinde bulunan asfalt yola doğru devam eden alanda, asfalt yol boyunca 16x 2.70 m. ebatında açılmıştır. Açmada öncelikle 10 cm. yüksekliğinde asfaltın hiltiyle kırılması çalışması yapılmış daha sonra dolgu toprak tabakası kaldırılmıştır (Resim 49). Zeminden yaklaşık 1 m. derinlikte 2009 yılında ortaya çıkarılan mozağin alt panosu ve kenar bordürü ortaya çıkarılmıştır. Bu alanda asfalt yolun bu derinliğinden kanalizasyon künkleri geçmesine rağmen mozaik büyük oranda sağlam olarak

bulunmuştur. Sadece bordürün doğuda kalan bölümünün kısmen yok olduğu görülmüştür (Resim 50).

2010 yılı kazısında ortaya çıkarılan Geç Roma Dönemine ait Roma Villasına ait salon mozaığının alt bölümünü oluşturan pano, 1.47 m. genişliğinde 4.64 m. uzunluğundadır. Panoda koyun ve ceylanların doğadaki yaşamlarını konu alan bir doğa yaşamı anlatılmıştır. Alt panonun çevresi 30 cm. genişliğinde bir ince bordür ve 78 cm. genişliğinde kalın bir dış bordürle çevrelenmiştir. Bordürler mozaığın diğer bölümlerinde yer alan bordürlerin devamıdır. İç bordür geometrik motiflerden dış bordür asma dalarından oluşan madalyonlar içerisinde resmedilen tilki, at, geyik ve değişik kuş tasvirlerinden oluşmaktadır. Bordür bu bölümde yer yer tahrip olmuştur (Ersoy, 2011, s.97-117).



Resim 49: 2010 Yılı Kazı Çalışmaları



Resim 50: 2010 Yılında Bulunan Mozağin Temizlik Çalışması

Germanicia Antik Kenti Mozaikleri

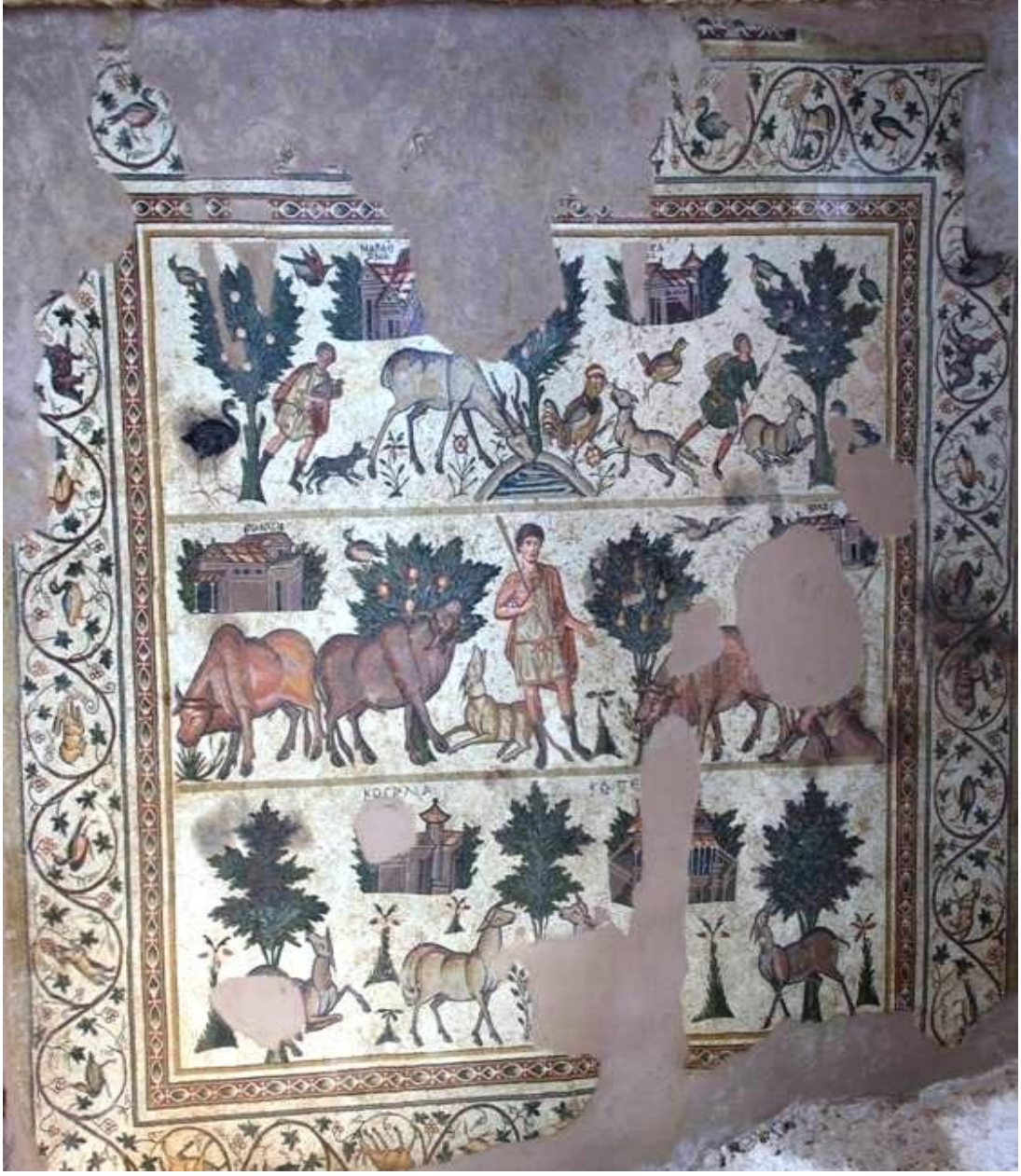
Bugüne kadar Şehir merkezinin doğusunda yer alan Bağlarbaşı, Dulkadiroğlu, Şeyh Adil ve Namık Kemal Mahallelerinde kaçak kazılarla, ihbarlarla ve kurtarma kazılarıyla toplam 14 alanda mozaik bulunmuştur. Bulunan Germanicia mozaiklerini, genelde av sahnelerinin ve günlük yaşamların yer aldığı figürlü ve çeşitli geometrik süslemelerin yer aldığı geometrik desenli mozaikler olarak iki bölüme ayırabiliriz.

Figürlü Mozaikler

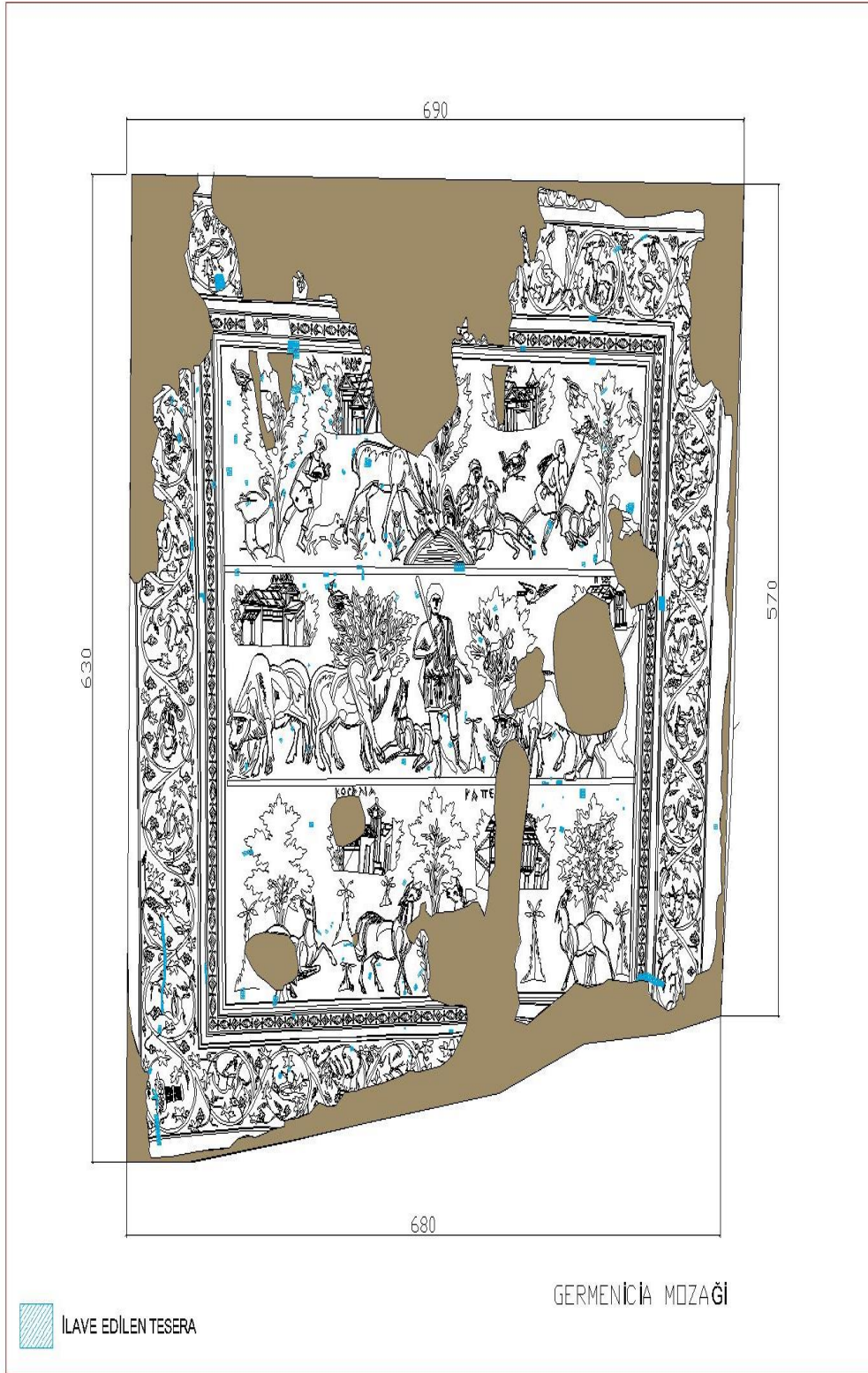
Yaşam Mozaïği

Dulkadiroğlu Mahallesiinde 2007 yılında ev sahibi tarafından kaçak kazı sonucu bir parçası bulunan ve Kahramanmaraş Müzesi Başkanlığı'nda 2009-2010 yıllarında yapılan kurtarma kazısı sonucunda ortaya çıkarılan mozaiktir. Halen in-situ olarak kazısı yapılan alanda bulunan mozaik 46 m²'lik bir alanı kapsamaktadır. Mozaik büyüklüğü açısından bir Roma villasının salonuna aittir. Üzerinde yer alan betimlemelerde Roma Dönemi Germanicia Antik Kenti'nin sosyal yaşamını anlatmasından dolayı “ Yaşam Mozaïği” adı verilmiştir.

Tez içerisinde katalogda 130-135 sayfalarda yer alan “Yaşam Mozaïği”, bugüne kadar bilimsel kazısı yapılan ilk mozaik olması açısından önemlidir. Üç panodan oluşan taban mozaïğinde her panoda Germanicia'nın günlük yaşamından farklı kesitler anlatılmaktadır. Mozaikte ana fonu oluşturan beyaz zemin ana panolarda balıksırtı/midye tarzında, kenar bordürlerde düz olarak döşenmiştir. Mozaikte üst panoda “Av Yaşamı”, orta panoda “ Çoban Yaşamı” alt panoda “ Açık Havada Kır Yaşamı” anlatılmaktadır. Ayrıca mozaikte her panoda kendi içinde üçe bölünerek her panoda üç farklı tema işlenmiştir (Resim 51, 52).



Resim 51: 2009-2010 Yılları Kazı Çalışmalarında Bulunan “ Yaşam Mozaïği”



Resim 52: Yaşam Mozağının Çizim

Av Yaşamı: 4.64 m. uzunluğunda 1.37 m. genişliğindedir. Üst panoya genel olarak bakıldığında üç ayrı av sahnesinin yer aldığı ve panonun tamamen ava ayrıldığı görülebilmektedir (Resim 53).



Resim 53: Üst Panoda Yer Alan Av Yaşamı

Ortada yer alan tasvirde; merkezde bir erik ağacı, ağacın altında bir su birikintisi ve bu su birikintisinden su içen bir geyik, ağacın sağında bir horoz ve horozun karşısında bir tilki, tilkinin üzerinde muhtemelen tilkiden kaçan bir tavuk betimlenmiştir. Tilki ile horozun mücadelesinde, horoz tilkinin karşısında tilkiden daha yüksekte, kızgın bir ifadeyle resmedilmiştir. Ayrıca bu panonun sağında ve solunda yer alan avcı ve avdan dönen bir soylu ile birlikte kompozisyon değerlendirildiğinde, ortadaki betimlemede yer alan tilkinin de bir ava çıktığı ve bu tasvirin de bir av sahnesi olduğunu

söylemek mümkündür. Tilkinin burada avı tavuktur. Bir tilki ile horozun mücadelesinin anlatıldığı tasvirde; 69x54 cm. ebatındaki tilkinin gövdesinde sırttan karın bölgesine, aşağıya doğru kahverengi, bej, krem ve beyaz tonlarıyla koyudan açığa doğru renklendirme yapılmıştır. Uygulanan bu renklendirme ile yapılan ışık-gölge oyunu ile tilkiye gerçekçilik katıldığı gibi, tilkinin horozun karşısında hamle yaparken vücudunda oluşan değişimler yansıtılmıştır. Tilki öne doğru uzattığı ve arkaya doğru gererek açtığı bacakları ve yere hafif basan pozisyonu ile karşısında horozla bir mücadele pozisyonunda bulunduğu hissedilmektedir. Bacaklarda öne doğru atılma anının verdiği kasılma izlenebilmektedir. Arka bacaklar ön bacaklara oranla daha koyu tesseralarla yapılarak figüre derinlik ve perspektif verilmiştir. Tilkide geniş püskül şeklinde yapılan uzun kuyrukta bile oluşturulan salınım figürde en ince detaylara bile dikkat edildiğinin bir kanıtıdır. Mücadele sırasında ağızda oluşan değişim, ağız açık vaziyette dil dışarıda olarak verilmiştir. Kırmızıdan yapılan dilin sadece ucu görülmekte olup ağzın içerisinde yer alan dişler küçük beyaz tesseralardan yapılmıştır. Burnunun üstünde bulunan kırmızı tüyler muhtemelen tilkinin arkasında yer almakta olan kaçan tavuğun tüyleri olmalıdır. Hemen karşısında yer alan horoz mozaik ustası tarafından ondan biraz daha yüksekte yapılarak mücadelede galip pozisyona sokulmuştur. Horoz da mozaikte bulunan diğer hayvan figürleri gibi profilden yapılmıştır. 47x59 cm. ebatında yapılan horozda, oldukça zengin bir renk kombinasyonu uygulanmıştır. Uzun kuyruğu oluşturan telekler, siyah, bordo, kırmızı ve sarı renklere sahiptir. Sırtı bordo, kanat koyu gri, kanadın altı kirli beyaz, boyun ve baş

sarı, gri, karın sarı ve tonlarındaki renklerde yapılmıştır. Bacaklar koyu kırmızı-mor karışımı bir renkten yapılmış olup ön bacağın üstünde yer alan but, ten rengi olan kırmızı ve tonlarında yapılmıştır. Ayakları dört parmaklı olarak siyahtan yapılmıştır. Sol ayağı kalkık vaziyette, sağ ayağı yere hafif basar şekilde yapılarak tilkiye karşı hamle yaptığı pozisyon yansıtılmıştır. Arkada yer alan bacaklarda ve butta daha koyu renk uygulanarak derinlik yaratılmıştır. İbiği kırmızı ve pembe tonlarında, kulakçığı pembe beyaz, uzun sivri gagası gri, gaganın altından sarkan parça pembe ve kırmızı renkten yapılmıştır. Göz beyaz renkten, göz beneği siyah renktendir. Mozaik ustası tarafından gözde mücadele anında olması gereken heyecan, kızgınlık büyük bir ustalıkla yansıtılmıştır. Gövdede, başta ve kuyrukta horozun tüyleri üzerindeki karışım koyulu açıkli renk geçişleriyle ve siyah renkle yakalamıştır. Tilkinin hemen üstünde çaprazdaki boşlukta bir tavuk betimlemesi bulunmaktadır. Mozaik ustası tavuğun, tilki ile horozun dövüştüğü alandan hızla kaçtığını tavuğa yüklediği pozisyonla çok güzel anlatmıştır. 35.5x34 cm. ebatında yapılan tavuğun, ön ayağı daha kısa arka ayağı ön ayağa nazaran daha uzun ve havada yapılarak kaçarken hızla koştuğu an yansıtılmıştır. Gözü, nokta şeklinde siyah yapılan tavuğun gözünün etrafı kırmızı ve tonlarında, kuyruğu sarı, siyah renktendir. Kanadı, koyu gri-eflatun, kanat telekleri kırmızı, gri, karın ve boyun sarı, kanatların altı beyaz, bacakları koyu gri, ibiği kırmızı renkten oluşturulmuştur. Yine horozdaki gibi tavukta da çok zengin bir renk kombinasyonu uygulanmıştır. Tavuğun tüyleri ve uzuvları arasındaki

renk geçişleri de yine siyahla ve koyulu-açıklı renklerle sağlanmıştır (Resim 54).



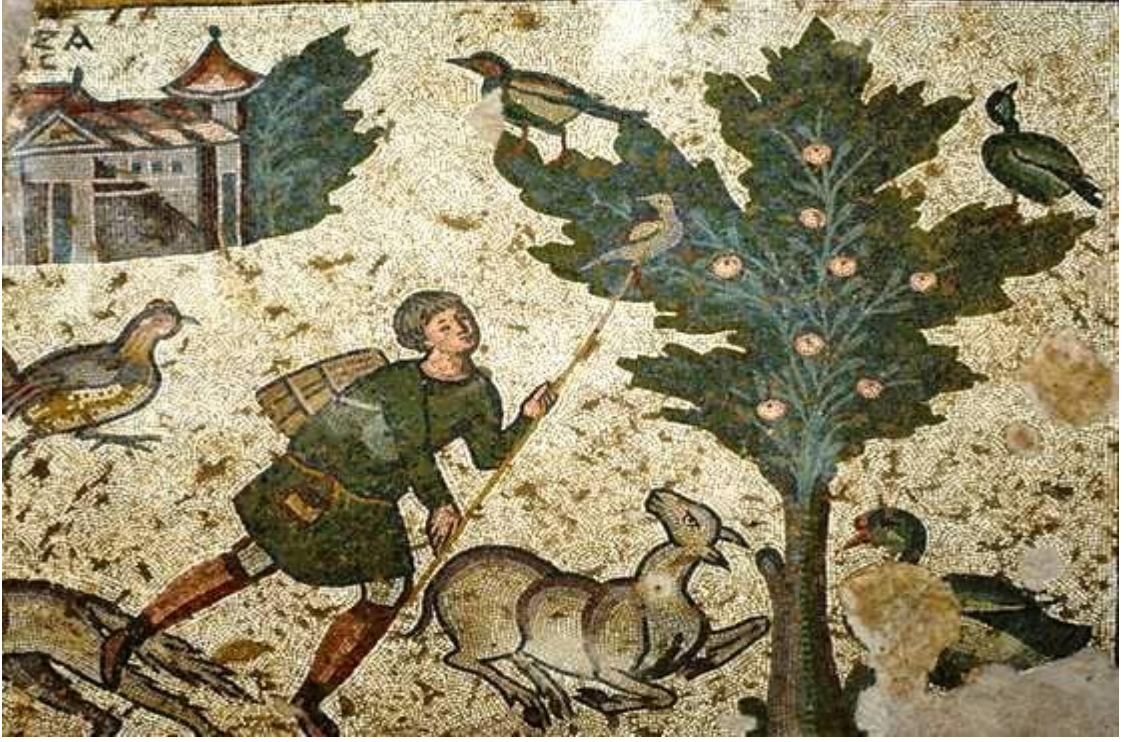
Resim 54: Panonun Ortasında Yer Alan Tilki İle Horozun Mücadelesi

Bu temada; ayrıca horozun arka tarafında ayakta bir geyik betimlemesi yer almaktadır. 108x65 cm. ebatında yapılan geyik figürünü, horozun hemen arkasında yer alan kaysı ağacının dibinde bulunan su birikintisinden su içerken betimlenmiştir. Diğer hayvan tasvirlerinde olduğu gibi geyik de profilden verilmiştir. Vücut hatları siyah konturla belirginleştirilen geyik, kirli sarı ve krem tonlarında yapılmıştır. Sırttan aşağı karına doğru gövdede uygulanan koyudan açığa renk kombinasyonu ile hem geyiğe gerçekçi bir ifade katılmış hem de su içerken vücudunun aldığı pozisyon ve kaslar verilmiştir. Başındaki uzun boynuzlar dal şeklinde, kulaklar iki yana açılmış

vaziyette, ağız ve burun siyah renkten ince çizgi halinde, gözler yine çizgi ile siyah iri badem gibi yapılmıştır. Yüze ve gözlere verilen ifade ile geyiğin su içerken aldığı haz ve sükûnet aynen yansıtılmıştır. İnce uzun bacaklar ve toynaklı ayaklar, dengeyi korumak için yanlara doğru açılarak gerilmiş olarak verilmiştir. Arka planda kalan bacaklar daha koyu renkte yapılarak arka planda görünen bacaklar yansıtılmıştır. Sırtında yer alan benekler siyah nokta şeklinde dağınık bir vaziyette işlenmiştir. Geyiğin su içerken ki hali ağzından su birikintisine doğru dökülen sularla ifade edilmiştir. Su birikintisine renk tonlamalarıyla dalgalı bir su görüntüsü verilmiştir. Arkada yer alan erik ağacı, yeşil ve yeşilin tonlarında yapılmıştır. Üzerinde yer alan erikler, bordo ve pembe tonlarında yapılmıştır. Ağacın büyük bir bölümü tahrip olmuştur. Fonu doldurmak için suyun iki kenarına birer çiçek ve geyiğin ayakları arasına da bir çiçek serpiştirilmiştir. Çiçeklerin sapları yeşilden, ucunda yer alan çiçekler bordo-kırmızıdan yapılmıştır.

Solda yer alan temada, avdan dönen ayakta bir insan tasvir edilmiştir. 76 cm. boyunda tasvir edilen insan figürünün giysilerinden Romalı bir soyluya ait olduğu anlaşılmaktadır. Beyaz rengin hakim olduğu kıvrım yerleri ve katları koyu sarı ile yapılmış yarım kollu, kısa bir tunik giymiş olan avcının tuniğinin eteğinde ve kolunda çiçek süslemesi, belinde bir kuşak bulunmaktadır. Tuniğinin üzerinde kırmızı bir pelerin yer almaktadır. Pelerininin kıvrım yerleri yine koyu renkle belirginleştirilmiştir. Ayağında dizinin altında biten kahverengi bir çizmesi bulunmaktadır. Öne ve arkaya doğru attığı adımlarla bir eylem içerisinde yürür vaziyette betimlenmiştir.

Yüzündeki ifadeden avdan eli dolu olarak eve dönmesinin verdiği mutluluk sezilebilmektedir. Kucağında iki tane avda yakaladığı keklik bulunmaktadır. Kekliklerin kanatları kapalı bir vaziyette yapılmıştır. Gövdesinde ve kanatlarında bej ve kahverengi, karnında kırmızı ve tonları kullanılmıştır. Gagası kırmızı, gözleri yuvarlak olarak beyazla yapılmıştır. Avdan dönen Romalının ayaklarının dibinde, sağa doğru koşar vaziyette siyah ve siyahın tonlarında yapılmış bir av köpeği tasvir edilmiştir. Soylunun hemen arkasında bir elma ağacı yer almaktadır. Ağacın gövdesi ve dalları yeşil ve yeşilin tonları kullanılarak yapılmıştır. Ağacın üzerinde yer alan elmalar pembe, kırmızı ve beyaz renkler bir arada kullanılarak yapılmıştır. Ağacın sol üstünde tünemiş bir kuş ve ağacın sağ üzerinden havalanarak uçan ikinci bir kuş betimlemesi bulunmaktadır. Ağacın altında solda uzun ayaklı bir yabani kuş bulunmaktadır. Saz horozu olması muhtemel kuşun gövdesi siyah, kahverengi ve sarı, ayakları koyu sarı, boynu ve başı yeşil, gagası ve ibiği kırmızı tonlarında yapılmıştır. Profilden panonun diğer kenarında yer alan ikinci kuşa doğru sola dönük vaziyette resmedilmiştir (Resim 55).



Resim 55: Panonun sağında Yer Alan Kuş Avlayan Romalı

Sağda yer alan temada ise diğer temalarda olduğu gibi yine bir av betimlemesi tasvir edilmiştir. Bu kez sırtında selesi, elinde uzun bir avlama çubuğu olan ağaçtan kuş avlayan 83 cm. boyunda bir avcı betimlenmiştir. Avcı, kenarları ve kıvrım yerleri siyahla belirginleştirilmiş uzun kollu, dizin üzerinde kısa yeşil renkli bir tunik giymiştir. Ayağında, bilekte biten bordo renkte bir bot ve bordonun tonlarında dizlere kadar uzanan bir çorap bulunmaktadır. Avcının sırtında avlarını doldurduğu bir küfesi vardır. Küfeyi omuzdan çapraz bir şekilde sırtına asmış olan Avcı, avladığı kuşları muhtemelen bu küfeye doldurmaktadır. Yüzündeki ifadeyle avını takip eder vaziyettedir. Hafif yukarı kaldırdığı sağ ayağıyla da avını yakalama eylemi içinde olduğu pozisyonda resmedilmiştir. Önünde

kuş avladığı ağaç, kaysı ağacıdır. Ağaçta avcının, av değneği ile vurduğu kuş kumrudur. Ağacın üstünde 2 kuş daha durmaktadır. Ağacın sağındaki kuş tahtalı solundaki kuş mavi gerdandır. Ağacın solunda yerde yatar vaziyette başı avcıya dönük bir dişi geyik betimlemesi, solunda ise yabani bir kuş bulunmaktadır. 50 cm. boyunda 37 cm. yüksekliğinde yapılan geyik figürü, kahverengi, sarı ve kirli beyaz renklerde yapılmıştır. Dişi geyik, ön ayaklarını karnına doğru çeker pozisyonda yerde yatarken betimlenmiştir. Vücut hatları siyah konturla verilen figürde diğer hayvanlarda olduğu gibi profilden yapılmıştır. Baş sola doğru dönük vaziyette, baştaki kulaklar dönmenin etkisiyle geriye doğru sivridir. Badem şekilli iri göz tek sıra siyah tessaradan çizgi olarak oluşturulmuştur. Göz siyah, göz çevresi beyaz renkten yapılmıştır. Mozaik ustası tarafından göze katılan ustalıklı göz, hemen arkasında yer alan Avcıyı, izler pozisyonda hareket halinde şaşkın ve kızgın bir şekilde tasvir edilmiştir. Geyikte, dıştan içe doğru koyudan açığı doğru yapılan renk tonlamalarının yarattığı gölgelendirme ile geyiğin yerde yatarken vücudunda oluşan kas değişimleri yansıtılmıştır. Bu gölgelendirme aynı zamanda figüre derinlik ve gerçekçilik katmıştır. Yabani kuş, ayakta panoda yer alan diğer kuşa doğru bakar vaziyette profilden ayakta betimlenmiştir. Yine bir saz horozu olması muhtemel kuşa, yeşil ve tonları uygulanmıştır. Gagası ve ibiği kırmızı ile verilen kuşun bir bölümü tahrip olmuştur (Resim 56).



Resim 56: Panonun Solunda Yer Alan Avdan Döner Romalı

Panonun ortasında yer alan erik ağacının her iki kenarına genel kompozisyonda yer alan villalarla simetri oluşturacak şekilde iki villa resmedilmiştir. Ağacın solunda yer alan villa iki katlı olarak cepheden resmedilmiş olup villanın yarısı günümüz yerleşimine ait yapının temel ayakları tarafından yok edilmiştir. Ağacın sağ üstünde yer alan ikinci bir villa ise yine iki katlı ve cepheden resmedilmiştir.

Çoban Yaşamı: 4.64 m. uzunluğunda 1.47 m. genişliğindedir. Açık havada çoban yaşamı anlatılmaktadır. Orta panoda da, üst panoda olduğu gibi üç ayrı tema işlenmiştir (Resim 57).



Resim 57: Orta Pano “Çoban Yaşamı”

Panonun tam ortasında 1.31 m. boyunda ayakta cepheden bir insan figürü yer almaktadır. Bu insan figürü, üst panoda yer alan insan figürlerine göre daha büyük yapılmıştır. İnsan figürünün genel hatları tek sıra siyah tessera ile belirginleştirilmiştir. Tek omzunu açıkta bırakan beyaz renkli diz üstünde kısa bir tunik giymiştir. Tunığın kıvrım yerleri ve katları, elbisenin rengine göre daha koyu renkte sarı ve gri tonlarında yapılmıştır. Tunığın etek uçlarında siyahla yapılmış iki çiçek motifi bulunmaktadır. Belinde sarı ve kırmızı tonlarında önden bağladığı bir kuşağı bulunmaktadır. Tunüğünün üzerinde tek omzuna atılı vaziyette kırmızı ve tonlarında yapılmış bir pelerini vardır. Pelerinin kıvrım yerleri siyahla belirginleştirilmiştir. Ayağında kahverengi tonlarında, siyah bağcıklı

dizlerin altında biten bir çizme giymiştir. Sağ elinde sarı ve bordo tonunda uca doğru kalınlaşan kısa bir değnek tutmaktadır. Figürünün ensede biten dalgalı kısa bir saçı vardır. Saçtaki dalga siyah ve kahverenginin farklı tonlarında tessara kullanılarak verilmiştir. Mozaik ustası kol ve bacak ve özellikle göğüste, farklı tonlarda tesseralar kullanarak bu insanın kaslı ve güçlü yapısını başarı ile yansıtmıştır. Figürünün yüzünde naif bir ifade bulunmaktadır. Ağızda kullanılan siyah, kırmızı ve pembe tonlarındaki renklerle ağza açık bir ifade verilerek figüre konuşuyor havası verilmiştir. Mozaikte merkezde yer almasıyla, ağız yapısıyla ve pelerinden çıkardığı sol eliyle sanki Germanicia Kentindeki yaşamı bize anlatıyor gibi tasvir edilmiştir (Resim 58).



Resim 58: Orta Panonun Ortasında Yer Alan Çoban

Bu figürün hemen yanında sağda yerde yatar vaziyette 58x64 cm. ebatında bir kurt köpeği tasvir edilmiştir. Krem ve kahverengi tonlarda yapılmış olan köpeğin başı sahibine doğru geriye dönük vaziyettedir. Köpekte, kaslar ve uzuvlar arası geçişler koyu renkle verilmiştir. Köpeğin güçlü ve yapılı olduğu kaslarından sezilebilmektedir. Ağzı açık olarak yapılan köpeğin azı dişleri de görülebilmektedir. Boynunda siyah ve kırmızıdan yapılmış ince bir şerit halinde tasmaı vardır. Bu figürünün solunda yer alan temada 2 boğa betimlenmiştir. Boğalardan bir tanesi sağa doğru, diğeri sola doğru sırt sırta yapılmıştır. Sola doğru yapılan boğa yerden ot yerken, sağa doğru yapılan boğa ağaçtan yaprak yerken tasvir edilmiştir. Boğalarda kahverengi ve kırmızının tonları kullanılarak hayvanların güçlü ve kaslı yapısı verilmiştir. Kaslarda koyudan açığa doğru renkler kullanılarak kasın yapısı başarı ile verilmiştir. Kaslar ve uzuvlar arası geçişler koyu renkle yapılmıştır. Boğanın arkasında yapraklarını yediğı ağaç, nar ağacıdır. Yeşil ve tonlarında yapılan nar ağacındaki narlarda kırmızı ve tonları kullanılmıştır. Ağacın üzerinde sola doğru ağaçta duran bir kuş bulunmaktadır. Boğaların üstünde panonun sol kenarında bir villa tasviri yer almaktadır. Villa iki katlı olup iki girişı görölmektedir. Çoban figürünün solundaki bölümde ise; köşede büyük bir taşın üzerine oturmuş başka bir çoban figürü ve sola doğru otlayan bir boğa tasvir edilmiştir. Bu bölüm günümüz evinin temel ayakları tarafından tahrip edildiğı için çoban figürünün sadece ayakları ve bedeninin alt bölümü görülebilmektedir. Çoban da ortadaki çoban gibi kısa bir tunik giymiştir. Ayağında dizlere kadar uzanan bir çizmesi bulunmaktadır.

Elinde bir değnek tutmaktadır. Bu bölüm tahrip olduğu için sadece değneğin ucu görülmektedir (Resim 59).



Resim 59: Panonun Sağında Yer Alan Oturan Çoban

Çoban figürünün önünde sola doğru otlayan bir boğa bulunmaktadır. Boğanın arka kısmı da tahrip olmuştur. Gövdesi kırmızı ve tonlarında yapılan boğanın güçlü yapısı ve ot yerken vücudunun aldığı pozisyon gözle görülebilmektedir. Boğanın başının hemen arkasında bir armut ağacı resmedilmiştir. Armut sarı, kırmızı ve bej renklerde yapılmıştır. Ağacın sağ üst kenarında, kanatlarını çırparak uzaklaşan bir kuş bulunmaktadır. Bu tasvirin üst kenarında panodaki diğer villa tasvirine simetri oluşturacak şekilde ikinci bir villa tasviri yer almaktadır. Bu villanın da bir bölümü ne yazık ki günümüz yapısının temelleri tarafından tahrip edilmiştir. Bu villa da

diğer villa gibi iki katlıdır. Villanın kenarında bir kulesi bulunmaktadır.

Kır Yaşamı: 4.64 m. uzunluğunda 1.47 m. genişliğindedir. Alt panoda da diğer panolarda olduğu gibi üç ayrı tema işlenmiştir (Resim 81). Genel olarak doğada yaşayan koyun ve ceylanlar tasvir edilmiştir. Panonun ortasında yer alan temada; merkezde bir meşe ağacı ve ağacın her iki yanında ağaçtan yaprak yiyen besili iki koyun tasvir edilmiştir. Koyunların dış hatları ve uzuvlar arası geçişleri siyahla belirginleştirilmiştir. Beyaz ve sarı tonlarında yapılan koyunların üst kenarlarında kırmızı çizgiler yapılarak koyunların alacalı oldukları yansıtılmıştır. Koyunlardan solda bulunan gövdesinin arka bölümü günümüz yapısı tarafından tahrip edilmiştir. Soldaki koyunun arkasında yer alan kuyruk bölümünden koyunun çok besili bir koyun olduğu izlenimi uyanmaktadır. Bu temanın solunda; yine bir meşe ağacı ve meşe ağacının altında yatar vaziyette başını geriye doğru çevirmiş bir dişi geyik betimlemesi vardır. 63x67 cm. ebatında yapılan geyik yattığı yerden başını uzatarak meşe ağacından yaprak yerken tasvir edilmiştir. Vücut hatları diğer figürlerde olduğu gibi siyah konturla belirginleştirilmiştir. Dıştan içe doğru kahverengi, kırmızı, pembe ve beyaz tonlar kullanılarak beden yapısı ortaya konulmuştur. Gövdesinin alt bölümü günümüz yapısı tarafından tahrip edildiği için görülememektedir. Ortadaki temanın sağında yer alan üçüncü temada ise yine bir meşe ağacı bulunmaktadır. Ağacın altında bu kez ayakta başını geriye doğru çevirmiş ağaçtan yaprak yiyen 55x82 cm. ebatlarında bir dişi geyik tasviri bulunmaktadır. Geyiğin, vücut hatları siyah konturla

verilmiştir. Koyudan açığa doğru kahverengi ve kırmızının tonları kullanılarak bedeninin yapısı ve uzuvları yapılmıştır. Kısa küt bir kuyruğu bulunmaktadır. Kuyruğunun altından yere dökülen siyah top parçacıkları ve yerde biriken parçalarla dışkı yaparken betimlenerek tasvire gerçekçilik katılmıştır. Yine yüzündeki ifadeyle panoda yer alan diğer hayvanlarda olduğu gibi dallar ve yaprakları yerken aldığı haz yüzünde hissedilebilmektedir. Panoda, ortada merkezde yer alan ağacın üstte kalan bölümüne sağlı-sollu olarak iki villa resmedilmiştir. Solda yer alan villa, kuleli şatovari bir villa olup iki katlı ve iki kapılıdır. Sağda yer alan villa, mozaikte yer alan 5 villa betimlemesinden farklıdır. Bu yapının etrafı sur duvarları ile çevrilmiş olup yapının ön cephesinde çok sayıda sütunu bulunmaktadır. Alt panonun her tarafına stilize çiçekler serpiştirilmiştir (Resim 60).



Resim 60: Alt Pano “Kır Yaşamı”

Bordür Bezemesi: Mozaikte, panoları 30. cm. genişliğinde geometrik desenden oluşan ince bir iç bordür ve asma-üzüm dallarının oluşturduğu madalyonlar içerisinde evcil, yabani hayvanların betimlendiği 78 cm. genişliğinde bir dış bordür çevrelemektedir. İç bordürün ana zemini bordodur. Beyaz, krem, yeşil renklerde boncuk ve pul dizisinden oluşmaktadır. Bordürlerin arası ve ana kompozisyon sarı, beyaz, kuşaklarla birbirinden ayrılmıştır. Dış bordürün ana zemini beyaz olarak döşenmiştir. Beyaz fonda ana panoda uygulanan balık sırtı uygulanmamış mozaikler düz olarak döşenmiştir. Bordür, bordo renkli asma dallarının oluşturduğu sarmaşıklardan meydana gelen madalyonlar içerisinde evcil ve yabani hayvan betimlerinden oluşmaktadır. Asma dalları, yeşilin tonlarında asma yaprakları, asma filizleri ve bordo-kırmızı tonlarında

yapılan üzüm salkımları ve filizleri ile zenginleştirilmiştir. Bordürde yoğun bir tahribat söz konusudur. Sadece doğuda kalan bordürün sadece güney köşesi ve bir madalyonu tahrip olmuştur. Günümüze kadar en sağlam ulaşan bordürün üzerinde 8 madalyon görülebilmektedir (Resim 61).



Resim 61: Mozağin Doğu Bölümüne Yer Alan Bordür

Madalyonlardan ikisi güney uçta tahrip olmuştur. Kuzeyde yer alan ve köşe madalyonunun içerisinde diğer hayvan tasvirlerinden farklı olarak mimari bir sütun ve sütunun üzerinde bir sepet tasvir edilmiştir. Sütunun ayağı, siyah, sarı, beyaz ve bordo renkte şeritlerden oluşmaktadır. Sütunun altında ve ortasında yatay bir bölümü mevcuttur. Sütunun üstünde siyah ve bordo renkten oluşan yatay bir sepetin içerisinde meyveler ve dallar bulunmaktadır (Resim 83). Meyveler siyah ve bordo kenarlıklı pembe ve beyazdan yapılmıştır. Sepetin üstünde yeşilin tonlarında dallar ve yapraklar sarkmaktadır. Meyvelerin dallar, yapraklar içerisine konulduğu izlenimi uyandırılmıştır (Resim 62).



Resim 62: Bordürdeki Meyve Sepetli Sütun

Mozaikte yer alan diğer bordür köşeleri tahrip olduğu için köşelerde hangi tasvirlerin bulunduğu bilinmemektedir. Büyük bir olasılıkla her köşede hayvan tasviri dışında böyle bir betimlemenin bulunması olasıdır. Sırasıyla doğu bordürde yer alan hayvan betimlemeleri ördek(çamurcun), tilki, sülün (?) tavşan, ördek (yeşilbaş), angut ve ayı betimlemesidir. Hayvan tasvirlerinin sırayla yapılan incelemesinde;

Ördek (Çamurcun): 30x25 cm. ebatında bir ördek cinsi olan çamurcun profilden yapılmıştır. Hatları siyah konturla belirlenmiştir. Sola doğru ilerlerken başını geriye doğru yukarı uzatarak üstünde yer alan üzüm salkımını yerken betimlenmiştir. Uzun ince kafası, bordo ve koyu sarı, uzun gagası bordo renkte yapılmıştır. Siyah ve beyazdan minik bir daire şeklinde yapılan göz, yukarı doğru bakar pozisyonundadır. Gövdede kanatlar kapalı olarak verilmiştir. Kanadın

ucunda yer alan telekler ince çizgiler halindedir. Arka tarafta görülmeyen kanat ise siyah renkten küçük bir çıkıntı şeklinde yapılmıştır. Gövdede yeşil ve tonları, boyunda kahverengi ve tonları uygulanarak ördeğin doğal yaşamdaki tüm renkleri yansıtılmıştır. Bacaklar, siyah ve bordo renkten çizgi şeklinde verilmiştir. Bir ayağı ileri doğru diğer ayağı geride yapılarak bu haliyle üzüme uzandığı andaki pozisyon yakalanmıştır (Resim 63).



Resim 63: Ördek (Çamurcun) Tasviri

Tilki: 43x16 cm. ebatında yapılmıştır. Profilden sağa doğru üzümler yerken betimlenmiştir. Hayvanın dış hatları siyah tek sıra tesseralarla oluşturulmuştur. Sırtta ve boyunda siyahın yanında kırmızı kahveden ikinci bir sıra tessera dizisiyle figüre derinlik

kazandırılmıştır. Ön ayaklar yukarı doğru kalkık, arka ayaklar geriye doğru kasılmış ve yere basar vaziyettedir. Bu vaziyette üzümü yakaladığı an tasvir edilmiştir. Ön sağ ayağıyla asma dalını tutarak üzüm salkımını kendine doğru çekerken sol ayağıyla da salkıma uzanmaktadır. Gövde kirli beyaz, karın ve boyun beyazdan yapılarak hayvanın doğal renkleri bire bir yansıtılmıştır. Sağ arka ayak ve sağ ön ayak kirli beyazdan, arka planda kalan sol ön ve arka ayaklar ise koyu kahveden yapılmıştır. Bu uygulama ile arka plandaki bu uzuvların arka planda kaldığı yansıtılarak betimlemeye realist bir üslup katılmıştır. Vücudunda üzüme uzanmak için aldığı pozisyon ve değişim, renk tonlamalarıyla yakalanmıştır. Başta yer alan kulaklar sivri olarak aşağıya doğru eğilmiştir. Gözler badem şeklinde üzüme bakar vaziyettedir. Üzüm yerken açılan ağızda dişler beyaz küçük tesserlardan oluşturulmuştur. Yüze ve göze kazandırılan ifade ile hayvanın üzüme uzanırken yiyeceğini bulmanın verdiği heyecan ve telaş izleyiciye hissettirilmiştir. Uzun kuyruk ve gövdenin arkasında yer alan tüylerdeki salınım ile yukarıya doğru kalktığı andaki değişim bile verilmiştir (Resim 64).



Resim 64: Tilki Tasviri

Sülün (?): 28x30 cm. ebatında sola doğru profilden yapılmıştır. Baş geriye doğru dönük vaziyette üzüm yerken betimlenmiştir. Dış hatları ve vücut hatları siyah konturla belirginleştirilmiştir. Gövdesi yeşil göğsü yeşil ve kızıl kahve, karın ve kanat altı pembe, kanat açık kirli yeşil, kuyruk yeşil ve siyah, bacaklar ve ayaklar kızıl kahve renkten tek sıra çizgi halinde yapılmıştır. Sol ayağını gövdesine doğru çekerken sağ ayağını geriye doğru atıp ayak ucuyla yere basmış vaziyettedir. Bu vaziyette üzümü yemek için hareket halindeki anı yansıtılmıştır. Baş kızıl kahve ve pembe, göz benek şeklinde siyah çerçevesi olarak beyaz renkten yapılmıştır. Uzun gagası kızıl kahve renktendir. Kanatlar kalkık vaziyette yapılarak üzüme uzanma anında aldığı pozisyonudur. Bacaklarda, sağ bacak sol bacağı göre koyu renkte yapılarak figüre

derinlik kazandırılmıştır. Mozaik ustası tüm figürlerde olduğu gibi bu figürde de kuşu en ince detayına kadar doğada bulunduğu haliyle yansıtmış, hatta boğazına beyazdan yaptığı iki yutakla gerçekçi üslubunu had safhaya ulaştırmıştır (Resim 65).



Resim 65: Ördek (Yeşilbaş) Tasviri

Tavşan: 34x22 cm. ebatında profilden sağa doğru tasvir edilmiştir. Yere uzanmış vaziyette önündeki üzümli yerken betimlenmiştir. Vücut hatları ve kas geçişleri siyah konturla yapılmıştır. Tavşanın, sırtında siyahın yanında ikinci bir sıra yapılan kahverengi tesseralarla vücuda bir derinlik katılmıştır. Bu ikili tessera dizisi gövdede de uygulanarak, gövdede uzanmaktan dolayı oluşan kas geçişleri ve vücudun aldığı biçim verilmiştir. Tüm vücutta kirli sarı ve bej tonlarında, karın ve boynun altı beyaz renkten yapılmıştır.

Uygulanan bu renk tonlamalarıyla, tavşanın realist bir üslupla yansıtılması sağlanmıştır. Renk tonlamaları aynı zamanda figüre perspektif ve derinlik kazandırmıştır. Arka planda kalan ayakları diğer figürlerdeki gibi ön ayaklarına nazaran koyu renkte yapılmamıştır. Yalnız arka ayaklarda, arka planda kalan bacak ve ayak, ön ayağa nazaran daha küçük ve ince yapılarak yansıtılmıştır. Baş kahve ve pembe tonlarında, göz siyah renkten üzüme bakar şekilde aşağı doğru yapılmıştır. Burun ve ağız siyahla çizgisel olarak verilmişse de ağızda üzümü yerken oluşan değişim büyük bir ustalıkla yansıtılmıştır. Uzun kulaklar hafif geriye doğru dik bir şekilde yapılmıştır. Sağ kulak, sol kulağa nazaran daha büyük ebatta yapılmıştır (Resim 66).



Resim 66: Tavşan Tasviri

Ördek (Yeşilbaş): 25x27 cm ebatında sağa doğru yürür vaziyette tasvir edilmiştir. Profilden, basık sırtlı, göğüs ileri doğru çıkık vaziyette betimlenmiştir. Dış hatları siyah konturla verilmiştir. Ördek figürünün de; gövdede ve başta bölgesel renk tonlamaları uygulanarak figüre hacimsellik katılmıştır. Aynı zamanda bu renk tonlamalarıyla hayvanın realist bir üslupla betimlenmesi sağlanmıştır. Kanatta koyu zeytuni yeşil ve açık yeşil, gövdede dıştan içe doğru kirli sarı, bej ve beyaz, başta koyu zeytuni yeşil ve açık yeşil renk uygulanmıştır. Kanat katlanmış vaziyette gövdeye bitişik, kuyruk küt bir şekilde yapılmıştır. Göz, benek şeklinde göz kenarı kırmızı, bebeği siyah olarak yapılmıştır. Kızıl kahve renkten tek sıra tesseralarla ayak ve bacaklar oluşturulmuştur. Sağ ayak geride sol ayak ileride, ayak uçları yere basar vaziyette yapılarak ördeğin yürürken aldığı pozisyon yansıtılmıştır (Resim 67).



Resim 67: Ördek (Yeşilbaş) Tasviri

Angut: 25x24 cm. ebatında yapılan angut kuşu sola doğru profilden yapılmıştır. Göğüs kabarık bir şekilde ileriye doğru çıkık vaziyette, kuyruk küt şekilde tasvir edilmiştir. Göğüs ve kanat altı, açık ve koyu kırmızı kahverengi, kanat kirli sarı ve pembe, sırt kahverengi renkten yapılmıştır. Kanat kenarları ve vücut hatları siyah konturla sınırlandırılmıştır. Ayak ve bacaklar kırmızı kahveden yapılmıştır. Sağ bacakta ayrıca hayvanın but kısmı da kırmızı kahveden yapılarak hayvanın arka planda kalan bacağı başarıyla yansıtılmıştır. Kuş genel duruşuyla ileri doğru bakan, hareketsiz olduğu yerde tünemiş bir hayvan pozisyonundadır (Resim 68).



Resim 68: Angit Tasviri

Ayı: 36 cm. uzunluğunda olan ayının baş kısmı tahrip olduğu için yüksekliği ölçülememiştir. Bordürdeki diğer hayvan figürlerinde olduğu gibi yine profilden dış hatları ve vücut anatomisi siyah konturla yapılmıştır. İri gövdeli olarak tasvir edilen figürde hayvanın doğal yaşamdaki sık kıllı ve kırçılı kalın postu tüm vücutta kahverenginin tonlarında açıklı koyulu ve aralara siyah çizgiler halinde tonlar uygulanarak yansıtılmıştır. Gövdede uygulanan renk tonlamalarıyla aynı zamanda hayvanın o anki vücudunda oluşan anatomik yapı da verilmiştir. Arka ayaklar geride yere basar vaziyette, ön ayaklardan sağ ayak öne doğru kalkmış vaziyette, ön sol ayak yere basar pozisyonda yapılmıştır. Bu pozisyonu ile hayvanın üzüme uzanarak yediği anda aldığı pozisyon yansıtılmıştır. Arka bacaklar ön bacaklara nazaran daha koyu renkte yapılarak hayvanın arka planda kalan bacakları yansıtılmıştır. Baş tahrip olsa da yere doğru dökülen üç üzüm tanesinden hayvanın bir eylem halinde üzüm yerken betimlendiğini anlayabiliyoruz (Resim 69).



Resim 69: Ayı Tasviri

Güneyde kalan bordürün doğuda kalan köşesi tahrip olmuştur. Bu yöndeki madalyonlarda sırasıyla sülün (?), ördek (çıkırıkçın), at ve ördek (yeşilbaş) olmak üzere dört hayvan betimlemesi bulunmaktadır (Resim 70).



Resim 70: Mozağin Güney Bölümünde Yer Alan Bordür

Sülün : 32x28 cm. ebatında sağa doğru yapılmıştır. Dış hatları siyah konturla sınırlandırılmıştır. Bir eylem anında değil durur vaziyette betimlenmiştir. Kanatlar metalik yeşil ve açık yeşil, gövde ve karın bordo ve pembe, boyun ve baş metalik yeşil ve açık yeşil, gaga kırmızı kahve, bacak ve ayaklar kırmızı kahve renkten yapılmıştır. Tüm vücutta koyudan açığa doğru uygulanan renk tonlamaları ile vücutta yer alan uzuv geçişleri ve hayvanın doğal yaşamdaki renkleri bire bir yansıtılmıştır. Göz küçük bir daire şeklinde beyazdan, çevresi siyahtan yapılmıştır. Boynunda yer alan iki dar halka bir sıra beyaz tesseralardan oluşturulmuştur (Resim 71).



Resim 71: Sülün Tasviri

Ördek (Çıkrıkçın): 33x24 cm. ebatında sola doğru profilden yapılmıştır. Dış hatları siyah konturla verilmiştir. Başta, kanatta ve gövdede yeşil ve tonları kullanılmıştır. Ördek karşıya bakar vaziyette yerinde dururken betimlenmiştir. Kızıl kahveden aynı seviyede yapılan ayakları ile hareket halinde olmadığı yansıtılmıştır. Kanatları kapalı olarak betimlenen figürde göz çevresi siyahtan, benek beyazdan sola doğru bakar vaziyette yapılmıştır. Kuyruğu tahrip olmuştur (Resim 72).



Resim 72: Ördek Tasviri

At: 33x36 cm. ebatında yapılmıştır. Sola doğru ayakta dururken betimlenmiştir. Dış hatları siyah konturla verilmiştir. Sırtta, siyahın yanında kızıl kahve renkten bir sıra daha yapılan tesseralarla hayvana derinlik ve hacimsellik kazandırılmıştır. Tüm vücutta kirli sarı ve bej tonları uygulanmıştır. Karın altı ve boynun altı beyaz renkte yapılarak bu renk tonlarıyla hayvanın doğadaki haliyle realist bir üslupla betimlenmesi sağlanmıştır. Arka bacaklar ön bacaklara nazaran daha koyu renkte yapılarak hayvanın arka planda kalan uzuvları yansıtılmıştır. Göz benek şeklinde beyazdan yapılmıştır. Mozaik sanatçısı tarafından yüze yansıtılan ifade ile atın huzur içerisinde doğal ortamında olduğu gibi yansıtılması sağlanmıştır (Resim 73).



Resim 73: At Tasviri

Ördek (Yeşilbaş): 32x30 cm. ebatında sola doğru yapılmıştır. Önünde yer alan yaprağı yemek için baş kalkık vaziyette yaprağa bakar pozisyonda betimlenmiştir. Dış hatları siyah konturla verilmiştir. Kanat yeşil ve tonlarında, kanat altı pembe, karın kırmızı kahve, boyun ve baş yeşil ve tonlarında yapılmıştır. Kuyruk, kahve ve siyahtan çizgi şeklinde hafif aşağı doğru eğik pozisyonda betimlenmiştir. Göz, küçük bir daire şeklinde beyazdan, göz bebeği siyahtan yapılmıştır. Sağ ayak kırmızı kahverengiden hafif öne doğru kalkık vaziyette, sol ayak geride hafif basar pozisyonda verilmiştir (Resim 74).



Resim 74: Sülün Tasviri

Mozaiğin batı bölümünde yer alan bordür, diğer bordürlere nazaran daha az tahrip olmuştur. Bu bordürde sırasıyla ördek, ayı, angut, ördek (yeşilbaş), tavşan, sülün(?), kurt ve kuş tasviri yer almaktadır (Resim 75).



Resim 75: Mozaiğin Batı Bölümünde Yer Alan Bordür

Ördek: 32 cm. yüksekliğinde yapılan figürde kuyruk ve gövdenin bir bölümü tahrip olduğu için uzunluk alınamamıştır. Gövde yeşil ve tonlarında, kanat kirli sarı ve açık yeşil, kanatın altı gri, boyun yeşil, baş bordo ve tonlarında, bacak ve ayaklar kırmızı kahve renkten yapılmıştır. Ayak uçları hafif yere basar pozisyonda iki ayak aynı seviyede yapılarak ördeğin olduğu yerde hareketsiz durduğu an betimlenmiştir. Gagası diğer kuşların aksine kalın olarak yapılan ördek ileri doğru bakar pozisyonundadır (Resim 76).



Resim 76: Ördek Tasviri

Ayı: 35x27 cm. ebatında yapılmıştır. Profilden sola doğru üzüm yerken betimlenmiştir. Arka ayaklar geride yere basarken ön ayaklar ileri doğru kalkık vaziyettedir. Baş yukarı doğru üzüme hamle yapar şekildedir. Dış hatları ve uzuv geçişleri siyah konturla belirginleştirilmiştir. Tüm vücutta, kızıl kahve ve kahvenin tonları aralara siyahlar atılarak renkler karışık bir şekilde uygulanmıştır. Böylece hayvanın doğal ortamındaki renkleri yansıtılmıştır. Bu karışık uygulanan renklerle aynı zamanda hayvanın kıllı kalın postu da natüralist bir üslupla yapılarak hayvanın postu izleyiciye başarı ile verilmiştir. Hayvanın boynunun altı, karın altı ve bacağına alt kısımları beyaz renkte yapılmıştır. Boynunda üzüme uzanırken oluşan kasılma ve vücudunun aldığı biçim renk tonlamalarıyla yakalanmıştır. Ağız açık dili üzüme değmiş vaziyette yapılan ayının diğer üzüm salkımlarına adet ve biçim olarak bakıldığında üzüm

salkımının yarısını yediği ve halen yemekte olduğunu anlayabiliyoruz. Mozaik ustası büyük bir titizlikle yaptığı figürde ayının gözüne ve yüzüne kattığı ifade ile, hayvanın üzüm yerken içinde bulunduğu haz ve mutluluğu da yakalamıştır (Resim 77).



Resim 77: Ayı Tasviri

Angut: 26x25 cm. ebatında sağa doğru yürürken profilden betimlenmiştir. Sırt, kuyruk ve karın altı kızıl kahverengiden, kanat ve gövde kirli sarı ve bejden, baş ve boyun kirli sarı renkten yapılmıştır. Tüm vücutta koyu renkten açık renge doğru yapılan ton farklılıklarıyla figürün doğal ortamında natüralist bir üslupla yansıtılması sağlanmıştır. Bacaklar ve ayaklar tek sıra kızıl kahveden çizgi şeklinde verilmiş olup ayaklar öne doğru eğik vaziyette yapılarak kuşun yürüdüğü hissi izleyiciye yansıtılmıştır (Resim 78).



Resim 78: Angıt Tasviri

Ördek (Yeşilbaş): Sola doğru üzüm yerken tasvir edilmiştir. Dış hatları siyah konturla sınırlandırılmıştır. Baş, boyun yeşil ve tonlarında, sırt ve karın kızıl kahverengi, kanat ve gövde yeşil, kirli beyaz renklerde yapılmıştır. Tek sıra kızıl kahverengiden yapılan bacak ve ayaklarda, ayaklar öne doğru yapılarak üzüme uzanma anı yansıtılmıştır. Göz yuvarlak bir benek şeklinde yapılmıştır. Göz mozaik sanatçısının resme kattığı ustalıkla üzüme bakar pozisyonda verilmiştir (Resim 79).



Resim 79: Ördek (Yeşilbaş) Tasviri

Tavşan: 34x27 cm. ebatında yapılmıştır. Sola doğru yatar pozisyonda resmedilmiştir. Dış hatları siyah konturla verilmiştir. Tavşanın gövdesinde; koyudan açığa doğru yapılan renk tonlamalarıyla kas geçişleri ve uzuv geçişleri başarı ile yansıtılmıştır. Gövde koyu kahveden açık kahveye doğru ve bej, karın, boyun altı beyaz, baş kirli beyaz renkten yapılmıştır. Kahve ve bej tonlarında yapılan bacaklarda, arka bacaklar ön bacaklara nazaran daha koyu renkte yapılarak hayvanın arkada kalan bacakları yansıtılmıştır. Ön ayaklar uzanmış vaziyette arka ayaklar vücuda çekik vaziyette yapılarak hayvanın yatış anındaki pozisyon verilmiştir. Gözler önündeki yaprağa bakar vaziyette siyahtan, kulaklar hafif geriye doğru dik bir biçimde, ağız kapalı bir vaziyette yapılmıştır (Resim 80).



Resim 80: Tavşan Tasviri

Sülün (?): Sola doğru 27x25 cm. ebatında yapılmıştır. Başının üstünde yer alan üzümü yemek için başını geriye doğru çevirmiş vaziyettedir. Diğer figürlerde olduğu gibi dış hatları siyah konturla belirginleştirilmiştir. Gövde yeşil ve tonlarında, kanat kızıl kahve ve pembe, kısa boyun yeşil, baş kızıl kahve ve pembe, gaga kızıl kahveden yapılmıştır. Kuyruk ise siyah ve kahverengi renkten çizgi halindedir. Sol ayak yukarı doğru kalkık vaziyette, sağ ayak geriye doğru atılmış vaziyette betimlenmiştir. Sol bacak, sağ bacağa nazaran daha kalın yapılarak sağ bacağın arka planda kaldığı yansıtılmıştır. Gövdede yer alan kanadın kenarında uygulanan bir sıra siyah tessera ile kanatın üzüme uzanırken aldığı şekil yansıtılmıştır (Resim 81).



Resim 81: Sülün (?) Tasviri

Kurt: Sola doğru 24x35 cm. ebatında koşar vaziyette betimlenmiştir. Kas ve uzuv geçişleri siyah ve kahverengiyle verilmiştir. Tüm vücut kirli sarı, karın ve boyun altı açık gri renk ile yapılmıştır. Ağız açık bir vaziyette kırmızı renk ile yapılan dil dışarıda tasvir edilmiştir. Ağzın içinde görünen dişler tek sıra beyaz tessera ile yapılmıştır. Kulaklar geriye doğru yapılarak, hayvanın koşarken kulaklarının aldığı pozisyon ayrıca yansıtılmıştır. Göz yuvarlak küçük bir benek şeklinde siyahtan ileri doğru bakar pozisyonundadır. Ön ve arka ayaklar açık bir şekilde yapılarak kurdun koşar vaziyette olduğu an yansıtılmıştır. Tüm vücutta uygulanan renk tonlamaları ve tesseraların dizilişi, açık olan ağız ve dışarda olan dil ve arkaya doğru salınan kuyruk ile hayvanın koştuğu izleyiciye başarı ile yansıtılmıştır. Ayrıca tüm figürde uygulanan açıklı-koyulu

renk tonlamalarıyla hayvanın kas geçişleri yansıtıldığı gibi koşma anında vücutta oluşan değişimde yansıtılmıştır (Resim 82).



Resim 82: Tilki Tasviri

Kuş: 16 cm. yüksekliğinde sağa doğru yürür vaziyette yapılmıştır. Baş tahrip olmuştur. Dış hatları ve uzuv geçişleri siyah tek sıra tessera ile verilmiştir. Sırt ve kanat koyu ve açık yeşil, gövde dıştan içe doğru kirli sarı ve bej renklerde. Tüm vücutta koyudan açığa doğru uygulanan renk tonlamalarıyla hayvanın realist bir üslupla doğal ortamındaki hali yansıtılmıştır. Kızıl kahve renkten yapılan sağ ayak geride soldaki ayak önde yere basar pozisyonundadır. Kanatlar gövdeye doğru kalkık vaziyette kuyruk geriye doğru iki bölüm halinde verilerek yürüme anındaki bu uzuvların aldığı pozisyon verilmiştir (Resim 83).



Resim 83: Kuş Tasviri

Mozağin kuzey bölümünde yer alan bölüm, asfalt yolun altından bulunduğu için büyük oranda tahrip olmuştur. Bu bordürde sadece ördek, erkek geyik, güvercin ve at tasviri kalmıştır (Resim 84).



Resim 84: Mozağin Kuzey Bölümünde Yer Alan Bordür

Kuş: Sola doğru yürür vaziyette yapılan figürde, baş ve gövdenin bir bölümü tahrip olduğu için ölçü alınamamıştır. Dış hatları ve uzuv geçişleri diğer figürlerde olduğu gibi siyahla verilen kuşun kanat altı ve gövde açık kirli sarı, karın koyu sarı, kanat siyah ve yeşil renk tesseralardan yapılmıştır. Sağ ayak yukarıda gövdeye çekik pozisyonda, sol ayak arkaya doğru atık vaziyette yapılarak hayvanın yürüme eylemindeki anı yansıtılmıştır (Resim 85).



Resim 85: Kuş Tasviri

Erkek Geyik: Sağa doğru 39x26 cm. ebatında asma yaprağı yerken betimlenmiştir. Dış hatları siyah konturla yapılmıştır. Tüm vücutta açık kahverengiden kirli sarıya doğru renk tonlamaları uygulanmıştır. Karna doğru pembelikler, boyun, kuyruk ve karın altında gri-beyaz renk uygulanarak hayvanın doğal ortamında bulunduğu rengiyle, realist bir üslupla yansıtılması sağlanmıştır. Sırtında yer alan benekler siyahla verilmiştir. Geyiğin uzun ince bacakları, kirli sarıdan yapılmıştır. Ön bacaklar öne doğru gergin bir vaziyette yere basar pozisyonda, arka bacaklar geride yapılarak geyiğin yaprak yeken bacaklarının aldığı pozisyon yansıtılmıştır. Göz badem şeklinde yediği yaprağa bakar şekildedir. Boynuzlar dal şeklinde siyah ve kahverengi renktendir. Kulaklar ince uzun her iki yana doğru açık pozisyonda yapılmıştır. Mozaik sanatçısının figüre kattığı ustalıkla hayvanın yaprağı yerken vücudunda oluşan anatomi

tüm uzuvlarda ve kaslarda büyük bir ustalıkla yansıtılmıştır (Resim 86).



Resim 86: Geyik Tasviri

Güvercin: 40x22 cm. ebatındadır. Sağa doğru önünde bulunan üzüm filizini yerken betimlenmiştir. Dış hatları siyah konturla yapılmıştır. Kanatta kahve ve tonları, kanatın altında açık yeşil ve tonları, karında ve boyunda siyah, başta bordo, kırmızı ve pembe renk tesseralar uygulanmıştır. Sırtta ve kuyrukta uygulanan açıklı koyulu siyah ve gri renkle, kuşun doğal ortamındaki alacalı yapısı başarı ile yansıtılmıştır. Gövde ve baş öne doğru hafif eğik pozisyonda yapılarak hayvanın üzüm filizini didiklerken vücudunun aldığı pozisyon yansıtılmıştır. Sağ ayak geriye doğru hafif kalkık vaziyette, sol ayak ileri doğru yere basar vaziyette yapılarak güvercinin eylem anı verilmiştir. Boynunda yer alan iki halka beyaz

renktendir. Göz çevresi beyaz, göz beneği siyah renkten yediği yiyeceğe bakar pozisyonundadır (Resim 87).



Resim 87: Güvercin Tasviri

At: 43x32 cm. ebatındadır. Sola doğru üzüm yerken betimlenmiştir. Dış hatları siyah konturla yapılmıştır. Sırtta ve kas geçişlerinde koyu renk uygulanarak kas geçişleri ve sırttaki hacimsellik yansıtılmıştır. Tüm vücut kirli sarı ve kirli beyaz renkte yapılmıştır. Sağ ön ayak, öne doğru kalkık vaziyette, sol ön ayak geride hafif öne doğru yere basar pozisyonundadır. Arka sol ayak geriye doğru kasılmış vaziyette, sağ ayak dirsekten kırık vaziyette öne doğru atılmış olarak tasvir edilerek atın üzüme uzanırken vücudunun aldığı pozisyon yansıtılmıştır. Atın, üzüme uzanırken gövdesinde oluşan değişim renk tonlamalarıyla yakalanmıştır. Arka fonda kalan bacaklar daha koyu renkte yapılarak izleyiciye arkada kalan uzuvlar yansıtılmıştır. Uzun kalın boynun üzerinde yer alan

ince uzun narin yüzdeki gözler, badem şeklindedir. Göz üzümüne bakar pozisyonda yapılmıştır. Uzun ince kuyruk, geriye doğru hafif kalkık pozisyonda uca doğru kalınlaşarak hayvanın üzümüne uzanış anındaki pozisyonuyla verilmiştir. (Resim 88).



Resim 88: At Tasviri

Yaşam mozağının güneyinde kalan bordürün ortasında villanın diğer odasında yer alan geometrik bezemeli odaya geçişi sağlayan bir eşik mozağı bulunmaktadır. Eşik mozağı halen Kahramanmaraş Müzesi'nde sergilenen koridor mozağının bordürünü oluşturan lotus bezemeden oluşmaktadır (Resim 89).



Resim 89: Eşik Mozaïği

Koridor Mozaïği

Yaşam Mozaïğinin yer aldığı aynı parselde, 2000 yılında aynı ev sahibi tarafından evin kömürlüğünde yapılan kaçak kazı sonucunda bulunmuştur. Müze Müdürlüğü'nce alanda 2001 yılında bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kurtarma kazısı sonucunda mozaik, bulunduğu alandan plakalar halinde kesilerek müzeye taşınmıştır. Bu mozaik Kahramanmaraş Müzesinin yeni teşhir-tanzim çalışmaları kapsamında restoratörlerin altı aylık bir çalışması sonucunda tekrar birleştirilmiştir (Resim 90).



Resim 90: Koridor Mozaïği

Halen Kahramanmaraş Müzesi'nde mozaik salonunda sergilenmektedir. Birleştirilen mozaïğin ters L şeklinde olması, sağa doğru köşe yaparak dönmesi nedeniyle bir koridor mozaïği olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle mozaïğe “Koridor Mozaïği” adı verilmiş olup mozaik tez içerisinde katalogda 137-138 sayfa numaralarda yer almaktadır. Yatay yüzeyi 4.15 m., dikey yüzeyi de 3.96 m. uzunluğunda olan mozaikte, yatay yüzey 2.62 m. genişliğinde, dikey yüzey 1.52 m. genişliğindedir. Müzesince 2009 yılında ortaya çıkarılan yaşam mozaïğinde yer alan ve villanın diğer odasına geçişi sağlayan eşik mozaïğindeki lotus motifi ile bu koridor mozaïğinin kenarlarında yer alan lotus bordürleri aynıdır. Bu nedenle bu alanda farklı zamanlarda ortaya çıkarılan iki mozaikte aynı villanın taban mozaikleridir. Her iki kenarda tahribatlar söz konusudur. Mozaik

üzerinde köşede yer alan büyük bir kantharos içerisinde iki dal halinde çıkan ve bütün panoyu saran asma dalları arasında üzüm salkımlarını yiyen yabani ve evcil hayvan betimlemeleri yer almaktadır (Resim 91).



Resim 91: Koridor Mozaïği Çizimi

Mozaikte yer alan asma dallarından oluşan madalyonlar içerisindeki hayvan betimlemelerin her birinin farklı bir hayvanı yansıtmaması nedeniyle tek tek incelemek yerinde olacaktır. Koridor

mozaikinin daha geniş olan yatay bölümünde iki sıra sarmaşık dallar arasında hayvan betimlemeleri bulunmaktadır. Mozaik üzerinde yer alan evcil ve yabani hayvanların incelenmesinde; sırasıyla mozaik üzerinde ayı yavrusu, güvercin, geyik, saz horozu, boğa ve ayı betimlemesi yer almaktadır.

Ayı Yavrusu: Profilden 61 cm. yüksekliğinde yapılmıştır. Gövdesinin arka bölümü tahrip olduğu için tam ölçü alınamamıştır. Arka ayaklar üzerinde duran pozisyonda arka ayaklar yan yana bitişik olarak betimlenmiştir. Ön ayaklardan sağ ayağını yerden destek almak için basar vaziyette, sol ayağını yukarı doğru kaldırmış vaziyettedir. Bu haliyle hafif öne doğru eğik pozisyonda tasvir edilerek ayının ayağa kalkar anındaki eylemi betimlenmiştir. Uzun iri pençeler ileri doğru yapılmıştır. Siyah, gri ve siyahın tonlarının kullanıldığı ayı yavrusunun, doğal ortamındaki postunda yer alan kırçilli yapısı renk tonlamalarıyla yakalanmıştır. Ağzı açık vaziyette yapılan figürde açık ağızdan görünen dişler tek sıra beyaz tesseralarla verilmiştir. Küçük bir badem şeklinde beyazdan yapılan gözde göz bebeği ileri doğru bakar pozisyonadadır. Ayrıca ayının ayağa kalkarken vücudunda oluşan değişim, mozaik ustası tarafından tüm vücutta uygulanan koyulu-açıklı renk tonlamalarıyla yaratılmıştır. Aynı zamanda mozaik ustası hayvanın yüzüne verdiği ifade ile ayının diğer madalyonda yer alan kuşu yani avını görmenin verdiği mutluluğu büyük bir ustalıkla yüzüne yansıtmıştır (Resim 92).



Resim 92: Yavru Ayı Tasviri

Güvercin: 41x32 cm. ebatında profilden betimlenmiştir. Ayakları kızıl kahve, kanatları açık koyulu yeşil, başı yeşil, kanat altı ve gövdesi kırmızı, pembe ve sarı renklerde yapılmıştır. Sağ ayağını yukarı kaldırmış vaziyette, sol ayak yere basar vaziyette yürürken betimlenen figürde yürüme anı yansıtılmıştır. Boynunda kavuniçi renkte kenarları siyahla belirginleştirilmiş iki renkli halkası vardır. Göz çevresi beyazdan, bebeği siyahtan ileri doğru bakar pozisyonda betimlenmiştir. Hayvanın doğal ortamındaki renkleri tüm vücutta uygulanan değişik renkteki renk tonlamalarıyla realist bir üslupla yansıtılmıştır. Yapılan renk tonlamaları aynı zamanda hayvanın anatomisini ortaya koymuştur (Resim 93).



Resim 93: Güvercin Tasviri

Dişi Geyik: 93x77 cm. ebatındadır. Asma yaprağı yerken profilden tasvir edilmiştir. Hatları tek sıra kahverengi konturla belirlenmiştir. Tüm vücutta kıvılcık kahve pembe ve yavruağzı renkleri uygulanarak ceylana derinlik ve gerçekçilik kazandırılmıştır. Dıştan içe doğru tüm vücutta koyudan açığa doğru uygulanan bu renk tonlamalarıyla figüre belirgin bir ışık-gölge oyunu sağlanmıştır. Sağlanan bu ışık-gölge oyunu ile kaslar arası geçişler yakalanmıştır. Mozaik ustası tarafından geyiğin doğal ortamındaki ince narin ve çevik vücut yapısı izleyiciye başarı ile yansıtılmıştır. İnce uzun yüzde badem şekilli iri göz siyah tesseralarla yapılmıştır Göz bebeğinde de, tek pembe tessera kullanılmıştır (Resim 94).



Resim 94: Ceylan Tasviri

Saz Horozu: 34x60 cm. ebatında profilden yapılmıştır. Dış hatları yine siyah konturla verilmiştir. Sırt ve karın bölgesi açık kahve ve siyah renk tesseralardan karışık bir şekilde verilen kuşun doğal ortamındaki vücudundaki karışık renkleri yansıtılmıştır. Kanat, koyulu açık gri tonlarında yapılmış olup sırta doğru kalkık vaziyettedir. Boynu ve başı siyah ve yeşil renktendir. Kırmızıdan yapılmış küçük bir ibiği bulunmaktadır. Kısa çengelli gagası yine kırmızı renkten yapılmıştır. Kahverengi tek sıra tessera dizisiyle oluşturulmuş ayak ve bacaklardan sol ayak önde yere basar şekildedir. Sağ ayak geride kalkık vaziyettedir. Bu pozisyon ile kuşun hareket halinde olduğu yansıtılmıştır. Mozaik ustası tarafından tüm vücutta uygulanan yapılış tarzı ve göze kazandırılan ifade tarzı

ile arkasında yer alan ayıdan kaçır şekilde telaşlı olduğu hali büyük bir ustalıklarla yakalanmıştır (Resim 95).



Resim 95: Saz Tavuğu Tasviri

Boğa: 98x64 cm. ebatında sağa doğru üzüm yerken tasvir edilmiştir. Dış hatlar diğer figürlerin aksine kahverengi tek sıra tesseralardan oluşan konturla yapılmıştır. Boğanın tüm gövdesine uygulanan kırmızı ve pembenin tonları koyudan açığa doğru açıklıkoyulu uygulanarak ışık-gölge oyunları ile uzuvlar ve kaslar ustalıklarla yansıtılmıştır. Aynı zamanda ışık-gölge oyunu ile boğanın iri, güçlü ve kaslı yapısı da ortaya konulmuştur. Sirtında bulunan hörgüç, boynuzlar ve kulaklar hep profilden verilmiştir. Boğanın arka ayakları yere basar vaziyette ön ayakları hareket halinde yapılmıştır. Toynakları siyahla izleyiciye doğru yapılmıştır. Baş kısmında yer alan boynuzlar ince bir çıkıntı halinde verilmesine rağmen boynuzlardaki heybet başarı ile yansıtılmıştır. Göz, ağız ve kulaklar

siyah ince konturlarla verilmiştir. Göz, iri bir badem şeklinde yediği üzüme bakar pozisyonda verilmiştir. Yüze kazandırılan ifade ile üzümü yerken aldığı haz bile izleyiciye yansıtılmıştır (Resim 96).



Resim 96: Boğa Tasviri

Ayı: 97x63 cm. ebatında profilden üzüm yerken yapılmıştır. Ayının dış hatları siyah konturla belirginleştirilmiştir. Dıştan içe doğru gövdede ve başta siyahtan griye, koyudan açığa doğru yapılan renk tonlamasıyla vücut hatları ve uzuvları verilmiştir. Bu renk tonlamasıyla aynı zamanda, ayının iri ve cüsseli gövdesi de büyük bir ustalıkla yansıtılarak betimlemeye bir gerçekçilik kazandırılmıştır. Ön ayaklar yere basarken arka ayaklar hafif yukarı kaldırılmış vaziyette betimlenerek gücün ön ayaklara verildiği hissi yaratılmıştır. Ayaklardaki pençeler ve ayak topuklarındaki çıkıntılar en ince ayrıntısına kadar işlenmiştir. Yere eğildiğinde sırtında oluşan

kamburda belirgin bir şekilde verilmiştir. Göz çevresi beyaz renkte, göz bebeği, siyah ve açık kahve renk olarak iki renkte yapılmıştır. Göze kazandırılan ifade ile hem ayının üzüme bakma anı hem de ayının üzüm yerken aldığı haz yansıtılmıştır. Ön kulak yine tek sıra çizgi halinde siyahla verilirken arka kulak çıkıntı halinde tamamen koyu renkle yapılarak arkada kalan kulağın yansıtılması sağlanmıştır. Aynı zamanda yüzde, yanakta yapılan çizgilerle ayının üzüm yerken yüzünde oluşan değişimde verilmiştir. Açık olan ağızdaki diş detayları küçük beyaz tesseralarla ve dil kırmızı renk ile yapılmıştır. Ayının yediği üzümünden düşen iki tane ayrıca verilerek izleyicide ayının üzümün bir bölümünü yediği hissinin uyanması sağlanmıştır (Resim 97).



Resim 97: Ayı Tasviri

Kuşlar Mozaiği

Bağlarbaşı Mahallesinde duyarlı bir ev sahibinin Mőzeye haber vermesiyle bulunan mozaik halen tek katlı bir evin altındaki kőmőrlőęőn zeminini sőslemektedir. Őnőmőzdeki yıllarda kazısı planlanan mozaik, uzun yıllar evin bodrum katının ahır ve kőmőrlők olarak kullanılması nedeniyle bőyők Őlőőde tahrip olmuştur. 3.10x2.90 m. ebatında olan kőmőrlőęőn zemininde olan mozaik, evin duvarlarının altına doğru tőm yőnlere doğru devam etmektedir. Mozaik, ana fonu oluşturan beyaz zemin őrzerine kırmızı, kahverengi, yeşil renklerde opus tessalatum tekniğinde yapılmıştır. Bu mozaikte de; Germanicia mozaiklerinde gőrőlen realistlik, mozaiğin kenarında yer alan kuş yavrularında ve ördek tasvirinde kendini göstermektedir. Doğa yaşamından kesitler sunan mozaiğe őrzerinde yer alan kuşlardan dolayı “Kuşlar Mozaiği” adı verilmiştir (Resim 98).



Resim 98: Kuşlar Mozaiği

Mozaikte, ana kompozisyon merkezde kare bir panodan oluşmaktadır. Kare panonun ortasında iç-içe geçmiş daireler ve dairelerin köşelerinde oluşan alanlardaki kuş tasvirlerinden oluşmaktadır. Merkezdeki daire, en geniş daire olup dairenin ortasında bulunan figür tahrip olduğu için tanımlanamamıştır. Yalnızca kenarda siyahtan yapılmış bir dal görülebilmektedir. Geniş dairenin etrafında 2 dar daire, bir geniş daire ve 2 dar daire olmak üzere beş daire bulunmaktadır. Daireler arası geçiş siyahla verilmiştir. Dairelerde kırmızı, pembe, beyazla bir ahenk yaratılmıştır. Geniş olan dairede, karşılıklı iki lotus göbeğinden çıkan lotus sarmaşığı beyaz ve siyah tonlarında tüm daireyi sarmıştır. Görülebildiği kadarıyla dairelerin iki kenarında kuş tasvirleri yer almaktadır. Büyük bir olasılıkla görülemeyen iki kenarda da kuş tasvirleri yer almaktadır. Köşelerden bir tanesinde bir ördek bulunmaktadır. Ördek, siyah konturla çevrelenmiş olup, gagası ve kanatları siyahla verilmiştir. Pembe, kanatlarında belli-belirsiz kullanılmıştır. Ağız ve ayaklar kırmızı tonlarda yapılmıştır. Ayaklar tek sıra kırmızıdan hareket halinde verilmiştir. Diğer ikinci köşede yer alan kuşlar ise bir yuvada duran 3 ördek yavrusudur. Köşeden bir dal şeklinde çıkan çiçek çanağından oluşan yuvada yavru ördeklerden birisi ortada, ikisi iki kenarda farklı yönler bakarken tasvir edilmiştir (Resim 99). Büyük bir olasılıkla, diğer köşede yer alan ve hareket yönü yavru ördeklere doğru olan ördek, yavruların annesi olarak tasvir edilmiştir. Mozaik hakkında daha geniş bilgiye kazısı yapıldığında ulaşılabilecektir.



Resim 99: Kuşlar Mozaïği Detay

Avcı Mozaïği

Bağlarbaşı Mahallesiinde yapılan bir kaçak kazı sonucu ortaya çıkarılan mozaik halen iki katlı bir evin bodrumunda kömürlükte yer almaktadır. Önümüzdeki yıllarda Kahramanmaraş Müzesi'nce kurtarma kazısı yapılması planlanan mozaikte; Germanicia'nın av yaşamına ait başka bir av sahnesine yer verilmiştir. Mozaikte, bir avcının geyik avlaması anlatılmaktadır. Üzerinde yer alan av tasvirinden dolayı “Avcı Mozaïği” adı verilmiştir. Tez içerisinde katalogda 142-144 sayfalarda yer almaktadır. Mozaik, evin bodrum katında yer alan ve kömürlük olarak kullanılan odanın boyutlarında 2.5 x 3 m. ebatında açılmıştır. Odanın, beton zemini kırılarak yaklaşık 60 cm. derinlikte bulunmuştur. Opus tessalatum tekniğinde yapılmış olan mozaik toprak altından diğer evlerin temellerine ve yola doğru devam etmektedir. Mozaikte ana fonu, beyaz zemin

oluşturmaktadır. Açılabilen alanda görülebildiği kadarıyla, kare bir panonun oluşturduğu orta ana kompozisyon ve çevresinde yer alan bordürlerden oluşmaktadır. Siyah ve sarı bantlardan oluşan bir kenarlığın çevrelediği ana kompozisyonun konusunu oluşturan av sahnesinde; beyaz zemin üzerine siyah, sarı, kahverengi ve yeşil renk tesseralar kullanılmıştır. Mozaikte ana kompozisyonu iki ayrı bordür çevrelemektedir. Bordürler içten dışa doğru, akanthus yapraklarından oluşan madalyonlar içerisinde mitolojik sahnelerin yer aldığı mitolojik sahneli ve asma sarmaşıklarından oluşan madalyonlar arasında yer alan hayvan betimlemelerin yer aldığı bordürlerden oluşmaktadır. Ayrıca mozağin doğu bölümünde, bordürlerden sonra başlayan ve geometrik motiflerden oluşan ve muhtemelen başka bir mozaikli tabana geçişi sağlayan geçiş bordürü yer almaktadır. Mozaik üzerinde bordürler arası geçiş, siyah ve beyaz renkli düz hat şeklinde bordür kenarlıkları ile sağlanmıştır (Resim 100).



Resim 100: Avcı Mozaïği

Ana Pano (Av Sahnesi): Mozaikte ana panoda fon beyaz renkte döşenmiştir. Siyah ve sarı bantla çevrili kare panoda, açık alanda bir çitin içerisinde bir erkek ve bir dişi geyik yer almaktadır. Çitin dışında ise, yakaladığı avını omzunda taşıyan bir avcı bulunmaktadır. Siyah konturla dış hatları belirginleştirilmiş avcı, sarı renkte kısa bir tunik giymiştir. Tunığın kıvrımları siyahla verilmiştir. Elbisede oluşan potluklar sarının tonlarında griye yakın bir renkle, gölge yaratılarak verilmiştir. Ayağında bilekte biten siyah şeritli bir botu bulunmaktadır. Avcının dalgalı saçları sarı, siyah ve gri tonlarında yapılarak yakalanmıştır. Açıkta kalan bacak ve kolları dıştan içe doğru kırmızı ve pembe tonlarında ten renginde yapılmıştır. Bacaklarda eylem halindeyken oluşan kaslar dıştan içe doğru kırmızı ve pembenin tonlarında ışık-gölge oyunları ile başarı

ile yansıtılmıştır. Avcı öne doğru attığı sağ ayağı ve arkaya doğru gerilerek açtığı sol ayağıyla, önünde yer alan kapıdan içeri girmek üzere tasvir edilmiştir. Kapı görülebildiği kadarıyla sarı renktedir. Kenarlıkları ve üzerinde yer alan çizgisel süslemeleri kırmızıdan yapılmıştır. Avcının, kapının siyahtan yapılmış ipini elinde kendine doğru çekerek kapıyı açtığı hissi izleyiciye verilmiştir. Sol omzunda, uzun bir sopanın ucunda bir av filesinin içinde yakaladığı avını taşımaktadır. Yüz hatları keskin ve belirgin bir şekilde işlenmiştir (Resim 101).



Resim 101: Avcı Tasviri

Avcının hemen arkasında bir erkek geyik ve bir dişi geyik çitin içerisine koşar vaziyette betimlenmiştir. Siyah ve gri tesseralardan yapılmış dairesel bir çitin etrafına yeşilden çalılıklar yapılmıştır. Çitin içerisine doğru koşan erkek geyiğin dış hatları siyah konturla

belirginleştirilmiştir. Geyiğin gövdesinde ve boynunda dıştan içe doğru kahverengi ve sarının tonlarıyla bir gölgeleme oyunu yapılmıştır. Bu gölgeleme oyunuyla figüre bir gerçekçilik katıldığı gibi hayvanın koşarken gövdesinde oluşan kaslarda yansıtılmıştır. Gövdede ve boyunda uzanan koyu renkli şeritler çizgiler halinde siyah, koyu kahve ve bej renklerde yapılmıştır. İnce uzun bacakları ve uzun gövdesi ile çevikliği yansıtılmıştır. Kısa kuyruğu yukarı doğru kalkık vaziyette yapılmıştır. Öne doğru kaldırdığı ön ayakları ve arkaya doğru gerdiği arka ayaklarıyla sıçrayarak hızla koşarak çitin içerisine girdiği hissi izleyicide uyandırılmıştır. Boynuzlar kahverengi ve siyahtan dal gibi, burun siyah noktadan, ağız çizgi şeklinde, iri gözler çok fazla ayrıntıya girilmeden yapılmasına rağmen baştaki tüm uzuvlar yansıtılmıştır. Geyiğin hemen arkasında yine koşar vaziyette betimlenen dişi geyik figüründe de hatlar siyah konturla çevrelenmiştir. Dıştan içe doğru kahverengi sarı, krem ve beyazdan oluşan geyikte; yapılan renk tonlamalarıyla koşar vaziyette gövdesinde, bacaklarında ve yüzünde oluşan değişim bire-bir verilmiştir. Uzun ince bacakları ile çevikliği yansıtılmıştır. Sırtında ve gövdesinde siyah ve kahverengiden benekler bulunan ceylanda karın bölgesi beyazdan yapılmıştır. Öne doğru attığı ayakları ve geriye doğru kasılarak gerdiği bacaklarıyla hızla koşarak çitin içerisine girdiği hissedilmektedir (Resim 102).



Resim 102: Geyik ve Ceylan Tasviri

Ceylan ve geyiğin arkasında onları kovalayan ve çitin içerisine sokan bir avcı köpeği yer almaktadır. Avcı köpeğinin gövdesinin yarısı temel toprağının altında kaldığı için sadece ön kısmı görülebilmektedir. Beyaz renkte olan köpeğin vücut hatları siyah konturla verilmiştir. Boynunda kalın beyaz renkte bir tasmacı bulunmaktadır. Görülebilen ön ayakları havada olup ağız açık koşar vaziyettedir. Kulakları koşmanın etkisiyle öne doğru eğilmiştir. Ayrıca ana panoda avcının üzerinde açılan alanda sadece ayakları görülebilen bir hayvan figürü daha yer almaktadır. Ana panoyu içten dışa doğru akanthuslu, asma dallı ve geometrik desenlerden oluşan üç bordür çevrelemektedir. Mozaiğin en dışında kalan geçiş bordürü olan geometrik desenli bordür, iç-içe geçmiş sekizgenlerden oluşmaktadır. Diğer iki bordüre oranla daha geniş olarak yapılmıştır. Kırmızı, beyaz, sarı ve siyah tonlarda yapılan bordürde ortada

merkezde yer alan karelerle birleşen sekizgenlerin oluşturduğu iki dizinin kayarak, kısmen üst üste binmesiyle birbiriyle kesişen sekizgenler dizisi meydana gelmektedir.

Seramik Ustası Mozaïği

Bağlarbaşı Mahallesi'nden bir Vatandaşın kendi evinin altında mozaik bulup kapattığını Savcılığa haber vermesiyle, Kahramanmaraş Müzesi'nce yapılan sondaj kazısı sonucunda bulunmuştur. 2 katlı bir evin kömürlüğünde evin temellerine zarar vermemek için 1x2 m. ebatlarında açılan sondajda yaklaşık 1.5 m. derinlikte bir taban mozaïği parçasına ulaşılmıştır. Sadece 2 m²'lik bölümü açığa çıkartılan mozaik, evin diğer bölümlerine doğru devam etmektedir. Beyaz fon üzerine opus tessalatum tekniğiyle yapılmıştır. Mozaikte sarı, kırmızı, pembe, kahverengi ve kırmızı renk tesseralar kullanılmıştır. Çok küçük bir bölümü açığa çıkartılan mozaikte, bir seramik ustası önünde yer alan pithosu tamir ederken tasvir edildiği için mozaïğe “Seramik Ustası” adı verilmiştir (Resim 103).



Resim 103: Seramik Ustası Mozaïği

Mozaikte, dikdörtgen bir kaide üzerinde üç ayaklı tripot üzerine oturtulmuş pişmiş topraktan pithosu tamir eden, sola doğru bir seramik ustası yere çömelmiş vaziyette betimlenmiştir. Seramik ustasının vücudunun dış hatları ve elbise hatları siyah konturla verilmiştir. Kısa bir tunik giymiştir. Ustanın başında kahverengi ve yeşil renkten, araları siyah renkle bölünmüş takkeye benzeyen bir başlık bulunmaktadır. Öne doğru uzattığı sağ elinde, ince uzun kaleme benzeyen bir alet tutmaktadır. Diğer eliyle yere dayanmış vaziyettedir. Sağ ayak önde yere basar vaziyette, sol ayak geriye doğru atılmış vaziyette yapılmıştır. Böylece ustanın yere çömelirken bacaklarının aldığı pozisyon yansıtılmıştır. Ayaklar çıplaktır. Yüzüne yansıtılan ciddi ifade ile dikkatli bir şekilde çalışır vaziyette olduğu izleyiciye verilmiştir. Tripota oturtulan pembe ve sarı renklerde yapılan pithosun ve tripotun hatları yine siyah konturla belirginleştirilmiştir. Pithos, ağız kenarından ibrik şeklinde çıkan uzun hayvan başıyla ve arkasında yer alan kısa kuyruğuyla bir deve kuşu formundadır. Pithosun ibriğinden yola çıkarak içine sıvı konulduğunu söylemek mümkündür. Kuşun başı sıvının akıtılacağı çeşme, pithosun arkasındaki kuyruk kısmı da çeşmenin başlığı görevini görmektedir. Ustanın başının üzerinde seramik ustasının daha önce yaptığı kaideli bir kabın (kantharos) yarısı görülebilmektedir. Seramik ustasının sol ayağının arkasında yeşilden, dalları görülen bir çiçek bulunmaktadır. Ayrıca açılan alanda kırmızı ve pembe tesseralardan yapılmış ve başka bir kompozisyonun anlatıldığı bir panoyu çevreleyen dairesel bir kenar ve bu kenarda da bir hayvanın ayağı görülmektedir. Toprağın altında kalan bu

bölümde, muhtemelen mozağin ana sahnesi yer almaktadır. Mozağin doğusunda kalan bölümde siyah zemin üzerine kahverengi, sarı, yeşil ve krem rengi tesseralardan yapılmış akanthus yapraklarından ve lotuslardan oluşan bir bordürün küçük bir kısmı da görülebilmektedir. Bordürde yeşil, siyah, sarı ve beyaz renk kullanılmıştır. Aynı bordürün ve mozaikte yer alan tessera renklerinin aynı ada içerisinde 2-3 parselde yer alan “ Avcı Mozağı” nde de kullanıldığı görülmüştür. Bu iki mozağın aynı Villanın taban mozaikleri olduğu tespit edilmiştir. 2-3 nolu parseldeki mozağın 15 m’lik bölümü, 1 nolu parseldeki mozağın sadece 2 m’lik bölümünün ortaya çıkarılmış olması nedeniyle mozaik hakkında sadece elimizdeki veriler ışığında yorumlarda bulunulmuştur. Ancak ileriki yıllarda kazısı yapıp mozaiklerin tamamı ortaya çıkarıldığında, bordür ve pano kompozisyonları hakkında daha geniş bir bilgiye ulaşılabacaktır.

Eroslu Mozaik

Şeyh Adil Mahallesinde 2012 yılında bir işyerinin önünde yer alan arsada yapılan kaçak kazı sonucu bulunmuştur. Halen in-situ olarak bırakılan alan, üzeri jeotekstil ve ponzalana ile kapatılarak kazısı yapıncaya kadar koruma altına alınmıştır. Kahramanmaraş Müzesi’nce yapılan sondaj kazısı sonucunda 140 cm. derinlikte bulunan bu mozağe üzerinde “Eros” betimlemesi olduğu için “Eroslu Mozaik” adı verilmiştir (Resim 104).



Resim 104: Eroslu Mozaik

Yapılan sondaj kazısında, mozağin sadece 222x75 cm.'lik bölümü açığa çıkartılabılmıştır. Mozaikte ana panoyu oluşturan bölüm, kırmızı kahve zemin üzerine beyaz, yeşil, siyah sarı renklerde yapılmıştır. Açılan bölümde; sağa doğru ayakta cepheden Eros çıplak ve kanatlı olarak tasvir edilmiştir. Başında sorguçlu miğferi olan Eros'un vücudunun hatları siyah konturla belirginleştirilmiştir. Tüm vücudu beyaz renkte yapılmıştır. Yüz hatlarında gözler, iri bir şekilde ileriye doğru bakar pozisyonda yapılmıştır. Eros'un sağ ayağı geride, sol ayağı öne doğru hamle yapar pozisyonundadır. Sağ elinde, beyaz ve kırmızı kahverengiden yapılmış bir mızrak bulunmaktadır. Mızrakla avlayacağı karşısındaki avın ne olduğu mozağin bu bölümünün toprak altında kalması nedeniyle tespit edilememiştir. Mozaikte; Eros'un olduğu bölüm ikili örgüden oluşan bir kenar bordürünün çevrelediği bir daire içerisinde yer almaktadır. Eros'un hemen arkasında kenarları siyah konturla verilmiş beyaz ve yeşil tonlarında akanthus yaprağı görülmektedir. Bordürün dışında kalan bölümde

ise; asma sarmaşıkları arasında gezinen kuşlar görülmektedir. Asmanın ana dalı siyah, asmadan çıkan ince dallar oksit sarı renkten yapılmıştır. Dalların ucunda yer alan asma yaprağı, oksit sarı ve siyah renktendir. Açılabilen alanda, asma sarmaşıkları arasında görünen kuş türü ördektir. Ördeğin hemen önünde sadece kuyruk ve arka bölümü açığa çıkartılan papağan olması muhtemel bir kuş görülmektedir. Ördek, Germanicia'da ortaya çıkarılan diğer hayvan figürlerinde olduğu gibi profilden resmedilmiştir. Siyah, yeşil, sarı renklerde yapılan ördeğin perdeli ve kısa ayakları kızıl kahve tesseralarla yapılmıştır. Sağ ayak ileride, sol ayak yere basar pozisyonda yürüme eylemi içerisindeyken tasvir edilmiştir. Göz küçük bir daire şeklinde siyah çerçeveli olarak yapılmıştır. Göz bebeği de siyah renktendir. Kalın gagası kızıl kahve, sarı ve siyah renktedir. Ördek bu renk tonlamalarıyla, doğal yaşamında olduğu renkleriyle realist bir üslupla yapılmıştır (Resim 105).



Resim 105: Ördek Tasviri

Ördeğin önünde yer alan kuş ördekten daha yüksekte verilmiştir. Sadece arka bölümü görünen kuşun, ince uzun ve renkli kuyruk teleklerinden kuşun bir papağan olması muhtemeldir. Papağanın ince uzun kuyruk telekleri gri, sarı, siyah ve kıvıl kahve renklerde yapılmıştır. Kısa kanat yine aynı renklerde yapılmış olup gövdeye doğru kalkık vaziyettedir. Ayaklar kıvıl kahveden, butlar gri renkten yapılmıştır. Ayaklar aynı hizada yere basar pozisyonda yapılarak papağanın hareketsiz olduğu yerde durduğu an yansıtılmıştır. Mozaik ile ilgili daha geniş açıklamaya kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilircektir.

Geometrik Desenli Mozaikler

Madalyon Motifli Mozaik

2009 yılında Namık Kemal Mahallesinde boş bir arsa üzerinde kaçak kazı yapıldığı ve satılacağı ihbarı üzerine Emniyet Güçleri ve Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü'nün ortak yaptığı bir çalışma ile ortaya çıkarılmıştır. Mozaik, zeminden yaklaşık 15 cm. derinlikte bulunmuştur. Tesseralar 1x1 cm. ebatlarındadır. Beyaz, kırmızı, kahverengi, pembe ve siyah renk tesseralardan yapılmıştır. Açılabilen alanda ortaya çıkan mozaikte ortada ana kompozisyonda yer alan iç-içe geçmiş her bir dairenin madalyonlar şeklinde mozaiği süslemesi nedeniyle mozaığe “ Madalyon Motifli Mozaik” adı verilmiştir. Tez içerisinde katalogda 149-150 sayfalarda yer almaktadır. Dikdörtgen bir panel içinde kenarları siyah konturla belirginleştirilmiş oksit sarı, beyaz, kırmızı, pembe ve kirli sarı tonlarındaki dairelerin aynı renkteki diğer dairelerle zincirleme olarak örgü motifiyle birbirine bağlanmasıyla oluşturulmuştur. Her bir dairenin ortasına da siyah,

kırmızı ve beyaz renkten baklava motifi yapılmıştır. Baklava motifinin içerisine de ayrıca siyah renkten artı işareti şeklinde bezeme yapılarak merkez oluşturulmuştur. Ayrıca dairelerin birbirine bağlandıkları alanlara siyah kenarlıklı oksit sarı ve pembe renklerde eşkenar dörtgenler yapılmıştır. Eşkenar dörtgenlerde de renk arası geçişler siyah konturla zenginleştirilmiştir. Ana kompozisyonun etrafını beyaz bir şerit çevrelemektedir. Şeridin kenarı yine siyah konturla belirginleştirilmiştir (Resim 106). Madalyonlu örgü motifleri, Roma Dönemi mozaiklerinde daha çok bordür bezemesi olarak kullanılmasına rağmen bu mozaikte ana panoyu süslemektedir. Alan üzerinde pişmiş topraktan çatı kiremitleri, kap parçaları ve büyük bir yapıya ait sütun kaide parçası bulunmuştur. Mozaik ve çevresi yapılan kaçak kazılar sonucu tahrip edilmiştir.



Resim 106: Madalyon Motifli Mozaik

Kilim Desenli Mozaik

Bağlarbaşı Mahallesinde bir ev sahibinin yıllar önce ev yaparken evin zemininde bulduğu mozaïği 2010 yılında satmak üzereyken, Müze Müdürlüğü Uzmanlarının ve Emniyet Güçlerinin yaptığı çalışma sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Halen in-situ durumda evin kömürlük olarak kullanılan zemin katında yer almaktadır. Uzun yıllar alanın kömürlük olarak kullanılması nedeniyle yer yer tahrip olmuştur. Evin temellerinin altından her yöne doğru devam etmektedir. Ortada yer alan ana pano beyaz zemin üzerine yapılmıştır. Dışta siyah küçük karelerin oluşturduğu büyük eşkenar dörtgenler birbirini takip eder şekilde, devamlı bir dizi oluşturarak tüm ana panoyu kaplamaktadır. Her eşkenar dörtgenin ortasında göbekleri siyah küçük bir kare bezeme merkez yapılmıştır. Merkezden yayılan koyudan açığa doğru kırmızı, mavi, sarı tonlarında geometrik çiçek bezemeler yapılmıştır. Yan yana dizilmiş eşkenar dörtgen dizilerinde farklı sırada farklı renk tonlarıyla çiçek bezemeleri oluşturulmuştur. Bu geometrik bezemenin günümüz kilimlerinde çok kullanılan bir motif olması nedeniyle “Kilim Desenli Mozaik” adı verilmiştir. Tez içerisinde katalogda bu mozaik 153-155 sayfalarda yer almaktadır (Resim 108).



Resim 107: Kilim Desenli Mozaik

Ana panonun etrafını siyah ve beyazdan oluşan iki sıra şerit çevrelemektedir. Şeritten sonra sarı ve kırmızı renkten yapılmış bir üçgen dizisi mozağin iç ince bordürünü oluşturmaktadır. Üçgen dizisinden sonra dört kollu örgü motifi mozağin kalın dış bordürünü oluşturmaktadır. Dört kollu örgü motifi, siyah kenarlıklı olarak kırmızı ve sarı rengin tonlarında yapılmıştır. Bu bordürden sonra kırmızı ve sarı renklerde dalga motifi mozağin en dışta yer alan bordürüdür. Mozaikte kenarları kalın beyaz ve siyah şeritlerle sınırlandırılmış beyaz zemin üzerine serpiştirilmiş eşkenar dörtgenlerden oluşan bir geçiş mozağı bulunmaktadır. Eşkenar dörtgenlerden oluşan bezemede yine ana panodaki geometrik çiçeklerde kullanılan sarı, kırmızı ve siyah renk kullanılmıştır.

Mozaikle ilgili daha geniş bilgiye kurtarma kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir.

Gamalı Haç Mozaïği

2010 yılında Namık Kemal Mahallesiinde 2 katlı bir evin bodrum katında yapılan inşai çalışma sırasında bulunmuştur. Halen aynı evin bodrum katında yer almaktadır. 90x170 cm. ebatında gelişigüzel açılan alanda bulunan mozaik, kırmızı, beyaz, yeşil ve sarı renklerde yapılmıştır. Mozaikte ortada yer alan ana kompozisyonda bulunan geometrik bezemenin, svastika menderes ya da daha yaygın deyişle gamalı haç motiflerinden oluşması nedeniyle “Gamalı Haç “mozaïği adı verilmiştir (Resim 108).



Resim 108: Gamalı Haç Mozaïği

Gamalı haç motifi, beyaz zemin üzerine kırmızı çizgilerle yapılmıştır. Ortada yer alan bir eşkenar dörtgenin uçlarından çıkan dört kolun uçları aynı yöne doğru kıvrılarak oluşturulmuştur. Kollar birbirini takip eder şekilde diğer gamalı haçları oluşturarak tüm ana kompozisyonu doldurmaktadır. Gamalı haç motiflerinin arasına siyahtan küçük eşkenar dörtgen motifleri serpiştirilmiştir. Ana kompozisyonu siyah bir şerit çevrelemektedir. Siyah şeritten sonra sarı ve kırmızı renkte küçük üçgen dizisinden yapılmış ikinci bir ince bordür yer almaktadır. Bu ince bordürden sonra beyaz ve kırmızı iki şerit mozaïği çevrelemektedir. Ana kompozisyonun batı kenarında açılan alanda, beyaz zemin üzerine değişik geometrik bezemeler serpiştirilmiş kalın bir dış bordür bulunmaktadır. Açılan alanda, kalın bordür üzerinde bir büyük daire ve 3 bağımsız baklava motifi görölmektedir. Büyük daire gri, kırmızı, kirli sarı ve siyah renk tesseralardan yapılmıştır. Dairenin ortasında kırmızı renkten yapılmış bir dörtgen bulunmaktadır. Ayrıca dairenin içerisinde, kırmızı ve gri renkten karşılıklı 4 adet elips motif yer almaktadır. Ayrıca bu elipslerin ortasına kırmızı ve gri renklerde küçük eşkenar dörtgenler yapılmıştır. Kuzeye doğru bordürde yer alan 3 eşkenar dörtgen motifi, gri ve beyaz renklerde yapılmıştır. Bu motiflerin ortasına siyahtan kareler yapılmıştır. Eşkenar dörtgenlerin kenarları basamak şeklinde yapılmıştır. Mozaik, evin temellerin altına doğru her yöne devam etmektedir. Aynı odanın giriş kapısının yan tarafında yine tadilat amacıyla açılan alanda da 40 x 70 m ebatında bir mozaik parçası bulunmuştur. Mozaikle ilgili geniş bilgiye ancak alanın kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir.

Germanicia Mozaiklerinin Teknik Özellikleri

Genel olarak tüm Germanicia mozaikleri opus tessellatum tekniğiyle yapılmıştır. Mozaiklerde kullanılan malzeme kireç taşı, taş ve mermerdir. Mozaiklerde çok az cam kullanılmıştır. Mozaiklerin hemen hepsinde tessera boyutu 0.5-1 cm. arasında değişmektedir. Genelde mozaiklerde ana kompozisyonu oluşturan orta panoda daha küçük, kenar bordürlerde daha iri tesseralar kullanılmıştır. Tüm figürlü mozaiklerde, zemin beyaz tesseralarla döşenerek, arka fon genelde açık renk yapılmıştır. Germanicia’da, birinci grubu oluşturan figürlü mozaiklerin ana panelini oluşturan insan ve hayvan figürlerinin yer aldığı kompozisyonlu bölümler büyük bir olasılıkla ev sahibinin isteğine göre döşenmiştir. Bu mozaiklerde, günlük yaşamdan alınan konular işlenmiştir. Mozaiği çevreleyen bordür bezemeleri ise aynı Bölgede yer alan Zeugma, Hatay ve Adıyaman mozaikleriyle benzer bordür süslemelerinden oluşmaktadır. Bordür süslemeleri, muhtemelen mozaik ustalarının ellerinde bulunan Levi ve Campbell gibi yazarlar tarafından sözü edilen desen kitaplarından ev sahibi tarafından seçilmiştir. Ortaya çıkarılan figürlü mozaiklerde titiz bir işçilik ve ustalık göze çarpmaktadır. Kahramanmaraş Müzesi’nin 2009-2010 yıllarında yaptığı kurtarma kazıları ile ortaya çıkarılan ve bir villanın 42 m²’lik salonuna ait mozaik, bugüne kadar tamamı ortaya çıkarılan ve etraflıca yorumlamalarda bulunabileceğimiz tek mozaik olması açısından oldukça önemlidir. Mozağin genel olarak teknik açıdan incelenmesinde; ana kompozisyonun bulunduğu bölüm dikdörtgen bir panodan

oluşmaktadır. Bu panoda; yaklaşık 0.5-1 cm arasında düzgün kesilmiş beyaz tesseralar zeminde kavisli olarak balık pulu, midye tarzında dizilerek dalgalı bir fon yaratılmıştır. Bu tarz fon oluşturmak, Geç Roma Dönemi'nde Anadolu'da ve dünyanın mozaik bulunan diğer bölgelerinde sıkça kullanılan bir tarzdır. İstanbul Büyük Saray mozaiklerinde, Urfa-Haleplibahçe mozaiklerinde de bu tip zemin tekniği kullanılmıştır. Ana kompozisyonu çevreleyen bordürlerde ise tesseralar düz olarak döşenmiştir. Ana panoda yer alan mozaik, kendi içerisinde hemen hemen aynı ebatlarda üç panele bölünmüştür. Her bir panel bir şeritle birbirinden ayrılmıştır. Her panel yine kendi içerisinde üç bölüme ayrılarak her bölümde farklı bir tema işlenmiştir. Mozaığe genel olarak bakıldığında, ön plandaki tasvirlerin görselliği engellemeyecek şekilde yerleştirildiği, arka fonda kalan ağaç, ev gibi arka plan anlatımların büyük bir ustalıkla daha geri planda mozaığe sıralandığı tespit edilmiştir. Mozaik ustası bunu yaparken betimlemelerde bir ölçeklendirme yapmıştır. Genel olarak tasvirlerin bir diğerini kapatmadığı belirli bir düzen içerisinde, ön ve arka plan ilişkisi kurularak yerleştirildikleri görülmüştür. Mozaikte yer alan tüm insan ve hayvan figürlerinin hemen hepsi profilden resmedilmiştir. Hepsi siyah bir konturla çevrelenmiştir. Koyu bir konturla çevreleme figürlerin anatomilerindeki kas gruplarında da görülmektedir. Tüm insan ve hayvan figürleri natürel bir ölçeklendirmeyeyle realist bir üslupla yapılmıştır. Bu nedenle figürlerde anatomik doğruluk söz konusudur. Hayvan figürlerinde hareketlilik ve sakinlik bir arada verilmiştir. Mozaikte, aynı zamanda yabani ve evcil hayvanlar bir arada yapılarak doğadaki ortak yaşam

başarı ile yansıtılmıştır. Hayvanlar doğal ortamlarında bulundukları gibi betimlenmiştir. Kompozisyonda yer alan tüm hayvan ve insan figürlerinin hemen hepsinde bir naiflik söz konusudur. Genel olarak mozaiklerde bir derinlik ve hacimsellik göze çarpar. Figürlerdeki hacim etkisi, açık ve koyu tonlardaki tessera düzenlemeleriyle elde edilmiştir. Cepheden tasvir edilen Romalı Çoban/Ev Sahibi figürünün de mozaik ustası tarafından bu anatomi en güzel şekilde verilmiştir. Tek omzunu açıkta bırakan tunik giymiş figürün kolunda, göğsünde ve bacaklarındaki güçlü kas yapısı izleyiciye bire bir yansıtılmıştır. Vücut yapısındaki güçlü kas yapısı Usta tarafından açık-koyu renk tonlamalarının yarattığı ışık-gölge oyunları ile figüre kazandırılmıştır. Mozaikte yer alan boğa betimlerinde de boğaların iri ve güçlü yapısı yine açık-koyu renk tonlamalarının uygulanmasıyla oluşturulan ışık-gölge oyunları ile sağlanmıştır. Germanicia’da yer alan diğer tasvirli mozaikler olan “Avcı Mozağı” ve “Seramik Ustası” mozağında da renk tonlamaları aynı şekilde uygulanarak figürlere hacimsellik ve derinlik katılmıştır. Yine bu mozaiklerde de figürler siyah konturla çevrelenmiş olarak profilden yapılmıştır. Her iki mozağın da bir bölümleri ortaya çıkarıldığı için teknik özellikleri hakkında sınırlı ölçüde yorumlarda bulunulabilmektedir. Mozaiklerde yer alan figürler yine realist bir üslupla yapılmıştır. Figürlerin hemen hepsinde anatomik bir doğruluk söz konusudur. Germanicia’da şimdiye kadar ortaya çıkarılan tüm tasvirli mozaiklerde ağaçlar ve meyveler de son derece natüralist bir üslupla yapılmıştır. Ağaç ve meyvelerde de doğal ölçeklendirme söz konusudur. Yalnız “Yaşam Mozağı”nda yer alan çiçek motifleri diğer ağaç ve meyvelerin aksine

natüralistlikten uzak geometrik olarak stilize yapılmıştır. Doğada bulunduğu aksine tek olarak figür aralarına serpiştirilen çiçek motifleri, mozaik ustasının kompozisyonu zenginleştirmek, fonu doldurmak ve temanın açık havada geçtiği izlenimini vermek için yapılmıştır. Bunun yanında yaşam mozağinde villalar çevresinde ve avcı mozağinde çitler çevresinde yapılan yeşil çalılıklarda bir doğallık söz konusudur. Yakalanan bu doğallıkla o bölgelerin, ağaçlık ve yeşillik olduğu başarı ile yansıtılmıştır.

Mozaiklerin ikinci grubunu oluşturan geometrik motifli mozaiklerde ise; mozaikleri geometrik şekillerle elde edilen sonsuz kompozisyonlar oluşturmıştır. Mozaiklerde yer alan geometrik motiflerin bir kısmı kullanıldığı alanın genişliğine göre tekrarlanarak devam ettirilebilir motifler oluşturmaktadır. Bu nedenle motifler tüm geniş alanları kaplamaya elverişlidir. Kompozisyonlarda kullanılan geometrik motiflerin büyük bir çoğunluğu kaynağını mimari süsleme elamanlarından ve antik çağdan beri süregelen kap bezemelerinden almıştır. Şimdiye kadar ortaya çıkarılan Germanicia mozaiklerinde geometrik bezeme olarak örgülü madalyon, eşkenar dörtgen ve gamalı haç motifinin kökeni hep mimariye ve kap süslemelerine dayanmaktadır. “Gamalı Haç Mozaığı”ni süsleyen gamalı haç motifi veya swastika menderes motifinin en erken örneklerini oluşturan “U” ve “L” meanderlarını geometrik korint ve Attik vazo süslemelerinde frizler şeklinde görmekteyiz (Coldstream, 1968, s. 1-15). Bu motif Ankara Anadolu Medeniyetleri ve İstanbul Arkeoloji Müzelerinde sergilenen MÖ 8-7. yy.’a ait Frig vazolarında da yer almaktadır. Meander motifinin gelişmiş örneği olan swastika menderes, daha çok

bordürlerde Hellenistik ve Roma Çağı mozaiklerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Arkeolojide sıkça karşımıza çıkan çark ve triskeles motifleriyle benzerlikler göstermektedir. Germanicia’da diğer bir mozaığın ana kompozisyonunu oluşturan motif, eşkenar dörtgen motifidir. Eşkenar dörtgenlerin sürekli tekrar edilerek kullanılmasıyla oluşturulan süslemeye yaygın olarak kilim deseni adı verildiği için Germanicia’da ortaya çıkarılan mozaığe de “Kilim Desenli Mozaik” adı verilmiştir. Eşkenar motifi, en sade geometrik motif olarak en erken dönemde mozaik sanatına girmiş ve kesintisiz olarak uzun ömürlü bir motif haline dönüşerek günümüze kadar kullanılmıştır. Bazı mozaiklerde, süsleme olarak kenar bordürler de görülmektedir. Germanicia mozaiklerinde olduğu gibi tek başına bir mozaığın ana kompozisyonunu da oluşturabilmektedir. Germanicia mozaiklerinde görülen bir diğer geometrik motif ise, madalyonlu örgü motifidir. K-7’de anlatılan mozaığın ana kompozisyonudur. Eşit büyüklükteki daire formunda yapılan madalyonların, birbirine ikili örgü ile bağlanmasıyla oluşturulmuştur. Yukarıda belirtilen diğer geometrik motifler gibi yana ve ileriye doğru tekrarlayarak ilerlemesi nedeniyle mozaikte ana kompozisyonda tercih edilmiştir. Madalyonlu örgüler, Antik Çağda daha çok mozaik döşemelerde kullanılan bir motif olmuştur. Bordür süslemesi olarak en çok rağbet gördüğü dönem Roma Çağı’dır. Özellikle dini yapıların opus sectila döşemelerinde, genellikle ortada bir madalyon bırakarak dairesel veya dörtgen döşemelerin ana kompozisyonu oluşturduğu dönem MS 6. ve 7. yy.’ı kapsamaktadır. Bugüne kadar ortaya çıkarılan Germanicia mozaiklerinden bir iki tanesinde bezemesiz beyaz renkte mozaik

bulunmuştur. Yapılan sondaj kazıları sonucunda çok az bir bölümü ortaya çıkarılan bu düz beyaz mozaiklerde, tessera boyutları diğer bezemeli mozaiklere göre daha iri yapılmıştır. Bir evin temelinde ve bir temel çukurunun kesitinde tek sırası oraya çıkartılan bu mozaikler ile ilgili geniş bilgiye önümüzdeki yıllarda o alanlarda yapılacak kazılar sayesinde ulaşılabacaktır.

Germanicia Mozaiklerinde Bordür Kompozisyonları ve Motifler

Mozaiklerde bordür, herhangi bir alanı tamamen ya da kısmen sınırlayan bezemeli veya düz bantlara verilen addır. Bordür, tüm mozaik döşeme alanının çevresinde kullanıldığında sınır ve dış çerçeve işlevi görürken, emblemanın veya panellerin çevresinde aynı zamanda bir ayırma elemanına dönüşmektedir. Mozaiklerin vazgeçilmez ögesi olan bordürün amacı, kullanım şekillerine ve seçilen motiflere göre gözü ana kompozisyona yöneltmek, kompozisyona derinlik katmaktır. Birden fazla bordür kullanılan mozaiklere daha sık rastlanmakla beraber bazı mozaikler tek bordürle de çevrelenmektedir (Özügül, 1996, s-2-3). Germanicia mozaiklerindeki bordür kompozisyonları ve bordürlerdeki motifler, aynı döneme ait tüm Anadolu mozaikleri ve özellikle Kentin çevresinde yer alan ve mozaik açısından zengin Zeugma, Antakya, Urfa-Edessa mozaikleri ile benzer özellikler taşımaktadır. Roma, hakimiyetini üç kıtaya yaydığı dönemde egemenliği altına aldığı tüm Akdeniz'e Roma'nın kültürünü, sanatını, yaşam biçimini de taşıyarak o uygarlıkların Roma'dan etkilenmesini sağlamıştır. Bu nedenle

bugüne kadar ortaya çıkarılan mozaiklerde özellikle bordür kompozisyonlarında yoğun olarak bir etkileşim ve benzerlik söz konusudur. Özellikle MS 2. yy. sonu ve MS 3. yy. ortalarına kadar mozaiklerde hep benzer bordür kompozisyonlar ve motifler görülmektedir. Birbirine benzer bordür kompozisyonları ve motiflerin Romada ve Romanın hakimiyetindeki Eyaletlerde kullanılmış olması, Levi ve Camphell gibi Yazarlar tarafından da ifade edilen “Desen Kitapları”nın varlığını bir kez daha kanıtlamaktadır. Gezici ustaların şimdiye kadar ortaya çıkarılan mozaiklerde özellikle bordür bezemelerinde model kitaplarından faydalanarak birbirine benzer desenler kullandığını, fakat kompozisyonlarda mozaiği yaptıran kişinin tercihiine göre hareket ettiğini söyleyebiliriz. Germanicia Antik Kenti’nde bugüne kadar ortaya çıkarılan tüm mozaiklerin hemen hemen hepsinde bordürler kullanılmıştır. Genellikle sadece mozaiğe özgü olmayan, kaynağı kendinden önceki Uygarlıklar tarafından mimaride ve kap süslemelerinde uygulanan geometrik ve bitkisel motifler, sürekli mozaik ustaları tarafından kullanılmıştır. Bu motifler, Germanicia Antik Kenti’nin içinde bulunduğu Bölgeye de yayılmıştır. Dalga, örgü, menderes, asma, lotus ve akanthus motifleri Germanicia mozaiklerinde karşılaşılan bordür örneklerindendir. Bu motifler, yukarıda belirtildiği gibi mimaride yapıları ve yapı elemanlarını süsleyen dişli friz, iyon yaprakları, akanthus yaprakları, yumurta dizisi gibi motiflerden esinlenerek Germanicia mozaiklerine yansıtılmıştır. Özellikle Germanicia mozaiklerinde bordürlerde yer alan bitkisel bezemelerde natüralist bir üslup göze çarpmaktadır. En

çok kullanılan bitkisel motifler asma, akanthus ve lotus bitkisi­dir. Antik Çağda simgesel olarak kullanılan bu bitkiler mozaiklerde, bordürlerde birer süsleme elemanı olarak yerini almıştır. Germanicia mozaiklerinde ana sahneyi çevreleyen iç bordürlerde basit çizgi, ikili ve üçlü çizgiler, monokrom bant, dalga, üçgen dizisi, basit ikili ve üçlü örgüler görülürken, dış ana bordürde asma ve akanthus sarmaşıklarının oluşturduğu bitkisel kompozisyonlar görülmektedir. Asma ve akanthus sarmaşıklarının oluşturduğu madalyonlar birbirini takip eder vaziyette ritmik bir düzen içerisinde, mozaığın bordürüne uygulanarak bir dış çerçeve görevini üstlendiği gibi mozaığın ana bordürünü de oluşturmuştur. Genelde bu bordürlerde evcil ve yabani hayvanlar betimlenerek mozaığe daha bir zenginlik katılmıştır. Bazı mozaiklerde bu madalyonlar içerisinde mitolojik av sahneleri de yer almaktadır. Yaşam mozaığında ana kalın bordürde ana kompozisyonda uygulanan beyaz zemin kullanılmıştır. Ancak ince geometrik bordürde bordo zemin kullanılmıştır. İnce bordürde kullanılan bu koyu bordo renk mozaığın ana kompozisyonunun ön plana çıkmasını sağlamak için yapılmıştır. Aynı villanın koridor mozaığında ise; asma dalları ile oluşturulan daireler içerisinde hayvan betimlemelerin yer aldığı kompozisyonu iki siyah ve griden oluşan basit bir çizgi çevrelemektedir. Bu çizgiden sonra 5 sıra beyaz bir bant, banttan sonra siyah zeminli dışa ve içe doğru açılan lotus motifleri yer almaktadır. Lotus motiflerinden sonra mozaığı yine yaşam mozaığında olduğu gibi beyaz kalın bir bant sonlandırmaktadır. İçten dışa doğru kullanılan beyaz bantlar ana

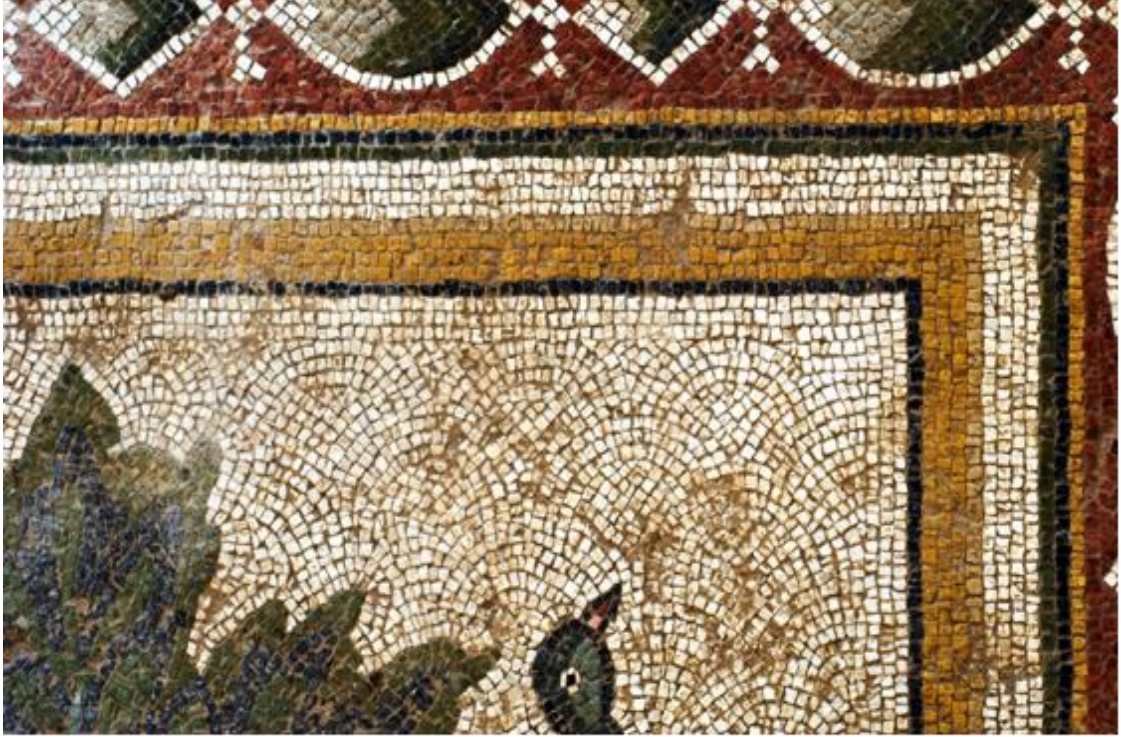
kompozisyonun zemininin de fonunun beyaz olması nedeniyle mozaığe bir bütünlük katmıştır.

“Avcı Mozaığı”nde yine ana kompozisyonu 3 sıra siyah basit bir çizgi sınırlandırmaktadır. Bu çizgiden sonra, iki sıra kırmızı ve iki sıra sarı çizgi ve 4 sıra beyaz ince bir bant yer almaktadır. Bu banttıan sonra ana kompozisyonu çevreleyen siyah zeminli ana bordür gelmektedir. Bu bordürde akanthus yapraklarından ve lotus çiçeklerinden oluşan daireler içerisinde lotus çanağı içerisinde meyveler ve Eros’la kaplanın mücadelesinin ve köşede başının çevresi akanthus yapraklarıyla çevreli bir maskın yer aldığı ana bordür gelmektedir.

Germanicia mozaiklerinde bulunan bordür kompozisyonları ve motifler, bu bölümde ana başlıklar altında toplanarak anlatılmıştır.

Basit Şerit: Bir ya da birden fazla aynı renkte tesseraların herhangi bir motif oluşturmıadan, düzgün şekilde yan yana gelmesiyle ortaya çıkan düz bezemeye verilen addır. Hellenistik Çağ’dan itibaren hem tek başlarına hem de başka motiflerle birlikte bunları ayıran bant olarak kullanılmıştır (Özügül, 1996, s.64). Tek sıra siyah tesseralarla oluşturulan ince şeride ve aynı renkte tesseralarıan yan yana getirilmesiyle oluşturulan kalın şeritlere hemen hemen bugüne kadar ortaya çıkarılan tüm Germanicia mozaiklerinde rastlanmıştır. Mozaiklerde farklı renkteki şeritler bazen bitişik, bazen de aralarda bir açıklık bırakarak birlikte kullanılmıştır. Yaşam mozaığında ana sahneyi tek sıra siyah tesseredan oluşturulmuş çizgi şeklinde basit bir şerit çevrelemektedir. Bu çizgiden sonra mozaikte ana sahneyi, oksit sarısı ile yapılmış 4 sıra tesseredan oluşan kalın bir şerit ve beyaz

renk ile yapılmış 4 sıra tessaradan oluşan ikinci bir şerit çevrelemektedir Ana sahneden sonra gelen geometrik bezemeden oluşan ince iç bordürün her iki yanını da tek sıra siyah, yeşil ve sarı tesseralardan yapılmış renkli bir şerit sınırlandırmaktadır. Bu ince bordürden sonra 7 sıra beyaz tessaradan yapılmış, 7 cm.'lik kalın bir şerit daha yer almaktadır. Bu şeritten sonra mozağin en dışında kalan kalın ana bordürün her iki kenarında, iki sıra gri tessera ile yapılmış tek sıra siyah kenarlıklı ince bir şerit bordürü sınırlandırmıştır (Resim 109).



Resim 109: Basit Şerit Motifi

Yine “Yaşam Mozağı” nde ana kompozisyondaki üç panelin arası, iki sıra tessera ile yapılmış sarı renkte ince bir şeritle bölünmüştür. Kahramanmaraş Müzesi’nde sergilenen asma sarmaşıkları arasında betimlenen hayvanların yer aldığı “Koridor

Mozaïği”nde ana kompozisyonun her iki kenarında, iki sıra siyah tesseralarla her iki kenarı sınırlandırılmış 5 sıradan oluşan beyaz kalın bir şerit yer almaktadır. Germanicia mozaiklerinden “ Avcı Mozaïği”nde ana sahneyi üç sıra siyah, iki sıra kırmızı ve iki sıra oksit sarı tesseralardan yapılmış, renkli bir şerit çevrelemektedir. Ana panonun hemen kenarında yer alan ve akanthus sarmaşıklarından oluşan iç bordürü de her iki kenarında siyah çizgiler bulunan beyaz bir şerit sınırlandırmaktadır. Bu bordürden sonra gelen ve mozaïğin en dışta kalan asma sarmaşıklarından oluşan bordürü de yine kenarları siyah çerçeveli on iki tessera ile yapılmış kalın beyaz bir şerit çevrelemektedir (Resim 110a,b)



Resim 110a: Örgü Motifi



Resim 110b: Örgü Motifi

Bu mozaikte yapılan şeritlerle bordürler arası geçişler sağlandığı gibi, şeritlerde yaratılan renk zıtlıklarıyla ana

kompozisyonunun ve bordürlerin daha iyi algılanması sağlanmıştır. “Kuşlar Mozaïği”nde ana kompozisyonu, her iki kenarda bir sıra siyah tesseralardan oluşan çizgilerle sınırlandırılmış 4 sıra beyaz tesseralardan oluşan bir şerit çevrelemektedir (Resim 111a,b).



Resim 111a: Üçgen Dizisi Motifi

Resim 111b: Üçgen Dizisi Motifi

“Seramik Ustası” mozaïğinde ise ana kompozisyonun batı kenarında, 4 sıra siyah ve 4 sıra oksit sarıdan oluşan bir şerit bulunmaktadır. Geometrik motifli mozaiklerden “Kilim Desenli Mozaik” de ana kompozisyonu güney kenarda iki sıra siyah ve iki sıra beyazdan oluşan iki şerit sınırlandırmaktadır. Bu şeritlerden sonra mozaikte dalga bordürü bulunmaktadır. Dalga bordüründen sonra dışta kalan ve ana bordürü oluşturan geniş bordürü 4-5 sıra siyah bir şerit her iki tarafta bordürü sınırlandırmaktadır. Bu bordürler arası geçiş yine 5-6 sıra beyaz renkte bir şeritle sağlanmıştır. ”Madalyon Motifli” mozaikte ise; ana kompozisyonu 4

sıra beyaz bir şerit çevrelemektedir. Beyaz şeridin her iki kenarında ise 2 sıra siyah şerit bulunmaktadır (Resim 112).



Resim 112: Dalga Motifi

“ Gamalı Haç” mozağında ise; mozağın ortaya çıkarılan batı kenarında 4 sıra siyah şerit bulunmaktadır. Bu şeridi ince üçgen dizisinden oluşan ince bir bordür takip eder. İnce bordürden sonra mozaikte 4 sıra beyaz şerit ve 6 sıra kırmızı şerit yer almaktadır.

Örgü Motifleri: Şimdiye kadar ortaya çıkarılan Germanicia mozaiklerinin bordürlerinde iki ve üçlü örgü motifleri kullanılmıştır. Farklı renklerle gölgelendirilerek yuvarlak kesitli şeritlerin birbirine dolanması ya da belirli bir düzene göre birbirlerinin arasından geçirilerek örölmüş şekli, mozaik bordürlerinde sık kullanılan bir motif olarak karşımıza çıkmaktadır. Az sayıda koldan oluşan örgü motifleri dar ve uzun alanlar için uygundur. Çok sayıda koldan

oluşan örgü motifleri istenilen genişlikte alanları süslemede kullanılabilir. İki kollu örgüde her iki yönden bakıldığında örgü aynı görülür. Çok kollu örgü motiflerinde ise bakış yönüne göre motifin yönü değişir (Özügül 1996, s.66). Örgü motifinin kökeni MÖ 3. binlere kadar dayanmaktadır. Kaynağını büyük olasılıkla Mezopotamya’da görülen boyunlarından birbirlerine dolanmış yılan gibi hayvan figürlerinden almaktadır. Büyü ile ilgili bu tip birbirine sarılmış yılan veya hayvan tasvirleri zamanla sembolik değerini kaybederek tamamen basit bir tipe bürünerek süsleme amaçlı olarak kullanılmıştır. Mezopotamya’da doğarak Akdeniz çevresine yayılan örgü motifinin mozaik döşemelerdeki kullanımı MS 6 yüzyılın sonlarına doğru işçilik kalitesi azalarak ama gittikçe giriftleşerek ve çeşitlenerek devam etmiştir. (Demiriz, 1969, s.16 ve s.20). Örgü motifinde sıkışık olan kollar, Geç Roma Döneminde gevşek bir görünüm almış düğümün arasındaki noktacık genişleyerek yuvarlak gözlere dönüşmüştür. Örgü motifleri emblemayı veya ana kompozisyonu oluşturan tüm mozaiği çevrelediği gibi bazen de panolardan oluşan kompozisyonlarda her bir panoyu çevrelemektedir. Bilimsel yayınlarda yer alan mozaiklerin incelenmesinde örgü motifinin özellikle Suriye’de ve Anadolu’da bulunan mozaiklerde sevilerek kullanıldığı görülmüştür. Germanicia mozaiklerinden “Kilim Desenli Mozaik”te ve “Eroslu Mozaik”te örgü motifi kullanılmıştır. Kilim desenli mozaikte yer alan örgü motifi, 4 kollu örgü motifidir. Örgüler koyu zemin üzerine siyah konturlu olarak kırmızı, sarı ve beyaz renklerden yapılmıştır. Mozaığın güney kenarında yer alan üçgen motifi ve dalga motifinin

arasına diğ er bordürlere oranla daha geniş bir alana bordür bezemesi olarak yapılmıştır. Birbirinin arasından geçirilip örülerek hasır görünümünü almıştır. Dört kollu örgünün bord rdeki  rnekleri, MS 3-5. yy. arasında Roma'nın hem doğu Eyaletlerinde hem de batı Eyaletlerinde sıkça kullanılmıştır. 4 kollu örgü motifinin en erken örneğine Eski Hitit Krallık  ağı'nda mühür sanatında rastlanmaktadır. Yine ‐Eros Mozaığı‐nde ana panoyu çevreleyen bant, basit örgü formunda yapılmıştır. Siyah konturlu olarak beyaz ve açık kıızıl kahverengi rengine olan örgüler gevşek olarak birbirini sarmalamaktadır. Kolların birleşme yerlerinde siyahtan yuvarlak küçük gözler oluşmuştur.

Üçgen Dizisi: En sade geometrik bordür motiflerinden olan üçgen dizisi, en erken mozaik sanatına girmiş ve kesintisiz olarak tüm dönem mozaiklerinde kullanılmıştır ( z g l, 1996, s.70). Yan yana dizilmiş üçgenlerin iki köşelerinden komşu üçgenlerle birleşerek devamlı bir dizi oluşturmasıyla meydana gelmektedir. Çoğunlukla mozaiklerde motifli bir bordürü her iki kenardan sınırlamak için yapılmaktadır. Üçgen dizisi, sınırladığı bordürün etkisini artırdığı gibi farklı bordürler arasında dekoratif bir ayırma elemanı görevini de üstlenmektedir. Germanicia mozaiklerinden ‐Kilim Desenli Mozaik‐te ana panoyu çevreleyen şeritten sonra üçgen dizisi motifi ince bir bordür süslemesi olarak yapılmıştır. Sarı ve kırmızı renk tesseralarla yapılmış olan üçgen dizisi motifi her iki yönden bakıldığında aynı şekilde algılanmaktadır. Üçgenleri oluşturmak için mozaikler uçlara doğru basamaklı bir şekilde d şendiğinden testere dişi gibi görünmektedir. Yer aldığı tüm

mozaiklerde çoğunlukla dalga, örgü veya bitkisel motiflerle birlikte yer alan üçgen dizisi bu mozaikte de dalga motifi ile birlikte kullanılmıştır. Yine “Gamalı Haç Mozaığı”nda ana panonun hemen çevresine ince bir bordür şeklinde sarı ve kırmızı renklerde yapılmıştır. Bu mozaikte ana panoyu ve kalın dış bordürü birbirinden ayırmak için kullanılmıştır.

Dalga: Dalga motifi, erken dönem mozaiklerinden Bizans dönemi mozaiklerine kadar bordürlerde, daha çok başka bordürlerle birlikte sürekli olarak en çok kullanılan motiflerden birisidir. Aynı düzlem üzerinde önce yükselip sonra kendi içine doğru inceliyor kıvrılarak spiral şeklinde son bulan ve doğal bir oluşum olan deniz dalgasının stilize edilerek kullanılmış halidir. Birbirini takip eder şekilde yan yana, art arda bir düzlem üzerinde sıralanarak yapılmaktadır. Erken dönemlerde kap süslemelerinde, dokuma süslemelerinde, duvar resimlerinde ve Antik Yunan ve Roma mimarisinde saçaklıkların orta bölümünde, baş tabanla saçak silmesi arasındaki frizde kullanılmıştır. Mozaik sanatında her zaman iki boyutlu olarak iki renkle yapılmıştır. Germanicia mozaiklerinden “Kilim Desenli Mozaik”te ana panoyu oluşturan kilim desenlerinin çevresinde, art arda gelen bordür süslemelerinde ara bordür olarak kullanılmıştır. Mozaikte, sarı ve kırmızı renkle yapılmış olup yapılan renk zıtlığı ile motifin iki yönden bakıldığında da aynı görünümü vermesi sağlanmıştır.

Boncuk ve Pul Dizisi: Bir küçük elips şeklinde motif ile bir eşkenar dörtgen motifin yan yana dizilmesinden oluşmaktadır. Antik mimari süslemede, yapıların saçaklık kısmında genellikle iyon

yaprak dizisinin hemen altında, arşitrav fasciaları arasında ve iyon sütun başlıklarında iyon yaprak dizisinin altında son sütun tamburunun en üst kısmında astragal şekilde yer almaktadır. Mozaiklerde her zaman başka bordürlerle birlikte tek sıra olarak kullanılmıştır. Roma dönemi mozaiklerinde 2-6. yüzyıl arasında Anadolu’da ve Suriye’de sık olmasa da kullanılmıştır (Özügül, 1996, s.85). Mozaiklerde, genellikle koyu renk zemin üzerine açık renk tessera ile yapılmıştır. Birbiriyle bazen kısa ve düz bir çizgiyle birleşmektedir. Germanicia mozaiklerinden “Yaşam Mozaïği”nde, ana sahneyi çevreleyen 15 cm.’lik ince bordür birbirini takip eden elips ve eşkenar dörtgenlerden oluşan boncuk ve pul dizisinden oluşmaktadır. Bordo zemin üzerine yapılan beyaz konturlu boncuk ve pul dizisinin içleri koyu yeşilden açık yeşile doğru polikrom olarak düzenlenmiştir. Boncuk motifinden pul dizisine geçiş, beyaz tesseralarla dikine yapılmış hatla sağlanmıştır (Resim 113). Bu bordürü her iki kenarda bir sıra sarı, bir sıra siyah ve bir sıra yeşil renklerden oluşan bir şerit çevrelemektedir. Bugüne kadar ortaya çıkarılan Germanicia mozaiklerinden sadece yaşam mozaïğinde görülen boncuk ve pul dizisi Bölgede yer alan Zeugma, Urfa mozaiklerinde ve Kilikya mozaiklerinde hemen hemen hiçbir mozaik döşemede kullanılmamıştır. Sadece Hatay mozaiklerinden 6. yüzyıla tarihlenen bir mozaikte bordür olarak kullanılmıştır.



Resim 113: Boncuk ve Pul Dizisi

Kesişen Sekizgenler: Merkezde yer alan küçük karelerle birleşen sekizgenlerin yan yana dizilirken birbiriyle kesişmesiyle oluşmaktadır. Bir dizide yer alan kareler, kesişen diğer sekizgenlerin iç motifi olmaktadır. Her bir karenin çevresinde genellikle farklı iki renk kullanılan dört altıgen yer almaktadır. Merkezde yer alan kareler de içinde bir ikinci karenin yer aldığı kareler, tek olarak koyu renk yapılmış kareler, ince veya kalın çizgili kareler gibi değişik uygulamaları bulunmaktadır. Sekizgen motifi devam eden bir motif olması nedeniyle her dönemde istenen genişlikte alanları kaplamak için tercih edilen bir motif olmuştur (Özügül, 1996, s.78). Devam ettirilebilir sonsuz motiflerden olma özelliği ile mozaiklerde ana kompozisyonları oluşturmak için de sıkça kullanılmıştır. Sekizgenler genellikle aralarına yapılan kare, daire ve haç gibi motiflerle zenginleştirilmiştir. Bitişik sekizgenler ve küçük karelerden oluşan kesişen sekizgenler, düz ya da diagonal bir dizi halinde, bir alan kompozisyonuna veya bir bordüre uygulandığında izleyici tarafından

farklı düzenlemelerle elde edilmiş farklı motifler gibi algılanmaktadır (Özügül, 1996, s.78). Germanicia mozaiklerinden “Avcı Mozaïği”nde mozaïğin doğusunda en dışta kalan dış bölümde uygulanmıştır. Mozaïğin doğusunda kalan kesişen sekizgenlerin bulunduğu bölüm evin temelleri altına doğru devam ettiği ve mozaïğin tamamı ortaya çıkarılmadığı için bu motifin mozaikte bordür olarak mı uygulandığı yoksa sadece doğu bölümünde bulunan alanda bir geçiş mozaïği olarak mı uygulandığı konusunda kesin bir hükme varmak doğru değildir. Bordür olabileceği düşünölerek bu bölümde anlatılması uygun görölmüştür. Mozaikte yer alan diğer iki bordüre oranla daha geniş olarak yapılmıştır. Bordürde, ortada merkezde yer alan siyah iki kareyle birleşen siyah konturlu sekizgenlerin i-içe yapılmasıyla birbiriyle kesişen sekizgenler dizisi meydana gelmektedir. Merkezde yer alan siyah karelerin çevresinde ve sekizgenlerin siyah çerçevesinde aynı zamanda beyaz renkte kullanılarak motife bir derinlik kazandırılmıştır. Karenin etrafında yer alan 4 altıgen beyaz, kırmızı ve oksit sarısı renklerinde yapılmıştır (Resim 114).



Resim 114: Kesişen Sekizgenler

Lotus: Nilüfere benzeyen ve uzun saplı beyaz çiçekleriyle ve ince kenarlı yapraklarıyla oldukça gösterişli bir bitkidir. Prehistorik dönemlerden Bizans Dönemine kadar kap süslemelerinde, dokumacılıkta ve mimaride çok kullanılan bir motiftir. Bereketi, saflığı ve yeniden doğuşu simgelemektedir. Mozaiklerde bordürleri süsleyen bir dizi halinde ancak 5. yüzyılda kullanılmıştır (Özügül, 1996, s.89). Mozaik süslemelerine çok geç girebilen bu motif büyük bir olasılıkla kurdela motifinden esinlenerek yaratılmıştır. Roma'nın Batı Eyaletlerinde doğudan aynen alınıp hiçbir yorum katılmadan klasik formuyla uygulanmıştır (Stern, 1957 s.233). Mozaiklerde bir bordür bandı içerisinde yan yana dizili halde yer almaktadır. Lotusların yanlara açılan taç yapraklarının ucu yanında yer alan lotusa degecek şekilde dizilmiştir. Lotusların aralarında oluşan boşluklara yerleşen aynı şekilde zıt yönde bir sıra lotustan dönüşümlü olarak bir lotus dizisi meydana gelmektedir. Kahramanmaraş Müzesi'nde teşhirde bulunan "Koridor Mozaïği"nde dış bordür

süslemesi olarak yapılmıştır. 22 cm. genişliğinde olan lotus motifi siyah zemin üzerine yapılmıştır. Bordürün her iki kenarına yapılan 5 sıra beyaz şeritle lotus motifinin daha iyi algılanması sağlanmıştır. Lotuslar içe ve dışa doğru zıt yönlerde bakar durumda bir lotus dizisi meydana getirmiştir. Lotuslarda, içe doğru yani ana panoya doğru bakan lotus motifleri siyah, gri ve beyaza doğru, dışa doğru açılan lotuslarda ise bordodan pembe ve beyaza doğru giden bir renk açılımı kullanılmıştır. Koyudan açığa doğru uygulanan bu renk tonlamaları lotuslara bir derinlik etkisi katmıştır (Resim 115). Ayrıca “Yaşam Mozaïği”nde lotus motifi, mozaïğin güney kenarında yer alan kalın dış bordürden sonra Villanın diğer odasına geçişte “Eşik Mozaïği” olarak kullanılmıştır. Alanda uygulanan lotuslar aynı renk tonlarında yapılmıştır.



Resim 115: Lotus Motifi

Asma: Mozaiklerin bordürlerinde yer alan motifler arasında hem en çok çeşide hem de en uzun ömürlü olmasına karşın bitkisel motifler arasında asma, mozaik döşemelerde akanthus kadar çok kullanılmamıştır. Aslında asma, dallarının, filizlerinin, salkım ve yapraklarının estetik ve sembolik özellikleri ile Antik dünyada her zaman rağbet edilen bir motif olmasına rağmen mozaik bordürlerinde akanthusun gerisinde kalmıştır. Bu motifi oluşturan asma bitkisinin hemen hemen tüm topraklarda yetişmesi ve ürünlerinden en çok yararlanılan bir bitki olması yüzyıllarca mozaikler dışında bu motifin severek ve rağbet edilerek kullanılmasının nedeni olmuştur (Özügül, 1996, s.91). Sarmaşık motifine benzer şekilde, düzenli kıvrımlar çizerek devam eden bir dal üzerinde asma yaprakları ile birlikte yer alan tipi, motifin en basit tipini oluşturmaktadır. Asma yapraklarının yanında, dallarında üzüm salkımları ve asma filizlerinin oluşturduğu madalyonlar içerisinde yabani ve evcil hayvanlarının yer aldığı tipi motifin en zengin formunu oluşturmaktadır. Mozaiklerde, genişçe bir bordür içerisine kısmen gölgelendirilip boyut kazandırılan asma dalı kıvrımlar yaparak devam eder. Kıvrımlar yapan asma dalından çıkan küçük dalcıklar da geriye doğru kıvrılarak aralarda dairesel alanlar oluşturur. Bu dairesel alanlarda sülün, keklik, tavuk, ördek, telli turna, ayı, ceylan, kurt gibi hayvanlar betimlendiği gibi bazen de bordürün orta aksları üzerine portre, mask veya mitolojik kahramanlardan Eros yerleştirilmiştir. Böylece motif daha da zenginleştirilmiştir. Mozaiklerde, aynı motifin başka bir tipinde ise dallar neredeyse görülmeyecek kadar üzüm salkımlarıyla, yapraklarla ve filizlerle örtülmüştür. Germanicia mozaiklerinden “Yaşam

Mozaiği”ni dışta 59 cm. genişliğinde asma dallarının oluşturduğu dairelerden oluşan geniş bir bordür çevrelemektedir. Ritmik olarak devam eden ve ana paneli çevreleyen asma sarmaşıklarından oluşan madalyonların içerisinde, yabani ve evcil hayvan betimlemeleri yer almaktadır. Her dairede farklı bir hayvan betimlemesinin yer aldığı bordür beyaz zemin üzerine 3 sıra kahverengi tonlarında tesseralardan oluşan asma dalları, yeşil tesseralarla yapılmış asma yaprakları, kırmızı ve pembe tesseralardan yapılmış üzüm salkımlarıyla ve yeşil tesseralardan yapılmış kıvrımlı asma filizleriyle zenginleştirilmiştir. Hepsi aynı boyutlarda oluşturulan ritmik madalyonların içerisindeki hayvan betimlemeleri madalyonların içine sığacak şekilde natüralist bir üslupla profilden yapılmıştır. Hayvan figürlerinin hepsinin vücut anatomileri, mozaik üzerinde yer alan diğer figürlerde olduğu gibi siyah konturlarla belirginleştirilmiştir. Hayvanlar bir eylem içerisinde üzüm veya asma yaprağı yerken, bazı hayvanlar durağan olarak yerinde dururken betimlenmiştir (Resim 116)



Resim 116: Asma Motifi

Yine Germanicia mozaiklerinden “ Avcı Mozaği”nde akantuslu bordür ile geometrik bordür arasına bir ara bordür olarak yapılmıştır. Sarı zemin üzerine yapılan asma bordüründe, asma dalları yine kıvrımlar yaparak ilerlerken daldan çıkan dalcıklar geriye doğru kıvrılarak boşluklar oluşturmuştur. Bu bordürde yer alan asma da, yapraklarıyla, filizleriyle ve üzüm salkımlarıyla zenginleştirilmiştir. Sadece şimdilik mozağin doğu bölümünde açığa çıkarılan asma bordüründe dallar arasında gezinen küçük bir kuş ve vücudunun ön bölümü tahrip olan bir ceylan figürü yer almaktadır. Asma bordürü her iki kenarda yer alan 3 sıra şerit motifiyle sınırlandırılmıştır. Asma motifi “Koridor Mozaği”nde diğer süslemelerin aksine tamamen ana kompozisyonu oluşturmuştur. Bir köşede yer alan kantharosun içinden çıkan 2 asma dalı, kıvrımlar yaparak oluşturduğu madalyonla tüm mozaği kaplamıştır. Üzüm salkımları, yaprakları ve filizleriyle zenginleştirilen dalların oluşturduğu madalyonlarda evcil ve yabani hayvanlar natüralist bir üslupla betimlenmiştir.

Akanthus: Tipik bir Akdeniz bitkisi olan kenger veya yaban enginarı bitkisinden esinlenerek oluşturulan akanthus motifi bitkisel motifler içerisinde belki de en karmaşık motiftir. Buna karşın bu motif, süslemelerde yaygın olarak tercih edilen bir motif olmuştur (Özügül, 1996, s. 92). Sivri uçlu ve çentikli yapraklara sahip akanthus ilk kez MÖ 5. yüzyılda Eski Yunan tapınak çatılarının bezemesinde, duvar frizlerinde ve korint sütun başlıklarında kullanılmıştır. Roma Döneminde ise akanthus, koç boynuzunu andıran sarmallar ve etli akanthus yapraklarının üç boyutlu bir

bileşiminden oluşan kompozit sütun düzeninde kullanılmıştır. Mozaiklerde genelde bordürlerde her dönemde sıkça karşımıza çıkan, sevilen ve yaygın olarak kullanılan bir motif olmuştur. Mozaiklerde çoğu zaman ana kompozisyonu çevreleyen ana dış geniş bordür olarak kullanılmıştır. Geniş akanthus yapraklarının kıvrımlar yaparak oluşturduğu ve tekrarlayarak devam ettiği bir diziden oluşmaktadır. Aynı dizide yer alan geriye dönen yapraklarının oluşturduğu dairesel alanlardan meydana gelmektedir. Bu dairesel alanların arasına çiçek, böcek, meyve, portre, mask gibi motifler yerleştirilmektedir. Hellenistik Çağ'da dönemin sanatsal üslubuna uygun olarak, ışık ve gölge oyunları ile hareket kazandırılmış akanthuslar en ince detayına kadar işlenmiştir. Bu dönemde akanthuslar, aralarına yapılan çiçek, Eros gibi motifler ile zenginleştirilmiştir. Motifin, Roma örneklerinde Germanicia mozaiklerinde görüldüğü gibi örnekleriyle karşılaşılsa da, bu dönemde yapraklar daha da kalınlaşmış ve masif bir görünüm almıştır. Germanicia mozaiklerinden “ Avcı Mozaığı”nde ana kompozisyonun hemen bitiminde ilk iç bordür olarak bulunmaktadır. Siyah zemin üzerine lotus çanağının içinden çıkan geniş ve uzun akanthus yaprakları yeşilin tonlarında yan yana yapılarak bir dizi oluşturmuştur. Kenarları beyaz konturla belirginleştirilen yapraklar geriye doğru kıvrılarak aralarda Eros ve hayvan figürlerin yerleşmesine uygun dairesel boşluklar yaratmıştır. Eros'la bir kaplanın mücadelesi ayrı ayrı dairelere büyük bir ustalıkla ve titizlikle yerleştirilmiştir (Resim 117).



Resim 117: Akanthus Motifi

Akanthus dizisinde yer alan kimi lotus çanakları içerisine ayrıca meyveler yerleştirilmiştir. Köşede akanthus yaprakları ile yüzü çevrili bir mask bulunmaktadır (Resim 118).



Resim 118: Akanthuslu Bordürde Köşede Yer Alan Mask

Akanthus motifinde uygulanan koyudan açığa doğru renk tonlamaları motife Hellenistik Dönemde olduğu gibi bir hareket ve hacim katmıştır.

Bugüne kadar ortaya çıkarılan mozaiklerden sadece Yaşam ve Avcı Mozağinde ana panoyu figürlü bitkisel bezemeli motifler süslemektedir. Mozaik sanatında ana panelin çevresinde yer alan bordürlerde çeşitli çiçek, meyve ve hayvan motiflerinin yer aldığı akantus ve asma sarmaşığı madalyonları, mozaik sanatının hep kullanılan süslemelerdir (Levi, 1947, s.489). Asma sarmaşığının madalyonlarının tüm yüzeylere uygulandığı örneklerin, MS 2-3. yy.'larda Kuzey Afrika'da Eros'un bağbozumu sahnelerinde betimlenmesiyle ortaya çıktığı ileri sürülmektedir. Figürlü asma sarmaşığından ve akanthus yapraklarından oluşan madalyonlar Anadolu'da Antakya, Zeugma, Osmaniye- Düziçi Yapısında,

İskenderun Quatrefoil Kilise'sinde ve Afrika, Suriye, Lübnan, Filistin mozaiklerinde çok sık görülen bir bezemedir.

Germanicia Mozaiklerinin İkonografik Özellikleri

Germanicia mozaiklerinden “K-1 Yaşam Mozaïği” üzerinde yer alan betimlemeler, günlük yaşam sahnelerini içermekle birlikte Hristiyanlıkla ilgili semboller de taşımaktadır. Hristiyanlığın gizli gizli yayılmağa başladığı MS I. yy. ile Roma'da ve onun hüküm sürdüğü eyaletlerde resmi din olarak kabul edildiği 4. yy.'a kadar insanlar üzerlerindeki baskıdan ötürü dinsel inanışlarını sembollerle anlatmışlardır. Hristiyanlığın resmi din olarak kabul edilmesine kadar olan süreçte Eyaletlerde yaşayan halk, villaların tabanlarını süslediği mozaiklerde yasak olan Hristiyanlığın imgelerini sembollerle anlatmıştır. Yaşam mozaïğinde ortada merkezde yer alan Çoban, su içen erkek geyik, boğalar, koyunlar ve nar ağacı Hristiyanlıkla özdeşleşen sembolik değerler taşımaktadır.

Çoban figürü, yaşam mozaïğinde ortada yer alan panonun merkezinde yer almaktadır. Yuhanna İncil'i 10:11'de İsa “Ben iyi çoban, iyi çoban koyunlar uğruna canını verir” demektedir. Burada Çoban Hz. İsa, koyunlar ise halktır. Bu mozaikte Çoban figürü diğer figürlere göre daha büyük olarak ortada merkezde tasvir edilmiştir. Bu nedenle Hz. İsa'yı sembolize etmektedir. 1.31 m. boyunda yapılan çoban figürü tek omzunu açıkta bırakan beyaz renkle kısa bir tunik giymiştir. Tunığın üzerinde kırmızı renkten bir pelerini vardır. Pelerinin içinden çıkardığı sol eliyle ve ağza verilen ifadeyle sanki bize bir şeyler anlatıyor gibi tasvir edilmiştir. Mozaiklerde ve duvar

resimlerinde cemaat genellikle koyunlar, Hz. İsa'da çoban olarak yorumlanır.

Erkek geyik figürü, yine yaşam mozaiğinde meyveli bir ağacın altında biriken suyu içerken betimlenmiştir. Geyik figürü, 65 cm. boyunda 108 cm. uzunluğundadır. Siyah konturla çevrelenmiş figürde dıştan içe doğru kahverengiden kreme doğru kahverenginin tonları kullanılarak koyudan açığa doğru gölgelendirme ve ışık-gölge yapılarak geyiğin anatomisi ortaya koyulmuştur. Figürde kas yapıları ve kas geçişleri koyu renkle verilmiştir (Resim 119).



Resim 119: Su İçen Geyik Tasviri

Aynı panelin batısında yine bir meyve (kaysı) ağacının altında yatan bir geyik betimlemesi yer almaktadır. Geyik 50 cm. eninde 37 cm. boyunda resmedilmiştir. Figür siyah konturla çevrelenmiş olup dıştan içe doğru kahverengiden kreme doğru kullanılan renklerle vücut anatomisi bire-bir verilmeye çalışılmıştır (Resim 120).

Hristiyan hikayelerinde geyik ve ceylanın tüm yaratıklardan korkan bir doğası olmasına karşın her tür yılanı öldürdüğü anlatılmaktadır. Bu nedenle de geyik ve ceylan Hristiyan inanışın bir sembolü olarak kabul edilmektedir. 4. yüzyılda Philon İsa'yı dünyanın sonuna ceylan ya da geyik gibi koşuyor şeklinde tanımlanmıştır. Aynı zamanda karaca ve geyik imgesi Hristiyan sanatında vaftizle ilişkilendirilmektedir. Mezmur 42:1'deki “erkek geyik nasıl akarsuları özlerse canım da seni öyle özler tanrım” tümcesi bu ilişkinin kaynağıdır (Daloğlu, 2011, s. 78).



Resim 120: Geyik Tasviri

Koyun figürü, “Yaşam Mozaği”nin alt panosunda ortada bulunan meşe ağacının iki yanında iki kalın kuyruklu besili koyun betimlenmiştir. Soldaki koyun 80 cm. genişliğinde ve 79 cm. boyundadır. Sağdaki koyunun başının dışındaki bölümler tahrip

olduğu için ölçüler ve tanımlama verilememiştir. Her iki koyun figüründe de dış kontur siyahla belirginleştirilmiş olup kas geçişleri koyu renkle verilmiştir. Gövde tamamen beyaz olarak yapılmıştır. Anatomileri doğadaki gibi aynen yapılan figürlerde, bir naiflik göze çarpmaktadır (Resim 121). Koyun figürü de Hristiyanlıkta çok kullanılan imgelerden biridir. Hristiyanlıkta koyunlar vaftiz olmamış insanları ya da Hristiyanlığa inananları temsil eder (Daloğlu, 2011, s. 80).



Resim 121: Koyun Tasvirleri

Boğa figürü, yine “yaşam mozaığının” orta panosunun doğusunda yer almaktadır. Ot yiyen boğa 90 cm. genişliğinde, 81 cm. boyundadır. Panoda yer alan ikinci boğa figürü 86 cm. genişliğinde ve 81 cm. boyundadır. Her iki boğa figüründe de dış konturu siyahla verilmiştir. Kahverengiden kreme doğru bir renk geçişi

yapılarak hayvanların anatomisi tamamen ortaya koyulmuştur. Betimlemede ışık-gölge oluşturularak hayvanın en ince detaylarına kadar tüm kasları ve uzuvları verilmiştir (Resim 122). Hristiyanlıkta boğa farklı anlamlar taşısa da bazı erken dönem kiliselerinde bulunan yazıtlarda İsa'nın kurban edilişini, başkalarının iyiliği için sessizce çalışmayı temsil eder (Daloğlu, 2011, s. 80)



Resim 122: Boğa Tasvirleri

Asma sarmaşıkları, yaşam mozaığının etrafını çevrelemekte ve asma sarmaşıkları ritmik bir şekilde madalyonlar oluşturarak mozaığın son kalın bordürünü oluşturmaktadır. Ayrıca Kahramanmaraş Müzesi'nde sergilenen koridor mozaığında yine asma sarmaşığı köşeden bir kantharosun içinden çıkarak tüm yüzeyi kaplamaktadır. Yine avcı mozaığının iç bordüründe asma sarmaşıkları ritmik şekilde madalyonlar oluşturmaktadır (Resim 123).



Resim 123: Asma Motifi

Her üç mozaikte de asma sarmaşıklarının oluşturduğu madalyonlar içerisinde yabani ve evcil hayvanlar tasvir edilmiştir. Anadolu’da Hıristiyanlığın yayılmaya başladığı birinci yüzyıldan sonra İsa ile ilgili en önemli metafor asmadır (Daloğlu, 2011 s. 50). Asma sarmaşıkları İsa ve ona inananları simgelemektedir. Bu Yuhanna İncili Ayet 15;5’te “ Ben asmayım, siz çubuklarsınız. Bende kalan ve benim kendisinde kaldığım kişi çok meyve verir. Bensiz hiçbir şey yapamazsınız” ayetine dayanmaktadır. Bir küpün veya bir kantharosun içinden çıkan asma sarmaşıkları ölümle ilgili çağrışımları da içerir (Tülek, 2004 s. 417). Bu simge Geç Roma-Erken Bizans Döneminde mezar yapıları ve mezar şapellerinde de görülür. Kantharosun içinden çıkan asma sarmaşıkları MS 3. yüzyıl ortası ve MS 4. yüzyıl başına tarihlenen Anamur BI mezarında bulunmuştur. Diğer yandan bu kompozisyon kimi sivil yapılarda da karşımıza çıkmaktadır. Germanicia mozaiklerinin yanı sıra Antakya

mozaiklerinde MS 5. yüzyıla tarihlenen ve “Akşam Yemeği Evi” adı verilen bir evin kuzey odalarından birinin zemininde yer alan geometrik desenli mozağin bir bölümünde kantharostan çıkan asma sarmaşıkları yer almaktadır (Daloğlu, 2011, s. 51).

Yaşam mozağında tasvir edilen nar, Hristiyanlıkta önemli ve kutsal bir meyvedir (Resim 124). Kiliseyi ve onu oluşturan cemaati temsil etmektedir. Nar İsa Peygamberin gökten getirdiği hediye ile karşılaştırılır. Nar, İsa Peygamberin annesi Meryem’in amblemidir (Daloğlu, 2011, s. 85).



Resim 124: Nar Ağacı

Mozaikler Işığında Germanicia’da Mimari ve Yaşam

Bugüne kadar Germanica Antik Kenti’nde yapılan bilimsel kazıların yeni başlamış olması, mozaikler dışında konut mimarisine

ve şehrin mimarisine ait ayakta hiçbir kalıntının olmaması ve 2009-2010 yıllarında yapılan bilimsel kazılarda mozaik dışında mimariye ait in-situ bir kalıntının bulunamayışı nedeniyle antik kentin ve villaların mimarisi hakkında bilgilerimiz sınırlıdır. Tarihte Roma İmparatorluğu'nun bütün sanatlar içerisinde en önemli katkısı mimarlıktadır. Büyük ölçüde Etrüks etkileriyle gelişen Roma mimarlığı, M.S I. yüzyıl içinde yeni bir yönelim içine girmiştir. Yeni yapı biçimleri oluşturan, yeni taşıyıcı sistemler geliştiren ve yeni malzemeler kullanan Roma mimarları, Yunan mimarlığının hemen hemen tek bir yapı tipi olan tapınaktan ibaret olan yapı repertuarını geliştirmişlerdir. Yunan agorasını daha da geliştirilerek, Roma kentlerinin merkezinde yer alan ve çevresi önemli kamusal yapılarla kuşatılarak foruma dönüştürülmüştür. Roma mimarisi, kemerli, tonozlu ve kubbeli yapım tekniğini büyük ölçüde geliştiren, iç mekana önem kazandıran ve anıtsal bir yapı düzenini bunun üzerine kuran bir üslup yaratmıştır. Romalıların hafif ahşap çatı örtüsü yerine büyük açıklıkların üzerini örten kagir tonoz ve kubbeleri tercih etmeleri, taş sütunu esas taşıyıcı olarak kullanmak olanağını kısıtlamış, ağır taşıyıcı duvarların rolünü artırmıştır. Roma'da mimaride kullanılan sütunlar daha çok dekoratif amaçlarla kullanılmıştır. Romalılar, harçlı duvarların kullanımını genelleştirmişler, dışı taş veya tuğla kaplama, fakat orta kısmı yığma, moloz duvar tipleri geliştirmişlerdir. Kısaca Roma mimarisi Yunan mimarisini geliştirerek yeni taşıyıcı sistemler yaratmıştır (Wycherley, 1991, s.158-159) Roma'da ev, yalnızca aileyi, malları ve hayvanları bir çatı altında toplayan bir yer olmanın ötesinde, bütün öteki

varlıklardan üstün olan bu değerli varlığı dış alemden ayıran, yani aile topluluğunu koruduğu mekandır. Kenti oluşturan mekânlar aynı zamanda bir hiyerarşik anlayışı da yansıtmaktadır. Kenti kuşatan dış duvar, estetik açıdan kent ile onu çevreleyen kırsal alan arasında kesin bir sınır oluşturmuştur. İdari, dini, askeri ve tarım dışı üretim kadroları kentte bir araya gelmişlerdir. Her şeyden önce toplum içinde yüksek sayılan sınıflar kentte toplanırken, bunlara göre aşağı sayılan sınıflar kitle halinde tarım kesiminde yer almaktadır. Romalıların yeni bir kent kurarken ilk işleri, dikdörtgen biçimindeki kentin sınırlarını saptamak ve onu bir duvarla yani surla çevirmektir. Kent bu alanın içinde sıkı bir düzene göre genişlemekteydi. Hamamları, arenaları, kemerleri ve villaları ile bütün kentler birbirine benziyordu. Romalı kentçiler, bir kentin kurulması için sokaklara kaldırım taşı döşenmesine, şehre su getirilmesine ve kanalizasyon sistemine önem veriyorlardı (Mazı, 2008, s.46). Bu nedenle bir Roma kenti olan Germanicia Antik Kenti kazılarının yeni olması nedeniyle villalar, Roma mimarisinden ve bugüne kadar kazısı yapılan antik kentlerden ve antik kentlerdeki villa mimarisinden ve yaşam mozaïği üzerinde yer alan villa tasvirlerinden yola çıkarak açıklanacaktır. MÖ I-II. yüzyılda Roma ve onun egemenliğı altındaki Bölgelerde şehir yapılarının içerisinde villalar ortaya çıkmıştır. Anadolu'da Roma mimarisi hakkında en iyi fikir veren villalardır. Çok yoğun olan villa yapımı ile birlikte mozaik sanatı da bu dönemde en üst seviyeye ulaşmıştır. Villalar içerisinde odaları açık bir orta salonun (atrium) etrafında toplanan basit Etrüsk-İtalik konutu (domus)

hâkimdir. Latince “ev” demek olan domus varlıklı bir Roma ailesinin ve uşaklarının yaşadığı büyük evlerdir (Resim 125).



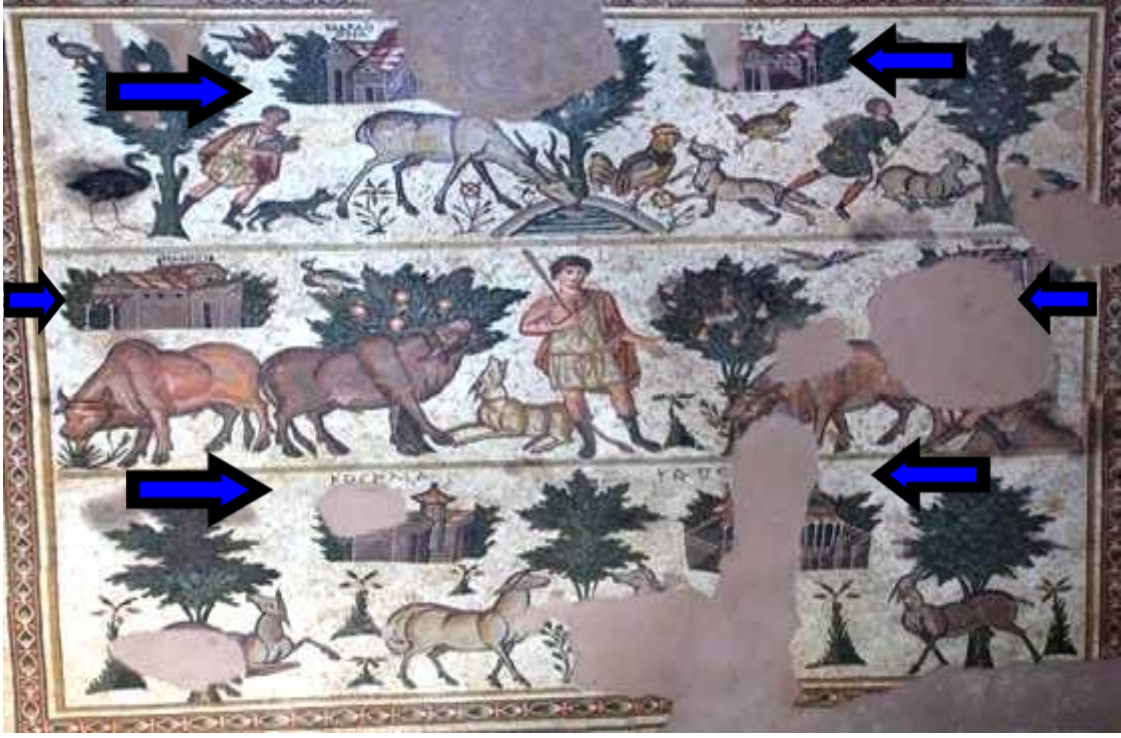
Resim 125: Villa Tasarımı

Roma evi, iki açık avlu çevresindeki bir grup odalardan oluşur. Atrium, misafirlerin ağırlandığı ve iş görüşmelerinin yapıldığı yarı resmi bir avlu ve peristyle ile çevrili özel bir bahçeydi. Eve girmeden önce, sokak ile kapı arasındaki giriş yeri olan vestibulum ve girdikten sonra kısa bir holden yani faucesden geçilip atriuma gelinirdi. Atriumun ortasındaki havuz, yani impluvium compluvium adı verilen açıklıktan gelen yağmur sularını biriktirirdi. Atriumdan sütunlu bahçe olan peristyleye geçiş, andron adı verilen küçük oda ya da tablinum adlı geniş odadan sağlanmaktaydı. Peristylenin arkasında eksedra adında bir oda daha bulunurdu (Er, 2004, s. 87). Atrium bölümünde oturma odası, kütüphane, mutfak ve kiler bölümleri bulunmaktaydı. Yatak odaları ve hizmetkarların odaları ikinci katta

yer almaktaydı. Evler birbirine bitişik konumlu olduğundan ikinci kattaki caddeye bakan cephelere güvenlik açısından küçük pencereler konulurdu (Macaulay, 1974, s. 66-69). Bu tip evler Pompei’de yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır.

Genel hatları ile bu bölümlerden oluşan Roma ev planı, daha büyük malikaneler ve villa rusticalar için daha ayrıntılı ve büyük olarak yapılmıştır. (Vitruvius, 1914, s.184 ve Kretzschmer, 200, s. 62). Roma mimarisi hakkında antik kentlerde yapılan kazılarda ortaya çıkarılan kalıntılar bize bilgi sunduğu gibi mozaikler üzerine sınırlı sayıda resmedilen villa betimlemeleri bizim için önemli birer kaynaktır. Kazılarda ortaya çıkarılan kalıntılar, villa mimarisi hakkında günümüze ulaşan kalıntılar kadar bilgi sahibi olmamızı sağlar. Mozaikler üzerinde tasvir edilen villa tasvirleri bizim o dönem mimarisi hakkında geniş bir bilgi sahibi olmamızı sağlar. Bu tasvirler aynı zamanda mimari ile ilgili önemli birer yazılı tarihi belge niteliği taşımaktadır. Anadolu’nun en önemli mozaiklerini oluşturan Antakya ve Zeugma mozaiklerinde, kentlerin mimarisine ait kalıntılar dışında mozaikler üzerinde kentin villalarını anlatan bir mimari tasvire rastlanmamıştır. Bugüne kadar ortaya çıkarılan çok az mozaikte mimari betimlemeye rastlanmıştır. İstanbul’da Büyük saray mozaikleri üzerinde yer alan mimari betimleme ve Tunus- Bordo Müzesi’ndeki villa betimlemesi o dönemi aydınlatan önemli mimari betimlemelerdir. Bu bağlamda, Germanicia Antik Kenti’nde kazısı yapılan Dulkadiroğlu Mahallesi’ndeki “Yaşam Mozaïği” Kentin mimarisini aydınlatmak anlamında bize önemli bilgiler sunmaktadır. Mozaik üzerine üç ayrı pano içerisine bir simetri oluşturacak şekilde

yerleştirilen 6 villa betimlemesi, Kentin mimarisi hakkında çok şey açıklar (Resim 126).



Resim 126: Yaşam Mozağında Yer Alan 6 Villa Tasviri

Mozaikte, üst panoda ortada iki villa betimlemesi yer almaktadır. Solda yer alan iki katlı olan villanın, yarısı günümüz yerleşimi tarafından tahrip edilmiştir. Villa betimlemesinin kalan bölümünde yandan iki giriş kapısı, bu kapıların üzerinde üçgen alınlıklar bulunmaktadır. Villanın üstünde eski Yunanca villa sahibinin adının yazdığı iki satır “MAPAΘ../ONA” yazıtı bulunmaktadır. Üçgen alınlıklar içerisinde iki girişte de iki pencere dikkati çekmektedir. Muhtemelen bu bölümler çatı katlarına ait olmalıdır. Ayrıca önde olan girişin üst katında da dikdörtgen iki pencere bulunmaktadır (Resim 127).



Resim 127: Villa Tasviri

Sağdaki villa da iki katlı olup girişin her iki yanında iki kulesi bulunmaktadır. Kubbelerden solda olanın sadece ucu görünmektedir. Önde iki çıkıntı halinde iki bölmesi olan villanın ortasında kalan bölümde dört adet pencere bulunmaktadır. Bu pencerelerin alt tarafında kalan bölüm daha koyu tesseralarla döşenmiş olup bu bölüme içeriye doğru bir derinlik katılmıştır. Muhtemelen bu bölüm villanın avluya açılan geniş ana giriş bölümünü oluşturmaktadır. Villanın bir bölümü tahrip olduğundan villanın tam mimarisi görülmemektedir. Üstte villa sahibinin adıZA/.....AC yazısı yine tahrip olmuştur (Resim 128).



Resim 128: Villa Tasviri

Ortada yer alan panoda ise villalar, mozağin sağ üst ve sol üst kenarına yapılmıştır. Soldaki villa, villa betimlemeleri içerisinde en sağlam olarak günümüze kalmıştır. Yine iki katlı olarak yapılan villanın, sağda olan girişi çıkıntı bölme şeklinde yapılmıştır. Girişte uzun bir kapı bulunmaktadır. Solda iki sütunlu bir verandası yer almaktadır. Verandanın üzerinde üçgen bir alınlık ve üçgen alınlığın ortasında yuvarlak bir penceresi bulunmaktadır. Villanın üzerinde eski Yunanca ev sahibinin adı olan “MANXICI “ yazıtı bulunmaktadır (Resim 129).



Resim 129: Villa Tasviri

Sağ üst kenarda yer alan diğer villanın da büyük bir bölümü günümüz yerleşimi tarafından tahrip edilmiştir. Görülebildiği kadarıyla yine iki katlı olan villanın sağ kenarında yuvarlak bir kule ve kulenin önünde villanın uzun bir giriş kapısı bulunmaktadır. Kulenin hemen yanında üçgen alınlıklı giriş olması muhtemel ikinci bir mekan daha bulunmaktadır. Yine villanın üzerinde villa sahibinin adı olanZIC yazısı tahrip olmuştur (Resim 130).



Resim 130: Villa Tasviri

Alt panonun ortasında ise villalar yine orta bölüme yapılmıştır. Solda yer alan villa da iki katlı olup villanın çıkıntı halinde iki girişi bulunmaktadır. İki girişin ortasında yuvarlak bir kulesi bulunmaktadır. Kulenin altında iki tane merdiven görülmektedir. Üst kısımda eski Yunanca ev sahibinin adı olan “KOCAAIA” yazıtı bulunmaktadır. Villa betimlemesinin sol üst kenarı tahrip olmuştur (Resim 131).



Resim 131: Villa Tasviri

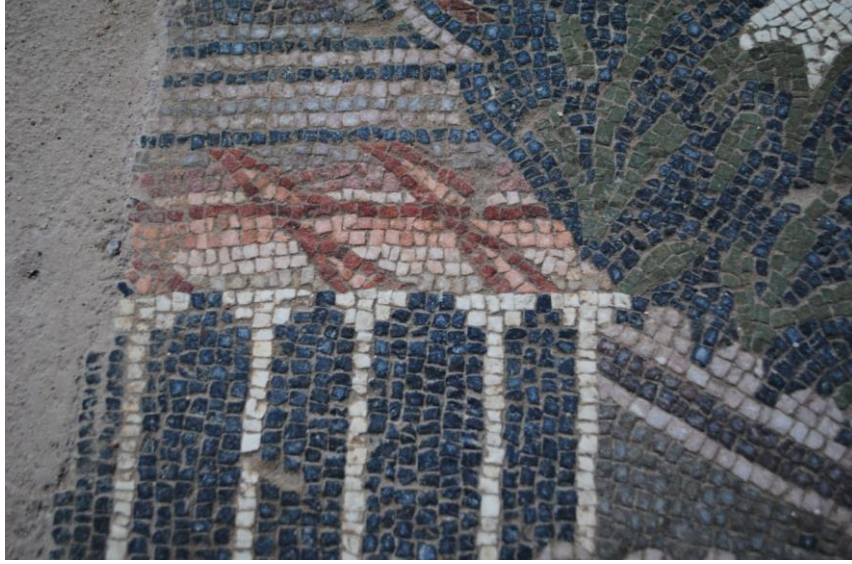
Sağda yer alan villa betimlemesi ise diğer villa betimlemelerinden farklıdır. Villanın çevresi bir sur duvarı ile çevrilmiştir. Girişte bir kulenin yanında bahçe kapısı bulunmaktadır. Villanın tam orta bölümü günümüz yerleşimi tarafından tahrip edildiği için mimari hakkında kesin bilgiler verilememektedir. Ancak görülebildiği kadarıyla villanın önde çok sayıda sütunu bulunmaktadır. Villa cepheden yapılmıştır. Sütunlu bölümün arkasında villanın sağ kenarında üçgen bir alınlık dikkat çekmektedir. Villanın üstünde, villa sahibinin adı ΚΑΠΕ... yazısı yine tahrip olmuştur (Resim 132).



Resim 132: Villa Tasviri

Mozaik üzerinde yer alan villalarda, villaların yanlarında ve çevrelerinde yer alan çalılıklar, villaların ağaçlar ortasında yeşillikler içerisinde yer aldığını göstermek için yapılmıştır. Çatılarda, kurtarma kazılarında ortaya çıkarılan kiremit parçalarından ve çatı

tasvirlerinden yola çıkarak dikdörtgen, birbirine geçmeli kiremitler kullanılmıştır (Resim 133).



Resim 133: Villa Çatısındandır Detay

Germanicia Antik Kentinde “Yaşam Mozaïği” üzerinde yer alan 6 villa tasvirinden ve aynı döneme ait aynı bölgede yer alan Zeugma villa mimarisinden ve Efes yamaç evlerde ortaya çıkan villa mimarisinden yola çıkarak, Germanicia Kenti’nin mimarisi hakkında bilgi verilmeye çalışılacaktır. Mozaikte genel olarak yer alan villa betimlemelerinde Roma mimarisinin izleri görülmektedir. Yaşam mozaïği üzerinde yer alan villa betimlemelerinin incelenmesinde tüm villaların bir avlu etrafında kare veya dikdörtgen planlı olduğu gözlemlenebilir. Evler çatı katları ile birlikte üç katlıdır. Villaların alt katlarında pencere bulunmamaktadır. Üst katta gün ışığı küçük pencerelerden sağlanmaktadır. Işık muhtemelen ortada yer alan peristyle avludan sağlanmaktadır. Çoğunlukla iki kapılı olup kapılardan bir tanesi avluya açılmaktadır. Bazı villaların bahçeleri sur duvarları ile çevrilmiştir. Mimari bulunmamasına rağmen kazıda

ortaya çıkarılan kireç taşından yarım sütün altlığı ve sokak aralarında ve boş arsalarda bulunan sütün parçaları Germanicia’da peristylili yani orta avlulu villaların varlığını kanıtlar. Villa tasvirlerinden yola çıkarak, evlerin odalarının bir avlu etrafında toplandığı söylenebilir. Anadolu’da şimdiye kadar ortaya ıkarılan Efes yamaç evlerinde de evler iki ya da üç katlıdır. Alt katlar günlük yaşantıyla ilgili bölümleri içermekte, st katlarda genellikle yatak odası, ocuk odası gibi bölümler bulunmaktadır. Efes yamaç evlerde, peristyl ev tipinin en güzel ve gelişmiş örnekleri ortaya çıkarılmıştır. Planlamada esas alınan peristyl, 25-50 metre büyüklüğünde ve evin merkezinde yer almaktadır (Saltuk, 1989, s. 141). Kare ya da kareye yakın dikdörtgen planlı peristylin ortasında, evin ışık ve havasının sağlandığı impluvium bulunmaktadır. Genellikle 15-20 cm. derinliğinde, havuza benzer tarzda planlanan impluviumu yağmur suları için düşünülen bir oluk çevreler (Saltuk, 1989, s. 83-84). Germanicia Antik Kenti’nde yapılan kazılarda villa mimarisine ait hiçbir kalıntı bulunamamıştır. Ancak villaya ait birkaç yapı taşı ve inşaat çivileri, çok sayıda pişmiş toprak çatı kiremit parçaları, çatıya ait oluk parçaları bulunmuştur. Yapılan kazılarda villanın mimarisine ait hiçbir kalıntı bulunamayışının nedenini Namık Kemal Mahallesi’nde yer alan bir inşaat temelinde yakalamak mümkündür. nceki yıllarda inşaat yapılırken açılan temel, Roma dönemine ait yapı taşları ve kalıntıları bulunması nedeniyle öylece bırakılmıştır. Temel kesitinde yer alan Roma duvarının incelenmesinde, villaların duvarlarında moloz taş ve kerpiç kullanıldığı, köşelerde çok az kesme taş kullanıldığı tespit edilmiştir. Duvarlar, bölgede yer alan Zeugma’da bulunan duvar

kalıntıları ile benzerlik göstermektedir. Bölgenin sıcak olması nedeniyle yazın sıcaktan kışın soğuktan korunmak için duvarlar kerpiçten ve moloz taştan yapılmıştır. Efes yamaç villalarının duvarları ile de benzerlik göstermektedir (Resim 134, 135).



Resim 134: Germanicia’da Bulunmuş Bir Villaya Ait Roma Duvarı



Resim 135: Efes Yamaç Evlerde Bulunan Duvarlar

İstilalar sonucu yakılıp-yıkılan Germanicia'da bu kerpiç ve moloz duvarlar mozağin üzerine yıkılarak üstünü kapatmıştır. Bölgenin yamaç olması nedeniyle de zamanla alüvyon toprakları bu örtüyü bir tabaka haline dönüştürmüştür Germanica'da yer yer 1 metreyi bulan dolgu tabaka da, mozaiklerin korunarak günümüze kadar gelmesini sağlamıştır. Yine kurtarma ve sondaj kazılarında ortaya çıkarılan pişmiş toprak künkler ve Bağlarbaşı Mahallesinde bulunan su sarnıcı da Germanicia'da yer alan villalara Ahır Dağı eteklerinden su taşındığını ve Kentin gelişmiş bir altyapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Roma İmparatorluğu üç kıtaya yayılan imparatorluk sayesinde çeşitli kültürlerle bir iç-içelik oluşturmuş, Doğu ve batının bir karışımı olan Roma kültürü, hakimiyeti kurduğu toprakları etkilerken kendi kültürü de o topraklardan etkilenmiştir. Roma'da giyim-kuşam,

o halkın sosyo-ekonomik durumunu, meslek ve cinsiyetini yansıtmıştır. Germanicia Antik Kentinde bugüne kadar yapılan bilimsel kazıların az olması nedeniyle mozaikler üzerinde yer alan betimlemeler, Germanicia'nın o dönemde ki yaşantısını sunması açısından büyük önem arz eder. Germanicia mozaiklerinden “Yaşam Mozaïği, Avcı Mozaïği ve Seramik Ustası” mozaïğindeki betimlemelerden yola çıkarak soylular ve işçilerin giyim tarzı, meslekleri, sosyo- ekonomik durumları, hobileri, meslek grupları, faunası, florası hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz. Mozaiklerdeki insan betimlemelerindeki giysilerin incelenmesinde, Germanicia Antik Kenti'nin Roma giyim kültürü ile aynı olduğu sonucuna ulaşılabilmektedir. Roma'da giyilen ve dikdörtgen bir kumaşın omuzlarda tutturulmasıyla yaz ve kışa göre uzun kolu ve kısa kollu yapılan ve diz üstünde kısa olarak giyilen tunik, Germanicia halkının da vazgeçilmez giysisidir. Şimdiye kadar ortaya çıkarılan mozaiklerde betimlenen insan figürlerinin hemen hemen hepsinin kısa tunikler giymiş olması bunun bir kanıtıdır. Yaşam mozaïğindeki avdan dönen Romalının tuniğinin üzerine kırmızı bir pelerin takması onun soylu biri olduğunu göstermektedir. Çünkü Roma'da pelerinin gücü sembolize etme özelliği bulunmaktadır. Yine yaşam mozaïğinde, merkezde yer alan ve diğer insan betimlemelerine göre daha büyük cepheden tasvir edilen insan figürünü, çevresinde yer alan hayvanlara göre bir Çoban olarak tasvir edilse de, tek omzunu açıkta bırakan tunik ve onun üzerine taktığı kırmızı peleriniyle bir çobandan çok O'nun dinsel işlev üstlenen bir simgeyi yani Hz. İsa'yı çağrıştırmaktadır. Yaşam mozaïğindeki ağaçtan kuş avlayıp küfesine

dolduran insan figürü de, giydiği uzun tuniğiyle ve yaptığı işle bir işçi sınıfını yansıtmaktadır. Seramik ustası mozağindeki seramik ustasının tasvirinde bir meslek grubundaki bir insanın giysisini yansıtmaktadır. Avcı mozağindeki avcının giysisi yine alt tabakadaki halkın giysisini yansıtmaktadır. İnsanların giyim tarzından yola çıkarak Germanicia'lıların giyim tarzının Roma giyim tarzını yansıttığı görülür. Kuş avlayan avcı betimlemesi, avdan dönen ve elinde iki keklikle betimlenen soylu tasviri ve geyik avlayan avcı tasviri bize Germanicia'da avcılığın yaygın olduğunu ve bölgede bulunan ormanlarda keklikler, ceylanlar ve geyiklerin yaşadığını göstermektedir.

Germanicia Antik Kenti'nin florası ile ilgili olarak mozaik üzerinde betimlenen ağaçlar sayesinde erik, kayısı, nar, elma meyvelerin topraklarında yetiştirildiğini (Resim 136), yine yaşam mozağının alt panosunda yer alan meşe ağaçları sayesinde meşe ağacının bugün olduğu gibi o dönemde de Şehrin çok yetiştirilen bir ağacı olduğunu söylemek mümkündür. Villaların çevresinde betimlenen ağaçlık ve yeşillikten villaların bugünde olduğu gibi bahçe ortalarında yer aldığını ve çevresinin yeşillik ve ağaçlık olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Yine mozaik üzerinde yer alan çiçek betimlemelerinden Şehrin ikliminden dolayı bugün de olduğu gibi her cins çiçeğin o dönemde de bu topraklarda yetiştiğini göstermektedir (Resim 137).



Resim 136: Germanicia'nın Florasına ait Meyveler



Resim 136: Germanicia'nın Florasına ait Çiçekler

Germanicia mozaikleri üzerinde yer alan hayvan betimlemelerinden yola çıkarak o dönemin çok zengin bir faunaya sahip olduğunu söyleyebiliriz. Mozaiklerin incelenmesinde boğaların, koyunların, çobanların tasvir edilmesi o dönemde hayvancılığın yaygın olduğunu göstermektedir. Mozaikler üzerinde yer alan kuş betimlemelerinden topraklarında Bölgede yer alan Ceyhan Nehri ve onun kollarını oluşturan çaylarda, dağlarda ve ovalarda keklik, saz horozu, sülün, angıt, mavi gerdan, tahtalı, kumru (Resim 137), tahtalı (Resim 138), saz tavuğu (Resim 139), sürmeli dağ bülbülü gibi kuş türlerinin, yeşilbaş, çamurcun gibi ördek türlerinin ve ayı, tilki, tavşan, at, geyik, ceylan gibi yabani hayvan türlerinin yaşadığını söyleyebiliriz.



Resim 137: Germanicia'nın Florasına ait Kuşlar



Resim 138: Germanicia'nın Florasına ait Tahtalı Kuş



Resim 139: Germanicia'nın Florasına ait Saz Tavuğu

Germanicia Mozaiklerinin Yakın Bölge Mozaikleri ile Genel Analizi

MS 3-6. yüzyıllara tarihlendirilen Germanicia Antik Kenti mozaikleri ile yakın çevresinde yer alan Kahramanmaraş Göksun, Afşin, Andırın Mozaikleri, Gaziantep Zeugma, Hatay Antakya, Urfa -Edessa, Adıyaman- Perre, mozaikleriyle teknik ve dönemsel açıdan genel bir karşılaştırma yapılarak Germanicia mozaiklerinin bölgedeki yeri ve önemi vurgulanacaktır.

Öncelikle Kahramanmaraş'ın yakın çevresinde yer alan mozaiklerin yapılan incelenmesinde; Merkez İlçeye bağlı Öksüzlü Köyü'nde bir Vatandaşın evinin bahçesinde ağaç dikerken mozaikler bulunduğunu Kahramanmaraş Müzesi'ne haber vermesiyle 1995 yılında ortaya çıkarılmıştır. Müze Müdürlüğü'nün mozaik bulunduğu ifade edilen alanda mozaigi tespit etmek için bahçede 4x6 m. ebatlarında bir sondaj çalışması yapmıştır. Zeminden yaklaşık 50 cm. derinlikte karşılıklı iki boğa tasviri ve geometrik desenler bulunan bir mozaik bulunmuştur (Resim 167). Açılan mozağin üzeri tekrar kapatılarak ev sahibine teslim edilmiş alanın tescili yapılmamıştır. Yıllar sonra 2008 yılında Müze Müdürlüğü'nün aynı Köyde yer alan başka bir arkeolojik yerleşim yerinin tespit-tescil çalışmaları sırasında, Vatandaşların bir evin bahçesinde yıllar önce mozaik bulunduğu ve üzerinin tekrar kapatıldığının ifade edilmesi üzerine, eski fotoğraflardan ve resmi evraklardan yola çıkarak alanın “Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak 2008 yılında tescili yapılmıştır. Sondaj kazıları sırasında çekilen fotoğraflarda görüldüğü kadarıyla mozaikte, ana panonun zemini beyaz renkte balık pulu tarzında döşenmiştir,

Mozaik üzerinde karşılıklı ayakta profilden iki boğa betimlemesi bulunmaktadır. Vücut hatları ve uzuv geçişleri kahverengi ile sınırlandırılan boğaların tüm vücutları, kırmızıya çalan yavru ağzı rengindedir. Her iki boğa da profilden tasvir edilmesine rağmen toynaklar izleyiciye dönük olarak yapılmıştır. Her iki boğanın da ayaklarından birer tanesi önde diğeri arkada yapılarak boğaların hareket halinde oldukları an yansıtılmıştır. Boğalar doğal yaşamındaki ölçülerinde resmedilmesine rağmen mozaik ustası tarafından iri ve güçlü anatomisi ortaya konulmamıştır. Bu nedenle betimlemelerin yarı realist bir üslupla yapıldığını söylemek mümkündür. Orta panoya dağınık bir şekilde kahve ve pembe renkten oluşan stilize çiçekler bir kurala bağlı kalmaksızın dağınık bir şekilde serpiştirilerek boğaların açık alanda, doğada oldukları vurgusu yapılmıştır. Açılan alanda mozaığın ana panosunun kenarında kırmızı ve beyaz renkte basamaklı üçgen dizinden oluşan ince bir bordür bulunmaktadır. Bu ince bordürden sonra geometrik desenlerden oluşan kalın bir bordür yer almaktadır. Kalın bordür kenarları siyah konturla verilmiş birbirinin devamı olan iki şeritten yapılmış, kırık meander dizisinden oluşmaktadır. Şeritlerden bir tanesinde gri, beyaz ve kırmızı renklerle yapılmış bezemesiz bir renk kuşağı yer alırken, diğer şeritte yine aynı renklerde ikili saç örgüsü motifi yer almaktadır. Meanderlerin ortasında oluşturulan kare alanlar da yine aynı renklerde zik-zag motifi ile süslenmiştir. Bu kalın bordürden sonra beyaz fon üzerine altıgen motiflerden oluşan bir geçiş mozaığı yer almaktadır. Bu geçiş mozaığını, her iki kenarda beyazdan kalın bir şerit sınırlandırmaktadır. Altıgenlerin ortasında

siyah çerçeveli ortasında siyah benekleri olan pembe renkli kareler bulunmaktadır. Altıgenlerin birleşme yerlerinde de eşkenar dörtgenler bulunmaktadır. Eşkenar dörtgenlerin kenarları siyah ve kırmızı renkle kalın yapılarak motife ve mozaığe derinlik katılmıştır. Geometrik motiflerin merkezlerine siyahtan benekler yapılarak motiflere bir zenginlik katılmıştır (Resim 140).



Resim 140: Kahramanmaraş-Merkez Öksüzlü Köyü Mozağındeki Boğa Tasvirleri

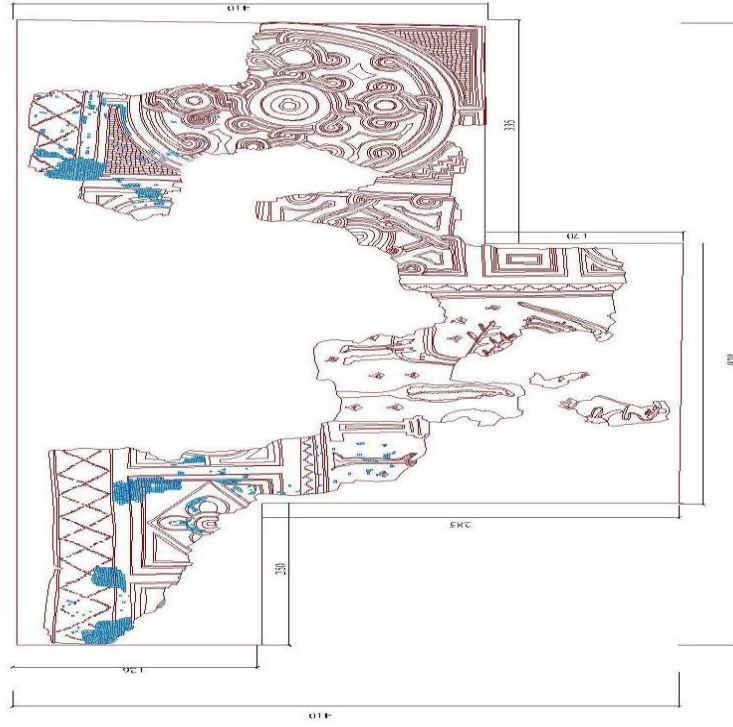
Yine Merkez İlçeye bağlı Çokyaşar Köyü sınırları içerisinde henüz kazısı yapılmamış in-situ durumda bir tarla içerisinde 2006 yılında bir mozaikli alan daha bulunmuştur. Mozaikli alan ve çevresi 2007 yılında tescil edilerek koruma altına alınmıştır. Defineciler tarafından küçük bir parçası ortaya çıkarılan mozaikte geometrik motifler yer almaktadır. Yüzeyde bulunan çok sayıda kiremit ve pişmiş toprak seramik parçalarından bu alanın, Geç Roma Dönemine

tarihlendirilebilecek bir Villa Rusticaya ait taban mozaikleri olduğu tespit edilmiştir. Henüz kazısı yapılmamış olan alandaki mozaikler halen in situ durumda tarlada yer almaktadır.

Kahramanmaraş İli Çağlayancerit İlçesi Küçükcerit köyü içerisinde 2000 yılında bir ev inşaatı yapılırken geometrik desenli bir mozaikli alan daha bulunmuştur. İnşaat temeli sırasında büyük bir bölümü tahrip edilen mozaikte 2001 yılında Kahramanmaraş Müzesi tarafından bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kurtarma kazısı sonucunda mozaik, plakalar halinde kesilerek Müzeye taşınmış ve teşhir-tanzim çalışmaları kapsamında restoratörler tarafından 2011 yılında restore edilerek birleştirilmiştir (Resim 142, 143).



Resim 142: Kahramanmaraş- Çağlayancerit Mozaiği



Resim 143: Kahramanmaraş- Çağlayancerit Mozaïği Çizimi

Mozaik, halen Kahramanmaraş Müzesi'nde mozaik salonunda sergilenmektedir. Mozaik muhtemelen dikdörtgen bir formda bir taban mozaïği olmasına karşın, kenarlarından tahrip olduğu için korunan uzunluğu 9.20 m. genişliği 4.10 m.'dir. Mozaikte 1x1 cm. ebatında tessaralar kullanılmıştır. Tessaralar mermerleşmiş kalker ve taştır. Ana fon beyaz renkte döşenmiştir. Kahverengi, kırmızı ve pembe renklerde tessaralar kullanılmıştır. Ortada ana panoda sağa doğru ayakta bir erkek geyik figürü ve geyik figürünün önünde bir selvi ağacı yer almaktadır. Selvinin hemen yanında yer alan iki adet uzantının ağaç mı yoksa bir obje mi olduğu tahrip olduğu için tanımlanamamıştır. Geyiğin hemen üstünde sola doğru kükrer vaziyette bir aslan tasviri bulunmaktadır. Aslanın bir bölümü tahrip olmuştur. Ana panonun yer aldığı bölümün çevresi, bir sıra şerit ve

üçgen dizisi bordür ile çevrenmiştir. Bu ana panonun çevresinde ayrıca bağımsız geometrik bezemelerden oluşan dikdörtgen motifler bulunmaktadır. Mozağin sol alt kenarında büyük bir daire ve dairenin ortasında merkezde bir daire ve dairenin çevresinde dört adet küçük daire bulunmaktadır. Bu dört daire ve merkezdeki daire şeritli düğümlerle zenginleştirilmiştir. Ayrıca merkezdeki daireye bu daireler şeritli düğümlerle bağlanmıştır. Yine mozağin sağ kenarında yer alan bölümde ise ortalarında çiçekler bulunan sekizgenlerden oluşan bir bölüm daha bulunmaktadır. Burada sekizgenlerin bir tanesinin ortasında bir kuş figürü bulunmaktadır. Mozaikte yer alan figürler profilden resmedilmiştir. Vücut anatomileri siyah konturla belirginleştirilmiştir. Mozaikte ana sahne küçük bir bölümden oluşmaktadır. Mozağe genel olarak bakıldığında, mozağin geometrik motiflerden oluştuğu söylenebilir.

Kahramanmaraş İli Afşin İlçesi'nden bir Vatandaşın acil ihbar hattına "Efsus Turan Mahallesi'nde yer alan bir okulun kömürlüğünde 41 yıl önce okul inşaatı yapılırken mozaik bulunduğu ve mozağin o zaman üzerinin kapatıldığı ve kapatılan eserin ortaya çıkarılması gerektiği" konusunda yaptığı ihbarla, 2009 yılında Afşin İlçe merkezinde de bir mozaikli alan daha tespit edilmiştir. Müze Müdürlüğü Uzmanları tarafından söz konusu alanda yapılan incelemede yıllar önce bulunan mozağin okulun bahçesinde bulunduğu ve şimdi üzerinde okula ait bir kömürlüğün bulunduğu tespit edilmiştir. Yapılan incelemede kömürlük olarak kullanılan yerin betonla kaplı olması nedeniyle mozaikle ilgili yüzeyde herhangi bir veriye ulaşamamıştır. O yıllarda yerel gazetelere konu olan

mozaikli alan gazete haberinden ve çevredeki bir Vatandaşın elinde bulunan bir fotoğraftan yola çıkarak 2009 yılında tescil edilmiştir. Fotoğraftan görüldüğü kadarıyla mozaik üzerinde asma dallarının oluşturduğu madalyonlar içerisinde insan figürleri ve hayvanlar yer almaktadır. Asma dalları, üzüm ve asma yapraklarıyla zenginleştirilmiştir. Mozaik üzerinde, fotoğraftan görüldüğü kadarıyla 3 tema bulunmaktadır. Madalyonlar içerisine yerleştirilen 3 erkek betimlemesinin bir tanesinin sırtında küfesi bulunmaktadır. Önünde bulunan asmadan üzüm koparan erkek tasvirinin sırtında yer alan küfesi de üzüm doludur. Diğer iki figürden bir tanesinde sağa doğru bir avcı tasvir edilmiştir. Fotoğraftan seçilebildiği kadarıyla, avcı önündeki madalyonda yer alan koşar durumdaki atı yakalamak için elinde kement tutmaktadır. Diğer erkek tasvirinde ise; elinde mızrak ve kalkan tutan sola doğru ayakta bir avcı betimlenmiştir. Avcı elinde bulunan kalkan ve mızrağıyla karşısında yer alan aslanı avlamaktadır. Madalyonların ortalarında kalan bölümlerde 2 hayvan betimlemesi bulunmaktadır. Küfesini üzüm dolduran insan figürünün üstünde eski Yunanca “ ANA PE” yazıtı yer almaktadır (Resim 144).



Resim 144: Kahramanmaraş- Afşin Mozaïği

Göksun İlçesi sınırları içerisinde yer alan Temurağa Köyü'nde 2010 yılında yapılan bir kaçak kazı sonucu bir mozaikli alan daha bulunmuştur. Mozağin çalınma ihtimali göz önünde bulundurularak 2011 yılında Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü Başkanlığında alanda bir kurtarma kazısı yapılmıştır. Kurtarma kazısı sonucunda bir hamam kalıntısı ortaya çıkarılmıştır (Resim 145).



Resim 145: Kahramanmaraş- Göksun Hamam Kalıntısı

Bulunan mozaik de hamamın havuzuna ait olduğu tespit edilmiştir. Mozaik iki pano halinde geometrik motiflerden oluşmaktadır. İlk panoda kırmızı, beyaz ve siyah tesseralardan yapılmış birbiriyle kesişen daire motifleri yer almaktadır. Motifler, birbirine teğet daire dizilerin kesişmesiyle elde edilmiştir. Her bir daire alt ve üst dizilerdeki komşu dört daireyi ikişer noktadan keserek kesişme alanlarında stilize dört kollu çiçek motifleri meydana getirmektedir. Dizideki her bir daire uçları birbirine yakın dört yapraktan meydana gelmektedir. Yaprakların aralarında kenarları içbükey dörtgen alanlar oluşmuştur. Dörtgen alanlar kırmızı, oksit sarı ve mavi renktedir. Kesişen daire motiflerinin kenarları siyah konturlu olup beyaz renk tesseralardan yapılmıştır. Beyaz bir şeritle birinci panodan ayrılan ikinci panoda ise kesişen sekizgenlerden oluşan bir geometrik bezeme bulunmaktadır. Merkezde yer alan karelerle birleşen sekizgenlerden oluşmaktadır. Bir dizide aralarda yer alan kareler kesişen diğer dizinin sekizgenlerinin iç motifidir.

Siyahtan oluşan her bir karenin çevresinde karşılıklı beyaz ve oksit sarıdan oluşan 4 tane altıgen bulunmaktadır. Karşılıklı beyaz altıgenlerin içerisine siyahtan çarpı motifi yapılarak motif zenginleştirilmiştir. Mozaïği farklı ve önemli kılan nokta mozaïğin doğusunda bir tapula ansata içerisinde yer alan 5 satırlık Eski Yunanca yazıttır. Yunanca yazıtta “ **Eşin Hedia ve çocuklarıyla burada sağlıklı banyo yap, Ey Iphikrates düşmanlarına karşı müşfik dostlarına karşı kararlı ol, tek başına olsan bile kendini büyük bir kalabalık gibi sunarak en güzel şekilde yaşa, benim için ne istiyorsan Tanrı sana iki katını versin.**” yazmaktadır. Dikdörtgen bir forma ve kenarlarda üçgen kulplara sahip olan tapula ansata içinde kalan kitabe, beyaz bir zemin üzerine kırmızı siyah yazı ile yazılmıştır. Dikdörtgen tapula ansata, siyah ve kırmızı tesseralardan oluşan hatla çevrelenmiştir (Resim 146). Kazı sonucunda bulunan sikkelerin ve arkeolojik verilerin incelenmesi sonucunda bu alanın MS 1-10. yüzyıl arasında sürekli yerleşim gördüğü sonucuna ulaşılmıştır.



Resim 145: Kahramanmaraş- Göksun Hamam Kalıntısında Bulunan Havuz Mozaïği

Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü'ne 2010 yılı Aralık Ayı'nda Andırın İlçesi'nde Gökahmetli Köyü Çatalağaç Mevkiinde, mozaikli bir alan olduğunun ihbar edilmesiyle bir mozaikli alan daha bulunmuştur. Alanda yapılan incelemede; yıllarca defineciler tarafından tahrip edilmiş geniş bir yerleşim yeri tespit etmişlerdir. Yerleşim yerinde çok sayıda define çukuru tespit edilmiştir. Köy sakinlerinin verdiği bilgiler doğrultusunda açılan bir defineci çukurunda bir parça mozaik ortaya çıkarılmıştır. Aslantaş Barajının kuzeyinde etrafında tek-tük köy yerleşmesine ait evler bulunan boş bir yamaçta bulunan ve yapılan kaçak kazılarla ortaya çıkarılan mozaik tesseraları 1x1 cm. ebatındadır. Bulunan mozaikte, beyaz zemin üzerine siyah tesseralarla yapılmış bir bordür içerisinde meander motifleri yer almaktadır. Açılan alanda görülebildiği kadarıyla kırık meander motifinden oluşan bordürün çevrelediği ve sadece kenarının bir parçası görülen ana panoda kırmızı, siyah ve gri tessera ile yapılmış geometrik motifler yer almaktadır (Resim 146). Bu bölüm de defineciler tarafından tahrip edilmiştir. Çok geniş bir alana yayılan alanda bulunan çok sayıda pişmiş toprak çatı kiremidi, çanak-çömlek parçaları ve kalker yapı taşlarına rastlanan arkeolojik yerleşim yeri, Geç Roma-Erken Bizans Dönemine tarihlendirilebilir. Köy sakinleri bu mozaiklerin 1960'lı yıllarda tarla sahibi tarafından bulunduğu ve üzerinde karşılıklı boğa resimlerinin yer aldığını ve uzun süre üzerinin açık olarak bekletildiğini ve kazı yapılmadığı için zamanla kapandığını ifade etmişlerdir. İfade edildiği gibi bir mozağin hala yerinde olup-

olmadığı ancak yapılacak kurtarma kazıları sonucunda ortaya çıkacaktır.



Resim 146: Kahramanmaraş- Andırın Gökahmetli Köyünde Bulunan Mozaik Parçası

Kahramanmaraş İli'ne yakın komşu olan Gaziantep İli Nizip İlçesi Belkis Köyü sınırları içerisinde yer alan Zeugma Antik Kenti'nde, 1987- 2000 yılında gerçekleştirilen kurtarma kazıları sırasında Roma dönemi evlerinin, hamamlarının tabanlarını ve duvarlarını süsleyen mozaikler bulunmuştur. Mitolojik kahramanların, efsanelerin, tanrılar ve tanrıçaların başlarından geçen olayların sahnelendiği Zeugma mozaikleri MS I ve III. yy.'lar arasına aittir. Mitolojik sahnelerin yer aldığı mozaiklerde çoğunlukla deniz tanrısı Neptün, Okeanus, Tethys, güzellik tanrıçası Afrodit, Troyalı Hektor ve efsanevi Aşil'in yanı sıra günlük yaşamdan sahneler ve doğadan figürler de işlenmiştir (Resim 147).



Resim 147: Zeugma Mozaiklerinden Bereket Tanrısı Demeter Mozaïği

Zeugma mozaiklerinin büyük bir bölümü halen Zeugma Mozaik Müzesi'nde teşhir edilmektedir. Zeugma'da MS I-III yüzyıllar arasında güç, görkem, zenginlik ve azamet in bir belirtisi olarak Belkıs Tepesinin Fırat Nehri'ne bakan yamaçlarına dönemin zenginleri tarafından villalar yaptırılmış villaların tabanları mozaiklerle, duvarları rölyeflerle süslenmiştir (Ergeç, 2006, s. 81-90). Zeugma'da ortaya çıkarılan mozaikler günümüzden yaklaşık 1800 yıl önce kentteki mozaik sanatını, büyük bir ihtimalle bölgede bir mozaik okulunun olabileceğini, birden fazla sayıda mozaik atölyesi bulunduğunu, halkın mozaiklere verdiği önemi, mozaik teknolojisini, sanat akımlarını, inançların ve geleneklerin bu sanata yaptıkları etkileri kavramada etkili olmuştur (Önal, Bulgan, Güllüce, v.d. 2006 s. 12). Zeugma mozaikleri Antakya ile beraber en yoğun üretimlerin gerçekleştiği merkezlerdir.

Aynı İlin İslahiye İlçesine bağlı Altınüzüm Beldesinde Cıncıklı Ören yerinde bulunan kilise kalıntısının zemininde MS 6-7. yüzyıla

tarihlendirilen taban mozaikleri bulunmuştur. Kilisenin salonunda yer alan mozaikte geometrik şekiller arasına yerleştirilmiş zürafa, fil, ayı, kuş figürleri, cepheden insan tasvirleri ve Grekçe ve Süryanice yazıtlar yer almaktadır (Resim 148).



Resim 148: Gaziantep –İslahiye İlçesi Cincikli Kilise Mozaiği

Yine Kahramanmaraş İli'ne komşu olan Şanlıurfa İli, son yıllarda yapılan kazılarla ortaya çıkarılan mozaikleri ile dikkat çekmektedir. MÖ 304 yılında Seleukoslar tarafından Yunan şehir sistemine göre eski bir yerleşimin kalıntıları üzerine yeniden kurulan Kente, Edessa adı verilmiştir. MÖ 132 yılında bölgede egemen olan Süryâniler, Urfa ve çevresinde Edessa Krallığı'nı kurarak Bölgenin hâkimi olmuşlardır. 376 yıl süren bu yerel krallık, Urfa tarihi açısından büyük bir öneme sahiptir. Edessa Antik Kenti'ne ait bir çoğu figürlü mezar mozaikleridir. Bu mozaiklerin en belirgin özelliği, mozaikler üzerindeki figürlerin ya bir aileyi oluşturması ya da aralarında kan bağı olan kişilerin bir arada verilmesidir. Aile Portresi veya Mugimu olarak bilinen mozaikte; Mugimu eşi Ga'u ve çocukları ile birlikte, Aptuha Mozaığında; Aphua Eşi ve çocukları ile birlikte, Balay Mozaığında; Balay Eşi annesi, çocukları ve

akrabalarından oluşan on beş kişilik aile efradı ile birlikte tasvir edilmiştir (Salman, 2007, s. 73), (Resim 149).



Resim 149: Şanlıurfa- Edessa, Aile Portresi Mozaïği

Bu mozaiklerin çoğu bugün Yakubiye Mahallesi denilen tepelik alanda bulunmuştur. Edessa Krallığı (MÖ 132-MS 244) ve Roma döneminde, Şelama oğlu Abgar Mezarlığı” olan bu mezarlığa zengin ve soylu ailelerden ölenler gömülüyor ve genellikle mezar odasının tabanına ölenleri ve yakınlarını gösterir çok renkli ve muhteşem mozaikler yapılıyordu. Edessa mozaiklerinde önemli bir ikonografik özellikse, İran sanatının ayırt edici bir özelliği olan frontal duruş yani figürlerin cepheden tasvir edilmeleridir (Dunbabin, 1999, s. 173). Figürlü mozaiklerde önemli ikonografik detaylardan biri de hiyerarşik düzendeki kompozisyon bütünlüğüdür. Bu mozaikleri yapan mozaik sanatçıları figürleri olduğunca gerçekçi ifade ederek eserlerinde dikkate değer bir doğruluk derecesi yakalamışlardır. Genel olarak Edessa Cenaze Mozaikleri adı verilen

bu mozaiklerde çizgisel anlatım söz konusudur. Figürlerin ve kıyafetlerin hatları kalın, vurgulu ve tanımlayıcı olarak verilmiştir. Hacimsellik, perspektif ve derinlik gibi teknik özelliklere rastlanmaz. Mozaiklerde Suriye ve İran etkisi görülür (Salman, 2007, s. 84). Mozaiklerin en önemli özelliği, mozaikler üzerindeki şehre özgü Süryanice yazıtların bulunmasıdır. Aile bireylerinin başının yanında yukarıdan aşağıya doğru, onları tanıtan isimleri mutlaka yazılmıştır. Edessa Antik Kenti'nde ortaya çıkarılan mozaikler MS 2-6 yüzyıl arasını kapsamaktadır. Bugüne kadar ortaya çıkarılan Edessa Antik Kenti mozaikleri yerel bir atölyenin üretimleridir. Kentin nekropolünde bulunan kaya mezarlarında bulunmuştur. Konusal ve stilistik açıdan farklılık arz eden ve tamamen yerel bir üslupla yapılan Edessa mozaikleri, bordür özellikleri bakımından Zeugma ve Antakya mozaikleri ile benzer özellikler taşır. Genelde tüm mozaikler figüratiftir ve çoğunlukla bireyler altında aileleri tanıtıcıdır (Salman, 2007, s. 7) Mozaikler, aile mozaikleri ve dini mozaikler diye iki gruba ayrılmaktadır. Aile mozaikleri, kendi içinde bireylerin büst şeklinde tasvir edildiği mozaikler, bireylerin ayakta bütün olarak tasvir edildiği mozaikler ve bireylerin aile içindeki bir şölen sahnesinde betimlendiği cenaze şölenleri mozaikleri olarak üç alt gruba ayrılmaktadır (Salman, 2007 s. 236). Edessa Antik Kenti'nde son yıllarda yapılan yoğun kazı çalışmalarından sonra ortaya çıkarılan Haleplibahçe mozaikleri MS 5-6. yüzyıl Suriye mozaikleri tarzını yansıtmaktadır. Bu gün itibarıyla yaklaşık 100 metrekarelik bir bölümü ortaya çıkarılan mozaik mitolojik sahnelidir. Savaşçı Amazon kraliçelerinin av sahneleri resmedilmiştir. Ana sahnede dört

Amazon Kraliçesi Hippolyte, Menaïpe, Antiope ve Penthesileia'nın at üstündeki av sahneleri bulunmaktadır (Salman, 2007, s. 9), (Resim 150).



Resim 150: Şanlıurfa- Haleplibahçe, Amazon Kraliçesi Mozaïği

Bulunan mozaik, Antakya'daki Yakto Kompleksi mozaïğiyle ve yine Antakya'daki Apameia'daki "Amazon Avı" mozaikleri ile neredeyse stil ve konu olarak birebir aynıdır. Amazonların baş ve yüzlerinin cepheden verilmesi, kısa kıvrıkcık saçlar ve başlık, iri göz yapısı, giysi özellikleri bu düşüncenin doğmasına neden olmuştur. Dolayısıyla geç dönemlerde Edessa'da şehre yakın merkezlerin mozaik stillerinde etkili olduğu söylenebilir (Salman, 2007, s. 8-9).

Yine Kahramanmaraş İli'ne komşu olan ve Asi Nehrinin kenarında yer alan mozaikler bakımından zengin olan diğer bir Kent Antakya'dır. Tunus'un Bardo Kentinden sonra dünyanın en büyük ikinci mozaik müzesine sahip olan Antakya'da 1930'lu yıllardan

günümüze kadar yapılan kazı çalışmalarında 300'ü aşkın mozaik bulunmuştur. MS 2-5. yüzyıl arasındaki ihtişamlı Roma ve Bizans Döneminin izlerini taşıyan mozaikler, Hatay Arkeoloji Müzesinde sergilenmektedir. Antakya mozaiklerinde Roma ve Bizans dönemlerinde evlerin, hamamların saray odalarının tabanlarını ve duvarlarını süsleyen mozaiklerde çeşitli konular işlenmiştir. Hristiyanlığın kabul edildiği döneme kadar yapılan mozaiklerde mitolojik kahramanlar, efsaneler, tanrılar, tanrıçalar ve kahramanların başlarından geçen olaylar sahnelenmiştir. Bu mozaiklerin çoğunda Zeus, Tethys Okeanos, Apollon, Psykhe, Eros, Satyros, Aphrodite, Baccus gibi bilinen mitolojik kahramanların başlarından geçen olaylar yer almaktadır (Şahin, 2010, s. 48-58). Sudaki yansımasına âşık olan Narkisos'un, kendisine âşık Apollon'dan kaçan peri kızı Daphne'nin, güçlü ve gözü pek Herkül gibi birçok mitolojik kahramanın başından geçen olaylar hep Antakya mozaiklerinde sahnelenmiştir (Resim 151).



Resim 151: Antakya, Okeanos ve Tetys Mozaïği

Antakya mozaikleri genel olarak incelendiğinde; renkli, hareketli ve gerçekçi bir üslupla yapılmıştır. Bordürlerde genellikle üçgen dizileri, geometrik motifler, dalga sırası, saç örgüsü ve masklar kullanılmıştır (İskender, 2009, s. 9).

Yine Kahramanmaraş İline komşu Adıyaman İli sınırları içerisinde yer alan ve döneminde Kommege'nin önemli Şehirlerinden olan Pirun ya da Perre'de ele geçen az sayıdaki mozaik bugün Adıyaman Müzesinde ve in-situ olarak yerinde sergilenmektedir. Perre Kenti'nde yapılan müze kurtarma kazılarıyla Perre Kenti'nin çok yoğun bir mozaik hazinesini bünyesinde barındırdığı düşünülmektedir (Eraslan, 2004, s.17-18). Müzede bulunan örnekler floral temalar içeren hayvan tasvirlerinin yer aldığı canlı örneklerdir. Perre mozaiklerinde, genel olarak doğal ortamında hayvanlar ve hayvanlar arası mücadele işlenmiştir (Salman, 2008, s. 19-38), (Resim 151).



Resim 151: Adıyaman, Perre Antik Kenti Mozaikleri

Perre antik kentinde bulunan mozaiklerdeki bordürler MS 2-3. yüzyılı işaret etmektedir. Perre, Kommegene ülkesinin beş büyük şehrinden birisi olup Hellenistik Dönemde, Samosata ile Melitene arasında önemli bir yolun üzerinde kurulmuştur (Eraslan, 2004, s. 16).

ALTINCI BÖLÜM

GERMANİCİA MOZAİKLERİ VE KALINTILARI

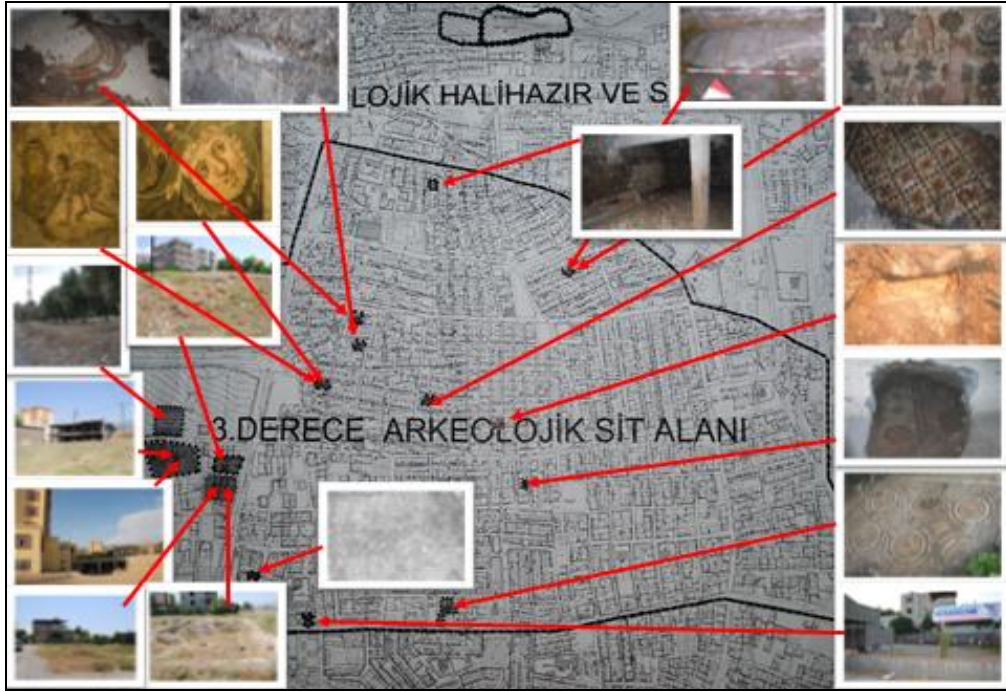
KATALOĞU

Bu bölümde Kahramanmaraş İli, Merkez İlçede, Dulkadiroğlu, Bağlarbaşı, Namık Kemal ve Şeyh Adil mahallelerinde tespit-tescili yapılan Germanica Antik Kentin'nin yerleşim sahasına ait Geç Roma Erken Bizans Dönemini yansıtan toplam 19 mozaikli alan ve arkeolojik alan, gruplandırılarak katalog şeklinde düzenlenmiştir (Resim 152).



Resim 152: Germanicia Mozaikleri ve Bulunduğu Alanlar

Katalogda, toplam 6 adet figürlü mozaikli alanın, 3 adet geometrik motifli mozaikli alanın, 5 adet kesit ve bezemesiz mozaikli alanın, 1 adet nekropol alanın ve 4 adet mimari kalıntı ve arkeolojik alanın çalışması yapılmıştır (Resim 153).



Resim 153: Germanicia Mozaikleri ve Kalıntılarının Sit Alanındaki Konumları

Germanicia Antik Kenti'nde bugüne kadar ortaya çıkarılan mozaiklerin ve kalıntıların genel olarak incelenmesinde; mozaikli alan ve kalıntıların Şeyh Adil ve Bağlarbaşı Mahalllerinde yoğun olarak bulunduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle iki mahallenin olduğu bölgenin Germanicia Antik Kenti'nin Kent merkezi olduğunu söylemek mümkündür. Katalog olarak hazırlanan söz konusu alanların her biri toplam iki sayfadan oluşmakta olup, ilk sayfada alanların genel bilgilerine ve özelliklerine, ikinci sayfada ise krokisi ile birlikte fotoğraflarına yer verilmiştir. İlgili bölümlerde yer alan bilgiler, Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu Uzman Raporları ve 2009-2010 yıllarında gerçekleştirilen kurtarma kazıları sonuç raporlarından alınmıştır. Dulkadiroğlu Mahallesi, 461 Ada, 4-5 Parsellerde bulunan mozaikli alanda 2009-2010 yılları kurtarma kazısını yürüten Kazı Başkanı ve Kahramanmaraş Müze

Müdürü Ayşe Ersoy tarafından, mozaikli alanlara mozaiklerin üzerindeki tasvirlerden ve motiflerden yola çıkılarak adlar verilmiştir. Mozaiklere verilen adlar katalogda ve tez içerisinde K-1, K-2 gibi katalog numaraları ile birlikte kullanılmıştır(Resim 154).



Resim 154: Germanicia Antik Kentinin Muhtemel Kent Planı

Germanicia Mozaikleri ve Kalıntıları Katalogu

K- 1, Yaşam Mozaïği

Katalog No:	K-1, Yaşam Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Dulkadiroğlu Mahallesi, 461 Ada, 4-5 Parseller
Bulunış Şekli:	Kaçak kazı ihbarı
Bulunduğu Tarih:	2007
Durumu:	In-situ haldedir. Üzerine yapılmış yeni yapılaşmanın temel ayaklarının bulunduğu kısımlarda tahribat meydana gelmiştir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 24.09.2007 tarih ve 3054 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı
Ölçüleri:	6.64 m x 6.17 m
İşlevi:	Villaya ait taban mozaïği.
Dönemi:	MS 3-5 yüzyıl Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessera Boyutları:	Kireç taşı, mermer ve cam 0,5 ve 1 cm. ebatlarında değişmektedir.
Tessera Renkleri:	Siyah, yeşil, beyaz, mavi, kırmızı, kahverengi ve sarı.
Tanım: İl merkezinin doğusunda kalan Dulkadiroğlu mahallesinde bir ev sahibi tarafından evin odasında bir kaçak kazı yapılmış ve zeminden yaklaşık 60 cm. derinlikte 3.77 m x 2. 60 m ebatlarında bir taban mozaïği bulunmuştur. Kahramanmaraş Müze Müdürlüğüne 2009-2010 yıllarında birer aylık dönemlerde yapılan kurtarma kazıları sonucunda bir Roma Villasının salonuna ait 6.64 x 6.17 metrelik bir taban mozaïği ortaya çıkarılmıştır. Üç panodan oluşan taban mozaïğinde, Germanicia'nın o dönemdeki sosyal, kültürel ve günlük yaşamından kesitler tasvir edilmiştir. Her panoda farklı bir yaşamın anlatıldığı mozaikte ana fonu oluşturan beyaz ana zemin balık pulu tarzında döşenmiştir. Mozaikte üst panoda "Av Yaşamı", orta panoda "Çoban Yaşamı" alt panoda "Kır Yaşamı" anlatılmaktadır. AV YAŞAMI: 4.64 m. uzunluğunda, 1.37 m. genişliğindeki üst panoda; merkezde bir	

meyve ağacı, ağacın kenarında bir su birikintisi ve bu sudan içen bir geyik, ağacın sağında bir horoz ve horozun karşısında bir tilki, tilkinin üzerinde muhtemelen tilkiden kaçan bir tavuk betimlenmiştir. Tasvirde bir tilki ile horozun mücadelesi anlatılmıştır. Ayrıca bu panonun sağında ve solunda yer alan avcı ve avdan dönen bir soylu ile birlikte bu kompozisyon değerlendirildiğinde, ortadaki betimlemede yer alan tilki de ava çıkmıştır. Tilkinin burada av malzemesi de tavuktur. Bu pano tüm olarak düşünüldüğünde tamamen avla ilgilidir.

Solda yer alan bölümde, avdan dönen bir insan tasvir edilmiştir. 76 cm. boyunda tasvir edilen insan figürünün giysilerinden Romalı bir soylu olduğu anlaşılmaktadır. Kısa bir tunik giymiş olan avcının giysisinin üzerinde kırmızı bir pelerin yer almaktadır. Tunüğünün eteğinde ve kolunda çiçek süslemesi, belinde bir kuşak bulunmaktadır. Ayağında çizmesiyle ve öne doğru attığı adımıyla sağa doğru yürüyor gibi betimlenmiştir. Kucağında, iki tane avda yakaladığı keklik yer alır. Avdan dönen Romalının ayaklarının dibinde sağa doğru koşar vaziyette bir av köpeği tasvir edilmiştir. Soylunun hemen arkasında bir elma ağacı yer almaktadır. Ağacın üzerinde tünemiş bir kuş (tahtalı) ve havalanan ikinci bir kuş (tahtalı), ağacın altında solda uzun ayaklı bir kuş muhtemelen bir saz horozu bulunmaktadır.

Sağda yer alan bölümde ise; yine bir av betimlemesi tasvir edilmiştir. Bu kez sırtında selesi, elinde avlama çubuğu ile ağaçtan kuş avlayan bir avcı betimlenmiştir. 83 cm. boyundaki Avcı, uzun kollu yeşil renkli bir tunik giymiş olup, tuniği belinden bir kuşakla bağlanmıştır. Kuşağın üzerinde küçük bir çanta bulunmaktadır. Avcının ayağında bilekte biten bir ayakkabı ve dizlere kadar uzanan bir çorap vardır. Avcının sırtında avlarını doldurduğu bir küfesi vardır. Ağaçta avcının av değneği ile vurduğu bir kuş (kumru) ve daha üstte bu kuşa göre daha büyük betimlenmiş ağacın sağ üst dalında bir kuş (mavi gerdan) ve sol dalında bir kuş (tahtalı) tasvir edilmiştir. Ağacın solunda yerde yatar vaziyette başı avcıya dönük bir geyik betimlemesi, solunda ise yabani bir kuş (saz horozu) bulunmaktadır.

Panonun ortasında yer alan ağacın her iki kenarına genel kompozisyonunda yer alan villalara simetri oluşturacak şekilde iki villa resmedilmiştir. Ağacın solunda yer alan villa cepheden resmedilmiş olup yarısı günümüz yerleşimine ait yapının temel ayakları yok

etmiştir. İki katlı olan villanın kalan bölümünde yandan iki kapı ve kapının üzerinde iki üçgen alınlık görülebilmektedir. Villanın üzerinde yer alan villanın sahibinin adını yazdığı bölümün yarısı da bu ayaklar tarafından tahrip edilmiştir. Villanın üstünde Yunanca villa sahibinin adının yazdığı iki satır bir yazıt bulunmaktadır Yunanca “MAPAO/ ONA....” yazıtının bir bölümü de günümüz yerleşimi tarafından tahrip edilmiştir. Ağacın sağ üstünde yer alan ikinci bir villa ise yine iki katlı ve cepheden resmedilmiştir. Bu villa da diğer villa gibi iki katlı olup yandan girişlidir. İki kuleli şatovari bir tarzda yapılan villanın solu günümüz yerleşiminin su borusu tarafından yok edilmiştir. Villaların her iki kenarına ağaçlar ve çalılar yapılarak villaların yeşillikler içinde olduğu yansıtılmıştır.

ÇOBAN YAŞAMI: 4.64 m. uzunluğunda, 1.47 m. genişliğinde açık havada çoban yaşamının anlatıldığı orta panonun merkezinde mozaikte merkezde 1.31 cm. boyunda bir insan figürü yer almaktadır. Bu insan figürü üst panoda yer alan insan figürlerinden daha büyük olarak yapılmıştır. Tek omzunu açıkta bırakan beyaz renkli bir tunik ve tek omuzuna atılı vaziyette bir pelerin giymiştir. Cepheden tasvir edilen tasvir, öne doğru uzattığı eliyle sanki Kentindeki yaşamı bize anlatıyor gibidir. Bu figürünün solunda iki boğa betimlemesi bulunmaktadır. Boğalardan bir tanesi ağaç dallarını yerken, diğeri yerden ot yerken betimlenmiştir. İnsan tasvirinin solunda bir nar ağacı, sağında bir armut ağacı bulunmaktadır. Nar ağacının sol üst dalında duran bir kuş (mavi gerdan) ve armut ağacının sol üstünde ağaçtan havalanan bir kuş (tahtalı) yer almaktadır. Sağdaki bölümde ise sola doğru otlayan bir boğa tasvir edilmişse de ne yazık ki boğanın yarısı temel ayakları tarafından yok edilmiştir. Bu boğanın hemen arkasında bir kayalık üzerine oturmuş başka bir çoban daha bulunmaktadır. Çobanın sadece ayakları ve bedeninin alt bölümü kalmış olup üst bölümleri tahrip olmuştur.

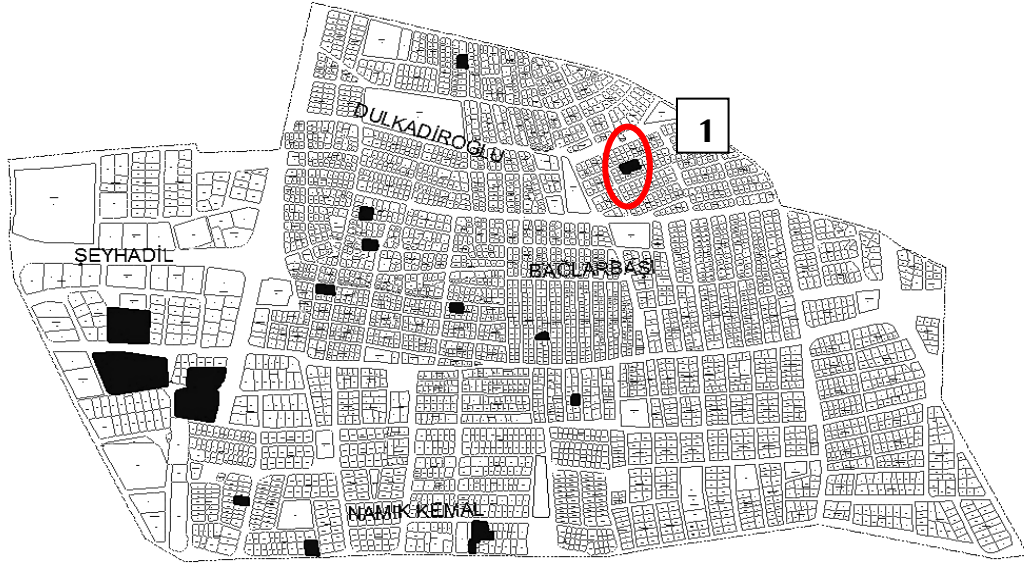
Bu temanın sol üst kenarında ve sağ üst kenarında birer villa betimlemesi bulunmaktadır. Soldaki villa iki katlı olup iki girişlidir. Girişlerden solda yer alanı, iki sütunlu ve verandalıdır. Villanın üstünde villa sahibinin adı olan “MANXICI” yazıtı bulunmaktadır. Sağ üst kenarda yer alan villanın da bir bölümü günümüz yerleşimi tarafından tahrip edilmiştir. Villanın kenarında bir kulesi bulunmakta olup üstünde villa sahibinin adı olan ve yarısı tahrip edilmiş olan “...NZIC” yazıtı yer almaktadır.

KIR YAŞAMI: 4.64 m. uzunluğunda 1.47 m. genişliğindeki alt panoda doğada yaşayan

koyun ve ceylanlar tasvir edilmiştir. Yine ortada merkezde yer alan bölümde bir meşe ağacı ve ağacın her iki yanında besili iki koyun betimlenmiştir. Ağacın solunda iki katlı, tek kuleli iki girişli şatovari bir villa betimlemesi yer almaktadır. Villanın üstünde yer alan yazıtta Yunanca villa sahibinin adı “KOCAAIA” yazmaktadır. Ağacın sağ üstünde yer alan ikinci villa mozaikte yer alan diğer villalara göre farklı bir mimaridedir. Ancak bu villanın orta bölümü de günümüz yerleşimi tarafından tahrip olmuştur. Bu villanın etrafı surlarla çevrili olup ön cephesinde çok sayıda sütun bulunmaktadır. Bu villa etrafını çeviren sur duvarlarıyla ve sütunlarıyla ya diğer villaların sahiplerine göre daha zengin birisinin villası ya da bir kamu binası olabilir. Villanın üstünde yer alan yazıtta, villa sahibinin adı olan “KAΠE...” yazısı tahrip olmuştur. Soldaki alanda yine bir meşe ağacı ve ağacın altında yatan bir dişi geyik, sağdaki panoda ise yine bir meşe ağacı ve ağacın altında ağaçtan yaprak yiyen ayakta bir dişi geyik betimlenmiştir. Alt panonun her yerine stilize çiçekler serpiştirilmiştir.

BORDÜR BEZEMESİ: Mozaikte panoları 30. cm. genişliğinde geometrik desenden oluşan ince bir iç bordür ve asma-üzüm dalları arasında evcil, yabani hayvanların betimlendiği 78 cm. genişliğinde bir dış bordür çevrelemektedir. İç bordürün ana zemini bordo ile döşenmiş olup boncuk ve pul dizisinden oluşan bordür beyaz, krem, yeşil renklerden yapılmıştır. Bordürlerin arası ve ana kompozisyon kuşaklarla birbirinden ayrılmıştır. Dış bordürde zemin beyaz olup üzerinde üzümü ve yaprağı bulunan asma dallarının oluşturduğu daireler içerisinde her dairede değişik bir evcil ya da yabani hayvan betimlemesi bulunmaktadır.

Kroki:



Fotoğraflar:



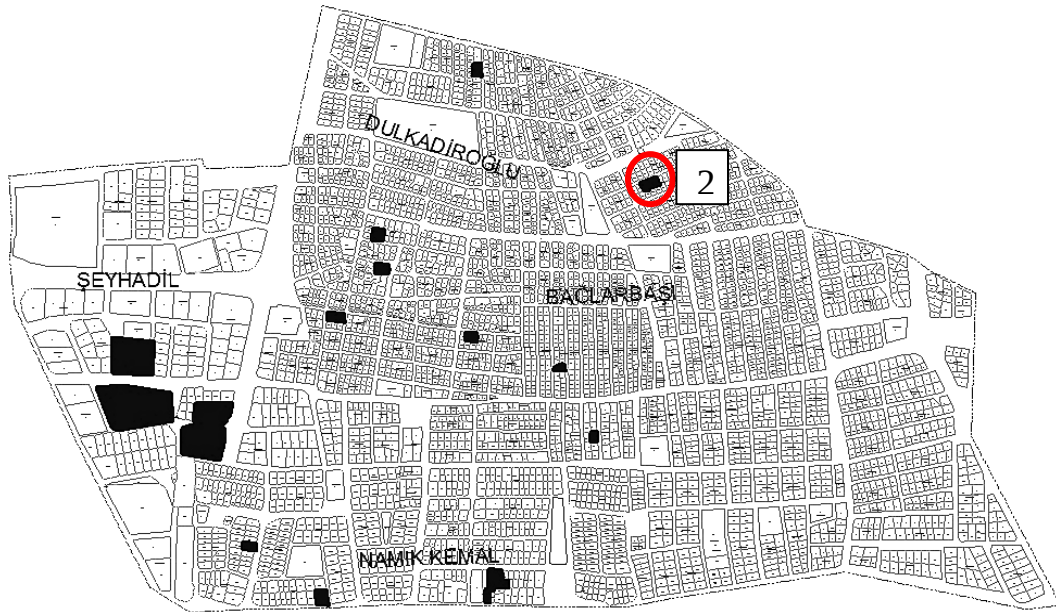


K-2, Koridor Mozaïği

Katalog No:	K-2, Koridor Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Dulkadiroğlu Mahallesi, 461 Ada, 3 Parsel
Bulunuş Şekli:	Kaçak kazı ihbarı
Bulunduğu Tarih:	2000
Durumu:	Kahramanmaraş Müze'sinde Mozaik Salonunda sergilenmektedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 24.09.2007 tarih ve 3054 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	Yatay yüzey 4.15x2.62 m., dikey yüzey 3.96x1.52
İşlevi:	Villanın koridoruna ait taban mozaïği.
Dönemi:	MS 3-5. Yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessera	Kireçtaşı, mermer ve cam.
Boyutları:	0,5x0,5 cm. ve 1x1cm. arasında değişmektedir.
Tessera Renkleri:	Siyah, yeşil, beyaz, mavi, kırmızı ve kahverengi.

Tanım: Müze Müdürlüğü tarafından Dulkadiroğlu Mahallesi 4 parselde 2009-2010 yılı kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan “Yaşam Mozağı”nin bulunduğu alanda 2000 yılında yapılan bir kaçak kazı sonucunda bulunmuştur. Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü’nün 2001 yılında yaptığı kurtarma kazısı sonucu mozaik plakalar halinde kesilerek Müzeye taşınmıştır. Kaldırma ve taşınma çalışmaları sırasında tahrip olmuştur. Mozağin bahçeye bitişik diğer evin altına doğru devam etmesi nedeniyle kaldırma-taşıma çalışmaları sırasında bir bölümü alanda bırakılmıştır. 2010 yılında yapılan kazı çalışmaları sırasında müzeye taşınan koridor mozağının bitişik parselde yer alan evin altına doğru devam ettiği tespit edilmiştir. Müzenin yeniden teşhir-tanzim çalışmaları sırasında Restarotörler tarafından bütünleştirildiğinde mozağın bir Villanın koridoruna ait koridor mozağı olduğu görülmüştür. Köşe yaparak dönen mozaikte zemin beyaz tessaralarla döşenerek arka fon oluşturulmuştur. Mozaikte köşede büyük bir kantharosun içerisinde iki asma dalı çıkmakta ve bu asma dalları madalyonlar oluşturarak bütün mozaikli döşemeye yayılmaktadır. Asma dallarının oluşturduğu madalyonların içerisine sırasıyla ayı yavrusu, güvercin, dişi geyik, saz horozu, boğa ve ayı betimlemesi yer almaktadır.

Kroki:



Fotoğraflar:



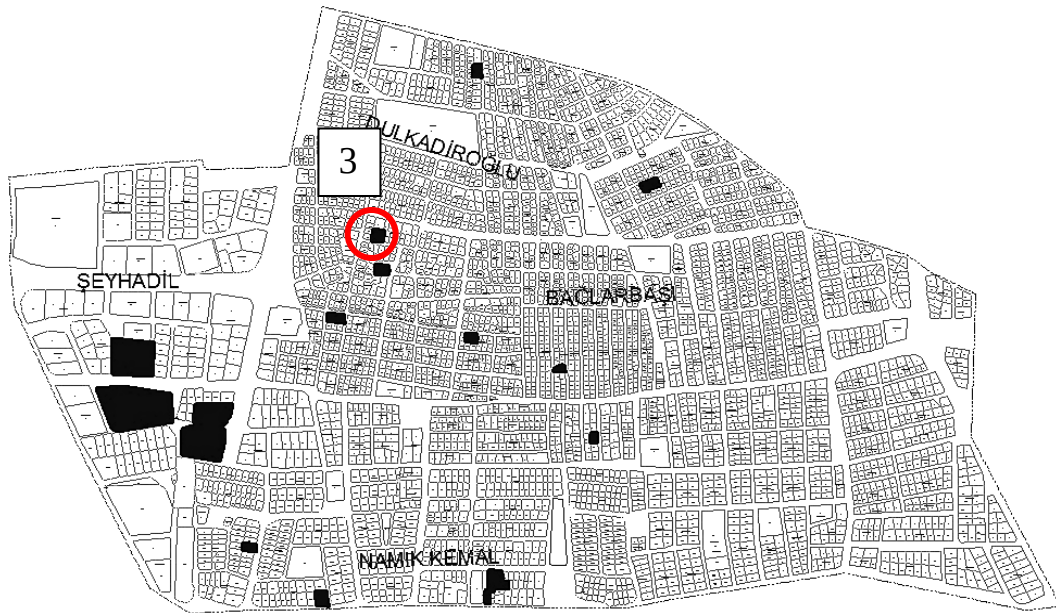
K-3, Kuşlar Mozaïği

Katalog No:	K-3, Kuşlar Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Bağlarbaşı Mahallesi, 2401 Ada, 14 Parsel
Bulunış Şekli:	Ev sahibinin bildirimi.
Bulunduğu Tarih:	2007
Durumu:	In-situ, orta ve bazı kısımları tahrip olmuş, kuzey ve doğuya devam ediyor.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 24.09.2007 tarih ve 3061 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil
Ölçüleri:	3,10 m x 2,90 m
İşlevi:	Villa taban mozaïği
Dönemi:	MS 3-5 yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Kireç taşı, mermer ve cam. 1 x 1cm ebatlarında
Tessera Renkleri:	Siyah, beyaz, bordo, sarı, kırmızı ve yeşil.
Tanım: Mülk sahibinin yıllar önce ev yaparken bularak kömürlüğüne zemin olarak bıraktığı mozaïği Müzeye haber vermesiyle ortaya çıkarılmıştır. Evin bodrum katında halen kömürlük olarak kullanılan bölümünde 3,10 m x 2,90 m. ebatlarında bir alanı kapsamaktadır. Orta panosu ve bazı bölümleri büyük oranda tahrip olan mozaikte beyaz fon üzerine siyah, yeşil, bordo, sarı, kırmızı tesseralar kullanılmıştır. Mozaikte ana pano kare bir çerçeve ile çevrelenmiş olup ortada iç içe geçmiş daireler ve daireler arasında bitkisel bezemeler bulunmaktadır. Daireler ile kare pano arasındaki her iki köşede kuş tasvirleri yer almaktadır. Karenin ortasına oturtulan iç içe geçmiş dairelerin göbeğinde bulunan tasvir tahrip olduğundan ne olduğu hakkında bir fikir yürütülememektedir. İç-içe geçmiş dairelerin kenarları siyah tek sıra konturla yapılmıştır. Farklı genişlikte 5 iç-içe geçmiş dairelerden geniş olanı, her iki yanda siyah yaprakların yer aldığı	

beyaz lotus sarmaşık yaprakları ile süslenmiştir. Köşelerde yer alan kuş ördek olup ördek kanatları kapalı vaziyette ayakta hareket halinde resmedilmiştir. Ördeğin hatları kalın siyah konturla verilmiş olup ayaklarında ve gagasında kırmızı tesseralar kullanılmıştır. Göz beyaz tessera ile nokta halinde yapılmış olup bacakları ve perdeli ayakları ayrıntılarıyla işlenmiştir. Mozaikte diğer köşede ise bir yuva içerisinde üç kuş yavrusu betimlenmiştir. Kuş yavrularının gagaları nedeniyle ördek yavruları olması muhtemeldir. Diğer köşede yer alan ördeğin bu köşeye doğru hareket halinde olması, o ördeğin yavrularının döşemeye işlenmiş olduğunu göstermektedir. Ördek yavrularının hatları kalın siyah tesseralarla verilmiştir. Kanatları kapalı vaziyette yuvaya tünemiş bir vaziyette işlenmiştir. Diğer iki köşenin de evin altında kalmış olması nedeniyle üzerinde yer alan tasvirler bilinmemektedir. Evin duvarlarının altına doğru devam eden mozaik kalıntısı ev sahibinin beyanına göre de aynı evin bahçesinin doğusunda kalan bir başka evin zeminine doğru devam etmektedir. Mozaik hakkında teferruatlı bilgiye ancak alanın kurtarma kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir.



Kroki:



Fotoğraflar:



K-4, Avcı Mozaïği

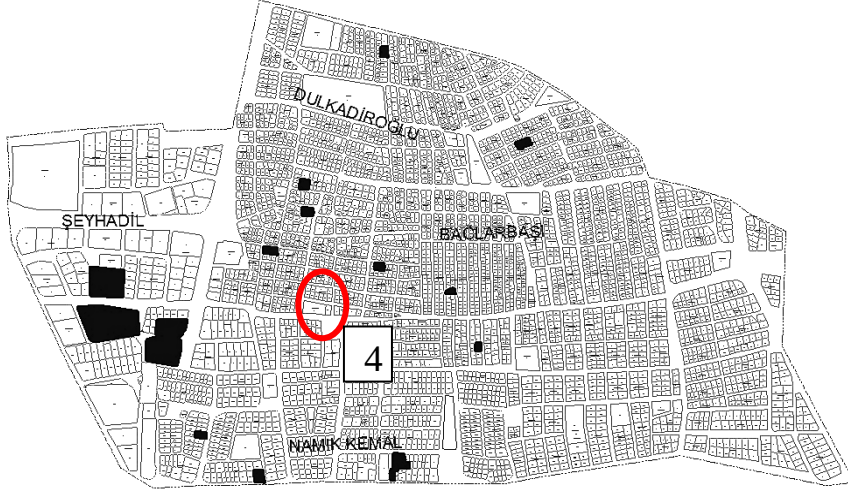
Katalog No:	K-4, Avcı Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Bağlarbaşı Mahallesi, 2424 Ada, 2 ve 3 Parseller
Bulunuş Şekli:	Kaçak kazı ihbarı
Bulunduğu Tarih:	2008
Durumu:	In-situ. Defineciler tarafından mozaïğin bordür kısmında küçük bir tahribat yapılmıştır. Kuzeye asfalt yola, batıya diğerk evin altına ve doğuya kömürlüğün altına doğru devam etmektedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 24.11.2008 tarih ve 4405 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir
Ölçüleri:	2,5 m x 3 m
İşlevi:	Villanın salonuna ait taban mozaïği
Dönemi:	MS 3-5. yüzyılGeç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Kireç taşı, mermer ve cam. Tessera boyutu 0,5-1cm.
Tessera Renkleri:	Siyah, yeşil, beyaz, mavi, kırmızı, sarı ve kahverengi tessera ve cam.

Tanım: İki katlı betonarme evin bodrum katında bulunan kömürlükte ev sahibi tarafından yapılan kaçak kazı sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Kömürlüğün odasının ebatlarına göre 2.5x 3 m. ebatlarında açılan ve yaklaşık 60. Cm. derinlikte bulunan mozaik evin temellerin altından batıda kalan diğerk evin altına ve kuzeyde asfalt yola doğru devam etmektedir. Mozaikte, Germanicia'nın av yaşamına ait başka bir av sahnesi yer almaktadır. Mozaikte ana fonu beyaz zemin oluşturmakta olup açılabilen alanda görüldüğü kadarıyla kare bir panonun oluşturduğu orta panoda bir av sahnesi yer almaktadır. Siyah ve sarı banttan

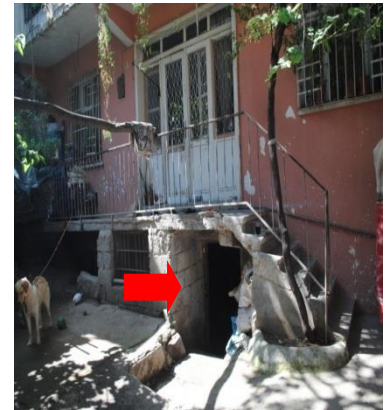
oluşan bir hat şeklinde kenarlığın çevrelediği av sahnesinde, beyaz zemin üzerine sarı, kahverengi ve yeşil renk tesseralar kullanılmıştır. Sahnede, bir çitin içerisinde bir geyik ve bir ceylan ve çitin dışında avladığı avını omzunda taşıyan bir avcı betimlemesi bulunmaktadır. Kısa tunik ve kısa bir bot giymiş olan avcı eliyle önünde bulunan kapının ipini çekerek öne doğru uzattığı ayağıyla da alandan bir eve girerken betimlenmiştir. Çitin içerisindeki geyik ve ceylan koşar vaziyette işlenmiş olup bu hayvanların hemen arkasında gövdesinin yarısı ve başı görünen yine koşar vaziyette bir köpek tasvir edilmiştir. Muhtemelen köpek, ceylan ve geyiği çitin içerisine doğru kovalamaktadır. Çitin çevresinde ve içinde çalılar yer almaktadır. Avcının hemen üstünde bir hayvanın ayakları görülmektedir. Bu hayvanın gövde ve baş kısmı henüz kazısı yapılmamış diğer evin altında kaldığından hayvanın ne olduğu tespit edilmemiştir. Ana panoyu üç bordür çevrelemektedir. Bordürler arası geçiş beyaz, siyah renkli tesseralardan oluşan bordür kenarlıkları ile sağlanmıştır. Bordürler içten dışa doğru mitolojik tasvirli, bitkisel bezemeli ve geometrik desenlidir. İçteki ilk bordür siyah zemin üzerine sarı, krem ve yeşil renkli tesseralardan oluşmakta olup köşesinde bir mask resmedilmiştir. Kenger yapraklarıyla çevrelenen mask yuvarlak yüzlü, kısa alınlı, yay kaşlı, şişkin burunlu, kalın dudaklıdır. Bu bordürün her köşesinde başka maskların da bulunması muhtemeldir. Maskın hemen yanında kıvrık kenger yaprakları içerisinde kanatsız Eros, sola dönük vaziyette iki elindeki mızrak ile karşısında duran bir kaplanla mücadele etmektedir. Kaplan öne doğru uzattığı ayakları ile Eros'a doğru hamle yaparken resmedilmiştir. Ayrıca bur bordürde kıvrık kenger yaprakları arasında lotuslar ve lotuslar içerisinde meyvalar resmedilmiştir. İkinci bordür sarı zemin üzerine yeşil, siyah, beyaz ve kahverengi tesseralardan oluşmakta olup zemin sarı renkli olarak döşenmiştir. Köşede büyük kıvrık kenger yaprakları içerisinde çıkan asma dalları bütün bordürü sarmalamaktadır. Asma dallarında asma yaprakları ve üzümlerde verilmiştir. Asma dalları arasında kanatları kapalı, küçük bir kuş ve kaçak kazının yarısını yok ettiği bir ceylanın arka ayakları görülebilmektedir. Diğer bordürlere oranla daha geniş olarak yapılan üçüncü ve son bordür ise kırmızı

rengin hakim olduğu, siyah beyaz tesseralardan oluşan iç içe geçmiş sekizgenlerden oluşmaktadır. Batıda bulunan evlerin ve kuzeyde bulunan asfalt yolun altına doğru bu mozaik devam ettiği için aynı adada yer alan 2 ve 3 parseller ve asfalt yolda tescil edilmiştir. Yine bu mozaikli alanın batısında yer alan 1 parselde de mozaik bulunması nedeniyle birbirine bitişik konumlu 1-2-3 numaralı parsellerdeki bu mozaiklerin aynı villaya ait taban mozaikleri olduğu dūřünülmektedir. Bilimsel kazılar yapıldığında mozaigin üzerindeki tasvirlerin daha ayrıntılı tanımı yapılabilecektir.

Kroki:



Fotoğraflar:

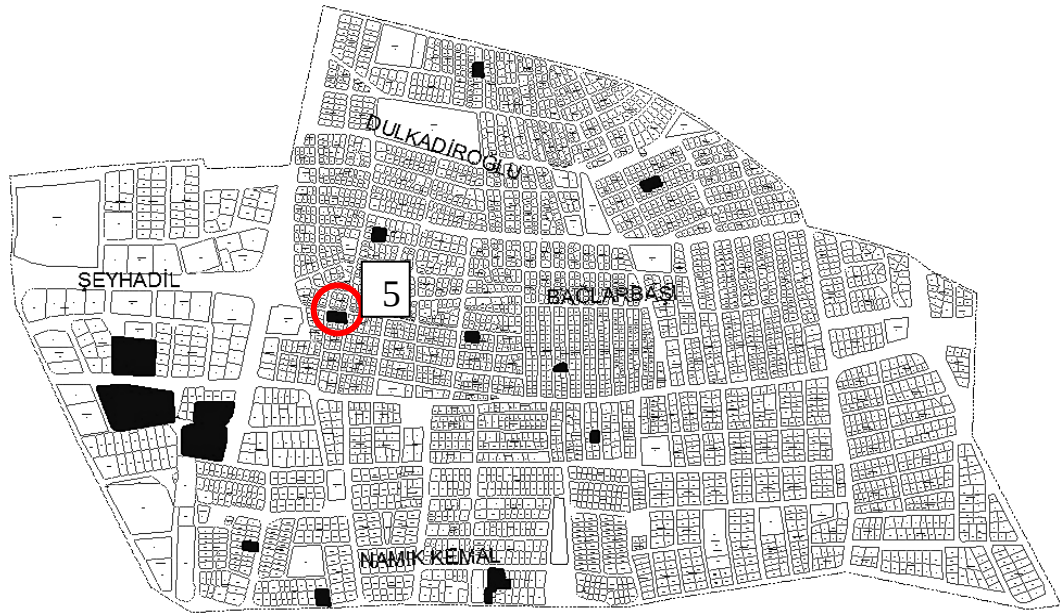


K-5, Seramik Ustası Mozaïği

Katalog No:	K-5, Seramik Ustası Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Bağlarbaşı Mahallesi, 2424 Ada, 1 Parsel
Bulunış Şekli:	Ev sahibinin bildirimi
Bulunduğu Tarih:	2010
Durumu:	In-situ, yer yer tahrip olmuş, doğruya doğru devam etmekte.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 26.02.2010 tarih ve 5812 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı
Ölçüleri:	1 m x 2 m
İşlevi:	Villa taban mozaïği
Dönemi:	MS 4-5 yüzyıl Geç Roma-Erken Bizans
Malzemeve Tessera Boyutları:	Kalker taşı, mermer, 0,5 x 0,5 cm. ebatlarında.
Tessera Renkleri:	Siyah, yeşil, beyaz, pembe, kırmızı, krem ve kahverengi
Tanım: Ev sahibinin kanalizasyon borusu döşemek amacıyla evinin kömürlüğünde yapmış olduğu kazı sırasında tesadüfen bulunmuştur. Ev sahibi tarafından üzeri tekrar toprakla kapatıldıktan sonra ev sahibi tarafından savcılığa haber verilmesiyle alanda 1x2 m. ebatlarında açılan sondaj açmasında yaklaşık 1,5 m derinlikte bir taban mozaïği bulunmuştur. Sadece 2 m ² 'lik bölümü açığa çıkartılan mozaikte, beyaz fon üzerine sarı, kırmızı, pembe, kahverengi ve kırmızı renk tesseralardan bir seramik ustası tasvir edilmiştir. Mozaikte, dikdörtgen bir kaide üzerinde üç ayaklı tripot üzerine oturtulmuş pişmiş topraktan pithosu tamir eden bir seramik ustası yere çömelmiş vaziyette betimlenmiştir. Ayağı çıplak, kısa bir tunik giymiş ustanın başında kahverengi	

bir takkeye benzeyen bir başlık bulunmaktadır. Öne doğru uzattığı elinde ince uzun kaleme benzeyen bir alet tutmaktadır. Ustanın, elbise ve vucüt hatları siyah bir kontürle belirgenleştirilmiştir. Yüzüne yansıtılan ciddi ifade ile dikkatli bir şekilde çalışır vaziyette olduğu izleyiciye verilmiştir. Yere dayadığı sol elinden destek almaktadır. Tripota oturtulan pithosun ve tripotun hatları siyah konturla belirgenleştirilmiştir. Pithos ağız kenarından ibrik şeklinde çıkan uzun hayvan başıyla ve arkasında yer alan kısa kuyruğuyla aynı zamanda bir deve kuşu formunda yapılmıştır. Pithosun muhtemelen içine sıvı konulmaktaydı. Kuşun başı, sıvının akıtılacağı ibrik, arkasındaki kuyruk kısmı da çeşme görevini görmekteydi. Ustanın başının üzerinde seramik ustasının muhtemelen daha önce yaptığı kaideli bir kabın (kantharos) yarısı görülebilmektedir. Seramik ustasının sol ayağının arkasında dalları görülen bir çiçek yer almaktadır. Ayrıca açılan alanda kırmızı ve pembe tesseralardan yapılmış ve başka bir kompozisyonun anlatıldığı bir panoyu çevreleyen dairesel bir kenar ve bu kenarda bir hayvanın ayağı görülmektedir. Mozağin doğusunda kalan bölümde siyah zemin üzerine kahverengi, sarı, yeşil ve krem rengi tesseralardan yapılmış kenger yapraklarından ve lotuslardan oluşan bir bordürün küçük bir kısmı da görülebilmektedir. Aynı bordürün ve mozaikte yer alan tessera renklerinin aynı ada içerisinde 2-3 parselde yer alan “ Avcı Mozağı” nde de kullanılmış olması, bu iki mozağın aynı villanın taban mozaikleri olduğu sonucunu doğurmaktadır. 2-3 nolu parseldeki mozağın 15 m’lik bölümü, 1 nolu parseldeki mozağın sadece 2 m’lik bölümünün ortaya çıkarılmış olması nedeniyle sadece elimizdeki veriler ışığında yorumlarda bulunulmuştur. Ancak ileriki yıllarda kazısı yapıp mozaiklerin tamamı ortaya çıkarıldığında bordür ve pano kompozisyonları hakkında daha geniş bilgi sahibi olunacaktır.

Kroki:



Fotoğraflar:

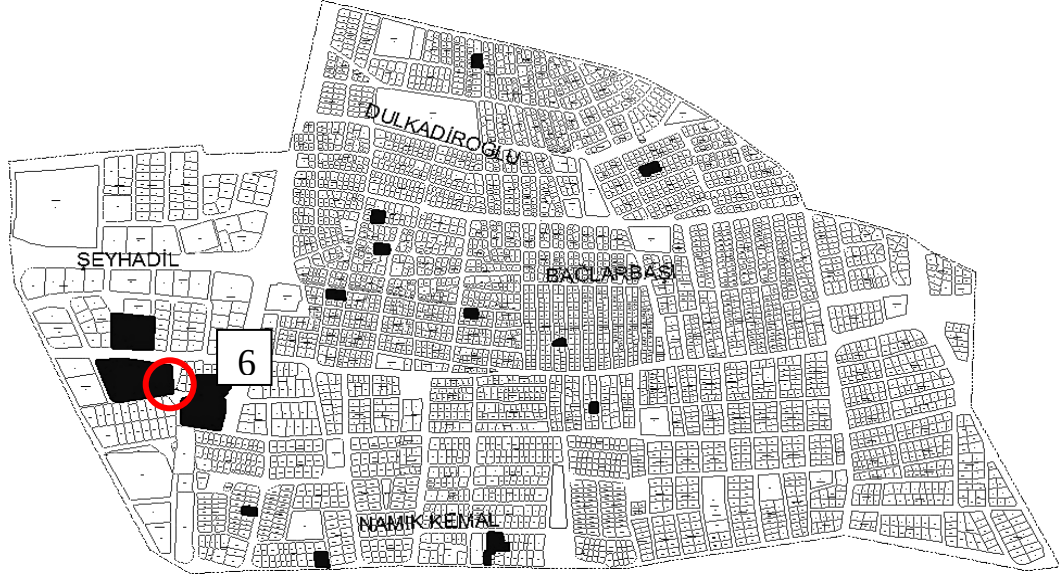


K-6, Eros Mozaïği

Katalog No:	K-6, Eros Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Merkez, Şeyh Adil Mahallesi, 4316 Ada, 3 Parsel
Bulunuş Şekli:	Emniyet Müdürlüğüne yapılan ihbar
Bulunduğu Tarih:	2012
Durumu:	İn-situ, ortaya çıkarıldığı alan kadarıyla korunmuş, ancak mozaik batı tarafta inşaat yapılırken yok edilmiş.
Sit Derecesi:	I. Derece Arkeolojik Sit Alanı
Ölçüleri:	Açılan bölüm 2 m. uzunluk, 75 cm genişlik, 1,40 m. derinlik
İşlevi:	Taban Mozaïği
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessera Boyutları:	Kireç taşı, mermer ve cam. 0,5x0,5 cm. ve 1x1 cm. ebatlarında
Tessera Renkleri:	Beyaz, siyah, yeşil, kırmızı, sarı, beyaz ve kahverengi

Tanım: Mozaik üzerinde, gagası siyah sarı ve bordo renklerden oluşan bir ördek ve ördeğin üstünde bir Eros tasviri yer almaktadır. Ördeğin üstünde kuyrukları birbirine bakan iki simetrik kuş figürü bulunmaktadır. Kuşların baş ve gövdeleri toprak altında kaldığı için çinsleri tayin edilememiştir. Bu kuşların üstünde ise miğferli kanatlı etrafı akantus yaprakları ile bezeli bir Eros tasviri ortaya çıkarılmıştır. Geç Roma Dönemine ait bir villanın taban mozaïği olan mozaïğin yapılan sondaj kazısı sonucu çok az bir bölümüm ortaya çıkarılmıştır. Mozaik ile ayrıntılı bilgiye kazısı yapıldıktan sonra ulaşılacaktır.

Kroki:



Fotoğraflar:

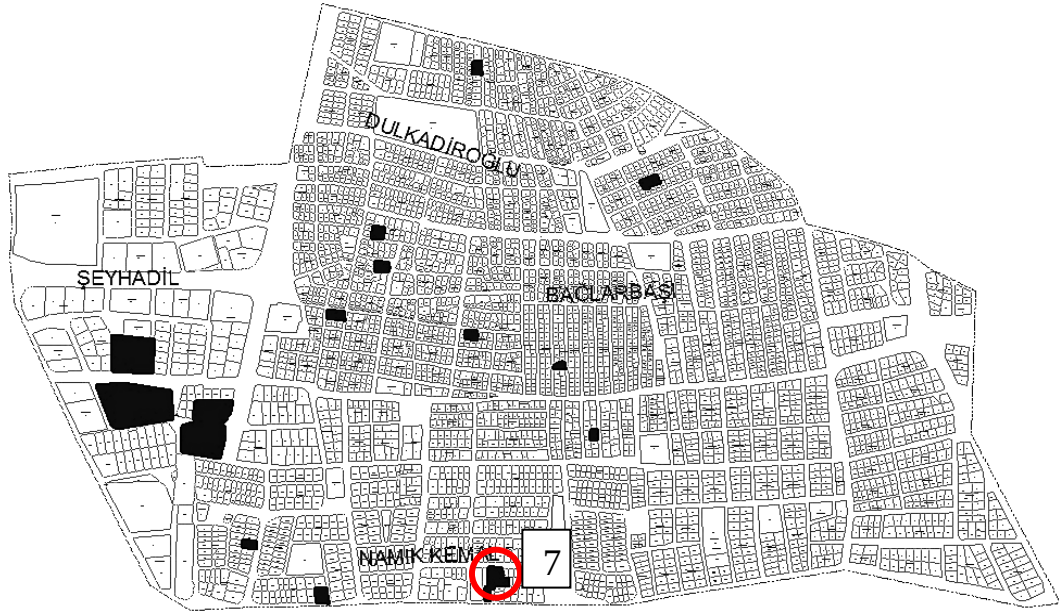


K-7, Madalyon Motifli Mozaik

Katalog No:	K-7, Madalyon Motifli Mozaik
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Namık Kemal Mahallesi, 445 Ada, 3 -20 Parseller
Bulunuş Şekli:	Telefon İhbarı
Bulunduğu Tarih:	2009
Durumu:	In-situ, kısmen tahrip olmuş, arazinin batı yönüne doğru devam etmektedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 30.07.2009 tarih ve 5207 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	---
İşlevi:	Villa taban mozaïği
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessera Boyutları:	1 x1 cm ebatlarında, kireç taşı, mermer
Tessera Renkleri:	Siyah, kahverengi, beyaz, krem ve kırmızı renkli
Tanım: Etrafı duvarla çevrili bahçe olarak kullanılan 20 nolu Parselde, mülk sahibi tarafından yapılan kaçak kazıda zeminden yaklaşık 1 m. derinlikte bir mozaikli alan bulunmuştur. 1x1 cm. ebatlarındaki tesseralardan oluşan mozaikte, yan yana dizilmiş daireler dikdörtgen bir panel içerisinde yer almaktadır. İç-içe geçmiş dairelerden oluşan madalyonların, kenarları siyah konturla belirginleştirilmiştir. Oksit sarı, beyaz, kırmızı ve pembe tonlarında yapılan madalyonlar bir düzen içerisinde aynı renkteki madalyonlarla zincirleme olarak örgü motifiyle birbirine bağlanmıştır. Madalyonlar iki yöne doğru ilerlemektedir. Her bir dairenin ortasına da siyah, kırmızı ve beyaz renkten eşkenar dörtgen motifi yapılmıştır. Ayrıca dairelerin birbirlerine bağlandıkları alanlarda aynı renklerin kullanıldığı eşkenar dörtgenler yer almaktadır. Bahçe içerisinde pişmiş	

topraktan çatı kiremitleri, kap parçaları ve büyük bir yapıya ait sütun kaide parçası ile birlikte birçok kaçak kazı çukuru bulunmuştur. 20 nolu parselin batısında bitişik konumlu 3 nolu parselde de yapı parçalarına, pişmiş topraktan çatı kiremitleri ve kap parçalarına rastlanıldığından anılan parseller birlikte tescil edilmiştir. Bu alan ile ilgili daha detaylı bilgilere kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilir.

Kroki:



Fotoğraflar:

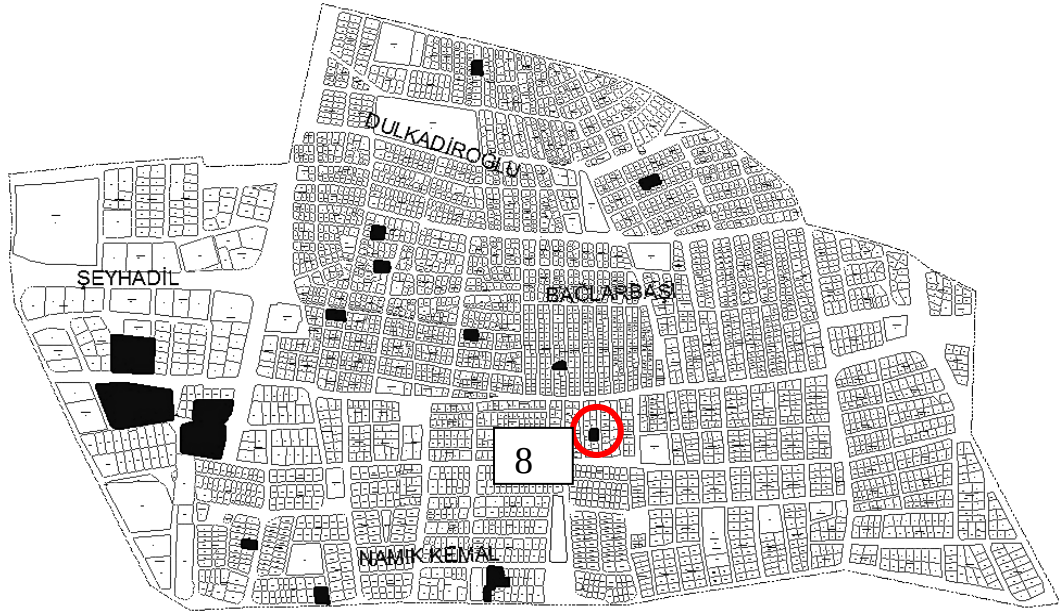


K-8, Gamalı Haç Mozaïği

Katalog No:	K-8, Gamalı Haç Mozaïği
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Namık Kemal Mahallesi, 2884 Ada, 5 Parsel
Bulunuş Şekli:	Ev sahibinin bildirimi
Bulunduğu Tarih:	2010
Durumu:	In-situ. Korunmuş, kuzeye, doğuya ve batıya doğru devam eden niteliktedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 31.03.2010 tarih ve 5904 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil.
Ölçüleri:	Açılan alan 90 x 170 cm ve 40 x 70 cm ebatlarında
İşlevi:	Villa taban mozaïği
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessera Boyutları:	Kireç taşı, mermer 0,5 x 0,5 cm ebatlarında.
Tessera Renkleri:	Kırmızı, siyah, beyaz, yeşil ve sarı.
Tanım: İki katlı evin zemin katında ev sahibi tarafından yapılan tadilat sırasında tesadüfen ortaya çıkarılmıştır. Zemin betonundan yaklaşık 15 cm derinlikte 90 x 170 cm. ebatlarında açılan alanda bulunan taban mozaïğin de gamalı haç ve rozet motifleri yer almaktadır. Açılan alanda ortada siyah bir bantın çevrelediği ana panoda zemin beyaz tesseralarla döşenmiştir. Beyaz zemin üzerine kırmızı tesseralarla yapılmış iç-içe geçmiş gamalı haç motifleri tüm alana yayılmıştır. Gamalı haç motiflerinin arasında siyahla küçük eşkenar dörtgenler serpiştirilmiştir. Siyah bantı kırmızı küçük üçgen dizisiyle doldurulmuş bant, beyaz bir bant ve kırmızı bir bant çevrelemektedir. Beyaz zeminle oluşturulmuş kenar bordürü olan kalın bordürde ise bir daire içerisinde geometrik şekillerin yer aldığı büyük bir madalyon motifi yer almaktadır. Madalyonunun hemen	

yanında kuzeye doğru devam eden madalyona göre çok daha küçük yapılmış üç adet eşkenar dörtgen süslemesi bulunmaktadır. Mozaik evin altına doğru her yöne devam etmektedir. Aynı odanın giriş kapısının yan tarafında yine tadilat amacıyla açılan alanda da 40 x 70 cm ebatlarında bir mozaik parçası bulunmuştur. Mozaikle ilgili geniş bilgiye ancak alanın kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir.

Kroki:



Fotoğraflar:

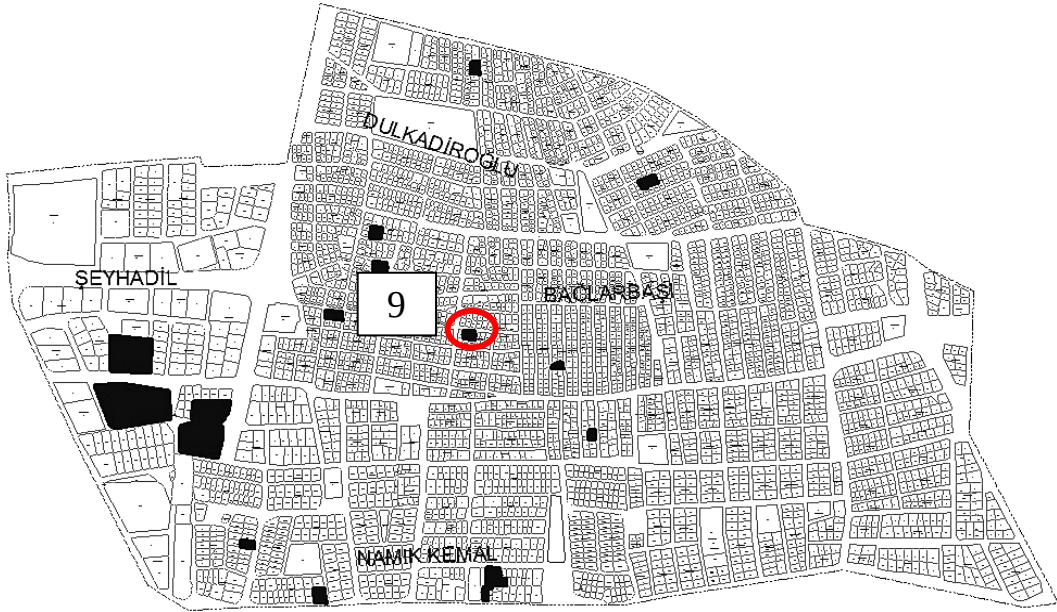


K-9, Kilim Desenli Mozaik

Katalog No:	K-9, Kilim Desenli Mozaik
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Bağlarbaşı Mahallesi, 2272 Ada, 2-3 Parsel.
Bulunış Şekli:	Kaçak kazı ihbarı.
Bulunduğu Tarih:	2010
Durumu:	In-situ, büyük oranda tahrip olmuş, parselin kuzey ve doğu yönüne devam etmektedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 15.06.2010 tarih ve 6126 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil.
Ölçüleri:	-----
İşlevi:	Villa taban mozaığı
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessera Boyutları:	1 x1cm ebatlarında, kireç taşı, mermer
Tessera Renkleri:	Siyah, kahverengi, beyaz, krem, kırmızı ve pembe
Tanım: Ev sahibinin yıllar önce ev yaparken bulduğu mozaığı, 2010 yılında satmak üzere müşteri arayışına girdiği sırada Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü Uzmanlarının ve Emniyet güçlerinin yaptığı çalışma sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Halen in-situ olarak evin kömürlüğünde bulunmaktadır. Mozaik, evin temelleri altından her yöne doğru devam etmektedir. Alanın yıllarca kömürlük olarak kullanılması nedeniyle ortası tamamen tahrip olmuş durumdaki taban mozaığında beyaz zemin üzerine siyah, kahverengi, kırmızı ve sarı renkli tesseralar kullanılmıştır. Mozaikte arka fon olarak beyaz renk seçilmiştir. Eşkenar dörtgenlerden oluşan ana panoyu, 5 tane ince ve kalın bordür çevrelemektedir. Mozaikte ortadaki ana bordürde siyah eşkenar dörtgenler arasında, kırmızı ve sarı renklerde dört kollu çiçekler tasvir edilmiştir.	

Üzerindeki bezemeden dolayı kilim desenli mozaik adı verilen döşemede mozaïği çevreleyen bordürlere geçişler tek sıra çizgi şeklinde hatla ve siyah kalın bantla sağlanmıştır. Ana panoyu çevreleyen içteki birinci bordürde, kırmızı tesseralarla yapılmış birbirine bitişik üçgen dizisi bulunmaktadır. Kalın olarak yapılmış ikinci bordürde dört kollu örgü motifi ve üçüncü bordürde kırmızı renk tesseralardan oluşan dalga motifi yer almaktadır. Dalga motifinden sonra beyaz ve siyah tesseralardan oluşan kalın iki bant bulunmaktadır. Bu bantlardan sonra ise deforme olmuş kırmızı, siyah ve sarı renklerden yapılmış küçük eşkenar dörtgenlerin yer aldığı bir geçiş mozaïği bulunmaktadır. Mozaikle ilgili geniş bilgiye kurtarma kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir. Mozaik, kuzeydeki odanın zeminine ve doğudaki 3 nolu parselin zeminine doğru devam etmektedir. Bu nedenle 2272 Ada, 2-3 nolu parseller de tescil edilmiştir.

Kroki:



Fotoğraflar:

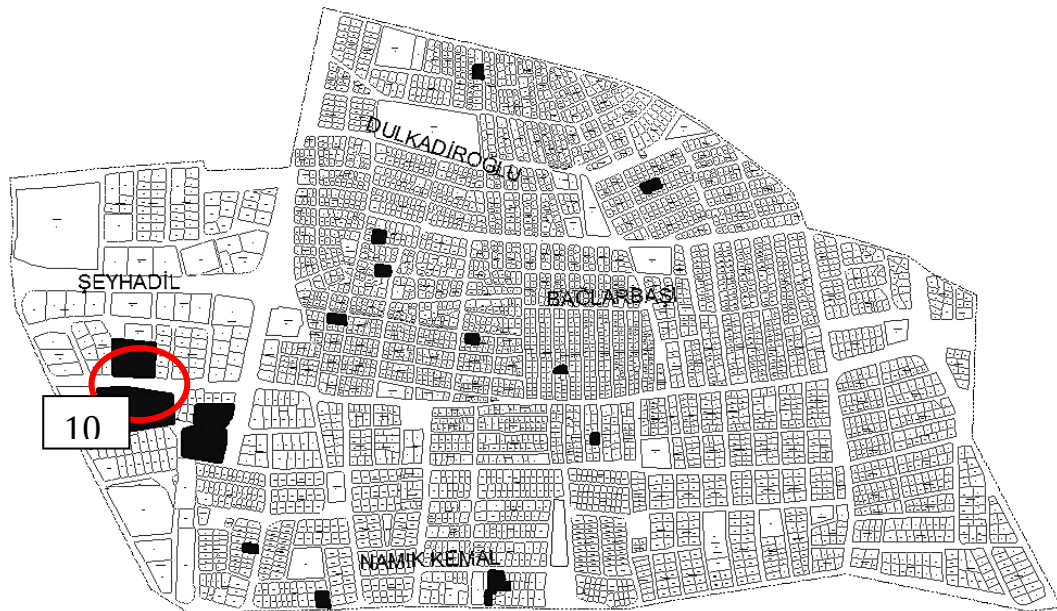


K-10, Mozaikli Kesit

Katalog No:	K-10, Mozaikli Kesit
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Şeyh Adil Mahallesi, 4316 Ada, 1-2-3-4-5-6-7-8-9 ve 11 Parseller
Bulunuş Şekli:	Telefon ihbarı
Bulunduğu Tarih:	2009
Durumu:	In-Situ. Kısmen tahrip olmuş. Bulunduğu 4316 Adaya yayılır niteliktedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 21.10.2009 tarih ve 5414 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	---
İşlevi:	Villa taban mozaïği kesiti ve arkeolojik veriler
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Kesitte taban mozaïği, pt künk, pt çatı kiremitleri gibi arkeolojik veriler bulunmaktadır. Malzeme kalker taşı ve mermerdir. Tesseralar 1x1 cm. ebatlarındadır.
Tessera Renkleri:	Görülebilen alanda beyaz renk
Tanım: 4316 Ada, 5 nolu Parsel üzerinde, kaba inşaatı biten iki katlı bir yapının temelinin kuzeyinde açılan bir kesitte taban mozaïği bulunmuştur. Taban mozaïğinin Parselin kuzeyinde yer alan zeytinlik alana doğru yayılım gösterdiği tespit edilmiştir. İnşaat alanının kuzey ve batı kesiminde yer alan kesitlerde, çok	

sayıda pişmiş toprak çanak çömlek parçalarına, çatı kiremiti parçalarına, pithos parçalarına ve künk parçalarına rastlanmıştır. Söz konusu inşaat alanının batısında 4316 Ada, 11 nolu Parselde yer alan yurt binasının bahçesindeki ek bina inşaatı için yaklaşık 3m derinliğinde açılan temel çukurunda da taban mozaïği izlerine rastlanmıştır. Temel çukurunun kesitlerinde çok sayıda pişmiş toprak çanak çömlek parçaları, çatı kiremiti parçaları, pithos parçaları ve kuzey-güney doğrultusunda in-situ durumda künk ve künk parçaları tespit edilmiştir. Her iki temel inşaat çukurunun açılması esnasında, alandaki taban mozaiklerine büyük oranda zarar verilerek mozaiklerin büyük bir bölümü yok edilmiştir. Yapılan yüzey araştırması sonucunda 5 nolu parselin kuzeyinde kesitte bulunan taban mozaïği kalıntısının ve 11 nolu Parselin güneyinde kesitte bulunan taban mozaïği kalıntısının ve her iki alandaki arkeolojik yapı kalıntılarının 4316 adanın tümüne yayıldığı gözlemlendiğinden, 4316 adadaki tüm parseller birlikte tescil edilmiştir. Mozaiklerle ilgili geniş bilgiye kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabacaktır.

Kroki:



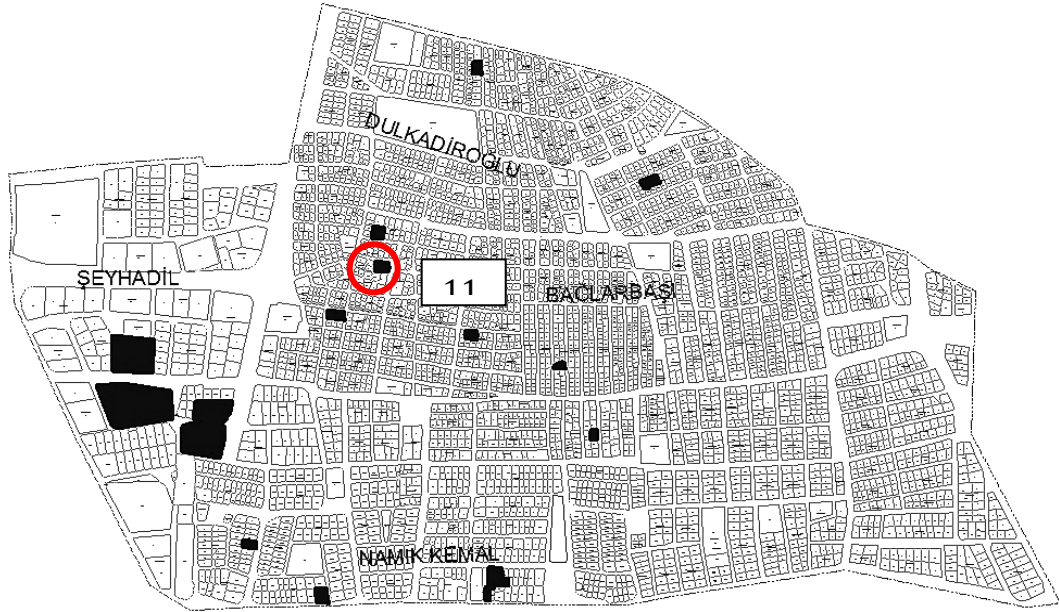
Fotoğraflar:



K-11, Mozaikli Kesit

Katalog No:	K-11, Mozaikli Kesit
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Bağlarbaşı Mahallesi, 385 Ada, 13-14 Parseller
Bulunış Şekli:	Telefon İhbarı
Bulunduğu Tarih:	2010
Durumu:	In-situ, kuzey yönünde yola doğru devam etmektedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 30.04.2010 tarih ve 6001 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil.
Ölçüleri:	Kesitte bulunmuştur.
İşlevi:	Villa taban mozaïği
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Tessera Boyutları:	15 x15 mm ebatlarında tesseralarla bezeli
Tessera Renkleri:	Görölebilen kesitte beyaz.
Tanım: Parseller üzerine ev yapmak için yapılan hafriyat çalışmaları sırasında bulunmuştur. Mahalle halkının mozaik bulunduğunu ihbar etmesiyle ortaya çıkarılmıştır. Parselin kuzeyinde bulunan toprak kesitte 15x15 mm. ebatında tesseralardan oluşan mozaïğin asfalt yola doğru devam ettiğı tespit edilmiştir. Temel hafriyatında yapılan incelemede in-situ pişmiş toprak künlere, çatı kiremit ve seramik parçalarına rastlanmıştır. Kesitteki mozaïğin diğör parsele doğru devam etmesi nedeniyle iki parsel ve yol tescil edilerek koruma altına alınmıştır.	

Kroki:



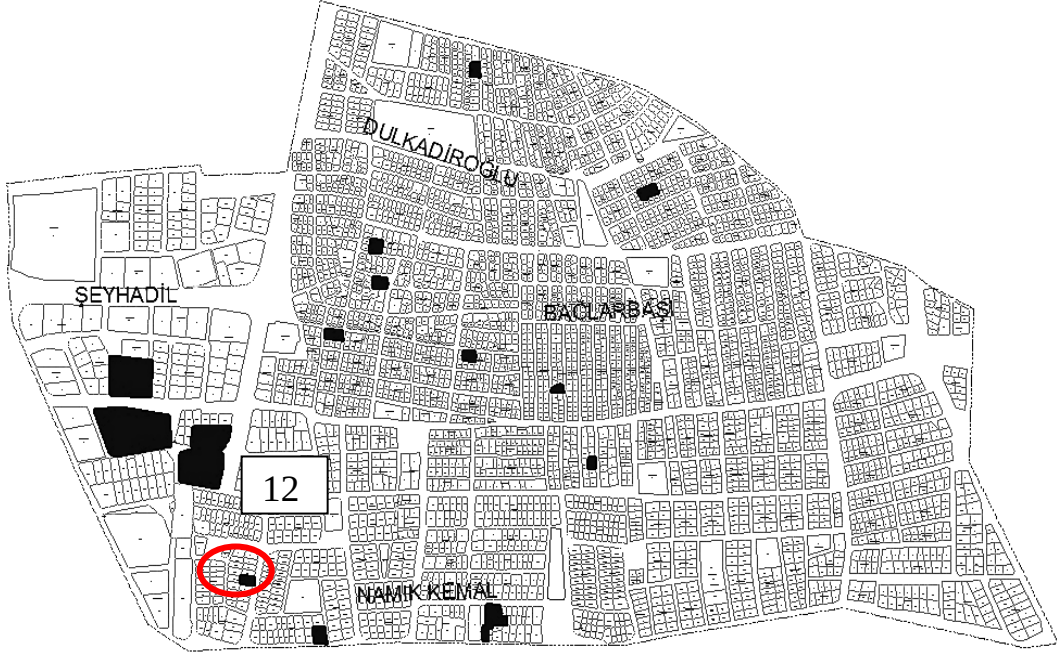
Fotoğraflar:



K-12, Mozaikli Alan

Katalog No:	K-12, Mozaikli Alan
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Namık Kemal Mahallesi, 614 Ada, 6 Parsel
Bulunuş Şekli:	İl Emniyet Müdürlüğüne yapılan ihbar
Bulunduğu Tarih:	2010
Durumu:	In-situ, tahrip olmuş, tüm yönlerle devam eden nitelikte
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 08.07.2010 tarih ve 6179 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil.
Ölçüleri:	70 cm x 70 cm ebatlarında
İşlevi:	Villa taban mozaïği
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Taş. 15 x 20 mm ebatlarında.
Tessera Renkleri:	Görülebilien alanda beyaz renk
Tanım: 6 parselde yer alan evin bodrum katında ve evin batı tarafında mozaik bulunduğunun ihbar edilmesiyle ortaya çıkarılmıştır. Mozaïği tespit edebilmek amacıyla Kahramanmaraş Müzesi'ce alanda 240 x 120 cm ebatlarında açılan sondaj çukurunda, 45 cm derinlikte, 70x70 cm ebatlarında beyaz renkli tesseralardan yapılmış taban mozaïği bulunmuştur. Sadece açılabilien alanda tespit edilen mozaik hakkında daha geniş bilgiye alanın kazısı yapıldıktan sonra ulaşılabilircektir.	

Kroki:



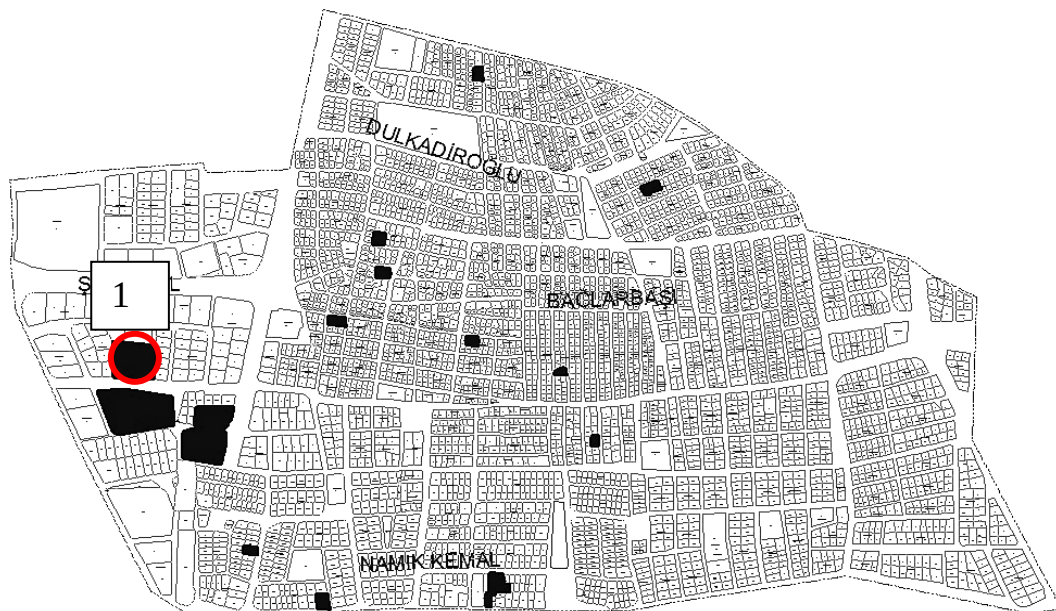
Fotoğraflar:



K-13, Mozaikli Alan

Katalog No:	K-13, Mozaikli Alan
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Şeyh Adil Mahallesi, 435 Ada, 90 Parsel
Bulunuş Şekli:	Mülk sahibinin inşaat talebi.
Bulunduğu Tarih:	2010
Durumu:	In-situ 18, 19, 21 ve 26 nolu açmada Roma Dönemi pişmiş toprak künke, 6 nolu açmada insan iskeletine ve 25 nolu açmada ise Roma dönemine ait taban mozaikğine rastlanılmıştır.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 16.09.2010 tarih ve 6363 sayılı Kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı.
Ölçüleri:	
İşlevi:	Arkeolojik Alan ve Mozaikli Alan
Dönemi:	MS 3-5 yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Taş- 15 -20 mm. ebatlarında
Tessera Renkleri:	Açılabilen alanda beyaz.
Tanım: Arsa vasıflı taşınmaza okul inşaatı yapılması talebi ile yapılan müracaata istinaden alanda yapılan sondaj kazıları sonucunda bulunmuştur. Üzerinde yoğun olarak zeytin ağaçları yer alan parselde, toplam 27 adet sondaj çukuru açılmıştır.Sondaj çukurlarından n 18, 19, 21 ve 26 nolu açmada Roma Dönemi pişmiş toprak künklerden yapılmış su yolu, 6 nolu açmada insan iskeleti ve 25 nolu açmada ise Roma Dönemine ait taban mozaiki bulunmuştur. Ayrıca parsel yüzeyinde gözlemlenen Roma Dönemine ait seramik parçaları ve sondaj çukurlarından çıkan Roma Dönemine ait Pişmiş toprak künk, Pişmiş toprak çatı kiremidi parçaları ve seramik parçalarından alanın Roma Döneminde yoğun bir yerleşim alanı olarak kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.	

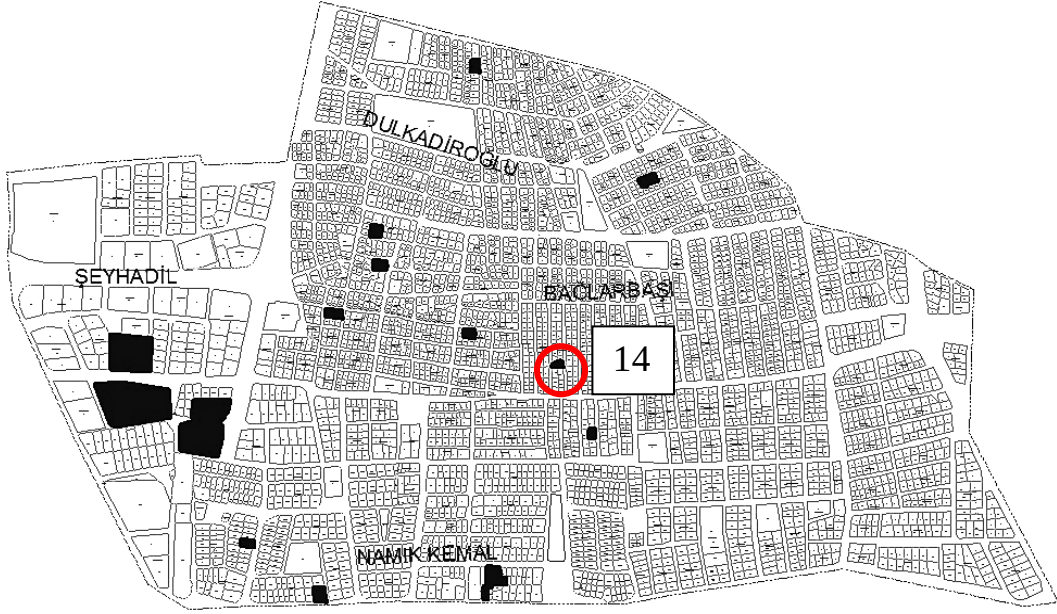
Kroki:



K-14, Mozaikli Kesit

Katalog No:	K-14, Mozaikli Kesit
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Bağlarbaşı Mahallesi, 2262 Ada, 9 Parsel
Bulunış Şekli:	Kaçak Kazı İhbarı
Bulunduğu Tarih:	2011
Durumu:	In-Situ, Kuzeydoğu yönünde yola doğru devam etmektedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 23.03.2011 tarih ve 6920 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	25 cm x 15 cm
İşlevi:	Villa-rustica taban mozaïği
Dönemi:	MS 4-5. Yüzyıl Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Kireç taşı, 2 x 2 cm ebatlarında
Tessera Renkleri:	Beyaz renkli tesseralarla bezeli
Tanım: İki katlı evin bodrum katında yapılan incelemede, bodrum katının kuzeydoğu köşesinde zeminden yaklaşık 50 cm derinliğinde 25 x 15 cm ebatlarında beyaz renkli tesseralardan yapılmış taban mozaïğine rastlanılmıştır. Kuzeydoğu yönünde yola doğru devam eden taban mozaïğinin üstüne evin dış duvarı gelmektedir. Taban mozaïğinin hemen batısında 1 m uzağında güneydoğu-kuzeybatı yönünde uzanan, kuzeybatı ucu açıkta olan pişmiş topraktan bir künk bulunduğu tespit edilmiştir. Söz konusu mozaikli alanın yer aldığı parsel I. derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilerek koruma altına alınmıştır.	

Kroki:



Fotoğraflar:

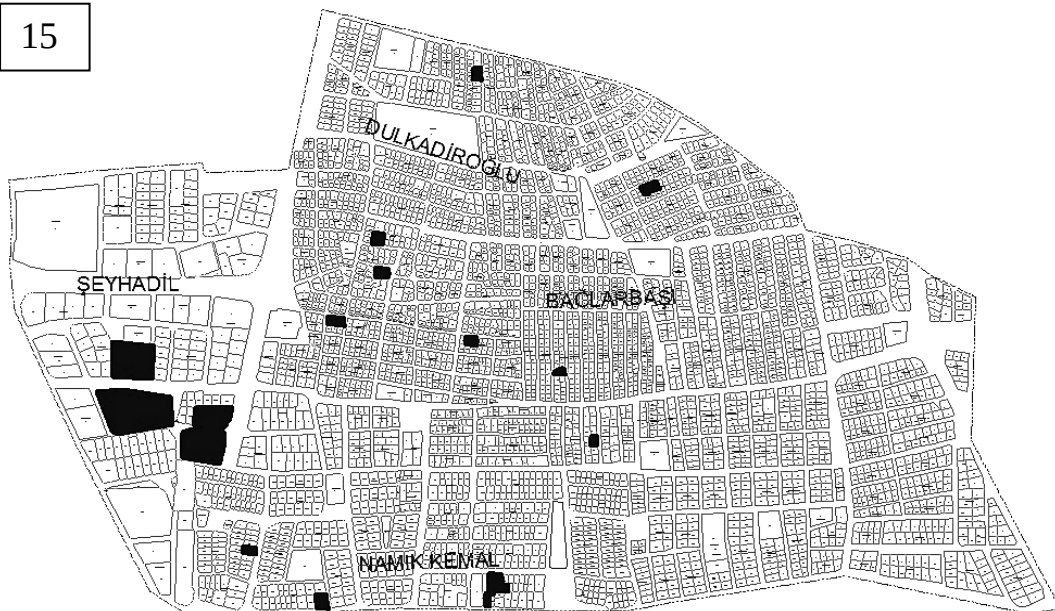


K-15, Nekropol Alanı (Öksürük Mağaraları)

Katalog No:	K-15 , Nekropol Alanı (Öksürük Mağaraları)
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Aslanbey Mahallesi
Bulunuş Şekli:	İhbar
Bulunduğu Tarih:	1992
Durumu:	Bölgede kaya mezarlarından bir tanesi günümüzde açık olup diğerleri toprakların ve evlerin altında bulunmaktadır.
Sit Derecesi:	I ve III. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil
Ölçüleri:	
İşlevi:	Nekropol Alanı
Dönemi:	MS 4-5 yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessa Boyutları:	-
Tessa Renkleri:	
Tanım: Halk arasında “ Öksürük Mağaralı” olarak adlandırılan Nekropol Alanı İl merkezinde yer alan Aslanbey Mahallesi ile Dereli Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır.1992 yılında o bölgede kaçak evler yapılırken bulunmuştur. Evler yapılırken çoğu tahrip edilmiş olan yarım, yuvarlak ve dikdörtgen tonoz tipinde, ağızları değirmen taşı şeklinde taşlarla kapatılan kaya oygu mezarlardan günümüze sadece 1 tanesi kalmıştır. O yıllarda hazırlanan Uzman raporunda “Öksürük Mağaraları” olarak adlandırılan Bölge Şeyh Adil, Bağlarbaşı, Namık Kemal ve Dulkadiroğlu mahallerine yayılan Germanicia Antik Kenti’nin Nekropol alanı olduğu belirtilmişse de alanda bir kurtarma kazısı yapılmadığı için nekropol alanı tahrip edilmiştir.	

Kroki:

15



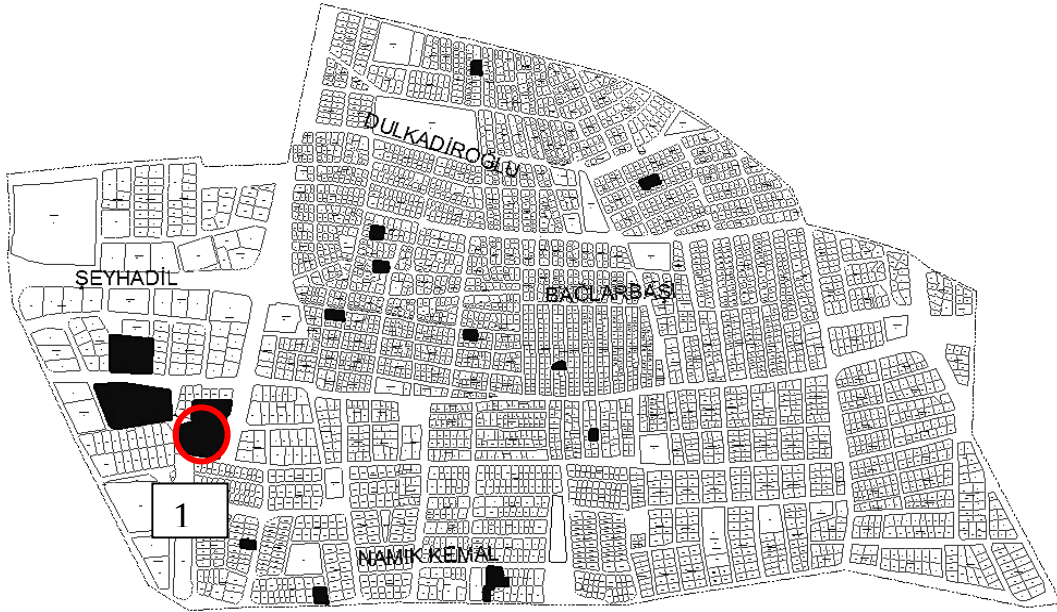
Fotoğraflar:



K-16, Mimari Kalıntılar

Katalog No:	K-16, Mimari Kalıntılar
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Şeyh Adil Mahallesi, 2879 Ada, 1-2-3-4-5-6-7-8 ve 9 Parseller
Bulunuş Şekli:	Telefon İhbarı
Bulunduğu Tarih:	2005
Durumu:	In-situ arkeolojik yapılar ve in-situ olmayan yapı malzemeleri, inşaat hafriyatı sırasında tahrip olmuştur.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 28.04.2005 tarih ve 555 sayılı kararı ile II. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	2 nolu Parsel yaklaşık 20 x 20 m ve 7 nolu Parsel yaklaşık 12,20 x 18,50 m ebatlarında açılmıştır.
İşlevi:	Arkeolojik alan
Dönemi:	MS 3-5 yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Alanda çok sayıda in-situ olmayan sütun gövdesi parçası, yapı taşı ve p.t çatı kiremitleri ve in-situ halde bulunan pişmiş toprak künk ve bir adet içi sıvalı tuğla örgü kemerli tonozlu bir arkeolojik yapı bulunmaktadır.
Tanım: Söz konusu 2879 Ada, 2 ve 7 nolu parsellerde inşaat yapımı için açılan temel hafriyatı çalışmaları sırasında bulunmuştur. 2 nolu parsel, yaklaşık 20 x 20 m ve 7 nolu parsel yaklaşık 12,20 x 18,50 m ebatlarında ve yaklaşık 2,40 m derinlikte açılmıştır. 7 nolu parseldeki çukurun kesitlerinde, kuzey yönünde kültür toprağı tabakalaşması, güneydoğusunda yoğun moloz dolgu, güneyinde ise duvar izi ve birbirinin içine geçmiş çatı kiremitleri, batısında sütun gövdesi parçası, taban ve duvar izi, doğusunda künk, sütun gövdesi, mimari izler ve içi sıvalı tuğla örgü kemerli, tonozlu bir mekân bulunmuştur. 2 nolu parselde ise etrafa dağılmış durumda mimari yapı elemanlarına rastlanmıştır.	

Kroki:



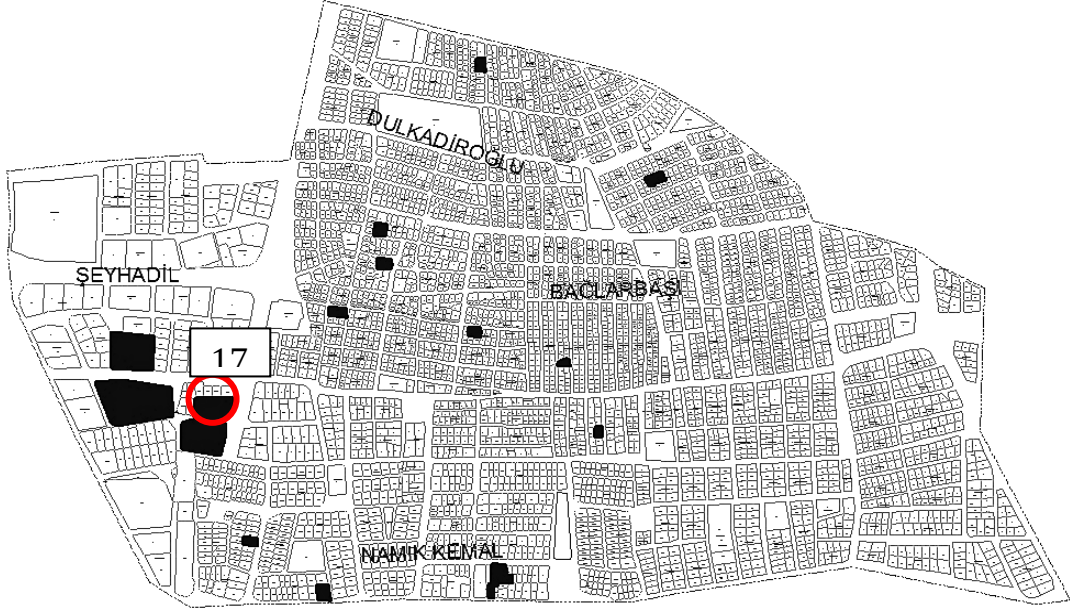
Fotoğraflar:



K-17, Arkeolojik Alan

Katalog No:	K-17, Arkeolojik Alan
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Şeyh Adil Mahallesi, 2879 Ada, 124-125-126 ve 127 Parseller
Bulunış Şekli:	Telefon İhbarı
Bulunduğu Tarih:	2005
Durumu:	In-situ, korunmuş
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 28.04.2005 tarih ve 555 sayılı kararı ile I. Derece Arkeolojik Sit Alanı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	Parsellerin toplam alanı kadardır.
İşlevi:	Arkeolojik Alan
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Etrafına göre topografik olarak daha yüksektir.
Tessera Renkleri:	
Tanım: 2879 Ada, 1-2-3-4-5-6-7-8 ve 9 nolu parsellerin kuzeyinde bulunan alan, etrafına göre topografik açıdan hafif tepelik konumdadır. Kesitlerinde yapılan incelemede kültür tabakaşması görülmüştür. Yüzeyde yapılan araştırmada çok sayıda pişmiş toprak kiremit ve kap parçalarına rastlanmıştır.	

Kroki:



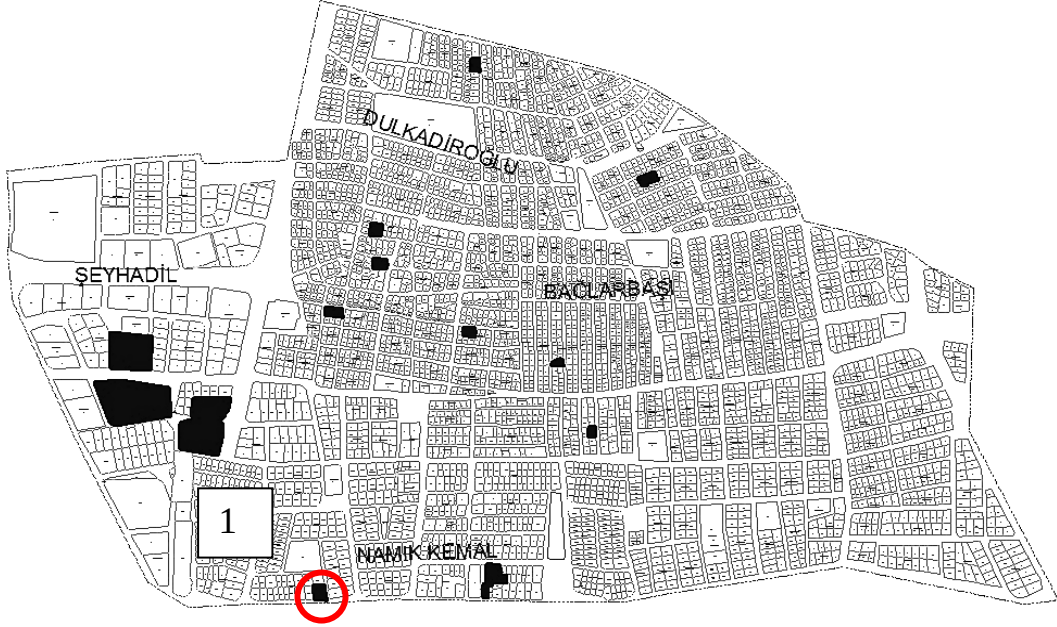
Fotoğraflar:



K-18, Antik Su Kuyusu

Katalog No:	K-18, Antik Su Kuyusu
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Namık Kemal Mahallesi, 663 Ada, 95 Parsel
Bulunış Şekli:	İl Emniyet Müdürlüğünün sözlü ihbarı.
Bulunduğu Tarih:	2008
Durumu:	In-Situ Su kuyusu ve Arkeolojik Yapı Kalıntıları
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 01.08.2008 tarih ve 4146 sayılı kararı ile taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir.
Ölçüleri:	Ağız 45 cm çapında, 5.70 m. derinlikte 1 adet su kuyusu
İşlevi:	Arkeolojik Alan
Dönemi:	MS 3-5 yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzeme ve Tessera Boyutları:	Pişmiş toprak yassı tuğlalarla örülmüş girişi bulunan 1 adet su kuyusu, çevrede kalkerden yapılmış yapı parçaları, Pişmiş toprak çatı kiremitleri ve kerpiç yapı malzemesi.
Tanım: Parsel sahiplerinin parselde yaptıkları inşaat çalışması sırasında bulunmuştur. Su kuyusunun ağız çapı 45 cm olup dolgu olmayan derinliği 5,70 m'dir. Ağız pişmiş toprak yassı tuğlalarla örülmüştür. İnşaat çalışmaları sırasında ortaya çıkan in-situ olmayan çok sayıda kalkerden yapılmış yapı parçaları, (sütun parçaları, sütun kaideleri ve mimari parça) pişmiş toprak çatı kiremitleri ve kerpiç yapı malzemesi tespit edilmiştir. Ayrıca inşaat çalışması sırasında boş bir arsaya dökülen hafriyatların incelenmesi sonucunda da çok sayıda seramik parçaları ve sütun parçalarına rastlanılmıştır. Bu alan ile ilgili detaylı bilgiye kazılar yapıldıktan sonra ulaşılabacaktır.	

Kroki:



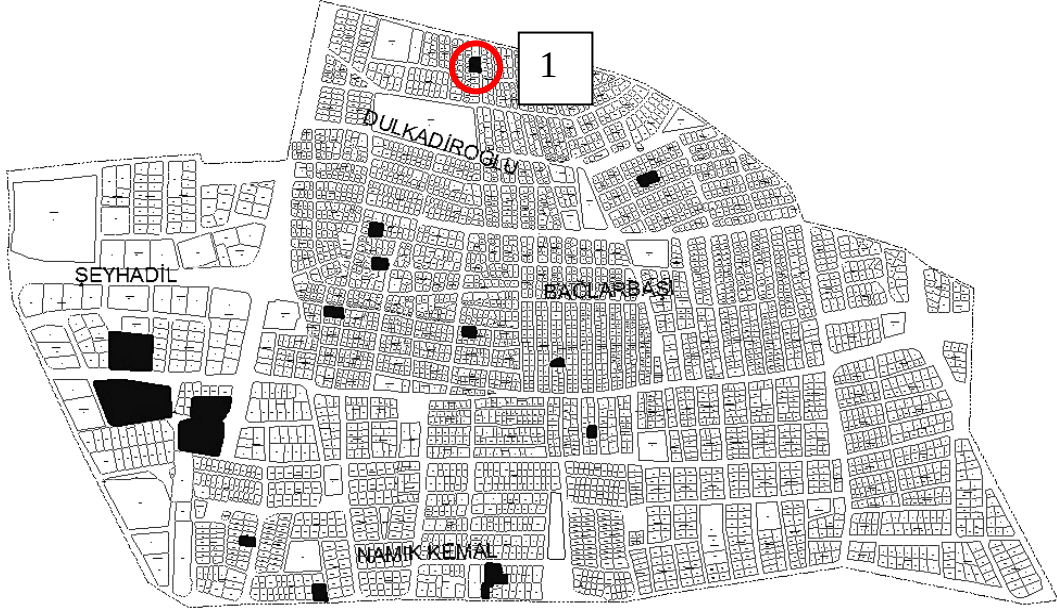
Fotoğraflar:



K-19, Su Sarnıcı Kalıntısı

Katalog No:	K-19, Su Sarnıcı Kalıntısı
Bulunduğu Yer:	Kahramanmaraş, Merkez, Dulkadiroğlu Mahallesi, 325 Ada, 3 Parsel
Bulunuş Şekli:	Ev Sahibinin Bildirimi
Bulunduğu Tarih:	2011
Durumu:	Beden duvarları korunmuş, üst örtüsü yıkık vaziyettedir.
Sit Derecesi:	Adana KVKBK'nun 30.05.2011 tarih ve 7157 sayılı kararı ile korunması gerekli taşınmaz kültür varlığı olarak tescil edilmiştir.
İşlevi:	Su Sarnıcı Kalıntısı
Dönemi:	MS 3-5. yüzyıl, Geç Roma-Erken Bizans Dönemi
Malzemeve Tessler Boyutları:	1,5 - 2 m yüksekliğinde kaba yonu taşlardan oluşmuş ve taş araları horasan harcı ile sıvanmıştır.
Tanım: Parsel üzerinde 2 katlı bir betonarme evin yer aldığı tespit edilmiş olup evin 1. katı ev sakinleri tarafından mesken olarak ve zemin katı depo olarak kullanılmaktadır. Zemin katın dış ve iç cephe duvarlarının yaklaşık 1,5-2 m yüksekliğinde düzenli ve düzensiz formda kaba-yonu taşlardan oluştuğu ve taş aralarının horasan harcıyla yapıldığı tespit edilmiştir. Söz konusu beden duvarlarının korunduğu yapı kalıntısında üst örtüye yönelik herhangi bir ize ya da bulguya rastlanmamıştır. Mevcuttaki yapısal izlerden hareket edilerek söz konusu yapının Geç Roma-Erken Bizans dönemine ait su sarnıcı kalıntısı olduğu belirlenmiştir. Mahalle sakinleri tarafından da zemin katta yer alan bu bölümün yıllarca Alman Havuzu olarak bilindiği ifade edilmiştir. Mevcut durumda, 1. katta bulunan evin kolonlarının bu yapının üzerine oturtulduğu ve antik su sarnıcının temel su basmanı olarak kullanıldığı tespitleri yapılmıştır. Roma Dönemi Germanicia Antik Kentinin yerleşim sahası içerisinde yer alan su sarnıcı kalıntısının, Antik Kentin su deposu olarak kullanıldığı düşünülmektedir.	

Kroki:



Fotoğraflar:



YEDİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İlkçağlardan günümüze kadar sürekli farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan Anadolu, özellikle son yıllarda yapılan kazılarla ortaya çıkarılan Gaziantep Zeugma, Urfa Edessa ve tezimize konu olan Kahramanmaraş Germanicia Antik Kentlerinde ortaya çıkarılan mozaiklerle dünya mozaikleri arasında önemli bir yere sahip olmuştur. Bugüne kadar Anadolu'nun diğer bölgelerinde de ortaya çıkarılan ve Müzelerce tespiti yapılan kurtarma kazılarıyla ortaya çıkarılmayı bekleyen mozaikler göz önüne alındığında özellikle Roma Döneminde Anadolu'da mozaik sanatının altın çağını yaşadığını söylemek mümkündür.

Zenginliğin, gücün ve ihtişamın bir göstergesi olarak döneminde villaların tabanlarını süsleyen mozaikler, bugün yok olmuş bir uygarlığın, bir kentin Germanicia Antik Kenti'nin günümüze taşınmasını sağlamıştır. Bugün halkın Karamaraş dediği bölgede dört mahallenin Dulkadiroğlu, Şeyh Adil, Namık Kemal ve Dulkadiroğlu mahallerini kapsayan bölgede 19 değişik alanda tespit ve tescili yapılan mozaikler ve kalıntılar sayesinde bu bölgenin Germanicia Antik Kenti'nin yayılım sahası olduğu artık kanıtlanmıştır. Mozaiklerin ve kalıntıların dağılım sahasının tez kapsamında ayrıntılı olarak incelenmesinde; mozaiklerin Şeyh Adil ve Bağlarbaşı Mahallesi'nde yoğun olarak bulunduğu ve diğer iki mahallede Namık Kemal ve Dulkadiroğlu Mahallelerinde ise bugüne kadar bir iki mozaikli alanın bulunduğu tespit edilmiştir. Şeyh Adil ve Bağlarbaşı Mahallesinde yaşayan halk ile yapılan görüşmelerde;

bu mahallelerde yol yapım çalışmaları sırasında kemerli yapılar ortaya çıkarıldığı ve bunların yol yapım çalışmaları sırasında yok edildiği söylenmektedir. Bugün bu bölgede bulunan mozaiklerin yoğunluğundan ve boş arsalarda ve bahçelerde bulunan büyük yapı taşlarından bu bölgenin Germanicia kent merkezi olduğu söylenebilir. Bu bölgede forumların ve kamusal yapıların kalıntılarına ileriki yıllarda yapılacak bilimsel kazılarda ulaşıldığında şehrin merkezi ve mimarisi ile ilgili kesin bilgilere ulaşılabilecektir. Bu mahallelerin kuzeyinde kalan Aslanbey Mahallesi'nde yer alan halkın "Öksürük Mağaraları" adını verdiği Bölgede antik kentin nekropol sahasıdır. Bugün yalnızca günümüze bir tanesi sağlam olarak ulaşan ve bazıları yıllar önce evler yapılırken yok edilen ve bugün çoğu da toprak altında kurtarılmayı bekleyen kaya mezarlarının bulunduğu alan I ve III. Derece sit alanı ilan edilerek korumaya alınmıştır. Kahramanmaraş Müze Müdürlüğu'nün 2009-2010 yılında yaptığı kurtarma kazısı sonucunda bulunan Geç Roma Dönemine ait İmparator II. Valentinian (MS 375-392) Dönemine ait bir sikke ve Erken Bizans Dönemine ait İmparator Anastasius (MS 491-518) Dönemine ait ikinci sikke bize tarihlendirmede önemli ipuçları sunar. Germanicia Antik Kenti MS I. yüzyılda kurulmasına rağmen ortaya çıkarılan mozaikler, mimari parçalar ve kazılarda bulunan ve tarihlendirmede önemli bir belge olan sikkeler ışığında kent M.S 3-5. yüzyılda en ihtişamlı günlerini yaşamıştır. Maraş'ın doğusunda bugün Halkın Karamaraş dediği 146 hektarlık alanda M.S 3-5. yüzyılda soylu ve zenginler güç ve zenginliğin bugün bile

simgesi olan gösterişli villalarda oturmuşlar verimli topraklarda refah, bolluk ve bereket içinde yaşamışlardır.

Germanicia Mozaikleri gerek bordürleri gerekse kompozisyonları ile Roma sanatı üslubunu yansıtmakla beraber bölgesel özellikler de göstermektedir. Germanicia mozaikleri de kendi çağdaşı olan mozaiklerle hep aynı özellikler taşımaktadır. Germanicia mozaiklerinde genelde düz beyaz renkli fon üzerine figürler ve motifler işlenmiştir. Bugüne kadar ortaya çıkarılan mozaiklerin çoğunda figürler bulunduğu gibi bazı mozaiklerde de sadece geometrik motifler kullanılmıştır. Germanicia’da bugüne kadar ihbarlarla, kaçak kazılarla, kurtarma kazılarıyla bulunan ve dört mahallede 9 alanda tespit ve tescili yapılan mozaikler; geometrik ve bitkisel bordürlerle çevrelenmiş figürlü mozaikler ve geometrik motifli mozaikler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Figürlü mozaiklerde çok az mitoloji işlenmiştir. Çünkü bu dönemde Hristiyanlığın kabul edilmesiyle birlikte Halk yavaş yavaş paganizmden uzaklaşmış ve mitolojik sahneli mozaiklere daha az yönelmiştir. Tek tanrılı dine geçişle sahnelerde mitolojinin yerini günlük yaşam ve doğa olayları almıştır. Bu nedenle, birinci grubu oluşturan figürlü mozaiklerde genelde Germanicia’nın sosyal yaşamını anlatan ve günlük hayattan, doğadan kesitler anlatılmıştır. Bulunan iki figürlü mozaikte de av sahnelerinin bulunmuş olması, avın Germanicia’da çok yaygın olduğunu göstermektedir. Bulunan mozaiklerden bir tanesinde “Eros Mozaği”nde mitoloji işlenmiştir. Hristiyanlığın bu dönemde Anadolu’da yeni yeni taraftar bulması ve hala mozaiklerde mitolojinin izlerine rastlanması bir geçiş döneminin

yansımaları olarak görülebilir. Figürlü mozaiklerin hemen hepsinin etrafını geometrik ve bitkisel bezemelerden oluşan bordürler çevrelemiştir. Germanicia mozaiklerinden “Avcı Mozaïği”nin bordüründe yer alan akanthuslu bordürün köşesinde yer alan maskın benzerlerinin Zeugma mozaiklerinden “Kahvaltıdaki Kadınlar” mozaïğindeki maskla ve Edessa-Haleplibahçe mozaiklerindeki “Amazon Kraliçesi” mozaïğindeki maskla benzer özellikler taşımaktadır. Ayrıca Germanicia mozaiklerinden “Avcı Mozaïği”nin bordüründe yer alan Eros’la kaplanın mücadelesinin yine Zeugma’daki “Kahvaltıdaki Kadınlar” mozaïğinin bordüründe yer alan Eros’la kaplanın mücadelesi, “Aphrodite’nin Doğuşu” mozaïğindeki bordürde yer alan Eros’la kaplanın mücadelesiyle aynı konuları içermesi bu dönemde gezici mozaik ustalarının bulunduğu ve bordürlerde kullanılan motiflerde bir patron kitabından faydalandıklarını kanıtlar.

Germanicia mozaiklerinde mozaik ustaları, betimlemelerinde realist ve doğal bir üslup kullanmışlardır. Üsluptaki gerçekçilik ve doğallık nedeniyle geniş bir renk yelpazesi kullanmışlar ve tonlamalara büyük önem vererek figürlerde realistiği yakalamışlardır. Bugüne kadar ortaya çıkarılan mozaiklerdeki bir desimetrekareye düşen 250 tessera sayısı, tasvirlerde ışıklandırmalar ve ince detayların büyük bir ustalıkla yapıldığını, 5 mm.’lik tesseralarıyla sanatsal açıdan Zeugma ve Hatay mozaikleriyle yarışacak nitelikte kaliteli olduğunu söyleyebiliriz. Figürlü mozaiklerde figürlerin en ince ayrıntısına kadar yüz mimiklerinin işlenmesi, bu mozaiklerin resim gibi algılanmasını

sağlamıştır. Mozaiklerde kullanılan tesseraların da küçüklüğü mozaiklerin resimsel algısını kuvvetlendirmiştir.

Germanicia mozaiklerinden özellikle yaşam mozağine ilk bakıldığında günlük yaşam sahnelerinin bulunduğu ve hiçbir dinsel öge içermediği zannedilir. Ancak bu dönemde Anadolu’da ve dünyada yapılan mozaiklerde, günlük yaşam sahnelerindeki bazı tasvirler dini semboller içerir. Erken Bizans Dönemi’nde Büyük Konstantin (MS 324-337) resmi devlet dini olarak kabul edilmesine kadar olan süreçte şehirlerde yaşayan halk çoğu yerde daha önce Hristiyanlığı kabul etmiştir. Gizli gizli tek tanrılı dine geçişte de villaların zeminine döşettikleri mozaiklerde mitolojiyi terkederek, dini sembollerle yaşatmıştır. Yaşam mozağının merkezinde yer alan ve diğer insan betimlerine göre daha büyük ebatlarda cepheden yapılan insan figürü, ilk etapta çevresinde yer alan otlayan boğa ve koyun betimlemeleriyle bir çobanın günlük yaşamını anlatmaktadır. Ancak bu çobanın merkezde yer alması, diğer figürlere göre daha büyük betimlenmesi, giysileriyle bir çobandan çok bir soyluyu yansıtması ve elinde asaya benzeyen bir sopa tutması Çoban İsa’yı sembolize ettiği sonucunu doğurur. Yine üst panoda bulunan bir erkek geyiğin su içme sahnesi de sembolik amaçla yapılmıştır. İncil 42:1’de sahne şu şekilde anlatılır. “Geyik akarsuları nasıl özlerse, canım da seni öyle özler ey Tanrı”. Germanicia’nın Bizans Dönemi’de monofizitlerin yani İsa’nın tanrı olduğuna inananların merkezi olduğu göz önüne alındığında Hristiyanlığın Germanicia Antik Kenti’nde bu dinin resmi din olarak kabul edilmesinden çok önce taraftar bulduğu söylenebilir.

Bölgede yer alan Zeugma ve Hatay mozaiklerinde sadece mitolojik temalar tasvir edilirken Germanicia mozaikleri tek tanrılı din olan Hristiyanlığın da Şehirde kabul edilmesiyle yukarıda belirtildiği üzere çok az mitolojik tasvirlerle yer verilmiştir. Germanicia mozaiklerinde bir antik şehir ile ilgili mimari, sosyal ve kültürel yaşam kültür anlatılarak o dönem aydınlatılmıştır. Germanicia mozaikleri ile İstanbul Saray mozaikleri gündelik yaşamı anlatması açısından benzer özellikler göstermesine rağmen Germanicia mozaikleri farklı ve önemli kılan nokta, Anadolu'da hiçbir mozaikte bulunmayan Dönemin mimarisini yansıtan villaların cepheden mozaığe işlenmiş olmasıdır. Bölgede yer alan Zeugma ve Hatay mozaikleri M.S 1-3, yüzyılı yansıtırken, Urfa Edeessa-Haleplibahçe mozaikleri 6-7. yüzyılı aydınlatırken Germanicia mozaikleri aradaki yüzyıl boşluğu doldurarak Anadolu'nun MS 4.-5. yüzyılını aydınlatmaktadır.

Germanicia Antik Kenti'nde bugüne kadar tespiti ve tescili yapılan 19 adet mozaikli alan kalıntının yerinde korunması ve ziyarete açılması sağlanarak bölgenin bir açık hava müzesine yani arkeoparka dönüştürülmesi hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

- Abu'l- Farac, G. (1999).** Abu'l Farac Tarihi, C. I-II, Süryaniceden Çev. R.A.W. Budge, Türkçe Çev. Ö. R. Doğrul, TTK Basımevi, Ankara
- Acara, M. (2010).** Bizans döneminde Maraş, *Dağların Gazeli Maraş*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 213- 216.
- Adam, J. P., (1984).** La construction Romaine, materiaux et technigues, Editions A. et J. Picard, Paris.
- Aladağ, İ. (2009).** *İlk İslami Dönemlerde Maraş, ilk fethinden Selçukluların gelişine kadar*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Kars.
- Akurgal, E. ve Budde, L. (1956).** Vorläufiger bericht über die aus Grabungen in Sinope, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- Arseven, C. E. (1950).** Mozayik, Sanat Ansiklopedisi, Milli Eğitim Basımevi, Cilt: III, İstanbul, 1465-1472.
- Bahadır, G. (2010).** Kuruluşundan IV. yüzyıla kadar Antakya, Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 /13, Hatay, 349-372.
- Bickerman, E. (1983).** The Cambridge history of İran ; The Seleukid Period, Ed. Ehsan Yarshaster, 3 Vol. Cambridge Univ. Pres.
- Biricik, A. S. (1994).** Gölbaşı depresyonu, *Türk Coğrafya Dergisi*, 29, 53-81
- Braidwood, R., Çambel, H. (1983).** Çayönü, Arkeoloji ve Sanat, 5, 18/19, İstanbul
3-8

- Brown, G.H. (1967).** Prehistoric pottery from Antitaurus, AS XVII, 123-164
- Cambell, S. (2010).** Çanakları, mühürleri, ölüm çukuruyla Domuztepe. F. Özdem (Yay. haz.) Dağların gazeli Maraş, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 113-123.
- Carter, E. (1995).** Report on Kahramanmaraş archaeological survey project. AST XII Ankara, 331-341.
- Carter, E. (1996).** The Kahramanmaraş archaeological survey project: preliminary report on the 1994 season. AST XIII/I, Ankara, 289-305.
- Carter, E.-Campbell, S. (2008).** The Domuztepe project, 2006. KST 29/3, Ankara, 123-136
- Coldstream, I. N. (1968)** *Geometric pottery*, Methuen CO, London.
- Colledge, M. (1997).** *Roma sanatını tanıyalım*, İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Çelebi, E. (2005).** *Seyahatname IX-X* (Sadeleştiren Mümin Çevik), Üçdal Neşriyat, İstanbul.
- Daloğlu E. (2011).** *Anadolu'da erken Bizans Dönemi figürlü zemin mozaikleri*, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sanat Tarihi Bölümü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.
- Demiriz, Y. (1969).** *Madalyonlu örgü motifi. Ortaçağ'da yayılışı ve menşei*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tez, İstanbul.
- Dunbabin, K. (1979).** Technique and Materials of Hellenistic Mosaics, *American Journal of Archaeology*, Vol. 83/3, 1979, 265–267.

- Dunbabin, K. (1989).** Roman and Byzantine mosaics in the eastern Mediterranean, *JRA*, Vol. II, 313-318.
- Dunbabin, K. (1999).** *Mosaics of the Greek and Roman world*, Cambridge University Pres, Cambridge.
- Eger, A. (2011).** Theespecies beetween the theeth; Agazatteer of towns on the Islamic-Byzantine Frontier, *Ege Yayınları*, 110-119.
- Er, Y. (2004).** Klasik Arkeoloji Sözlüğü, Phoenix Yayınevi, Ankara.
- Eraslan, F. (2004).** Samosata'dan (Samsat)- Zeugma'ya (Belkis) mozaiklerde sanatçı Zozimos imzası, *Ayıntap Dergisi*, 4, 17-18.
- Eraslan, F. (2005).** Perre antik kenti kaya mezarları kazısı, *Ayıntap Dergisi*, 3, 16-18
- Erek, C.M.. (2008).** 2007 yılı Direkli Mağarası kazıları, KST 30/1, Ankara.
- Erek, C. M. (2010).** Kahramanmaraş Paleolitik Prehistoryası, *Dağların Gazeli Maraş*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 97-110.
- Ergeç, R. (1995).** *Güney Kommegene Bölgesindeki Antik Dönem nekropol ve mezarları* , Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya .
- Ergeç, R. (2006).** Zeugma'da kaçak kazılar, bilimsel araştırmalar ve Zeugma Nekropolu, Ed., R, Ergeç, Uluslararası geçmişten geleceğe Zeugma sempozyumu, 20-22 Mayıs 2004, Gaziantep, 81-90.

- Erkan, O. (2006).** *Mozaik sanatı ve Büyük Saray mozaikleri restorasyon çalışmaları*, yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Ersoy, A. (2010).** Mozaiklerle adım adım kayıp Antik Kent Germanikeia'ya, *Dağların Gazeli Maraş*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 185-211
- Ersoy, A. (2012).** Kahramanmaraş- Merkez, Germanicia Antik Kenti Mozaikli Alan 2009-2010 Yılı Kurtarma Kazısı, 20. Müze Çalışmaları ve Kurtarma Kazıları Sempozyumu Yayınları, Ankara, 95-117
- Fischer, P. (1969).** *Das Mosaik, entwicklung, technik, eigenart*, Verlag Anton Schrol, Co Wien, München.
- French, D. H. (1980).** The Roman road system of Asia Minor, *Aufstieg und Niedrgang der Römischen Welt (ANRW II)* 698-729.
- Foss, C. (1991).** Germanikeia, *The Oxford Dictionary of Byzantium*, 2, Newyork-Oxford, 845.
- Genç, A. (1994).** Bizans ve Roma'da mozaik sanatı, *Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, VIII-IX, 87-93.
- Goldman, H. (1950).** Excavations at Gözlükule, Tarsus C. I, New Jersey.
- Gökçek, L. G. (2004).** Kültepe tabletlerinde Maraş Bölgesi, I. Kahramanmaraş Sempozyumu, 6-8 Mayıs 2004, MARAŞDER ve Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş, 309-318.
- Gökhan, İ. (2006).** XIII. yüzyılda Maraş, *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13, Konya, 191-222.

- Gökhan, İ.- Kaya, S. (2008).** *İlkçağdan Dulkadirli'lere kadar Maraş*, Ukde Yayıncılık. Kahramanmaraş.
- Gökhan, İ. (2011).** *Başlangıçtan Kurtuluş Harbine kadar Maraş tarihi*, Ukde Yayıncılık.
- Gündüz, T. (2001).** Maraş, TDV İslam Ansiklopedisi, 24, 192-196.
- Gürbüz, A. (2001).** XV-XVI. Yüzyıl Osmanlı Sancak çalışmaları değerlendirme ve bibliyografik bir deneme, İstanbul.
- Gürbüz, A. (2009).** 16-17. yüzyıllarda Maraş Şehrinde sosyal ve ekonomik hayat, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2/9, 165-170.
- Grayson, K. A. (1991).** *Assyrian rulers of the early first millenium B.C. I (1114-859 B.C)* Universty of Toronto, London.
- Grayson, K. A. (2002).** *Assyrian rulers of the early first millenium B.C. II (858-745 B.C)* Universty of Toronto, London.
- Haswell, J.M. (1973).** *The Thames and Hudson Mosaic*, London
- Honigmann, E. (1970).** *Bizans Devletinin doğu sınırı*, (Terc.) F Işıltan, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- İskender, G. (2009).** *Kilikia'nın doğusu Roma Dönemi Antakya, Zeugma ve Edessa mozaikleri*, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Seminer Çalışması, Gaziantep.
- Kahramanmaraş Turizm Envanteri, (1990). Kahramanmaraş.
- Kahramanmaraş İl Çevre Müdürlüğü, (2006).** Kahramanmaraş İl çevre durum raporu, Kahramanmaraş İl Çevre Müdürlüğü Arşivi, Kahramanmaraş.

- Kaya, Ö. (2003).** Uluyol-1, *Alkış Dergisi*, 10, Özdiş Yayınları, Kahramanmaraş.
- Kaya, S. (2005).** Ortaçağ'da Maraş'ın sosyo-kültürel ve etnik yapısı hakkında bir değerlendirme, I. Kahramanmaraş sempozyumu bildirileri, I, 303-307.
- Koç, K. (2009).** Tarih boyunca Maraş Şehri'nin gelişmesini etkileyen faktörler" Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21, 312- 335.
- Konyar, E. (2008a).** Kahramanmaraş yüzey araştırması 2007, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri* 6, 130-136.
- Konyar, E. (2008b).** Kahramanmaraş 2006 yılı yüzey araştırması, AST, 25/2, Ankara, 403-410.
- Konyar, E. (2009).** Kahramanmaraş yüzey araştırması, 2007, AST, 26/2 ,Ankara, 175-186
- Konyar, E. (2010a).** Kahramanmaraş yüzey araştırması 2009, *Türk Eskiçağ Bilimler Enstitüsü, Haberler*, İstanbul, 26-40.
- Konyar, E. (2010b).** Kahramanmaraş yüzey araştırması 2009, *ANMED Anadolu Akdenizi Arkeoloji Haberleri, Yüzey Araştırma Raporları*, 8, 136-142
- Konyar, E. (2010c).** İlk Tunç Çağı'ndan Orta Demir Çağı'na Kahramanmaraş, *Dağların Gazeli Maraş*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 125-155.
- Korkmaz, H. (2001).** *Kahramanmaraş havzasının jeomorfolojisi*, İl Kültür Müdürlüğü Yayınları, Kahramanmaraş.

- Kökten, K. (1961).** Anadolu Maraş Vilayetinde tarihten dip tarihe gidiş, *Türk Arkeoloji Dergisi*, X/I Türk Tarih Kurumu, Ankara, 42-52.
- Kökten, K. (1962).** Maraş ve Antalya Vilayetlerinde süreli dip tarih araştırmaları hakkında kısa bir rapor, *Türk Arkeoloji Dergisi*, XI/I, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 40-44.
- Kretzschmer, F. (2000).** *Antik Romada mimarlık mühendislik*, (Çev.) Z. İlkelen, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Levi, D. (1947).** *Antioch Mosaic Pavements*, Princeton Üniv. Press.
- Ling, R. (1998).** *Ancient Mosaics*, British Museum Press, First press, London.
- Macaulay, D. (1974).** *City; A story of Roman planning and construction*, The United States of America, Houghton Mifflin Company Boston.
- Mazı, F. (2008).** Antik Çağda düşüncenin kentsel mekana yansıması, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5/10, 33-48.
- Muller, C. (1916).** *Itineraria, Romana römische Reisewege an der Hand der Tabula Peutingeriana*, Stuttgart.
- Moscatti, S. (1985).** *Mezopotamya sanatını tanıyalım*, İnkilap Kitabevi, İstanbul.
- Perinçek, D. ve Eren A. G. (1990).** Doğrultu atımlı Doğu Anadolu ve Ölü Deniz fay zonları etki alanında gelişen Amik Havzasının kökeni, *Türkiye 8. Petrol Kongre Bildirileri* Ankara, 180-192.

- Ramsay, W. M. (1961).** *Anadolu'nun tarihi coğrafyası*, (Çev) A. Pekman, MEB. Yayınları, İstanbul.
- Ramsay, W. M. (2010).** *A Sketch of the historical geograpy of Asia Minor*, Cambridge Universty Press.
- Oksay, S. (2010).** Ahir Dağı'ndan sonsuzluğa uzayan merdiven, Maraş, *Dağların Gazeli Maraş*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 53-95.
- Orcasberro, S. (1998)** Mozağin kısa bir tarihi, Sanat Dünyamız (Bizans Özel Sayısı), 69/70, 149-155.
- Ostrogorsky, G. (1999).** *Bizans Devletinin tarihi*, (Çev) F. Işıltan, TTK. Yayınları, Ankara.
- Ovadiah, A. (1980).** Geometric and floral pattterns in ancient mosaics, Roma.
- Ödekan, A. (1997).** Mozaik, Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi, 2, Yem Yayınları, 1300-1302.
- Önal M, Bulgan F, Güllüce F, (2006)** *Belkıs-Zeugma ve Mozaikleri*, (Ed.) R. Ergeç, Sanko Yayımcılık, İstanbul.
- Önal, M. (1989-90).** Önülke havzaları ve Kahramanmaraş önülke havzasının jeolojik evrimi, İst. Üni. Müh. Fak. Yerbilimleri Dergisi, 7/ 1-2, İstanbul, 19-43.
- Özdoğan, M. (2002).** Çanak çömleksiz Neolitik Çağ, *Arkeo- Atlas I*, İstanbul, 66-83.
- Özügül, A. (1996).** *Antik döşeme mozaiklerinde bordür motifleri*, 1996, Yüksek lisans tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul.

- Salman, B. (2007).** *Orta Euphrates mozaikleri ışığında Edessa ve Samosata mozaikleri*, Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Salman, B. (2008).** Adıyaman Müzesi mozaikleri ve İstanbul Müzelerinde bulunan Edessa mozaikleri, *25. Araştırma Sonuçları Toplantısı II*, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü, Ankara, 19-38.
- Saltuk, S. (1989).** *Arkeoloji Sözlüğü*, İstanbul.
- Salzmann, D. (1993).** Mosaiken und pavimente in Pergamon, Vorbericht der Kampagnen 1991 und 1992, *Archäologischer Anzeiger* 3, 389-400
- Sandal, E. K. (2007).** Kahramanmaraş'ın üç mahallesinde karşılaştırmalı kültür coğrafyası açısından bir inceleme, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16/2, Adana, 473-486.
- Sandal, E. K. (2009).** Kahramanmaraş'ta ulaşım problemleri ve halkın ulaşım sistemleri ve problemlerine bakışı, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 21, Kahramanmaraş, 137-158.
- Stern, H. (1957).** Atelier de mosaïstes rhodaniens d'Epoque gallo-romaine, *MGR*, Paris, 233-243
- Sümer, F. (1985).** Yabanlu pazarı, *Türk Dünya Araştırmaları*, 7/37, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı, İstanbul, 4-6
- Şahin, M. (2010).** *Mozaik sanatı Antakya ve Zeugma mozaiklerinin resim analizleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Eskişehir.

- Tankut, H. R. (1944).** *Maraş yollarında*, Recep Ulusoglu Basımevi, Ankara.
- Tansuğ, S. (1999).** *Resim sanatının tarihi*, 4. Baskı, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Tekin, O. (2010).** Pers İmparatorluğu'ndan Türk-İslam, egemenliğine Kahramanmaraş'ta tarih, kültür ve para, *Dağların Gazeli Maraş*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 157-183.
- Temiz, H., Binici, Köse, H. Ve Diğerleri (2005).** Kahramanmaraş'ta kuralsız yapılaşma ve etkileri, *Antalya Yöresi Mühendislik Problemleri Sempozyumu*, Antalya, 580-591.
- Texier, C. (2002).** Küçük Asya- coğrafyası, tarihi ve arkeolojisi, (Çev.) Suat A., Ankara.
- Tülek, F. (2004).** *Late Roman and early Byzantine floor mosaics in Cilicia*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Illinois, ABD.
- Üstüner, A.C. (2002).** *Mozaik sanatı*, Engin Yayıncılık, İstanbul.
- Vikan, G. (1998).** Bizans sanatı, *Sanat Dünyamız (Bizans Özel Sayısı)*, 69/70, 11-25.
- Vitruvius, P. (1990).** *Mimarlık üzerine on kitap*, Şevket Vanlı, Mimarlık Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Wheeler, M. (2004).** *Roma sanatı ve mimarlığı*, Homer Kitapevi.
- Wycheley, R. E. (1991).** *Antik Çağda kentler nasıl kuruldu*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul.
- Yazıcıoğlu, B. (2000).** Tapınak ekonomisinden monarşiye geçiş, *Sanat Dünyamız*, 80, 40-42.

- Yiğit, A. (2002).** Güneydoğu Toroslar'ın yöresel etüdü, *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12/1, Elazığ, 47-77.
- Young, R. S. (1957).** Gordion, Ön Rapor, A.J.A. 322 vd.
- Zoroğlu, K. L. (2004).** Kahramanmaraş'ın ilk Çağdaki yeri ve önemi, *I. Kahramanmaraş Sempozyumu*, MARAŞDER ve Kahramanmaraş Belediyesi, Kahramanmaraş, 303-307

YAZARIN ÖZGEÇMİŞİ

1965 yılında Ankara’da doğdu. 1986 yılında Ankara Üniversitesi Dil tarih ve Coğrafya Fakültesi’nde lisans eğitimini tamamladı.2014 yılında Çukurova Üniversitesi Arkeoloji Bölümü’nde Yüksek Lisansını yaptı. 1989-2007 yılları arasında Kültür ve Turizm bakanlığı bünyesinde “Müze Araştırmacısı” olarak 2007-2013 yılları arasında Kahramanmaraş Müzesi’nde Müze Müdürü olarak çalıştı. Halen Konya-Ereğli Müzesinde Müze Müdürü olarak görev yapmaktadır. Mozaikler ile ilgili çeşitli yayınları bulunmaktadır.